

Sup 2154

TRACTATUS
JURIDICUS

INQUISITIONIS
PROCESSU,

In gratiam

Judicum, Notariorū, aliorumq;,
qui criminalia tractant vel tractaturi sunt ne-
gotia, in lucem editus

à

JOHANNES BRUNNEMANNO,
Phil. & J. U. D. Prof. Publ. & pro temp. Facult.
Jurid. in Acad. Francofurt.
DECANO.

August. in can. omnis. 10. Dist. 45.

Qui Dei judicia oculis suis proponit, sem-
per timens & tremens in omni negotio
formidat, ne de justitiæ tramite devians ca-
dat, & unde non justificatur, inde potius con-
demnetur.

STETINI,

Typis GEORGII GOETSCHII.

Impensis JEREMIE MAMPHRASII, BIBL.

ANNO 1648.

SERENISSIMO
AC POTENTISSIMO PRINCIPI
ATQVE DOMINO,
DOMINO

FRIDERICO
WILHELMO,

Marchioni Brandenburgensi, Sacri
Romani Imperii Archicamerario & Electori,
Prussiae, Juliae, Cliviae, Montium, Stetini,
Pomeraniae, Cassubiorum, Vandalorum, nec
non in Silesia Crosnae & Carnoviae Duci, Burg-
gravio Noribergensi, Principi Rugiae; Comiti
Marcae & Ravenspurgi, Domino Raven-
steinii &c. Domino meo clemen-
tissimo.

Magna laudi hoc Germanis da-
tum est, Serenissime ac Poten-
tissime Elector, Domine Cle-
mentissime, quod homo Italus Machi-
avellus *lib. 1. disput. cap. 55.* de corruptis
Italorum, Hispanorum, Gallorum
aliorumq; moribus conquestus, in Ger-

❁❁❁ ❁❁❁

manja fatetur superesse Romanam illam
morum integritatem & Numinis Reve-
rentiam. Hoc Machiavelli de Ger-
manis Testimonium utinam perennas-
set, meliori certè loco res nostræ forent,
nec peregrinis præda essemus. Sed de-
coximus, proh dolor! jamdiu hanc Glo-
riam. Jamdiu cum peregrinis Lingvis,
vestibus & gestibus, peregrini etiam mo-
res, vitia & scelera sunt invec̃ta. Jam-
diu Reverentia Numinis à plerisq; ex-
cussa, quæ vitia internecino hoc bello,
& tot aliis concatenatis calamitatibus
nos luere (utinam eluere) oportuit,
digno sceleribus supplicio, Causam
corruptorum morum si quæramus, vix
magis idoneam reperiemus, quàm ne-
glectum Disciplinæ.

Quemadmodum enim in corpori-
bus humanis nunquam talis est humo-
rum harmonia, ut non quotidie colliga-
tur aliquid pravi humoris, quod statis
temporibus medicamentis expurgan-
dum: ita in Republ. quotidie aggrega-
tur aliquid quod curatione indiget. Id-
què per solam fit Disciplinam. Si o-
maes

omnes status perlustremus, fateri cogimur, collapsam esse disciplinam, & successisse foedam peccandi licentiam.

In Hierarchia vix vestigium aliquod Disciplinæ Ecclesiasticæ veteris remansit, adeò ut quantum Doctrinæ puritate alios superamus, tantum ob Disciplinæ neglectum ab heterodoxis vincimur; Quo fit, ut quantum reformatione Doctrinæ recuperavimus, tantum ferè impietate vitæ amiserimus. Cui malo, nisi restitutâ Ecclesiæ atq; Ecclesiasticis personis authoritate & potestate cum consensu Ecclesiæ coercendi scandala occurratur, vix ulla perennaturam Pacem in Ecclesia vel Republ. sperari posse existimo. In Scholis & Academiis præsertim quanta sit peccandi licentia, neminem fugit, adeò ut planè in ea sim opinione, nisi Principes conjunctis viribus Barbariem & immanem illam licentiam ex Academiis sint proscripturi, Academias tandem ad nihilum redactum iri. Quid juvat enim literas discere, & moribus corruptis simul imbui? In Republica viget adhuc ali-

qua Disciplina, sine qua nulla civilis societas consistere posset. Videmus enim in scelera inquiri, eorumq; reos inventos merito affici supplicio, vel alias condignas luere pœnas. Sed & hic multis modis impingi negari nequit. Super quibusdam enim delictis rarò inquiritur. Nam ut exemplis id declararem, Blasphemia, profanatio bonorum Ecclesiasticorum, Perjurium, Violatio Sabbati, injuriæ reales Parentibus illatæ, Monomachia, stuprum simplex, usuraria pravitas & similia rarò in Inquisitionem veniunt. Verendum, ne etiam atrociora crimina v. g. Infanticidium, Veneficium & alia impunita sæpè relinquuntur. Quamvis autem in delicta multa Magistratus inquirant, verendum tamen est, ne & hodiè in pœnis personarum habeatur respectus, & ii, quí in Dignitate constituti sunt, leviter puniantur, vel impuniti dimittantur meritisq; personarum excusentur; in alios autem inferioris dignationis homines legum asperitas exerceatur, juxta illud Juvenalis:

Dat veniam cordis, vexat censura columbas.

An hoc hodiernis adhuc fit temporibus? Equidem certo non affirmo: in ea tamen sum sententia, non deberi cuiusquam facinora benefactis & meritis compensari, sed meritis præmia seorsim constituta esse, & sceleribus itidem pœnas. Nam si hæc commisceantur, de Republ. benè meriti facilè ad audaciam & insolentiam prorumpent. Sic Manlius Capitolinus, quamvis conservator Capitolii, ob delictum tamen de Capitolio in præceps dejectus fuit. Sic etiam Horatius ob Parricidium ad iudicium rectè raptus, malè fuit absolutus. Et hæc ipsa, ni fallor, fuit mens Johannis Samoscii, Magni illius Poloniæ Cancellarii, viri Pacis belliq; artibus præpolentis, qui ab Illustrioribus personis pœnas sumendas esse dicebat. Quò enim illustriores essent personæ, eò illustriora esse illorum peccata, & eò illustriores pœnas esse ad alios deterrendos. *Tbuan. l. 73.* Et Nicolaus Papa *in can. 3. caus. 11. qv. 3.* Deterius, inquit, in populis Prælati de-

linquunt, ac per hoc ipsi crudelius, quam
coeteri puniuntur, ut ait B. Gregorius &c.

Non desunt exempla eorum, qui
nec propriis liberis pepercerunt, in su-
menda de sceleribus ultione. Vetera
taceo. Unum recenseo memoratu di-
gnissimum & recentius de Cosmo Ma-
gno Hetruriæ Duce: cui inter alios libe-
ros erant duo filii, quorum minimus na-
tu Garfias Johannem fratrem jam tum
Cardinalem vix 16. ætatis annum super-
gressum ex puerili æmulatione atroci o-
dio diu nutrito inter venandum, cum
seorsim à sociis per devia alter in alterum
incurrissent, acinace cominus transfer-
beraverat. Cadavere inter vepreta in-
vento req; ad Cosmum Parentem dela-
tâ, is suspicatus, quod erat, cadaver multâ
nocte in urbem inferri & in conclavi æ-
dibus suis proximo collocari jubet, tum
femotis Arbitris ad conclave venit, & se-
vocatum Garfiam, ac de fratre interroga-
tum, cum factum ille pernegaret, ad ca-
daver accedere jubet, eoq; renudato,
& cruore ad percussoris conspectum mox
ebulliente, En, inquit, sanguis fratris
tui,

tui, qui ultionem à Deo atq; etiam à me
 deposcit; Me miserum, qui tales filios
 genuerim, aut iis superstes fuerim, quo-
 rum unum immani parricidio necatum
 hisce oculis adspicere cogor; alterum,
 ni impius & iniquus juris inter meos di-
 spensator sim, è medio tollere, ipsa pieta-
 te suggerente compellor! Scelus est Pa-
 tri filium interficere, sed majus scelus ad-
 mittam, si eum vivere diutius patiar, qui
 per fratris perniciem ad Patris necem &
 familiam totam cæde ac ferro everten-
 dam gradum fecit. Tum fatente crimen
 Garriâ, & rixæ principium dedisse Johan-
 nem affirmante, ita ut nisi peste fratris
 salutem propriam expedire non licuerit,
 Cosmus, qui mite Johannis ingenium
 nosset, pugionem quò ille fratrem con-
 foderat, & adhuc cinctus eò venerat, sup-
 plici eripit, nudumq; stringens, hodiè,
 inquit, pestem domesticam, ne latius e-
 xemplo serpat, è visceribus meis avellere
 decrevi, & quanquam dulcissimi filii cæ-
 dem, non nisi alterius filii moribus di-
 sparis cæde expiare possim, malo me po-
 steritas infelicem ac durum Patrem præ-
 dicet

dicet, quàm imprudentiæ & iniquitatis arguat. Tu verò gaude, quod vitam, qua indignus es, cum amittere debeas in Patris manibus, à quo eam accepisti, depositurus sis, Quo dicto Deum comprecatus, ut factum comprobaret, & fonti filio gratiam delicti faceret, eum eodem pugione, quo fratrem confecerat, juxta Johannis cadaver interfecit, quam calamitatem silentio sopiri voluit prudentissimus Princeps, famâ sparsa ex populari morbo alterū post alterum extinctos, ut hæc refert Jac. Aug. Thuanus lib. 32. *hiflor.*

Ideoq; Gregorius Magnus *incan. sicut inquit 46. caus. 2. quest. 7.* Episcopos admonet his verbis: Admonemus autem, ut non cujusquam personæ gratia, non favor, non quodlibet blandimentum, quequam vestrum, vel ad discutiendum, quæ nobis nunciata sunt, molliat, vel à veritate excutiat: sed sacerdotaliter ad investigandam vos propter Deum veritatem accingite.

Maximè verò omnium in forma inquisitionis multis modis peccari Experi-
entia

entia rerum Magistra edocet. Cujus
 causam esse existimo, quod nobilissi-
 mum Imperium merum hodiè per ple-
 bejos homines jurisq; planè imperitos
 non raro exerceatur, contra Imperato-
 ris Caroli V. constitutionem *artic. 1.* ubi
 iis Magistratibus, qui imperitorum ho-
 minum operà utuntur, pœnam commi-
 natur. Hinc factum, ut absurdissimæ
 Consuetudines passim in judiciis crimi-
 nalibus fuerint introductæ, quas tamen
 Imperator laudatissimus *dictâ Ordinat.*
artic. pen. severissimè prohibet & abro-
 gat. Et sanè negari nequit, de vilissi-
 mo stillicidio accuratiorem institui sapi-
 us causæ cognitionem in judiciis, quàm
 de causis capitalibus.

Huic malo, ut quantum in me est,
 medelam præsertim in Patria nostra ad-
 ferrem, brevem hanc de Inquisitione
 commentationem, æstivo semestri pro-
 ximo inter alia negotia Academica & Fa-
 cultatis horis subcissivis concinnatam, pu-
 blici juris facere volui. Moneo autem
 omnes judices & Notarios, aliosq;, qui
 criminalia tractant negotia, ut hanc Sy-
 nopsin,

nopsis, in quâ summâ brevitate usus, eò laboravi, ne prolixitate lector deterrere-
tur, lectione sua dignari haut pigrentur,
præcepta ea, si occasio ferat, ad usum
transferant, præsertim verò in iis, quæ
de Examine Rei dicta sunt, eâ modera-
tione utantur, ut inter personas Reorum
distingvant, nec simpliciores confun-
dant, aut captiosis interrogationibus ir-
retiant. Nec enim eadem ratione exa-
minandi sunt simpliciores, qua exami-
nantur illi, qui callidi sunt, omniaq; ne-
gant, circumstantias veras supprimunt,
falsas verò comminiscuntur. Ideoq;
Judici inesse debet Prudentia, Misericor-
dia & piè sapiens Disciplina: miscere de-
bet oleum cum vino, lenitatem cum se-
veritate. Sit apud ipsum amor, sed
non emolliens: sit rigor, sed non exa-
sperans: sit Zelus, sed non immodera-
tè sapiens: sit Pietas, sed non plus
quàm expedit parcens, ut Judicem Ec-
clesiasticum instruit Gregorius *in can. Di-*
sciplina. 9. dist. 45.

Vestræ verò Serenissimæ Celsitudi-
ni hos meos labores cur offeram, caus-
sis

sis adducor quam plurimis; inter quas non postrema est, quod à Serenissimæ Celsitudinis vestræ Parēte, Domino meo clementissimo, in numerum Professorum fuerim cooptatus, quod grato animo si non agnoscerem, nec Serenissimæ Celsitudini vestræ (cum Serenissimo Domino Parenti nunc inter beatorum choros triumphanti non possim) gratum animum publicè declararem, Ingratitudinis notam me incursum metuebam. Accedit altera ratio, quod quamvis exilis liber, argumenti tamen dignitate tanto Principi apprimè conveniat, cui potestatem Deus in tot populos & gladium pro Justitiæ tutela, & ad vindicanda scelera concessit, sub cujus umbra & tutela hætenus inter dira bellorum tonitrua nobis aliquot annos mediocri pace frui licuit. Deus ter opt. Max. perennare faciat tranquillitatem, & recisis bellorum fibris Pacem auream adamantinis vinculis adstringat, taliaq; consilia suggerat, ut Disciplina Ecclesiastica, Scholastica & Politica nimis luxata in omni-

bus

135
bus statibus restabiliatur, quò prosperitas ubiq; perspiciatur!

Accipiat ergò Sereniss. Celsitudo vestra serenâ fronte munusculum hoc literarium, tanquam ab animo Serenissimæ Celsitudinis Vestræ devotissimo profectum, meq; Electorali sua Gratia complecti non dedigneretur. Dabam Francofurti die 5. Novembr. Anno post partum Virgineum M DC XLVII.

Serenissima Celsitud. Vestra

*Obsequentissimus addi-
dictissimus*

*Johannes Brunne-
man-
nus D.*

INDEX CAPITUM.

- Cap. 1. de definitione inquisitionis.
Cap. 2. de Divisione.
Cap. 3. de causa Principali & Instrumentali.
Cap. 4. de causis impulsivis inquisitionis.
Cap. 5. de criminibus in quibus licita & mandata est inquisitio.
Cap. 6. de personis contra quas formanda est inquisitio.
Cap. 7. de Generali inquisitione.
Cap. 8. de forma inquisitionis specialis, & hujus
 Membr. 1. de Examine Rei & connexis.
 Membr. 2. de Delicti probatione.
 Membr. 3. de Rei defensione.
 Membr. 4. de Transmissione actorum ad Collegium juridicum.

Mem-

Membr. 5. de Tortura executi-
one.

Membr. 6. quomodo contra ab-
sentem & fugitivum proce-
dendum.

Cap. 9. de Effectu Processus informa-
tivi seu inquisitorii sive Executio-
ne Sententia.

Cap. 10. de Contrariis.

CUM

CUM DEO

Tractatus de inquisitione seu Pro-
cessu informativo.

CAPUT PRIMUM.

De definitione inquisitionis

SUMMARIA.

1. Quot modis procedatur in criminalib. n. 1.
2. Quid sit inquisitio. num. 2.
3. An inquisitio sit licita jure divino A. n. 3. & 4.
4. An jure canonico. A. n. 5.
5. An jure civili. A. n. 6. & 7.
6. An jure novissimo imperii Romano Germanici. A. n. 8.
7. An jure consuetudinario. A. n. 9.
8. An teneatur judex inquirere. A. n. 10, 11, 12, 13, & 14.
9. An inquisitio cum accusatione concurrere possit. A. n. 15, 16, 17, & 18.
10. An judex inquisiturus teneatur offensum velejus cognatos interrogare an velint accusare. N. n. 19.
11. An inquisitio accusatorem supervenientem repellat. A. n. 20.
12. An processus ordinarius per accusationem transeat interdum in processum inquisitionis. A. n. 21.

1. **D**Uobus modis in criminibus negotiis proceditur, primo per accusationem, 2. per inquisitionem. *Clarus lib. 5. sentent. §. fin. quest. 3. num. 1.*

2. Est autem inquisitio informatio iudicis super delicto, facta officio & auctoritate iudicis. post alios *Farinacius lib. 1. tit. 1. quest. 1. n. 3.* seu ut *Dom. Carpzov. part. 3. Pract. Crimin. quest. 107. n. 5.* Est Legitima iudicis ex officio procedentis super delicto informatio.

3. Sed hic statim quæritur, an inquisitionis processus sit in jure licitus? Et quidem eum omni jure licitum non tantum, sed & mandatum & Magistratui injunctum eum esse, probatur 1. ex jure Divino *Deut. 13. v. 12. & s. si audieris de aliqua civitatum tuarum & c. ubi inquisiveris & per vestigaveris ac percunctatus fueris bene, si ecce vera certaq; erit res illa, si Commissa fuerit abominatio in medio tui, omnino percussituro habitatores & c. & Deut. 17. vers. 4. Renuntiatumq; fuerit tibi atq; audiveris, quum inquisiveris bene, si ecce vera certaq; illa res erit. si commissa fuerit & c.*

4. Quibus textibus non tantum in Apostasiam, sed & in omnem graviores trans

transgressionem foederis inquirere jubetur
 populus, & potissimum Magistratus, id
 quod exemplo comprobavit Iehoschua.
 Dux populi Israelitici in sacrilegio ab Ha-
 cane commisso, qvi processus inquisitio-
 nis, licet quoad modum procedendi, sin-
 gularis, describitur *in libro Josue cap. 7.*

Jure canonico inquisitionem lici-
 tam esse probatur ex *c. si audieris 32. C. 23.*
q. 5. cap. Evidentia 9. c. qualiter 17. c. cum
operteat. 19. c. inquisitionis 21. c. qualiter 24.
X. de Acusat. & Inquisit.

sed & jure civili licitam, imo prae-
 sidibus mandatam esse, apparet ex *l. con-*
gruit 13. ff. de offic. praesidis. ubi praeses ma-
 lis hominibus Rempubl. purgare, & sa-
 crilegos, latrones, plagiarios, fures, &c.
 conquirere jubetur. item ex *l. 1. C. de Cu-*
stod. rerum l. 7. C. de Accusat.

Quamvis autem *in l. 6. §. 2. ff. de mu-*
neribus & hon. dicatur neminem debere
 honoribus prohiberi, qui accusatorem
 non habeat, id tamen de criminibus levi-
 oribus intelligendum videtur.

Et quin inquisitio hodie sit licita, de
 eo nostro jure Germanico nullum est du-
 bium. *per. art. 8. 214. & 219. & passim in*
Constitutione Criminali Caroli quinti.

De consuetudine autem res est cer-
 tissi-

tissima adeò ut processus inquisitionis, licet de jure civili sit remedium extraordinarium, tamen de consuetudine æquè ordinarium sit remedium, atq; Accusatio. *Pet. Heig. part. 1. quest. 39. num. 8.* & plures allegans *Clarus dicto §. ult. quest. 3. num. 6. Sig. Scaccia lib. 1. de judic. &c. cap. 85. n. 11. in fin.*

10. Imo in tantum judex aperta sibi viâ ad inquirendum per denuntiationem, vel alio modo tenetur inquisitionis processum formare, ut si hoc omittat, litem suam faciat *Clarus §. fin. quest. 4. num. 2. in fin. & Sig. Scaccia lib. 1. de judic. caus. civil. crimin. & heretical. cap. 68. num. 10. Foller. pract. crim. part. 1. num. 27.*
11. Et judex inquirere negligens tenetur de Syndicatu, *Paris de puto de Syndicatu in verbo negligentia cap. 1. num. 8. & 9. & Pet. Heig. d. quest. 39. num. 24.*
12. Sed & Experientia docet, quoties inferiores judices crimina publica, de quibus fama publica est, non investigant, solere à Procuratoribus fisci contra ipsos judices de non administrata justitia formari processum & rectè. Cum per delicta publica offendatur Reipublicæ tranquillitas, & harmonia Societatis civilis turbetur. Ideoq; vindictam vigor publi-

blicæ disciplinæ postulat. *l. locatio 9. §. quod illicitè 5. ff. de publicanis. l. ita vulneratus 51. §. fin. ff. ad Leg. Aquil.*

Et Magistratus qui crimina non vindicaverit, colludere dicitur cum maleficis, vel eorum dicta ac facta tanquam Consciis probare. *l. 2. C. de Commerc. & in l. f. C. ne Sanct. habet. iteretur* Imperatores constituunt nulli iudicium licere delatum ad se crimen, minori aut nulli coercionis mandare, nisi ipse idem pati velit quod aliis dissimulando concesserit. Homicidas enim Sacrilegos, & similis farinæ homines punire, non est effusio sanguinis sed legum ministerium. *Can. homicidas C. 23. q. 5. & si quis in inquirendo crimine piger aut negligens esse præsumferit, dictis criminibus apud Deum se noverit esse participem, cujus zelo ad perscrutandas subtiliter nefandi causas facinoris non movetur. C. sicut inquit 46. C. 2. q. 7.*

Hinc. Serenissim. Elector Brandeb. cum Illustriss. Ducibus Pomeraniæ & Megapolitanis insua Conventione Anno 1617. die 22. Januarii inita, ita inter alia pacti sunt. Auch sollen es alle und jede der jenigen / die wegen der Verichte / in obermeldehen Chur- und Fürstenthümben / als unergesähte D-

brügelt Befehllich haben / an schleuniger execution des jenigen / so erkant / mit nichten ermangeln lassen / damit es wider sie selbstes keines andern Einsehens von Nöthen habe / etc.

15. Sed quaeritur hîc, an si semel per accusationem processum sit contra facinorosum, etiam inquisitionis processus concurrere possit, adeo ut iudex, si videat deficere accusatorem, ex officio possit inquirere, alios testes producere contra facinorosum, & ita in veritatem criminis inquirere? quod affirmat *Julius Clarus* §. *fin. quest. 3. num. 7. Sig. Scaccia d. lib. 1. cap. 85. num. 10.* qui id defendit ex consuetudine, & *Nicol. Respn. lib. 1. decis. 25. num. 13.* ubi *Jenensium Jctorum* responso hoc comprobatur. Et ita consulitur accusatori, ne in justa causa fortè deficiat, & contra jus ad pœnam talionis condemnatur, & fisco, ne fiat collusio.

16. Si enim hoc fieri non posset, certè accusatores sæpe sub justo clypeo succumberent, quæ ratio quidem in civilibus non stringit, stringit tamen in criminalibus, ubi justissimus dolor accusatoris, & periculum ipsius hoc svadere videntur.

17. Et quamvis *Dom. Carpzovius* dissentire videatur in *Pract. Crimin. quest. 107.*

num. 38. ipse tamen concedit accusatore
desistente post litem contestatam, & cæ-
pto iudicio, iudicem loco accusatoris pro-
cessum ordinarium continuare debere.
num. 52.

Quid si autem accusator non desi-
stat, sed periclitetur & quidem in causa,
quæ iudici iusta videtur; hic officium ju-
dicis esse putaverim, non obstante accu-
satione, ex officio veritati succurrere, ex
rationibus & auctoritatibus antea addu-
ctis. 18.

Illud non adeo controversum est, 19.
quod iudex non teneatur offensum vel e-
jus cognatos aut hæredes citare, eosq; in-
terrogare, an accusare velint an non. *Clau-
rus d. q. 3. num. 8. Scaccia d. c. 85. num. 11.*
ubi hoc ex consuetudine tantum non ex
jure defendit, licet rectius & juris esse
dicatur. & *Carpzov d. quest. 107. num. 38.*
in princ. sicut & à nostra Facultate An-
no 1644. mense Martio Senatui B. respon-
sum esse memini.

Ideoq; si semel cæpta sit inquisitio, 20.
& superveniat accusator, hic illam non
interrumpit, sed illa potius accusatorem
supervenientem repellit *Nicol Reusn. dict.*
decis. 25. num. 31. & Carpzov. d. quest. 107.
num. 53. quia inquisitio hodie non minus

ordinarium remedium est, quam accusatio. Quin & Experientia testatur, longe frequentiore esse processum inquisitionis, quam accusationis.

21.

Illud demum etiam notandum, ex processu accusationis fieri processum inquisitionis, quando tortura reo imponenda est, ex recepta Doctorum sententia. *Carpz. dicta quest. 107. num. 58.* ubi hoc præjudiciis confirmat: sicut & ante annos aliquot Senatui G. ita à Facultate nostra responsum esse memini.

CAP. SECUND.

de Divisione Inquisitionis.

SUMMARIA:

1. *Divisio inquisitionis. n. 1.*
2. *Quenam sit generalis inquisitio. n. 2.*
3. *Quæ specialis. n. 3.*
4. *Quomodo sine differant hæc duæ inquisitiones. n. 4, 5, 6 & 7.*
5. *Quomodo differant causa efficiente. n. 8, 9, & 10.*
6. *Quomodo differant objecto n. 11.*
7. *Quomodo causâ impulsivâ. n. 12.*
8. *Quomodo formâ n. 13, & 14.*
9. *An specialis inquisitio etiam institui possit non instituta prius speciali A. n. 15.*
10. *Quæ*

10. *Quanam sit inquisitio generalissima*
num. 16.

ANtequam ad formam, cæteraq; Re-
quisita Inquisitionis accedamus, a-
gendum est de eo, quotuplex sit inquisi-
tio. Et quamvis varii variè dividant, ut
videre est ex allegatis *Farinacii lib. 1. tit.*
1. quest. 1. num. 4. & Carpzov. in Pract. Crimi-
min. part. 3. quest. 107. num. 6. & seqq.
missis tamen aliorum divisionibus, nos
in schola & foro receptam divisionem
sequemur, quod alia sit generalis, alia
specialis. *Farinac. d. l. & Carpzov.*

Generalis est quæ instituitur ad id,
ut sciatur, an delictum vere sit commis-
sum & à quo.

Specialis verò instituitur adversus
certam personam, ob delictum, de quo,
quod commissum sit ex generali inquisiti-
one apparet.

Ut autem utriusq; discrimen peni-
tius appareat, non omittendum, quod dif-
ferant hi duo processus. Primò *sine* :
Generalis enim inquisitio instituitur ad
informationem tantum judicis, ut sciat,
an delictum tale, de quo fama increbu-
it, commissum sit; specialis verò insti-
tuitur eo fine, ut, postquam de delicto
jam constitit, appareat quinam commis-
serit,

ferit, ut de eo pœna sumatur merita.

5. *Hinc Baldus in l. ea quidem C. d. Accusat.* rectè videtur distinguere inquisitionem in eam quæ est facti, & eam quæ est juris; facti ea est, quæ ad informationem iudicis instituitur super facto, i. e. commisso delicto: juris est, quæ ad punitionem delicti tendit. Per illam enim inquisitionem generalem, per hanc verò specialem intelligit.

6. Nec abscondit distinctio *Bossii in tit. de Inquisitione num. 4.* quod aliud iudicium sit ad inquirendum, aliud ad condemnandum.

7. Generalis inquisitio quasi præparatoria est, & viam sternit ad specialem. Nam postquam ex inquisitione generali iudex tum de delicto, tum de autore delicti aliquam notitiam consecutus est, solet postea per specialem inquisitionem adversus personam illam in specie ex officio inquirere.

8. Secundò differunt causa efficiente. Inquisitio generalis instituitur interdum ab eo etiam qui merum imperium non habet; sed specialis tantum ab eo, qui merum habet imperium.

9. Hoc discrimen ex priori fluit: nam quia specialis inquisitio ad puniendum
insti-

instituitur, in criminibus publicis autem nemo puniendi potestatem habet, nisi qui merum habet imperium, hinc sequitur Magistratum qui non habet merum imperium, specialem inquisitionem instituere non posse. Sed generalis inquisitio statim sine ulla mora instituenda est à Magistratu inferiori ut aperiat viam Superiori Magistratui ad inquirendum. Quod discrimen breviter attingit *Dom. Carpz. in d. quest. 107. num. 14.*

Exemplum ejus habemus in Academia nostra ubi, patrato inter literatos homicidio statim Magistratus Academicus inquit de delicto & autore delicti in genere. Postea ex inquisitione generali sumit narrationem facti, quam Serenissimo Electori transmittit. Serenissimus autem Elector, qui sibi merum imperium, seu pœnas sanguinis in cives Academiae literatos reservavit, ulterius specialem inquisitionem instituit, vel Academiae pro libitu committit. 10.

Tertiò differunt objecto. Generali enim in inquisitione quæritur de ipso delicto, an commissum sit, vel si constet de delicto, v. g. si vulneratus aliquis reperiatur, quæritur de autore delicti generaliter, & interrogantur testes, quos iudex de negotio 11.

gotio informatos putat, an sciant, quis delictum commiserit, neminem nominando. Quando verò certum est delictum, & præsumptiones contra certam personam militant, tunc inquiritur contra illam personam in specie, & interrogantur testes, quid sciant de hoc delicto & similia, ut hanc practicam tradit, *Clarus quest. 5. num. 5.*

12. Quarto differunt causa impulsiva, nam generalis inquisitio fit, quando iudex aliquali rumore movetur, vel fama de delicto commisso, sed specialis inquisitio fortiora requirit indicia, ut capite quarto, volente Deo, indebimus.

13. Quinto differunt formâ, quod in inquisitione generali, articuli seu interrogatoria non dirigantur in certam personam, sed indefinitè in autorem delicti, in speciali verò certæ personæ fiat mentio.

14. Item quod in inquisitione generali testes summarie & sine juramento examinari possint, quamvis interdum, si metuendum ne veritatem ob amorem &c. injurati opprimant, necessarium sit ut juramentum exigatur; in speciali verò semper juratò. Qua de re infra de forma inquisitionis fusiùs.

Interdum tamē Specialis statim inquisitio suscipi potest, sine generali inquisitione præcedente. Quoties scilicet reus in flagranti crimine deprehensus est ne si prius generaliter inquiratur, reus fugam elabatur. *Carpz. d. quest. 108. in fine.*

15.

Sed cum dixerimus tantum duas esse inquisitionis species, quid de generalissima inquisitione judicandum? generalissimam inquisitionem diversimodè describunt. Alii enim generalissimam inquisitionem vocant illud bannum seu proclama vel edictum, quod officiales post officii ingressum promulgare solebant, ad effectum purgandi territorium malis hominibus, juxta *l. congruit. ff. de offic. præsidis. Sig. Scaccia lib. 1. de judic. caus. civil. & crimin. cap. 69. num. 2. Cothman. lib. 3. conf. 30. num. 153.* Alii per inquisitionem generalissimam intelligunt investigationem rei furto amissæ, vel alterius in ædibus incolarum etne *Haussuchung.* *Berlich. part. 1. decis. 120. num. 2. & s.* sed neutra inquisitio nomen inquisitionis per se & absolutè meretur; non illa, quia pars inquisitionis generalis est, nō hæc propter eandem rationem, & quia etiam in civilibus hæc inquisitio locum habet.

16.

CAPUT TERTIUM

de

*Causa Principali & Instrumentali
Inquisitionis.*

SUMMARI A.

1. *Quenam sit inquisitionis causa principalis. n. 1. & 2.*
2. *Quotuplex forū in criminalib. n. 3, 4, & 5.*
3. *An iudex domicilii contra aliquem, qui a-
libi deliquit, inquirere possit. A. n. 6.*
4. *An iudex incompetens teneatur remittere
delinquentem ad forum competens. N.
n. 7. & 8.*
5. *An hodie remissiones usitatae, & in quibus
casibus. n. 9, 10, 11, 12, 13, & 16.*
6. *Quae requirantur ut remissio locum habe-
at. n. 14. & 15.*
7. *Quis iudex si reus in uno territorio incho-
averit, in altero perfecerit delictum.
n. 17. & 18.*
8. *Quis iudex si delictum in consinio com-
missum. n. 19.*
9. *Quis iudex si delictum in via publica
commisum. n. 20. & 21.*
10. *An iudex contra captum in alieno territo-
rio inquirere possit. N. n. 22.*
11. *An contra eum, cui delicti gratia facta, in-
quiri possit. D. n. 23.*

12. An sit locus preventionis. A. n. 24.
13. Quis iudex inquisitionis in causa stupri.
num. 25.
14. Quis in causa injuriarum. n. 26, 27, & 28.
15. Quis iudex contra clericos inquirere possit. n. 29, 30, & 31.
16. Quis contra nobiles. n. 32, 33, 34, 35, 36.
17. Quis contra Studiosos. n. 37.
18. Quae qualitates iudicis esse debeant. n. 38.
19. Quo animo debeat tractare negotia criminalia n. 39. & 40.
20. Officia probi iudicis. n. 41, 42.
21. Pietas iudicis. n. 43, & 44.
22. Prudentia iudicis. n. 45.
23. Doctrina iudicis. n. 46.
24. Quomodo Imp. Car. 5. iudicem describat. n. 47.
25. An iudex vices suas alii committere possit.
N. n. 48. & 49.
26. Quibus casibus iudex merum imperium
& inquisitionis officium delegare alteri
possit. n. 50, 51, 52, 53, 54, & 55.
27. Quae requirantur ut officium inquisitionis
delegari alteri possit. n. 56.
28. An in processu inquisitionis prorogatio iurisdictionis locum habeat. n. 57.
29. Quinam fuerint delatores publici. n. 58.
30. Officium Actuarii. n. 59. & 60.
31. Quinam instigatores vel promotores in-
quisitionis. n. 61.

1. **C**Ausa principalis Inquisitionis est iudex competens, alias inquisitio ipso jure nulla est *t. t. C. si à non competente iudice &c. Farinac. lib. 1. quest. 1. num. 53. Bened. Carpz. quest. 107. num. 73. Dambud. in praxi rerum criminal. cap. 8. num. 4.*
2. Et quidem talis iudex esse debet, qui habeat merum imperium, sive gladii potestatem. Frustra enim quis inquireret in crimina, qui non habeat animadvertendi potestatem. *arg. l. 3. ff. de iurisdic. Carpz. part. 3. quest. 104. num. 62. & quest. 109. num. 17. Berlich. lib. 1. decis. 120. n. 1. alii.*
3. Ut autem sciamus quinam iudex sit competens, notandum est, forum competens in criminalibus vel esse forum domicilii scilicet non originis, sed habitationis *vide Carpz. quest. 110. num. 10.* vel esse delicti commissi locum, quale forum etiam milites agnoscere tenentur *l. 3. pr. ff. de re militari. & Clarissimi l. 1. C. ubi Senatores: quia omnem honorem reatus excludit. d. l. 1.*
4. Vel esse forum inchoati criminis, quod communiter intelligunt Dd. de lite criminali captâ, ita ut preventionis locus sit, unde & Dd. colligunt, prorogationi jurisdictionis etiam in criminalibus locum esse *Don. lib. 17. cap. 16. & ibi Hilliger. lit. B. rectius*

rectius tamē fortè. *Wesemb. in d. tit. C. ubi de crimine num. 3.* non de præventionē, sed loco inchoati delicti ibi: *vel inchoata &c.* intelligit.

Ultimum forum est, ubi reus reperitur 5.
per d. l. 1. C. ubi de crim. Quod maximè de vagabundo ac fugitivo Dd. intelligunt, per tradita *Gl. in d. l. & Farin. lib. 1. quest. 7. n. 13.* nam vagabundum ob delictum commissum ubivis locorum puniri posse frequentissimo calculo Doctorum receptum est. *Clarus quest. 39. num. 7.*

Quæritur autem hic primò, an iudex domicilii contra aliquem inquisitionem formare possit qui alibi deliquit? 6.
 Affirmativa sententia, quod scilicet iudex originis, vel hodie domicilii & habitationis, possit cognoscere de delicto alibi commisso, nec necesse habeat delinquentem ad locum delicti remittere, communior est & verior, aliàs enim sequeretur, unicum tantum forum esse competens inquisitorum, scilicet locum delicti, quod tamen falsum. Accedit quod forum domicilii sit generale, concurrens cum cæteris iudicii suscipiendi locis, adeò ut præventioni locus sit. Et hanc amplectuntur *Tessaurus. decis. 90. num. 2. & plures allegati à Farinacio, lib. 1. quest. 7. n. 20.*

B

qui

qui limitat eandem *num. 25.* nisi iudex loci domicilii & iudex loci delicti essent eidem principi subjecti, quo casu remissionem facere teneretur alter.

7. Quæritur secundò, an iudex incompetens teneatur remittere delinquentem ad forum competens. Quod negant communiter *arg. c. 1. de privileg. lib. 6.*

8. Ex quo apparet, necessariam esse jurisdictionem aliquam ad hoc ut quis remittere possit delinquentem ad forum competens. *Farinac. dicta, quest. 7. n. 28.*

9. Sanè de consuetudine hodiè remissiones planè usitatæ non sunt, nisi quando sunt iudices sub eodem principe, quæ de consuetudine testatur. *Farinac. dicto num. 28. Wesemb. in w. ff. tit. de accusat. num. 8. Carpz. quest. 110. num. 54.*

10. Sed si iudices sint sub eodem principe, princeps omninò remissionem demandare potest. *Clarus quest. 38. num. 21. Covar. pract. quest. c. 11. num. 10. & ex his aliisq; Farinac. num. 29.*

11. Fit etiam non rarò, ut iudex alteri facinorosum remittat urbanitatis & amicitia causa, sub antigrafo & literis reversalibus, quarum summa quod ista remissio remittentis jurisdictioni non debeat esse fraudi, sed sine periculo, seq;

in casu simili idem præstiturum. *Gail. lib. 1. de P. P. cap. 16, n. 30. & Carpz. de quest. 110. num. 58.*

Inter Sereniss. Electorem Brandeb. 12.
 Ducesq; Pomeraniæ ac Megapolitanos Illustri-
 simos, in allegata conventionem hoc
 in specie cautum, ut etiam sine literis re-
 versalibus princeps alter alteri prædonem
 vel latronem in suo territorio deprehen-
 sum remittere teneatur. h. v. J. J. J.
 J. J. Chur. und F. F. F. F. G. G. G.
 G. G. wollen auch etnander die Räuber /
 die unter einem von höchst und hochgewand-
 ten Chur. und Fürsten gefessen / unter einem
 andern aber aus J. J. J. J. Chur. und
 F. F. F. F. G. G. G. G. miteel gefan-
 gen worden / nicht vorenthalten / sondern
 vielmehr / auch ohn allen revers (den htemit
 und in Krafft dieses sol albereit cavirer seyn
 Daß es dem remittirendem Herren an sei-
 ner Lands. Fürstlicher Nobelt und Gerich-
 ten unnachtheilig sein solle) remittiren und
 zukommen lassen / doch daß der Chur. oder
 Fürst / an welchem er also remittiret wird /
 allermassen wider ihn mit der execution
 verfare / wie htertinn gemeldet steht.

Potissimum autem tunc remissio- 13.
 nem fieri æquum est, si in loco delicti de-
 linquente deprehenso, inquisitio forma-

ta & causa criminalis ventilata, & sententia jam lata fuerit, reus autem aufugiat, alibiq; deprehendatur. *Carpz. d. q. 110. num. 63. ubi num. 65. & seqq.* edisserit de requisitis Remissionis in iis casibus, in quibus etiam hodie remissio fieri potest.

14. Nam 1. requirit ut per summariam cognitionem constet judici remissuro de jurisdictione ejus, qui remissionem requirit, & de delicto à remittendo probabiliter commisso- 2. Ut delictum non sit leve, sed grave, ut statuatur scil. exemplum. *arg. l. 3. pr. ff. de Re milit. Clarus d. q. 38. num. 23.* 3. Ut fiat sumptibus remissionem petentis.

15. Quibus adde quartum requisitum ex *Farinac. d. quest 7. num. 43* Ut si remissus sit facinorosus ad locum delicti, novus processus contra eum instituat, si prior judex incompetens, si verò competens, putat *Farinac.* priorem processum continuandum. Quod tamen intelligo nisi inquisitus prioris processus defectum alleget.

16. Fieri etiam potest, ut punitus ab uno judice propter unum delictum, petatur remitti ad alium judicem pro alio delicto

licto puniendus, de quo *Farinac. d. quest.*

7. num. 42.

Quæritur 3. circa hanc materiam, 17.
 fori competentis, quis judex, si reus in
 uno territorio inchoaverit delictum, in
 alio perfecit, v. g. vulneraverit in
 hoc, & demum interfecerit in altero ter-
 ritorio? Et quamvis *Dom. Carpzovius d.*
quest. 110. num. 18. cum Zangero ita defi-
 niat hanc quæstionem, quod locus deli-
 cti consummati, non inchoati sit atten-
 dendus, cum delictum ex loco, ubi con-
 summatum, perfectionem accipiat. Sed
 quod pace Viri illius incomparabilis di-
 xerim, in jure nostro civili præferenda
 videtur sententia, quod, quando delictum
 ratione tam agentis, quam patiens in uno
 territorio est inchoatum, in altero verò
 consummatum, ut in antea dato exem-
 plo; item, ut alio declarem exemplo, si
 quis virginem rapuerit in hac provincia,
 & ei vim intulerit in alia, quod, inquam,
 in his & similibus casibus, Uterq; judex
 tam delicti inchoati quam consummati
 judex sit competens, & locus sit præven-
 tioni, ut tradunt *Felinus in c. ult. X. de*
foro compet. Everhardus in loco 42. à. Con-
tractibus ad delicta num. 7. Marsil. in l.
un. n. 150. C. de Raptu Virginum. Farinac.
d. 9. 7. num. 45.

18. Et ea sententia, ni fallor, probatur per *l. i. C. ubi de criminibus*. Per verba: *ubi commissa vel inchoata*, nam posterius verbum non de inchoato processu, sed de delicto cum *Wesemb. ibidem*, intelligendum esse puto, quod suadet contextus. Nam idem subjectum est, scilicet crimen & de eo dicitur, quod sit commissum vel inchoatum. Ergo posterius prædicatum non de processu, sed de delicto, de quo prius prædicatum dicitur, intelligendum est. Accedit, quod ibi non quærat de præventionæ, sed foro competenti.

19. Quæritur 4. Si delictum in confinio commissum, & in specie homicidium, & nesciatur ubi factum ipsum vel cædes perpetrata, quis iudex competens? Variæ sunt hac de re sententiæ, nos missis illis amplectimur sententiam *Carpzovii d. quest. 110. num. 34.* id scilicet arbitrio iudicis committendum, qui ex circumstantiis, indiciis & præsumptionibus in quosquæ factis occurrentibus, præsertim ex apparitione sanguinis, aliisque, id decidere, & præsertim patientis potius, quam agentis locum considerare debet. In dubio sanè utriusque cognitio est. *Farinac. d. quest. 7. num. 51.*

Quintò quæritur de delicto in viâ publica commisso, quando via publica in alterius territorio est, qui ibi merum imperium habet? & hic jus inquirendi non iudicis cuius territorium est, sed principis ad quem regalia spectant esse, verius est & communiter receptum, per tradita *Sixtini de Regalibus cap. 2. num. 16.* *Georg Schulk in synopsi feudali cap. 7. num. 137.* *Matth. Steph. de iurisdic. lib. 2. part. 1. cap. 7. num. 400.* *Schneidew. ad §. fin. n. 8.* *Inst. de l. N. G. & C. Dom. Carpz. d. quest. 210. num. 41.* ratio huius sententiæ est quia viâ publicæ s. basilicæ die *Känsert. Heer- und Reichs-Strassen* ad regalia pertinent. *l. un. que sint regal. lib. 2. feud. tit. 56.* *Rosenhal de feudis cap. 5. num. 20.*

Si verò in pago vel civitate in viâ publica fuerit commissum delictum, tunc eius cognitio ad iudicem illius loci pertinet, *der die Strassen-Gerichte hat.* *Zangerus de Except. part. 2. cap. 1. num. 242.* & hunc allegans *Schulk. d. l. n. 140.*

Sextò quæritur, si quis iudex competens quidem, sed reum non in suo territorio, sed in alieno, & quidem sub alio principe per suos ministros & executores ceperit, an contra eum captum inquisitionem formare possit? quod negat

Farinac. d. quest. 7. num. 40. quia non debuit eum capere sub alieno territorio.

23. 2 Septimò quæritur, an cui gratia delicti facta in loco delicti, vel qui absolutus, vel condemnatus est, possit in loco domicilii, vel alio foro iterum inquisitionis processu pulsari? Et *Farinac.* distinguit inter primum, & reliqua membra: quando enim gratia facta, tunc ab alio iudice contra eum procedi non potest, si sint sub eodem principe, secus si sub diversis; quando verò absolutus est, vel condemnatus ab uno, ibi præventioni locus est, & ab alio iudice, sive sub eodem sive sub diverso sit principe, processus inquisitionis reassumi non potest, nisi in priori collusio admissa vel fraus. *Farinac. d. quest. 7. num. 26.* de quo plura cap. 6.

24. Notandum demum, quoties duo sunt iudices competentes, uti ex dictis apparet id fieri potesse, quod tunc locus sit præventioni, ita ut ille, qui prius inquirere cepit, alterum excludat, de quo latius *Farinac. d. quest. 7. num. 52.*

25. Sed quia in specie interdum in causis stupri occurrit quæstio, an cognitio & inquisitio iudici ei competat, qui merum imperium habet, an verò ei, qui mixtum habet

habet imperium sive jurisdictionem inferiorem. Et quoniam stupri simplicis poena hodie arbitraria est, non male forte dixerit *Berlich. part. 5. concl. 38. in fine*, ad jurisdictionem inferiorem eam inquisitionem pertinere.

Circa injurias quæri solet, si injuriæ factæ ipsi judici, an judex de injuriis sibi illatis inquirere ipse possit? Et communis est distinctio, quod injuria vel sit illata judici ratione officii, vel tanquam privato. In illo casu judicem ob injuriam, non tam sibi quam officio illatam, ipsum inquirere posse, non verò posteriori casu, ut testatur *Clarus §. fin. quest. 35. num. 26.*

25.

Sed *Gail. lib. 1. obj. 39. num. 4.* ad hoc requirit primò, ut injuria Magistratui ratione officii fuerit illata. 2. ut injuria sit evidens & notoria, nec altiorem probationem vel indaginem in facto requirat, 3. ut poena respiciat non interesse partis v.g. si consul vellet agere ad pælinodiam, vel æstimationem injuriarum sibi applicandam; sed ut respiciat interesse Reip. 4. ut imponatur poena ordinaria. Confer. *Dn. Carpz. in præct. Crimin. quest. 95. num. 84.*

27.

29. Sed si inquisitus suspectum sibi esse dicat judicem, hoc sane casu non potest cognoscere, aut ad minimum tenetur adjungere Notarium, ut in simili tradit *Carpzov. in Pract. crim. quest. 104. num. 68.*

29. Ex dictis apparet reum, contra quem instituenda est inquisitio, inquirentis judicis jurisdictioni subjectum esse oportere, sed quæritur de clericis, an non illi ratione delicti in loco commissi criminis inquisitionem sustinere debeant? Et unanimi consensu docent omnes quod non: nam clerici, tam in criminalibus, quam civilibus, à judice laico judicari non possunt. *c. cum non ab homine. c. at si clerici. c. clericus, c. qualiter. X. de judic. C. si diligenti & c. signific. X. de foro compet. & sim.* sicut nec laicus convenire potest & judicari à judice Ecclesiastico. Quam utramq; regulam cum multis ampliacionibus & limitationibus tradunt *Clar. quest. 36. Farinac. lib. 1. quest. 8. per totam.*

30. Cum autem fiduciario jure ex Pace Religiosa Principes Augustanæ Confessionis addicti in Imperio Romano jura Episcopalia administrent, certum est, Clericos esse sub jurisdictione Principum Augustanæ Religionis addictorum. Consequens hinc est Principes etiam in delicta

atq; crimina Clericorum inquirere, in-
cosq; animadvertere jure posse, quamvis
pœnam eorum degradatio præcedere de-
beat, ut infra dicetur.

Et hanc jurisdictionem quoad cau-
sas Ecclesiasticas & civiles, item quoad
delicta leviora, exequitur princeps per
Consistorium. Delicta graviora, si cle-
ricus in loco delicti deprehendatur, per-
tinent ad judicem secularem loci illius,
per tradita *Dn. Carpz. lib. 1. quest. 2. num.*
20. & quest. 110. num. 85.

Sed quid si nobilis delinquat in ur-
be municipalis, habet ne Magistratus mu-
nicipalis potestatem coercendi nobilem
& contra eum instituendi processum in-
quisitionis? Tractat hanc controversiam.
Marth. Steph. lib. 2. de jurisdic. part. 2. c. 2.
n. 81. & seqq. Et rectè distinguit inter no-
biles, qui sunt in ministerio principis, &
semper in aula vivunt, & cæteros. Et de
illorum delictis negat municipalem Ma-
gistratum inquirere posse, sed quod ad
principem cognitio & punitio delicti com-
missi spectet. Quando enim exempta
est persona ab alicujus foro, est quoq;
exempta ejus familia, arg. l. un. C. si qua-
cunq; præditus potestate &c.

33. Sed hoc intelligo de eo casu, si nobilis aulicus in ea civitate sit, ubi tunc princeps est, vel ubi principis negotia exercet, secus si in alio loco priorum negotiorum causa versaretur. Certa enim regula est; exemptum, si delinquat in loco non exempto, ut hic extra urbem, in qua residet vel versatur princeps, puniri secundum statuta & consuetudines illius loci, ubi deliquit *Bald. in l. i. C. ubi Senat. vel Clariss.*

34. Sed nobiles, qui non vivunt in aula principis, ubicunq; locorum isti delinquant, etiam in urbe ubi residet princeps, puniri possunt à Magistratu municipalis urbis, si ille habeat in loco delicti merum imperium. Nam regulariter, delictum tribuit forum, cujus nulla hic reperitur exceptio. Eo enim ipso quod nobilis in urbe delinquit, se ejus judicis jurisdictioni subjicit. *Auth. qua in provincin. C. ubi de crimine.* Et idem in milite, *per l. desertorem 3. ff. de re milit.* nec non clerico ut supra dictum. Et ita etiam sentit *Fachsius tomo 2. cons. illustr. cons. 46.*

35. Quamvis sciam distingui solere hodie, utrum urbs in loco delicti ceperit nobilem, & tunc contra eum procedere posse inquirendo, secus esse si aufugerit
 etr.

& jam in suis bonis degat, nam tunc eum citari non posse, sed cognitionem esse principis.

1 In casu Robbariæ seu rapiæ habemus dispositionem claram in conventionem Sereniss. Elect. Brandenb. cum Ducibus Pomeraniæ & Megapolit. inita anno 1617. die 22. Januar. s. Und sol hiewider ibi: Und sol hiewider keine adeliche / oder einige andere Befreyung etwas gelten oder schaffen / sondern solche alle und jede / wie die hießen und Namen hätten / und keine ausscheiden / werden hienit gänglich cassiret und auffgehoben. Denn es ja mit solchen Befreyungen allen also gerhan / daß dennoch salus populi suprema lex bleiben mus. Auch kan keiner / der sich Mordens / Strauchbreitens / Raubens und gewaltsamen Grehlens befließt / einer rittermäßigen oder Privilegiirtehtigen Personen mehr werth seyn

2 Studiosi si delinquant capitaliter, cognitio est vel Academiæ, vel Principis, vel Episcopi. Sed id in loco & urbe, ubi Academia sita. Secus, si alibi locorum in aliis urbibus delinquant, per traditam superius ex Baldo regulam.

3 Satis jam de foro competenti, lubet jam de requisitis iudicis criminalis paulum

paulum differere. Et primò quidem iudex debet esse Vir bonus, sive bonus Christianus, probitate vitæ conspicuus, debet esse vacuus quatuor illis affectibus, de quibus in *c. quatuor. C. II. quest. 3. qui* his versibus exprimuntur.

Quatuor ista, timor, odium, dilectio, census,
Sæpe solent hominum sanos pervertere mores.

39.

Caveat etiam, ne severitatis affectatione, aut inani clementiæ gloriâ, quid durius vel remissius statuatur. *l. respiciendum ff. de pœnis.* Perniciosè enim errât iudices, qui severitatis gloriam effectantes, crudelēs & atroces sunt. Sicut enim misericordia sursum ad Deum levat, ita severitas deorsum in infernum dejicit, ut ex aliis tradit *Sigismund. Scaccia lib. 1. de judic. caus. civil. Sc. cap. 86. num. 3.* ubi dictum Augustini adducit. *Imple Christiane iudex pii patris officium, sic succensere impietati memineris, ut non in peccatorum atrocitatibus exerceas ulciscendi libidinem, sed peccatorum vulneribus curandi adhibeas voluntatem.* Et ex Gregorio: *sit amor, sed non emolliens: sit rigor, sed non exasperans; sit Zelus, sed non immoderatè sevens; sit pietas, sed non plusquam expedit, parcens.*

40.

Nam si humanum sitiant sanguinem, ita ut in condemnatione gloriantur, efficiuntur

ciuntur homicidæ, quamvis culpabilem
condemnent. *Boss. in tract. crimtit. defa-
vore defens. num. 1.*

Consideret bonus iudex illud Salo- 41
monis, *Spiritum Sapientia non intrare ani-
mam sceleratam, nec habitare in corpore
peccatis obnoxio.*

Consideret illud Josaphati Regis Ju- 42
dæ 2. Chron. 19. v. 6. & seqq. quoties
criminalia tractat negotia. *Videte quid
faciatis, non enim pro homine exercetis ju-
diciam, sed pro Jehova, qui vobiscum est in
rebus judiciariis; quare nunc insit pavor Je-
hove vobis: observate & facite. Non enim est
apud Jehovam Deum nostrum iniquitas, aut
acceptio personarum, aut sumtio muneris; per-
pendat itentidem illud: initium Sapientia
esse timorem Domini.*

Sint præditi virtutibus illis, quas in 43
iudice requirit Jethro socrer Moſis. *Exod.
18. vers. 21. ut sint viri strenui, timentes De-
um, veraces & osiores turpis lucri.*

Orent cum Salomone 1. Reg. 3. v. 9. 44
*Des Domine servo tuo animam intelligentem
ad iudicandum, discernendo inter bonum &
malum.*

Secundò debet inquisitor seu iudex 45
esse Vir prudens, ubi enim majus versa-
tur periculum, ibi major adhibenda est

prudencia c. ubi majus de Elect. lib. 6.
 Scaccia lib. 1. de judic. caus. civ. Sc. n. 7.

46. Tertiò vir doctus: Nam ut ait *August.* Ignorantia judicis plerumq; est calamitas innocentis, de Civit. Dei lib. 19. cap. 6. quem allegat *Robert. Annaus* lib. 2. rerum judic. cap. 16.

47. Quæ requisita conjunxit *Carolus V. Imperator.* artic. 1. *Constit. sue Criminalis.*
 Erstlich sehen / ordnen und wollen wir / daß alle peinliche Gerichte mit Richtern / Urtheil / und Gericht-Schreibern versehen und besetzt werden sollen / von frommen / ehrbaren / verständigen und erfahrenen Personen / so tügendlichst und best / dieselben nach Gelegenheit jedes Orths / gehabt und zu bekommen seyn. Dazu auch edelen und gelehrte gebraucht werden mögen. Zu dem allen eine jede Obrigkeit möglichen Fleiß anwenden sol / damit die peinlichen Gerichte zum besten verordnet / und niemand unrecht geschehe / als denn zu diesen grossen Sachen / welche des Menschen Ehr / Leib / Leben und Gut belangen / dapffer und wolbedachter Fleiß gehöret. Drum denn in solcher Überfahrung niemands mit rechtmäßigem vorträglichem Grund seine Verlässigung und Hinlässigkeit entschuldigen mag / sondern billich derhalb Vermöge dieser Ord-

NB.

NB.

NB.

ser Ord-

ser Ordnung gestrafft. Daß also alle D-
brigkeit / so peinliche Gerichte haben / hienwie
ernstlich gewarnet seyn sollen / &c. Sed
quàm benè hic articulus primus obser-
vetur, experientia, proh dolor! testatur,
dum in oppidis sæpe per homines litera-
rum atq; negotiorum criminalium plane
non expertos, in pagis per rusticos, aut
alias indoctos criminalia expediuntur, ju-
dicis Criminalis juramentum vide art. 3.
Criminalis Constitut.

Sed porro ut pergamus, quia usu 48
sæpè venire solet, ut habens merum im-
perium id aliis deleget, ac sic per alios id
expediat quæritur, an hoc jure quis fa-
cere possit? Et jure civili quidem expe-
ditum est, merum imperium aliis man-
dari & delegari non posse, quia speciali-
ter beneficio principum vel legum tribu-
itur, qualia mandari & delegari non pos-
sunt. *l. 1. ff. d. offic. ejus cui mand. jurisd.*
l. nemo potest 70. ff. de R. l.

Ideoq; judex ordinarius & præcipue 49
nobiles habentes merum imperium, ipsi
debent capitali judicio præsidere *d. l. 70.*
& art. 2. *Ordin. crim.* ubi ita imperator
ait: Welche Personen von ihrer Ehre we-
gen / die peinliche Gerichte zu besitzen schul-
dig seyn / und dasselbe aus Schwachheit
oder

oder Gebrechlichkeit ihres Leibes / Vernunft-
 Jugend / Alter / oder anderer Ungeschick-
 lichkeit haben / nicht besitzen oder verwesen
 möge / so offte das aus Noth (NB.) ge-
 schicht / sol der oder dieselbige andere tüchtige
 Personen zu Besetzung des peinlichen Ge-
 richts an ihre Statt ordnen und bestellen /
 mit Wissen und Zulassen desselben Ober-
 Richters. Ex quo apparet, citra casum
 necessitatis quemlibet nobilem vel ali-
 um judicem ipsum praesidere debere judi-
 cio criminali *Clarus §. fin. quest. 41. Mat-
 thias Steph. ad dict. art. 2. Petrus Gilken.
 ad l. placet. C. de pedan. judic. num. 19. &
 alii.*

50. Sed excipiuntur in jure casus aliquot.
*num. 1. princeps causas meri Imperii de-
 legare potest. l. fin. pr. C. ubi Senatores
 vel Clarissimi. Pruckman. l. 2. conf. 4. n. 30*
51. 2. Excipitur causa absentiae *l. 1. pr.
 ibi. si ab esse caperit. ff. de offic. ejus cui man-
 data jurisd.*
52. 3. Excipitur morbus Sonticus, per
*l. quæsum. 60. ff. de Rejudic. Bart. & La-
 son. in d. l. 1. ille num. 11. hic n. 77. & d.
 art. 2. Constit. Criminalis.*
53. 4. Excipitur, si propter ætatem ju-
 venilem, aut decrepitam, vel mentis im-
 poten-

potentiam, & similem defectum, causis criminalibus præsidere nequeat *d. art. 2.*

54
5. Aliqui jure canonico causas criminales delegari posse existimant, *per c. in Archiepiscopatu. X. de Raptor. c. licet X. de officio Vicarii. c. cum Episcopus. X. de offic. Ordinarii.* Sed rectius sentiunt *Didacus Covar. lib. 3. var. Resolut. cap. 20. & Petrus Gilkenius, qui d. l. n. 26. & s.* tribus in casibus id tantum admittit. 1. quâdo à summo principe fit delegatio, de quo casu supra exceptione primâ. 2. Si ab Ecclesiasticis esset inferenda pœna sanguinis, tunc enim coguntur hoc aliis committere. *c. fin. X. ne clerici vel monachi secularibus negot. lib. 6.* 3. Si Episcopus Vicarium constituat *c. pen. X. de offic. Vicar.*

55
Quicquid sit de jure Canonico, sequimur hoc in puncto jus civile, ut in terminis *Pruckmannus habet vol. 2. conf. 4. num. 12.* nam ratio cur jure Canonico causa meri imperii sit delegabilis est hæc, quod jure canonico pœna sanguinis non inferatur, quæ ratio in foro civili non militat, *Pruckm. d. conf. 4. n. 13. & seq.*

56
Sed in iis casibus in quibus delegatio causarum criminalium licita, duo videntur requiri: 1. ut delegatio fiat cum consensu superioris, per expressa verba.

*dicti art. 2. Mit Wissen uno Wissen des
selben Ober-Richters. 2. Ut non delege-
tur universitas Causarum criminalium,
sed tantum singulæ causæ Bart. Bald. nec
non Angelus in d. l. 1. ff. de offic. ejus cui mand.
Salyc. in l. placet. 2. num. 25. C. de pedan. ju-
dic. quos ibi d. l. Gilken. num. 24. refert.*

57.

De prorogata jurisdictione, ut ali-
quid addam, licet communiter Dd. exi-
stimēt, jurisdictionem criminalem proro-
gari posse. Per allegata *Clari §. fin. quest.
42. num. 1.* Ubi tamen proceditur per
inquisitionem non habet locum proroga-
tio *Bald. in l. 1. in fin. C. ubi de crim.* cum
enim hic non interveniat accusator, sed
judex, nec non diffamatio, certè ab-
surdum esset dicere quod judex ipse su-
am jurisdictionem prorogare possit. *Clari
d. quest. 42. num. 3.*

58.

Hactenus de causis principalibus e-
xercentibus officium judicis inquiren-
do, jam de Ministris agendum paucis.
Inter Ministros autem erant 1. delato-
res publici, qui officii necessitate deli-
cta denunciabant. *l. divus 6. ff. de Cu-
stod. & exhib. reorum. l. ab accusatione 6.
§. 3. ff. ad SCtum. Turpill.* Qui Irenarchæ
appellabantur *l. ult. §. Irenarchæ 7. ff. de
mun. & honor. l. un. C. d. Irenarch. lib. 10.*
Sed

Sed hoc genus officialium in defuetudinem abiit.

Deinde inter ministros iudicij necessarios numerantur etiam Actuarii, Notarii, Scribæ, exceptores seu Amanuenses, qui dicta actave excipiunt, & inquisita, omniaq; acta judicialia bona fide describunt *c. quoniam contra ii. X. de probat.*

Quo circa pro magnitudine & pondere seu dignitate negotii personarum habeatur delectus, & elegantur ii quorum explorata est diligentia, fides vel capacitas pro negotio expediendo. *Matth. Stephan. ad art. 5. Const. Crimin.* qua in parte mirari sæpe cogor multorum negligentiam & in re tam gravi inexcusabilem oscitantiam, qui negotium illud omnium maximè arduum hominibus indoctis atq; inexpertis, sæpe commendant ac committunt.

Sunt etiam ministri iudicii criminalis inquisitorii, ii quos instigatores, seu promotores inquisitionis appellant. Et illi in triplici sunt differentia. Alii n. id faciunt necessitate officii, ut irenarchæ, de quibus supra, item advocati & procuratores fisci, qui instare solent, ut iudex contra delinquentis inquirat? Alii faci-

unt id ex commissione judicis, qui solet eligere aliquem, qui loco fiscalis adfistat inquisitioni. Demum aliqui id faciunt spontè, dum comparent in judicio, & subministrant testes, & indicia, contra reos inquisitos, *Clarus §. fin. quest. 10. n. 3.*

CAPUT IV.

De causis impulsivis inquisitionis.

SUMMARI A.

1. *Quid impellere debeat judicem ad inquirendum. n. 1.*
2. *An sine omni conjectura inquirere judex possit? N. n. 2.*
3. *An judex pro lubitu omittere inquisitionem possit? N. n. 3.*
4. *Prima causa impulsiva inquisitionis nempe notorietas delicti n. 4.*
5. *Quid sit notorium? n. 5.*
6. *Cur in Notorio etiam inquisitione opus sit? n. 6.*
7. *Secunda causa impulsiva, deprehensio in flagranti crimine n. 7.*
8. *Tertia causa, judicis scientia, n. 8. & 9.*
9. *Quarta causa, fama, n. 10.*

10. *An fama sit necessarium & unicum requisitum inquisitionis. n. 11, 12, & 13.*
11. *An si fame autor sit incertus, iudex inquirere debeat? A. n. 14, 15, 16.*
12. *Quinta causa, querela partis lese. n. 17, 18, 19, & 20.*
13. *Sexta causa, denunciatio. n. 21, & 25.*
14. *Quid sit publica denunciatio. n. 22.*
15. *Quenam requisita specialis denunciationis, n. 23.*
16. *Quid iudici, si delictum generaliter denunciatum faciendum? n. 24.*
17. *An omnes denunciare possint? Aff. n. 26.*
18. *An denunciator, si delictum postea probari non possit, calumniari presumatur. n. 27.*
19. *Septima causa, confessio socii criminis. n. 28.*
20. *Octava causa, confessio extrajudicialis, n. 29.*
21. *Vel comm incompetente iudice facta n. 30.*
22. *An contra talem confessionem detur exceptio erroris? A. n. 31.*
23. *Nona causa, obiectio criminis in causa civili, n. 32.*
24. *Decima causa, Comminatio, n. 33.*
25. *Undecima causa, conversatio, n. 34.*
26. *Duodecima causa, inventio rei furtive, n. 35.*

27. Decima tertia causa, fuga. n. 36.
 28. Decima quarta causa, inimicitia. n. 37.
 29. Decima quinta causa, transactio cum
 parte lesa. n. 38.
 30. Decima sexta causa, vitæ genus. n. 39.
 & 40.
 31. Decima septima causa, habitus corporis.
 n. 41, & 42.

1. **Q**uandocunq; iudex vult procedere,
 inquirendo ex officio, non debet id
 proprio impulsu facere, sed debet aliquid
 præcedere, quod aperiat viam inquisitioni,
 & iudicem ad inquirendum inducat,
 & quodammodo ex necessitate officii im-
 pellat. *Clarus §. fin. quest. 5. num. 4.*

2. Ideoq; non debet iudex facile atq; incau-
 tè absq; omni quali quali etiam conje-
 ctura & præsumptione inquisitione acce-
 dere, quod illa præsertim, quâdo apparet
 contra quem dirigenda sit, famam inquisiti
 apud honestos viros minuat & lædat. *Jac.
 Menoch. lib. 1. de præf. q. 88. n. 9. & seq. Coth-
 mannus vol. 3. cons. 30. n. 155. & hos citans
 Carpz. in sua Pract. Crim. quest. 108. n. 62.*
 Et inquisitio formatâ sine præcedentibus
 iudiciis, ipso jure nulla est. *Farin. lib. 1.
 quest. 1. num. 40.*

3. Econtrario autem, si indicia vel
 cause impulsivæ ad hæc, & tamen iudex

processum inquisitionis instituere neglexerit, tenetur etiam de syndicatu, ut supra diximus.

Inter eas autem causas impulsivas, 45
quæ judicem movent ad inquirendum, prima est, quando de corpore delicti constat & delictum est notorium. *Clarus §. fin. quest. 9.*

Notorium autem est, 'quod ita per 5
evidentiam rei probatur, seu conspectui & visui hominum præbetur, ut nulla tergiversatione celari possit. *Scac. de judic: caus. civ. & crimin. cap. 76. num. 4.*

Sed dicat aliquis quando delictum 6:
est notorium, publicè etiam cognitus auctor delicti, cur attinet ulterius inquirere, præsertim cum *Clarus d. q. 9. n. 1.* dicat: in notorio crimine judicem juris ordine non servato, non tantum ad inquirendum, sed etiam ad condemnandum & executionem procedere posse? Sed resp. utrum crimen sit notoriū, nihilominus assumendæ sunt judici informationes, tam de delicto, quam de delinquente, eaq; redigendæ sunt in scripturam, nam si postea negetur fuisse delictum notorium, hoc ipsum ex actis poterit in continenti probari, nec timere necesse habebit iudex periculum Syndicatus. *Clarus d. q. 9. n. 5.*

Scaccia d. quest. 76. num. 8. qui & num. 10. monet, in notorietate probanda non duos testes sufficere, sed plures requiri.

7. Secunda causa inquisitionis suscipiendæ est, quando quis in flagranti crimine deprehensus est. Nam tunc sine ulla denunciatione vel querela partis iudex potest procedere ad inquirendum, ut tradit *Clarus q. 8. n. 1.*

8. Tertia causa impellens iudicem est, quando ipse iudex videt ab aliquo maleficium aliquod committi. Nam licet iudex qui secundum acta & probata iudicare tenetur, hoc Casu reum condemnare non possit, potest tamè ad inquirendum procedere, per tradita *Clar. id quest. 8. num. 5. Scac. de iudic. caus. civil. & crimin.*

9. Et multo magis iudex potest inquirere, quando coram iudice in iudicio delinquitur: v. g. in calumniatorem. *l. 1. C. de Calumniat. falsum testem l. nullum C. de testibus. falso utentem instrumento. l. pen. C. de probat.*

10. Quarta causa impulsiva fama est seu diffamatio, quæ loco accusatoris est. *Clar. q. 6. n. 1. Farinac. lib. 1. quest. 1. n. 50.* qui plures citat, adeo ut inquisitio suscepta non præcedente fama, sit ipso jure nulla *Farinac. lib. 1. quest. 9. n. 1. ubi in seqq. requir-*

quisita famæ tradit. Das gemeine Geschrey, so wider einem oder den andern im Lande erschallet, Beweis genug denselben anzugreifen und einzuziehen sein sol sunt verba Conventionis inter Sereniss. Elect. Brandenburg. & Duces Pomer. & Megapol.

Sed non existimandum est, quo in errore nonnunquam sunt nonnulli patroni reorum, quasi fama cum suis requisitis sit necessarium requisitum inquisitionis. 11.

Nam notandum est, famam non esse unicam aut solitariam causam impulsivam inquisitionis, quia potest alia causa iudicem impellere ad inquirendum. v. g. delatio partis læiæ, uel aliæ causæ, de quibus postea, Bossius tit. de Inquisit. num. 9. & num. 27. Pet. Heigius part. 1. quest. 39. num. 32. 12.

Ideoq; recte Clarus quest. 6. num. 3. & ex eo Farinac. d. quest. 9. num. 21. notant, solennitatem diffamationis ab aula recessisse, quos sequitur Benedict. Carpz. part. 3. Pract. Crimin. quest. 108. num. 52. & ad generalem inquisitionem etiam sine ulla diffamatione iudicem pervenire posse, notat Farinac. d. quest. 9. num. 18. & num. 20. notat si indicia alia adsint, ea fortiora esse ipsa diffamatione. 13.

Sed

14. Sed quæritur, si nullum aliud indicium delicti sit præter famam & de famæ autore quod vir honestus sit, non constet, an ex tali fama iudex procedere debeat ad inquirendum? R. quando modica fama est & rumor potius, eaq; non probetur traxisse originem ab honestis viris, tunc omninò perveniri potest ad inquisitionem generalem, ita ut testes super fama delicti interrogentur, & de autore delicti, modò nemo nominetur, sed in genere de delicto, ejusq; autore inveniendò agatur. Nam quam diu in generalibus manet iudex, ad nullius injuriam spectare videtur inquisitio. *Clarus d. q. 6. n. 4. Bossius in tract. crimin. tit. de inquisitionum. 38.* Ideò enim instituenda est inquisitio generalis, ut de fama, an constans sit, & quem habeat autorem, appareat.

15. Nam concedunt omnes, in generali inquisitione testes etiam super fama interrogandos, & de fama inquirendum esse: quorsum autem inquireretur de fama, si jam antea de fama ejusq; qualitatibus appareret.

16. Quando igitur rumor aliquis de delicto graviore ad aures iudicis defertur, præsertim si id sæpiù fiat, & clamosa insinuatio
sub

subsequatur, non debet hoc iudex negligere, sed in famæ originem & causam inquirere, ut suo loco fusius docetur.

Quinta causa impulsiva inquisitionis est querela partis læsæ seu offensæ, qua præcedente, iudex statim informationes ex officio adsumit. *Clarus §. fin. quest. 10. n. 1. Corbman. vol. 3. resp. 30. num. 109. Farinac. d. q. 9. n. 11.*

Et hæc quidem adeo vera sunt, ut, si pars læsa, v. g. vulneratus, in querela sua nominasset certum delinquentem, iudex statim sine præmissa inquisitione generali ad specialem pervenire possit, juxta tradita *Scaccia lib. 1. de judic. caus. civil. crimin. cap. 73. n. 2.*

Sed si delinquentem certum non nominasset, generali saltem inquisitioni viam aperuisset. *Scaccia d. l.*

Quod autem nonnulli putant, quando pars offensa querelam defert ad Magistratum, quod tunc illa pro accusatore habenda, & processus sit ordinarius, aut certe tertium quoddam genus processus, nec iudicem ex officio isto casu procedere posse: id rectè reprobatur refutatq; *Dn. Carpz. d. quest. 108. n. 54.*

Sexta causa est denunciatio, si quis denunciaret iudici, delictum esse commissum.

sum. Est enim denunciatio notificatio maleficii commissi: Et est triplex; alia Evangelica, juxta *c. si peccaverit C. 2. q. 1.* & dirigitur ad correctionem; alia canonica, quæ dirigitur ad agendam pœnitentiam; alia judicialis, quæ fit ob pœnam. Estq; vel publica vel privata, illa ad pœnam Reip. pendendam, hæc ad damna parti facienda.

22. Publica denunciatio, de qua hoc loco agimus, est vel generalis, in qua nullus certus nominatur delinquens, sed tantum delictum exprimitur; vel Specialis, in qua certus delinquens exprimitur. *Scac. lib. 1. de judic. cap. 71. num. 2.*

23. Specialis autem denunciatio requirit, 1. scripturam, 2. expressionem delicti, 3. nomen delinquentis, 4. nomen denunciantis, 5. juramentum, quod ego de calumniæ juramento intelligo. vide *Scac. d. l.*

24. Sed postquam denunciatum est in genere delictum esse commissum, prius est inquirendum de corpore delicti (qua de re postea suo loco) & reperto delicto, inquirendum in autorem delicti, si delictum facti permanentis: nam si delictum facti transeuntis, sufficit si judex statim inquirat in delinquentem, nam ex informati-
one

one hac patescit veritas delicti, cum talia delicta aliter probari vix possint. vide *Scac. n. 3.*

Distincta autem hæc causa est, à præcedente, quia querela illa, de qua in causa præcedenti dicebatur, profertur à parte læsa; denunciatio autem, de qua hoc loco ab officiali vel alio fit privato etiam non læso, sed tertio. 25.

Sed quæritur an omnes denunciare possint, etiã qui ab accusando alias repelluntur? Et *aff. Clarus quest. 7. num. 2.* cum ipsi homines, qui officii ratione denunciarent, ut plurimum personæ pauperes & viles esse solent. 26.

Et tales denunciatores, si ratione officii denunciarent, non præsumuntur calumniari, licet absolvantur rei, sed si voluntariè id faciant, præsumuntur calumniari, nisi causam denunciatiouis probabilem possint probare. *vide Clarum d. q. 7. n. 12.* 27.

Septima causa ad inqvirendum est confessio socii criminis, qua is confitetur alium fuisse criminis sui socium. Nam quamvis nemo de socio regulariter interrogandus sit *l. f. C. de Accusationibus.* nisi in criminibus exceptis, aut iis criminibus, quæ regulariter sine sociis patrari non possunt. *Ant. Gometz lib. 3. resolut. c. 12. num.* 28.

12. num. 16. *Clarus §. fin. quest. 21. num. 3.*
 Si tamen in casibus permissis super focis
 fuerit, interrogatus facinorosus, indici-
 um is faciet ad inquirendum. *Clarus d.*
q. 21. n. 4. Sigism. Scaccia lib. 1. de judic.
 c. 81. Sed an ad torturam faciat indici-
 um, alterius est loci. Hoc enim loco tan-
 tum de inquisitione suscipienda agimus.

29. Octava causa inquisitionis forman-
 dæ est, quando aliquis ipse extra judici-
 um fatetur delictum. Nam tunc suffici-
 entem causam habet iudex inquirendi,
Clarus d. quest. 21. num. 31. ubi eam eti-
 am causam sufficientem torturæ esse ait,
 quod etiam probatur per *art. 32. Ord.*
crimin. ibi: So einer &c. gnugsam uber
wiesen wird, daß er von ihm selbst Ruhms
oder ander Weise ungenügender Ding ge-
sagt hat &c.

30. Hæc pertinet etiam cōfessio rei coram
 iudice incompetenti *Clarus d. quest. 21.*
num. 32. nec non confessio rei coram com-
 petente iudice, sed tanquam coram priva-
 to & extra locum iudicii, & non apud a-
 cta. *Clarus d. l. n. 35.*

31. Semper tamen hæc intelligenda sunt,
 nisi postea errorem allegaverit, & proba-
 verit reus. Nam errore confessionis pro-
 bato

bato, cessat præsumptio ex confessione, nata.

Nona causa impulsiva inquisitionis est, 32.
 si in causa civili civiliter intentata, per modum exceptionis vel replicæ, actori vel reo vel testi crimen objiciatur. Tunc enim judici, si iudex competens sit, via aperitur ad inquirendum *Clarus quest. 19. Scaccia dict. lib. 1. cap. 74. & seq. Heig. part. 1. quest. 39. num. 40.* ubi exemplo id declarat: Si reus contra actorem utentem instrumento, opponat exceptionem instrumenti falsi.

Decimam causam inquisitionis constituunt minæ præcedentes delictum. 33.
 Nam si minas sequatur effectus, iudicem hæc movebunt ad generalem non tantum, sed & specialem inquisitionem contra comminantem formandam. *Clarus d. quest. 21. num. 37. Dambud. in praxi rerum criminalium cap. 10. num. 20.* Imò ex minis interdum etiam indicium ad torturam oriri potest, juxta *art. 32. Ordin. Crimin.* de qua tamen hic non agimus.

Undecimam causam constituit cum malis conversatio. *arg. l. si plures. 3. §. 2. ibi: sollicitè curare qualiter conversetur ff. de Admin. tutor. l. ediles 25. hoc autem 6. ff. de edil. edicto. Dambud. d. cap. 10. num. 3.* 34.

35. Duodecimam causam constituit inventio rei furtivæ, *Clarus d. q. 21. in fin.* Imò interdum concurrentibus aliis etiam hæc unica causa ad torturam sufficere potest, *per art. 43. constit. Crimin.* nendum ad inquisitionē, si sc. autorem nominare non possit *l. civil. §. C. de furtis & in dicta convent. Principum §.* Zum Beweß des Raubes sol dieses gang seyn / dabey jemand die Güter oder Geld / so geraubet befunden würden / und er seinen Gewehrsmann / von deme er solche an sich bracht / nicht anzeigen könnte oder wolte / *idq. in Const. Crimin. art. 38. habetur his verbis:* Item So erfunden würde / daß jemand die Güter / so geraubt sind / bey ihm / oder dieselben verkaufft / übergeben / oder in anderer gestalt damit verdächtiglicher weis gehandelt / und seinen Verkäufer und Wehrmann nicht anzeigen wolte / der hat ein redliches Anzeigen solches Raubes halben wider sich / dieweil er nicht ausfündig macht / das er nicht gewußt / daß solche Güter geraubet seyn / sondern die mit einem guten Glauben an sich gebracht habe.

36.

Decima tertia causa est fuga alicujus per tradita *Clar. d. quest. 21. num. 18. Menoch, lib. 1. presunt. q. 88. n. 21. Farin. lib. 1.*

lib. 1. quest. 48. num. 20. adeo ut ex fugæ
sive jam arreptæ sive præparatæ indicio
etiam ad capturam pervenire queamus.
Farinac. lib. 1. tit. 4. quest. 27. num. 131.
Imò etiam ad torturam *Farinac. d. n. 20.*
Carpz. quest. crim. III. n. 35. & alii.

Decima quarta causa viam aperiens 37.
inquisitioni est inimicitia gravis, scil. quæ
inter offensum & inter inquirendum in-
tercessit, adeò ut hoc casu statim ad spe-
ciale inquisitionem venire queamus.
Clarus d. quest. 21. num. 30. Farinac. lib. 1.
quest. 49. num. 105.

Decima quinta est transactio 38.
cum parte offensâ nam sive delictum
sit tale, super quo transigi possit sive
non sit, resultat tamen exinde præ-
sumptio saltem ad inquirendum. *Clarus d. quest. 21. num. 38.* confer tradita
Farin. q. 5. num. 18. & seq. qui quidem
de tortura loquitur, sed in fortioribus
terminis ea ad inquisitionem accom-
modari possunt. Notanda enim regula:
quæcunq; indicia in constitutione crimi-
nali ad torturam sufficientia judicantur,
ea multò magis ad inquisitionem suffici-
unt, argumento ducto à minus probabili
ad magis probabile.

39. Decimam sextam causā præbet vitæ gen-
 ng. Ex hoc enim, quod equites peditesve in
 cauponis publicis frequentius diversentur
 contra eos oritur præsumtio sufficiens ad
 inquisitionem Ita enim Impol. Car. V.
in Ordin. crimin. art. 39. Item So Kessi-
 ge oder Fußknecht gewöhnlich bey den Wir-
 then sitzen und zehren / und nicht solche
 redliche Dienste / Handthierunge oder Gült
 die sie haben / anzeigen können / davon sie
 solche Zehrung ziemlich thun mögen / die
 sind argwöhnlich und verdächtig zu viel
 bösen Sachen / und allermeist zur Raube-
 rey / als sonderlich aus unserm / und des
 Reichs gemeinen Land-Frieden zu mercken /
 darinn gesagt ist / daß man solche Wuben
 nicht leiden / sondern annehmen / härlich
 fragen / umb ihre Mißhändel mit Ernst straf-
 fen sol. Desglischen sol eine jede Obrig-
 keit auff die verdächtigen Bettler und Land-
 Fahrer auch Reistages Aufsehens haben.
 Idem habetur in dicta conventione Sere-
 niss. Elect. & Principum. h. v. Inquet
 dem / so reißig Gefindlein / oder auch Fuß-
 knecht in Wirthshäusern legen und zehren /
 und doch ihre redliche Dienste / Handthie-
 runge oder Gewerch nicht anzuzetgen wü-
 ssen: Vermittels welcher sie solcher Zeh-
 rung treiben könnten: Die haben wider sich
 einen

einen unangefamten Verdacht. Mögen dar-
 umb Inhalt des Reichs publicirten Land-
 Friedens wol angethomen/ nach der schärf-
 fe befraget/ und nach Befinden mit Ern-
 ste aestraffe werden. *Conferantur ea, quæ
 habetur in Kaysertl. Land-Frieden/ an. 1548.
 tit. von den Herrlosen Knechten &c. &
 in Recessu Imperii zu Augspurg. anno 1551.
 S. Nach dem auch hin und wider/ ic.*

Quod de mendicis in *d. art. 39.* ha- 40.
 betur, id de cingaris (von den Ziegelnern)
 intelligendum esse nemo dubitat secun-
 dum Remum in *d. S. 39.* huc pertinet e-
 tiam illud, quando quis prædonibus ho-
 spitium præbet, & multum cum ipsis con-
 versatur, juxta *art. 40. Ordin. Crim.*

Decima sexta causa est habitus cor- 41.
 poris alicujus personæ, v. g. si puella u-
 terum solito majorem habuerit, & uterus
 subito decreverit, pallorq; faciei atq; vi-
 rium imbecillitas subsequuta sit, debet ju-
 dex ulterius inquirere juxta *art. 35. Ord.
 Crim.* So man eine Dirne/ so für eine
 Jungfraw gehet/ im Argwohn hat/ daß sie
 heimlich ein Kind gehabt und erdödet ha-
 be/ sol man sonderlich erkundigen/ ob sie
 mit einem grossen ungewöhnlichen Leib ge-
 sehen worden sey; Mehr/ ob ihr der Leib
 kleine worden/ und darnach bleich oder
 schwach

schwach gewesen sey: So solches und dergleichen erfunden wird / wo denn dieselbe Dirne eine Person ist / dazu man sich der verdächtigen That versehen mag / sol die durch verständige Frauen an heimlichen Stätten / als zu weiterer Erfahrung dienlich ist / besichtigt werden / *rc. ubi in seq. art. Imp. ait: Qua mamillas puellæ ab obstetricæ contrectandas & tentandum esse, an lac exprimi possit.*

42. Sed Magistratus rarò hæc curare, sed ferè talia negligere solent. Præsertim si sit claris orta parentibus. Cujus rei rationem reddent illi, qui nullius personæ respectum habet. Atq; hæc sunt potissimæ causæ impulsivæ, quæ judicem ad inquirendum impellere possunt.

CAPUT V.

De criminibus in quibus licita est inquisitio.

S U M M A R I A.

1. An de omni crimine inquirere liceat? A. num. 1.
2. Quid de consuetudine. num. 2.
3. Exemplis id declaratur. n. 3. & seqq.
4. An judex etiam ratione usuraria pravitatis inquirere possit? A. n. 4.

5. An super injuriis verbalibus. N. n. 5.
6. Casus in quibus etiam super injuriis verbalibus inquiritur. n. 6.
7. An in crimine adulterii? n. 7.
8. An contra frequentatores tabernarum & lusores? A. n. 8.
9. An contra blasphemantes? A. n. 9.
10. An contra testem falsum? A. n. 10.

Quamvis inter Jctos non benè conveniat, utrum regulariter, jure civili de omni crimine, an verò de certis criminibus inquirere judici liceat, quorum illud defenderunt *Salycetus in l. ea quidem. C. de accusat. & præprimis Gometz. tom. 3. resolut. cap. 1. n. 49. versic. nono & finaliter dico*, ubi hanc sententiam aliquot argumentis firmat, quos cum aliis laudat *Petr. Heigius part. 1. quest. 39. n. 7. & seqq.*

Inter omnes tamen ferè convenit, hodie consuetudine in omnibus delictis posse judicem inquirere. De qua consuetudine passim Dd. testantur, quorum longam seriem compilarunt, calculo etiam suo addito *Farin. lib. 1. quest. 1. num. 10. Heig. d. l. & alii*: modò crimen sit magnum & scandalosum per quod Reip. tranquillitas turbetur. *arg. l. levia 6. ff. de Accus. &*

inquisitionis 21. de Accusat. Boss. in praxi rerum crim. cap. 8. num. 7. Bened. Carpz. quest. 107. num. 23. & seqq.

Nos igitur hoc loco non adducemus exempla criminum atrociorum; sed eorum, quæ leviora videntur exemplis hanc regulam declarabimus, de quibus dubitatio iudici obrepere posset.

Et primo quidem quæritur, an iudex Ecclesiasticus, sive apud nos etiam secularis iudex, possit inquirere ob usurariam pravitatem & eam punire? quam quæstionem prolixè tractat *Mar. part. 6. speculi sui tit. Et pervenitur aliquãdo per viã inquisition. n. III.* ubi primò refert sententiã negantem, sed postea amplectitur affirmativam sententiã quia negari non potest, esse hoc crimen magnum & furto simile *Dn. Carpz. part. 2. Pract. crim. quest. 92. n. 1. & seq.* Et conqueritur *Mar. d. l. n. 124.* quod suo tempore multum inoleverit usurariorum temeritas, & instigante Diabolo acrius exerceatur à nonnullis Christianis, (epicuri de grege) quam à Judæis & infidelibus. Et jure canonico crimen hoc esse negari non potest, & quidem in quod inquirendum deficientibus accusatoribus. *c. cum in diaces. 15. X. de Usuris*, quod in Imperio Romano Germa-

nico tanto minus dubium est, quò plures reperiuntur Recessus Imperii, quibus pœnæ contra usurarios sunt definitæ, ut ex *Recessu Augustano de anno 1500. tit. von wuerlichen Contracten. reformat polit. August. de anno 1530. & de anno 1548. tit. von wuerlichen contracten*, apparet: atq; ita ad requisitionem Magistratum in processibus inquisitionis, ratione usurariæ pravitatis pronounciari solere tradit *Carpz. d. l. num. 31.*

Quæritur secundo, an in causis injuriarum verbalium inquisitio locum habeat? Et resp. quod non, quia injuriæ verbales ad delicta majora referri nequeunt per tradita *Carpz. d. 9. 107. n. 32.* ubi quidẽ de foro Saxonico loquitur, sed tamẽ juris civilis hac in parte eadẽ videtur ratio.

Excipiuntur aliquot casus 1. si intuitu officii Magistratui illata injuria. *Carpz. d. l. num. 32.* 2. si injuria esset notoria, *Carpz. d. l. num. 34.* nam certum est, ex injuriis publicè illatis, sæpius etiam Reip. tranquillitatem turbari. 3. Nisi injuria illata personæ pauperi & miserabili: eo enim casu judicem ex officio procedere debere concludit ex *l. 9. §. 5. ff. de officio proconsulis. Marant. d. l. n. 132.* Idq; sacris literis consonum est: nam ta-

les personæ miserabiles accusationis processum instituere non possunt, nec audent. Ideoq; lobus testatur, se non cohibuisse se ab optato tenuium, nec oculos viduarum confecisse. Et *Esa. c. 1. v. 17.* dicit Jehova: *Discite benefacere, querite jus, beate oppressum, jus dicite pupillo, suscipite causam vidua.* Et *Jerem. cap. 5. v. 28.* *conqueritur Dominus Israelitas non judicare causam pupilli, & jus egentium non judicare.* Et *idem Propheta cap. 22. vers. 3.* *monet. Eripite eum, qui rapinam patitur, è manu oppressoris, & similia.* 4. Magistratus injuriam scholari illatam ex officio vindicare potest argt. *Auth. habita. C. ne filius pro patre. Maranta d. l. n. 159.* Simile habemus in legatis relictis pro loco, quo casu, si hæres vel alius pia legata exolvere nolit, tandem ad fiscum ea devolvuntur, juxta *Auth. hoc amplius C. de fideicom.*

7. 3. Queritur, an in crimine Adulterii concessa sit Magistratui inquisitio? *Maranta d. tit. n. 170.* distingvit, utrum præcesserit accusatio mariti vel alterius, atq; accusator desistat, quo casu licitam esse putat inquisitionem; an verò nulla accusatio præcesserit, & non posse judicem inquirere, nec posse sedare connu-

bia matrimonii, juxta *l. quamvis 30. C. d. Adulter. Sigism. Scaccia lib. 1. de judic. caus. civ. & crim. c. 84. n. 34.* negat similiter in crimine adulterii judicem ex officio procedere posse: nisi esset persona de adulterio publicè infamata. *Afflict. dec. 176.* Sed quicquid sit, passim ubivis locorum in Germania nostra hac in parte sequimur jus divinum, quo certum est, judicem ipsum debere ex officio vindicare adulterium. Nam *Levit. 20. vers. 10.* legitur, qui adulteravit uxorem proximi sui, morte plecti jubetur, etiam nemine accusante; & adulterio terram pollui colligitur ex *Jeremia cap. 3. vers. 1.* idq; ex aliis locis plurimis probatur. Et id quotidiana Experientia totq; præjudicia occurrentia satis superq; demonstrant.

Quarto quæritur, an contra frequentatores tabernarum & lutores inquisitio cõpetat? Et resp. affirm. *Marant. d. l. n. 202.*

Eadem ratione & ob blasphemias inquirere ex officio judex potest, & debet, per tradita *Lud. Gilhaus. in arboze crim. cap. 3. part. 1. num. 15.*

Ita & judicem in testem, quem in falso apprehendit, inquirere posse, tradunt Dd. per textũ expressum in *l. nullum C. de testibus.*

CAPUT VI.

de personis, contra quas formanda est inquisitio.

SUMMARI A.

1. *Constare debet judici, an contra illam etiam personam inquisitio licita, n. 1.*
2. *An contra eum, qui in alio processu absolutus vel condemnatus? N. n. 2.*
3. *Hoc limitatur n. 3, 4, & 5.*
4. *Quid de absoluto n. 6, 7, 8, & 9.*
5. *An contra mandantem inquirere iudex possit, ubi de principali delinquente non constat? N. n. 10.*
6. *An contra eum, qui cum parte lesa transegit? A. n. 11, & 12.*
7. *Quid si cum fisco transegerit? n. 13.*
8. *An contra eum inquiri possit, qui gratiam delicti à principe impetravit? N. n. 14.*

1. **P**ostquam iudex certus est, sibi competere potestatem inquirendi delictum, etiam denunciatum crimen, tale esse, ut inquisitionem mereatur, proximum est, ut suspiciat, an etiam contra personam, quæ infamata est, processus inquisitionis formari possit. Non quærimus hic de eo, an persona forum sortiatur coram iudice

inquituro, sed id præsupponimus, & de eo supra satisactum *cap. 3.* Sed hoc saltem considerandum hic judici proponitur, an non personæ qualitas, vel facti circumstantia inquisitionem impediat?

V. g. quæritur an contra aliquem, 2.
qui in alio processu, sive is sit ordinarius, sive extraordinarius, vel informativus, est condemnatus vel absolutus, inquisitio institui possit? Et quod ad condemnatum attinet, meritò id negatur: quia obstaret exceptio rei judicatae. *Boërius decis. 289. num. 9. Farinac. lib. 1. q. 4. num. 1. § 2.*

Sed id limitatur 1. Si quis ab alio 3.
iudice, sive ex officio, sive ad instantiam accusatoris, per collusionem, minorem, quam par est, sustinuisse pœnam, *Farinac. d. quest. 4. num. 2. l. si quis homicidii 11. C. de Accusat.* quæ sententia sua luce patet. nam alias quilibet ordinariæ Pœnæ se subtrahere posset. Et collusio alias in jure odiosa. *per l. 3. ff. de Adult. l. 3. §. 1. ff. de pravaricat.*

Secundo limitatur id, quod de con- 4.
demnato, non inquirendo, dixi, quod scil. non habeat locum in eo, qui in foro Ecclesiastico ad pœnitentiam publicam fuit condemnatus: *Farinac. d. quest. 4. num.*

4. n. 5. & seq. cujus ratio est, quia pœna in foro Ecclesiastico imposita non tollit civilem nec contra. *Farinac. d. l. & Wessemb. in w. tit. de Adult. num. 21.* Nam per pœnam canonicam, seu pœnitentiam publicam, seu, ut apud nos vocatur, per publicam deprecationem satis fit tantum Ecclesiæ, quæ isto scandalo offensa, per pœnam civilem autem satis fit Reipubl.

5. Tertiò limitatur nisi de crimine prius actum fuerit incidenter, & per modum exceptionis, & non irrogata sit criminosa pœna ordinaria, sed extraordinaria mitior. Nam si v. g. testi obijciatur, quod sit adulter, & hoc in judicio civili probetur, extra ordinem punitur. *c. i. X. de except. cap. cum dilectus 2. §. fin. X. de ordine cognit.* & ipsius testimonium reprobatur, quod non nullam infamiam facti licet non juris inurit. Sed postea hoc non obstat, quominus iterum in processu inquisitionis de adulterio queratur, & ordinaria pœna infligatur. Nam sicut processus inquisitionis & secuta condemnatio non obstat, quominus in civili judicio reprobari possit, ita nec contra. *Farinac. d. quest. 4. num. 39.*

6. Quod de condemnato dictum, eum denuò de eodem crimine inquiri non posse

posse, id etiam de absoluto dicendum, ita ut si aliquis à crimine fuerit absolutus, ab alio iudice de eodem crimine inquiri non possit. Bis enim de delicto quæri non potest, & semel absolutus amplius molestari nequit *l. pen. §. fin. ff. nauta, & caupones &c. l. si cui 7. §. iisdem. 2. ff. de Accusat. l. qui de crimine 9. C. eodem. Maranta part. 6. speculi tit. de inquisit. num. 48. Clarus §. fin. quest. 57. num. 1. Farinacius quest. 1. num. 51. & quest. 4. num. 1.*

Sed & hoc universaliter verum non est: nam limitatur hæc decisio, nisi per collusionem fuisset absolutus, ut ex limitatione prioris conclusionis potest intelligi.

Secundum limitatur ut non habet id locum, si quis non definitivè, sed ab observatione iudicii tantùm sit absolutus. Hunc enim omnino denuò inquiri posse, uno ore omnes existimant. V.g. si ob processum nullitatem quis ab instantia fuerit absolutus *per l. libellorum 3. §. 1. ff. de Accusat. vel si ideo absolutus, non quia non commisit crimen, sed quia non probatum Clarus §. fin. quest. 57. num. 2. Farinac. d. quest. 4. num. 23. ubi plures allegat, quod posterius in dubio præsumitur. Clarus d. quest. 57. num. 3.*

9. 3. Limitatur, ut sicut condemnatus incidenter in iudicio civili, non prohibetur iterum inquiri; ita multo minus prohibetur ille denuo inquiri, qui in civili iudicio à crimine per exceptionem vel civiliter opposito fuit absolutus *Farinac. de quæst. 4. num. 139. & seqq.*
10. Secundo principaliter in hoc capite quaeritur, an contra mandantem vel auxiliantem inquirere liceat ubi de eo, qui principaliter deliquisse dicitur, nondum constat? quam quaestionem *Farin. lib. 1. q. 3.* tractat & decidit negativè post alios, quos allegat. *n. 1. & per rationes, quas producit num. 2. & 3.* Limitat tamen *num. 6. & seqq.* 1. nisi versetur in talibus delictis, in quibus solus conatus vel mandatum, sine effectu subsequuto animadversionem meretur. 2. nisi de delicto principalis delinquentis constet, sed persona delinquentis ignoretur. His enim casibus omnino contra mandantem inquiri potest, licet de eo, qui principaliter deliquisse dicitur, nondum constet.
11. Tertio quaeritur: Cum sæpissime facinorosi, præsertim in homicidio, cum parte offensa, v. g. cum cognatis hominis interfecti, transigere soleant, an Magistratus transactione ejusmodi non obstant

te, contra eum qui deliquit, processum inquisitionis formare possit & debeat? Et communissima verissimaque sententia Dd. est, transactionem partis non obstare, quominus iudex ex officio inquirere possit, *Boss. in pract. crim. tit. de pace num. 9. Maranta part. 6. tit. de inquisit. num. 55. & 57. Clarus §. fin. quasi. 58. num. 1. Farinac. lib. 1. quest. 4. num. 32. & Dom. Carpozovius q. 148. num. 6.* cujus rei rationes sunt in promptu, quia pars licet in sui præjudicium pœnam remittere possit *l. pen. C. de pactis*, id tamen non potest facere in præjudicium Reipubl. & jus quæsitum Reipublicæ pacto privatorum tolli nequit *l. jus publicum 38. ff. de pactis.*

Atq; id etiam placuit Sereniss. Electori Brandenb. & Principibus vicinis *in allegatz conveni. §. Und htmwiderumb ibi.* Und htmwiderumb sichtet die hohe Obrigkeit nichts an, ob sich gleich die Räuber mit dem Verraubten, oder des Ermorderten Freunden heimlich oder öffentlich vertragen: Sondern die persecution der Mörder und Räuber bleibet der hohen Obrigkeit ratione interesse publici bißlich bevor.

Illa alia est quæstio, an ob transactionem partis offensæ minui pœna debeat? qua de quæstione agit *Treutl. & ibi Bachov.*

vol. 1. disp. 7. th. 5. lit. D. & Dn. Carpz. d. quest. 148. num. 23. & alij.

13. Diximus reum inquiri posse, licet transegerit cum parte offensa. Aliud autem si transegerit cum fisco, nam tunc inquisitio à fisco vel ejus procuratore institui non potest. *Farinac. d. quest. 4. num. 36. & Dn. Carpzov. d. quest. 148. n. 14.* quomodo a Magistratus cum facinoroso transigere poterit infra dicetur.
14. Quod si reus gratiam delicti à principe impetraverit, talem à iudice ordinario denuò inquiri non posse ex supra dictis patet, & tradunt *Dd. per l. 1. & t. t. C. de sententia passis. Farin. lib. 1. quest. 1. num. 52. & quest. 6. num. 1. Clarus quest. 59. num. 1.* modò ei principijudex sit subiectus.

CAPUT VII.

De generali Inquisitione.

SUMMARIA.

1. Generalis inquisitio juxta leges suscipienda & sine affectibus pravis. num. 1. & 2.
2. Corpus delicti investigandum. n. 3.
3. Licet reus delictum sit confessus. 4.
4. Quomodo constare debeat de corpore delicti. n. 5.

5. Quo-

5. Quomodo in delictis facti permanentis & transeuntis. n. 6, 7, 8, 9, 10, 11.
6. Exemplis id declaratur. n. 12, 13: & 14.
7. Requirendum illorum super corpore delicti iudicium, qui istius artis sunt periti. n. 15.
8. Practica Doctorum circa corporis delicti inquisitionem. n. 16, & 17.
9. Quae requirantur in inspiciendo cadavere occisi. n. 18. & 19.
10. Taxatur iudicum multorum oscitantia. n. 20.
11. Admonitio iudicum. n. 21.
12. Quid inquirendum sit, ubi quis veneficio extinctus dicitur. n. 22. & 23.
13. Magna hic diligentia opus est, & ejus ratio n. 24, & 25.
14. Quid in homicidio inquirendo faciendum. n. 26. & seq.
15. Articuli inquisitionales generalis inquisitionis. n. 28.
16. Quid, si occisum nemo cognoscat de facie vel nomine? n. 29.
17. An exhumari corpus interdum possit? Aff. n. 30.
18. Examen testium in generali inquisitione debet fieri sine suggestione. n. 31.
19. In inquisitione generali inquirenda sunt omnes circumstantia. n. 32.

1. **D**E forma Inquisitionis uberius volente Deo acturi, prius de generali inquisitione aliquid dicemus. Præmonendus a. iudex est, quod inquisitionem non pro arbitrio suo, sed juxta leges & consuetudines probatas *argt. l. absentem 6. C. d. Accus. formare debeat, ne exceptio ineptæ inquisitionis processum reddat nullum ut arg. l. libellorum §. 1. ff. de Accusat. monet Carpz. in Pract. crim. quest. 107. num. 66.*
2. Ideoq; debet inquirere iudex sine odio, sine ulla offensione ac levitate. *can. judicet. 4. C. 3. quest. 7. can. judicare 61. C. II. quest. 3. sine gratia l. in heredem 5. ff. de caluminat. Sine præcipitantia, Esai. 8. vers. 7. l. 1. C. de Execut. Rei judic. 6. non solum 77. C. II. q. 3. Ex charitatis affectu, mente per rationem & legem gubernata, processu legitimo observato &c. ut monent Cothmanus vol. 3. resp. juris 29. num. 69. & seqq. Carpz. quest. crim. 107. num. 67.*
3. Deindè in hoc laborabit iudex in generali inquisitione, ut corpus delicti i. e. ut ipsum factum investiget, alias enim corpore delicti non investigato, ad specialem inquisitionem, nedum ad torturam, pervenire iudex non poterit. *l. 1. §. item illud*

lud 24. & ibi Dd. omnes. l. necessarios 5. §. non aliàs 2. ff. ad Sctum Silan. l. inde Neratius 23. §. fin. ff. ad L. Aquil. l. si is qui rem pignori 66. §. pen. ff. de furt. l. si quis legatum 6. princ. vers. Cæterum ff. ad L. Corn. de fals. l. ejus qui delatorum. 29. pr. vers. verum oportet constare &c. ff. de jure fisci. Farinac. plures allegans lib. 1. quest. 1. num. 6. & quest. 2. Clarus d. §. fin. q. 4. per totum. Carpz. part. 3. Pract. crim. quest. 108. num. 1. & seqq.

Et licet quis fateatur delictum, non tamen contra illum ad condemnationem procedendum est, nisi de corpore delicti constet l. 1. §. fin. ff. de question. Farin. d. quest. 2. num. 7.

Sed quomodo constare debet judici de corpore delicti? Rectè monet Domin. Carpz. d. quest. 108. num. 8. & seqq. aliter constare debere judici de corpore delicti ad inquirendum contra certam personam, aliter ad torquendum, aliter ad condemnandum.

Et quidem si ad inquirendum contra certam personam investigetur corpus delicti, distinguendum est inter delicta facti permanentis, & facti transeuntis. Delicta facti permanentis sunt, quæ post se relinquunt vestigia ut homicidium,

stuprum illatum virgini, falsificatio monetæ, furtum, incendium, & similia. Alia sunt facti transeuntis, quæ nullum post se relinquunt vestigium, ut interdum Magia, adulterium ut ex dictis patet, injuriæ reales & similia.

7. In illis necesse est, ut constet de corpore delicti: In his verò, quia corpus delicti certò investigari nequit, ex rei natura: ideoq; sufficit per indicia & cōjecturas investigari corpus delicti *Farin. d. q. 2. num. 13. Bened. Carpz. d. quest. 108. num. 36.*

8. Idem quod de delictis facti transeuntis dictum, etiam de delictis occultis judicandum, ut sufficiat constare de corpore delicti per conjecturas. *arg. art. 60. Constit. Carolina. Farinac. d. q. 2. n. 12. Carpz. d. q. 108. num. 33.*

9. Notandum tamen est etiam delicta facti permanentis, haberi interdum pro occultis & delictis facti transeuntis: v. g. si Cajus dicatur occisus, & projectus in mare, hoc & simili casu judex corpus delicti tantum per conjecturas investigabit. *Carpz. d. quest. 108. num. 11. & seqq.* Vel si mulier de fornicatione suspecta, & ante hac cum ventre intumescente visa, in profluentem aquam, tempore nocturno aliquid projecisse visa sit. Hic

per conjecturas sufficienter corpus delicti investigatum videtur, ut ad inquisitionem specialem iudex pervenire possit. *Carpz. d. quest. 108. num. 12*

In cæteris autem delictis quæ vestigium post se relinquunt, evidentissimis & liquidis probationibus opus est, ut monet *Farinac. d. quest. 2. num. 6.* quod intelligo ad hunc effectum, ut ad condemnationem sine ulla alia investigatione corporis delicti perveniri possit; Aliàs sufficit, si summarie tantum de corpore delicti inquiratur in hac generali inquisitione. Nam in ipsa speciali inquisitione, liquidæ magis adhibentur probationes quibus delicti corpus ad effectum condemnationis probatur, ne si in generali inquisitione iudex nimis curiosus esse vellet, interim fugiendi spacium adipiscatur reus.

Ideo ex *Claro* rectè monet *Tranq. II. Ambrosinus lib. 1. de modo formandi processum inform. c. 1. n. 10.* etiam in delictis facti permanentis licere interdum, si periculum sit in mora, vel aliqua justa sublit causa & iudici aliquatenus constet de delicto ex verisimilibus, contra suspectos ad capturam pervenire. Facilius

enim est captum liberare, quàm liberum capere.

12. Contingit non rarò, ut ambigatur, an per scelus & dolum aliquid factum sit, an non, licet factum ipsum adesse videatur v. g. confossus reperitur aliquis, sed nescitur, an seipsum confoderit an ab alio confossus. Reperitur infans mortuus, nescitur autem an violenter interemptus, an naturali morte obierit. Sic reperitur aliquis aquis suffocatus in puteo, & dubitatur an casu incidit, an se ipsum præcipitaverit, an verò ab alio interfectus fuerit. Sic in corpore veneno interfecto aliquando dubitari solet, an sibi ipsi miser venenum propinaverit, an ab aliis propinatum ignorans exhausserit.

13. In his & similibus casibus diligenter omnes circumstantiæ exigendæ sunt, an fuerit homo sanæ mentis? an habuerit gladium? an casu incidere in puteum potuerit? an fuerit tentatus? an statim post cænam malè habuerit? & similia.

14. Ex circumstantiis enim his & similibus corpus delicti cum qualitatibus suis facile elucescet. Nam si appareat, per scelus id non esse factum, sed casu &c.

tunc non amplius inquiret, sed si de scelere
 appareat, vel ad huc dubitetur, pergat
 in inquirendo. *Clar. §. fin. quest. 4. num.*
5. Ambrosinus d. cap. 1. n. 14. & seqq.

Occurrunt tamen multa circa in- 15.
 quisitionem corporis delicti, de quibus
 iudex ipse iudicium ferre nequit, cum e-
 jus professionis non sint v. g. an aliquis
 sit veneno interemptus, an illud venenum
 sit ingenitum an propinatum, an verum
 venenum sit quod propinatum est, an vul-
 nus lethale sit vel non, an virgo stupra-
 ta sit vel non, an morbus sit naturalis
 an verò ex incantationibus magicis, an
 defunctus ex vulnere an verò ex malo re-
 gimine victus decesserit, & similia. Et
 in his similibusq; casibus necesse erit pe-
 ritorum artificum operam adhibere, ut
 Medicorum, chirurgorum, pharmacopæ-
 orum, obstetricum & similibum. *Clarus*
d. quest. 4. num. 4. Ambros. d. cap. 1.
num. 18.

Ideoq; laudanda merito Practica, 16.
 Doctorum, qui svadent, ut v. g. in homi-
 cidio, iudex ipse vadat vel mittat scabi-
 nos, unà cum Medicis & Chirurgis ad vi-
 sitandum cadaver, describat vulnera,
 punctim an cæsim inflictæ, & quidem
 describenda sunt vulnera particulariter

cum omnibus qualitatibus suis, & quo genere armorum illata videantur, nam ex his circumstantiis sæpe investigare possumus delinquentem: v. g. si arma ejus vulnerum qualitati respondeant, *Clarus d. l. Carpz. part. 1. quest. 26.*

17. *Idq; sanxit etiam Carolus V. Imp. in Constit. crimin. art. 149.* Es sol der Richter sammt zweyen Schöppen/dem Gerichtschreiber / und etnem oder mehr Wund-Ärzten / so man die haben und solches geschehen kan / die dann zuvor dazu beeyndiget werden sollen / denselbigen todten Körper vor dem Begräbnis mit stets besüchtigen / und alle seine empfangene Wunden / Schläge / Aufwürffte / wie der jedes befunden und ermessen würde / mit Fleis merken / und verzeichnen lassen.

18. *Ex quo articulo hæc quatuor rectè observanda monet Dn. Carpz. d. quest. 26. num. 30.* 1. ipsum judicem non debere gravari, quo minus ipse cum scabinis & actuario judicii accedat ad cadaver occisi. 2. Adhibendos esse Medicos & chirurgos, unum vel plures. 3. Ut hi ipsi juramentum præstent de judicio suo. Id quod graviter illi ferre non debent, cum non jurent præcisè de veritate, sed credulitate. *Ambros. d. cap. 1. num. 21.*

4. Vulnere diligententer inspicienda & describenda esse.

Eadem diligentia adhibenda est in 19.
visitatione cadaveris ejus, qui veneno extinctus dicitur, nam ibi sectio intestinorum facienda, & medici consulendi, an ingenitum an verò extrinsecus assumptum, venenum sit, quale sit venenum &c.

Et castiganda hinc meritò multorum 20.
Judicum summa oscitantia, incuria & negligentia, cujus graues Deo summo iudici, & forte etiam superiori iudici redduri sunt rationes, quod, quoties fama percubuit de homine sive ferro, sive veneno extincto, nullam tamen inspectionem corporis occisi instituunt, ex quo facile fieri potest, ut nocentes merita poenae subtrahantur, vel interdum etiam innocentes condemnentur; Idq; ni fallor, faciunt ex avaritia, tum sumptibus parcunt, sed interim justitiam malè administrant, & iram divinam sibi suisq; thesauritant, adeò ut de multis non male dici possit, quod quidam de iudicibus nonnullis iudicabat: Imperium sc. merum, talibus ita utile esse, ut puero gladium.

Monitos igitur velim omnes iudices, x.
quotiescunq; fama spargitur, aliquem esse veneno vel aliter extinctum, ut sine

omni morâ inspectionem cadaveris fieri jubeant: Id enim non minus ad dõcendam innocentiam ejus, qui suspicionibus apud vulgum gravatus est, quàm ad erudendum delicti corpus facit,

22. Præsertim quotiescunq; fama vel rumor est aliquem veneno extinctum, judex cum uno atq; altero Medico & chirurgo ad cadaver sine mora se conferat, nam hîc sæpè in mora est periculum, præsertim diebus æstivis, & factâ sectione corporis inquirat 1. an venenum vel vestigia ejus, in corpore reperiantur? quâ in parte pharmacopæorum judicium etiam necessarium est.

2. Et si venenosa materia reperiat, an etiam propinatam esse existiment?

3. Quomodo illud nominetur?

4. An ex veneno isto mori potuerit?

5. An quis tale venenum in pharmacopoliis nuper emerit, & quisnam? &c.

23. Postea inquiratur, 1. quamdiu mortuus decubuerit?

2. Quale fuerit regimen in morbo?

3. Quis ipsi medicamenta & alimenta subministraverit.

4. An defunctus vomitum frequentem habuerit, quem indicium præbere

veneni concurrentibus aliis docet *Carpz.*

pract. crim. q. 21. num. 5.

Et hac in parte sollicitus nunquam 24.
 iudex satis esse potest, cum enim venefi-
 cio seu veneno hominem interimere, sit
 atrocissimum crimen, atq; adeo sine scrupulo
 conscientiae à iudice talis fama negli-
 ghi nequeat, nec verò aliter probari pos-
 sit, nisi corpus delicti hac ratione pro sub-
 jectae materiae conditione satis exploratū
 sit, ideò omnes circumstantias accur-
 ratè per dictas personas investigare ac om-
 nia in scripturam referre debet iudex.

Licet enim testes deponerent, se vi- 25.
 disse dari venenum, & quod secuta sit
 mors, (quamvis rarissimè venenum in
 conspectu aliorum palàm propinetur:) vi-
 detur tamen hoc non sufficere, nisi super
 praemissis articulis inquisitio præcesserit.
 Nam nō possunt scire an venenum sit, nec
 etiam internas ejus in corpore operatio-
 nes. *Gometz. tom. 3. resolut. cap. 3. num. 8.*
 ubi superiorem practicam commendat,
 & *Farinac. qu. 2, n. 32.* quod si autem ju-
 dices hujusmodi delicta dolose palliave-
 rint, non evadent æterni iudicis condem-
 nationem, ut inquit *Clarus §. fin. qu. 4.*
in fine.

Sic etiam si homicidium factum esse 26.
 dica-

dicatur, iudex ad occisum se conferat sine ulla mora, cum Medico uno vel altero & chirurgo, aliisque testibus, & si ignotus ille sit, vel advena, describi à Notario curet ipsius Sexum, staturam, capillorum colores, barbam, ætatem, quatenus ea scilicet ex adspectu exteriori probabiliter colligi potest, & vestimenta, idque cum in finem, ut si fortè post sepulturam fama ferat aliquem esse occisum, certò sciri possit, hunc esse illum ipsum, qui fuerit eo vel illo loco interfectus. Describat postea locum ubi repertus fuerit, item quo loco sanguinem ejus deprehenderint, describi curet vulnera, an cæsum, an punctum videantur inflicta, quo genere armorum? Vestibus exui curet corpus, & an alia etiam in parte corporis sit læsus, inquirat profunditatem vulneris. *Farinac. d. qu. 2. n. 4. & Ambrosinus d. qu. 1. n. 25.*

27.

Postea ut dictum iudicium Medici & Chirurgi addatur, an è vulnus sit lethale, vel an alio ex Symptomate mortuus videatur. Et hoc ultimum præsertim tunc faciendum est, quando vulneratus aliquandiu decubuit, ubi inquirendum, quamdiu vulneratus decubuerit, an ejus cura fuerit habita ab hospite vel inquilinis, quale

quale fuerit regimen, *Wie sich der Verwundte verhalten.*

Postea examinandi sunt testes, qui 28.
probabiliter noticiam rei habere videntur, super his articulis,

1. An cognoscat occisum de facie, & quisnam sit?

2. An sciat ipsum esse interfecitum ab alio?

3. Unde illud sciat?

4. Quis ipsum occiderit.

5. Vel an nesciat quâ viâ ac ratione autor homicidii investigari possit?

6. An nesciat intercessisse inimicitiam inter occisum & alium?

7. Et quid aliâs testi hac de re notum sit &c.

Si verò non cognoscatur à testibus 29.
cadaver, aliquandiu in templo vel alio loco publico servari potest, donec certius aliquid de nomine, & patria ejus vel etiam de autore cognosci possit, *Ambrosinus c. 1. n. 26.*

Imo humatum etiam corpus inter- 30.
dum effodi debet. *Clarus qu. 55. n. 11. Farinac. d. q. 2. n. 5. Ambrosin. d. c. 1. n. 27.* quod in infanticidiis præsertim factum memini. Nam hoc in practica quotidie observatur, inquit *Dom. Carpzeu. part. 1. Præf.*

Pract. crim. q. 16. n. 8. ut parricidii reus (loquitur quidem de speciali inquisitione, quod tamen in quibusdam etiam in generali locum habere potest) ante omnia examinetur, ubi nam locorum cadaver sepelierit vel projecit, & confessione facta ad locum denominatum ipsemet reus quandoq; deducatur, ut præcisè eum demonstrat, ubi postea cadaver, diligentissime perquiritur, ac in terrâ defossum exhumatur, quo certus fiat iudex de corpore parricidii.

31.

Ante omnia verò monendus est iudex, dum generaliter vult inquirere, ne testem in specie interroget de hac vel illa persona, an hic vel ille fecerit. Tales enim suggestiones in jure sunt periculossimæ juxta *l. 1. §. qui question. 21. ff. de quest. ubi ait* *¶ C*tus, qui questionem habiturus est, non debet specialiter interrogare, an *L. Titius homicidium fecerit, sed generaliter, quis id fecerit, alterum enim magis suggerentis quàm inquirentis videtur, & vta D. Trajanus rescripsit.*

32.

In genere ut concludam, quotiescunq; delictum aliquod commissum esse dicitur & de autore adhuc nondum constat, iudex debet inquirere in corpus delicti, & omnes ejus qualitates, imò & circumstan-

cumstantias loci, temporis, aliarumq; rerum. Nam horum certitudo in speciali postea inquisitione maxima est necessitas & utilitas.

CAPUT VIII.

*De Forma inquisitionis specialis
& ejus membrum I. De examine ipsius rei & connexis.*

SUMMARI A.

1. *Contra quem specialis inquisitio instituen-
da?*
2. *An reus interrogandus prius quàm in spe-
ciali inquisitione testes examinati? af-
firm. num. 2, & 3.*
3. *An citatione opus sit? Affirm. num. 4.*
4. *Quae requirantur ad id, ut inquirendus
carcere mancipari possit? n. 5. & seqq.*
5. *Quomodo contra fugientes facinorosos pra-
cedendum? n. 12, & 13.*
6. *Indicia in scripturam redigenda, n. 14.*
7. *An denunciatio laesi sufficiat, ut reus ca-
pi possit? D. n. 15, & 16.*
8. *An confessio socii? D. n. 17, & 18.*
9. *Quid agendum si indicia sint leviora?
n. 19.*

10. *Qualitas carceris & custodia. n. 20, 21, 22, & 23.*
11. *Carceres debent esse separati ratione sexus n. 24.*
12. *Nomina captivorum judici presentanda n. 25.*
13. *Captivi sejungendi. n. 26.*
14. *Quid si carceratus sit infirmus? n. 27.*
15. *Quid judici faciendum, antequam examen rei instituat.? n. 28, & seqq.*
16. *Examen debet esse articulatum n. 33.*
17. *Articuli debent per modum interrogationis proponi n. 34.*
18. *Singuli articuli unum tantum punctum contineant unicamq; circumstantiam n. 35. & seqq.*
19. *An in genere super delicto reus sit interrogandus? n. 37.*
20. *Suggestiones maximè vitanda n. 38, 39, 40, 41, & 42.*
21. *Nisi interdum unius vel alterius circumstantiæ expressio utilis sit n. 43.*
22. *De ordine articulorum. n. 44, 45, 46, 47, & 48.*
23. *Reus etiam super circumstantiis illis, ex quibus defensio rei patere potest, examinandus, n. 50, 51, & 52.*
24. *Confessio non eruenda spe impunitatis n. 53, & seqq.*

25. *An cautela locum inveniant? D. n. 57.
& seqq.*
26. *Articuli ex indiciis formandi n. 62.*
27. *Et ex natura delicti n. 63, & seqq.*
28. *Examinari debet reus super omnibus circumstantiis n. 65.*
29. *Examen non uno actus absolvendum n. 66.*
30. *Quae sint interrogatoria generalia n. 67.*
31. *Quae sint praambula specialium interrogatoriorum n. 68. & seqq.*
32. *Dispositio articulorum n. 72.*
33. *Quo ordine articuli disponendi n. 73.*
34. *Examen in praesentia iudicis, Scabino-
rum & Notarii instituendum n. 74.*
35. *Quid si reus respondere nolit, sed indici-
orum copiam petat? n. 75.*
36. *Quid si reus petat dilationem ad respon-
dendum n. 76.*
37. *An reus jurato respondere debeat? N.
n. 77.*
38. *Quid si reus per contumaciam responde-
re nolit n. 78, & seqq.*
39. *Quid si verbis ambiguis respondeat n. 81.*
40. *Judex non interrumpat examen, quan-
do reus fateri incipit n. 83.*
41. *Quid si reus falsum edisserat? n. 84.*
42. *Judex ne interrumpat sermonem rei
n. 85.*

43. *Quid si reus furorem alleget? n. 86.*
 44. *Gestus rei diligenter conscribendi. n. 87.*
 45. *Quid si reus ad prius responsum se referat? n. 88, & seqq.*
 46. *Super iis qua reus dixit, inquisitio instituenda n. 91.*
 47. *Verba rei formaliter scribenda n. 92. & seqq.*
 48. *Demum subjiciuntur examinis exempla.*

1. **C**um jam de crimine admissio constat, per generalem inquisitionem, & apparet etiam, contra quem in specie formandus sit processus, jam ad specialem inquisitionem, invocato prius Deo accedat, & inquirat contra eum, qui publica fama vel dictis testium in generali inquisitione gravatus est.

2. Sed hoc in quaestione est an prius testes contra reum in specie examinandi, an verò prius ipse inquisitus ad articulos cum suis responsionibus examinandus? Et quamvis prius placeat *Claro q. II. n. 2. testandi de consuetudine & aliis*, posterius tamen de jure verius videtur. Nam certissima est regula juris, Examen testium non fieri posse regulariter nisi lite à reo contestatâ & verò nulla hic apparet ratio, cur ab illa regula recedamus.

Et verò praxis judiciorum nostro- 3.
rum hanc posteriorem sententiam, quam
ipse Clarus nò obscure in puncto juris veri-
orè existimat, manifestò confirmat. Post-
quàm enim ex inquisitione generali jam cõ-
stat, cõtra quem in specie processus formã-
dus sit, hic super articulis inquisitionali-
bus examinari solet, etsi hic negaverit ar-
ticulos, tunc demum testes examinantur
super iisdem articulis. Agemus ergo pri-
ùs de examine ipsius rei.

Antequam autem reus respondere 4.
cogatur, citatione opus est. Dum autem
citatio vel realis, vel verbalis sit, ideoq;
iudex accuratè circumspicere debet, an
tantùm verbaliter citare, an etiam car-
ceri mancipare debeat. Et quidem id se-
cuti vestigia *Domini Carpozii aliorumq;*
aliquod regulis expediemus.

Prima regula sit trimembris: 1. Quo- 5.
*ries delictum tale est, ut mereri possit ultimum
supplicium, vel pœnam corporis afflictivam,*
tunc devenire potest ad citationem realem seu
captivitatem & carcerationem, Clarus qu.
es. n. 1.

2. Quando verò crimen relegationem & 6.
pœnam pecuniariam meretur, tunc citandus
est reus verbaliter, & carceri mancipandus
non est, ne detentio inquisiti sit ipsa pœna
F3 gravi-

gravior Clarus §. fin. qu. 28. n. 1. & Bened. Carpz. pract. crim. qu. III. num. 6. quantumvis dissentiat Farinac. qu. 27. num. 39.

7. 3. Quando verò ambiguum adhuc est propter eventum incertum, v. g. vulneris infligti, vel quia pœna arbitraria est, & ideo ad mortem extendi potest, an corporalis pœna, an pœcuniaria locum habitum sit, tunc iudex ob incertum eventum rei fugam omninò prævenire tenetur, ne ipsius culpâ iudicium reddatur elusorium, ut ait Bened. Carpzov. d. quest. III. num. 12.

8. Primum membrum regulæ est limitandum ex iis quæ traduntur in tit. ff. de custodia reorum: nam si reus amplissimis dignitatibus fruatur, aut facultatibus magnis præditus sit, adeò ut non metuumdum sit ipsum statim aufugiturum, potest fidejussoribus vel suæ fidei committi per l. 1. ff. de custod. reorum Auth. hodie dt. Ergò nec statim carceri mancipandi sunt ejusmodi, nisi sit delictum atrocius, ubi nobilitatem generis, dignitatemq; personæ, & sexum à carcere aut detentione personæ inquisitum non eximere, consuetudo docet, de qua testatur Carpz. d. quest. III. n. 41. quod & in nostro Electoratus usus obtinuit, ita tamen ut non nisi in atrocissimis delictis, & quando indicia sunt

argon

urgentia, ij qui in dignitate constituti sunt, v. g. Doctores, in carcerem compingi debeant. Semper enim cum ijs, qui in Dignitate constituti, ratione custodiæ mitius agendum. *Farinac q. 27. num. 86.* ratio est, quia minor suspicio fugæ.

Secundum membrum ipse *Carpzov.* 9. limitat n. 10. quod locum non habeat in vagabundo & vili persona. Nam à Relegandis Urpheda præstanda est, quæ ipsos postmodum revertentes ad duriores poenam obstringit, ut hæc multum intersit, reos ad relegationem condemnatos præfentes haberi, ipsosq; ad Urphedæ præstationem adigi, sicut & ita observatum esse testatur.

Non querimus autem hîc, an sine 10. conjecturis possit quis carceri mancipari, nam ne quidem generalem vel specialem inquisitionem sine conjecturis institui posse, supra diximus, multo minus carcer locum inveniet, ubi non conjecturæ præcesserunt *art. 6. pr. ibi:* So iemand einer Ubelthat durch gemeinen Leumunt berüchtiget / oder andere glaubwürdige Anzeigung verdacht und argwöhnig und verhalten durch die Obrigkeit von Ampt wegen angenommen würde. &c. *Art. 218. constitutionis criminalis ibi:* So werden durch die

Obriquet etwa leichtlich auch erbahre Personen ohne vorgehenden berüchtigten bösen Leumune und andere gnugsame Anzeigung angegriffen und in Gefängniß bracht werden &c. *Carpz. d. quest. III. n. 19. & seqq. Farinac. lib. 1. quest. 27. n. 113. & n. 116.* ubi hanc sententiam communioem & æquioem vocat.

Quamvis & hoc negari non possit, levioem interdum esse conjecturam, quàm quæ ad captivationem sufficiat. Ideoq; secundam regulam constituo, cum *Carpz. d. quest. III. n. 25.* Quæcunq; indicia ad specialem inquisitionem sufficiunt, (quæ autem illa sint, supra dictum est c. 4.) ea etiam ad capturam sufficere possunt, cætera si paria sint: nam specialis inquisitionis præambulum est captura.

Non tamen arbitrium iudicis ratione indiciorum excludo, sed potiùs discretum iudicem personæ & criminis qualitates aliasq; circumstantias & conjecturas etiam ipsas, benè ponderare oportere puto, cum *Farinac. d. qu. 27. n. 126. V. §.* Si is, qui de crimine diffamatur, fuga sibi consulat, hunc licitè capi & incarcerari posse, non est dubium, per traditionem *Carpzovii d. qu. III. n. 25.* in quem fi-

siont

nem officiales à Magistratu ablegari solent, & debent cum literis patentibus mit-
 offnen Steck-Bretten / quibus Magistra-
 tus cujuscunq; loci rogari solent, ut ubi-
 quicunq; locorum fugitivus reperiatur,
 eum permissu Magistratus capere liceat,
 id quod experientia quotidiana compro-
 bat.

Quomodo in Electoratu hoc, nec
 non Pomerania ac Megapolitano Ducatu
 contra prædones & latrones hac in par-
 te procedendum sit, habetur in dicta con-
 ventione §. Auch sol alsdenn: his verbis:
 Auch sol alsdenn hier benebens diß Mittel
 gebraucht werden / daß an allen umbliegen-
 den Dörtern der Ende / da der Angriff ge-
 schehen / von den Sängeln abgekündigt
 werden: daß den sentgen / so diese heimli-
 che Räuber beglaubter Weise entdecken und
 anzeigen würde / ein gewiß Geld / auß dem
 Chur-und Fürstlichen Knechtzen; welches
 nach Gelegenheit des Raubes / zu vermeh-
 ren oder zu vermindern / solle gewiß und un-
 fellbar verreicher werden. Welches Gel-
 des die Herrschafft so solches giebt / sich auß
 des Räubers Gütern (ob er einige hat) hin-
 wider zu erholen und bezahle zu machen.
 Kämen denn aber auch solche Fälle vor / da
 es der Nachjage bedürffig / sollen alle und
 jede

jede die J. J. J. J. J. Chur- und F. F.
 F. F. / S. S. S. S. S. Chur- und Fürsten-
 thümber der Gerichte haben etliche Verfeh-
 lung zu thun haben / auff die erste anzeigel
 so ihnen durch die Beschädigten / und Be-
 raubten selbst / oder aber durch die Straf-
 sen-Verreuter / Hoff-Fiscalen und andere /
 gläublich geschehe: schuldig und verbunden
 sein: in continent zu verordnē / daß den Räu-
 bern in so starcker Anzahl nachgesagt werde /
 daß man ihrer mächtig werden kan: Es sol
 auch an alle umbliegende Flecken und Der-
 ter in continenti geschriebē werdē gleichfals
 hiezuzuthun / mit den Räuubern nach etlē / &c.
 in sequentibus etiam disponitur quod pul-
 su campanæ signum dari debeat, & quod
 ii, qui persequuntur, terminorum provin-
 cialium rationem habere non debeant,
 dörffen sich disfalls an keine Land-Grän-
 ze kehren / &c. & judices locorum depre-
 hensos istos prædones tenentur capere,
 sub gravissima pœna, bey Verletzung ihrer
 Dienste / oder auch Ehren-Grandes gar:
 Debent etiam omnes sive nobiles sive i-
 gnobiles in talibus carceribus servari, in
 quibus ij, qui capitale flagitium commi-
 serunt, custodiri solent, idq; per dictam
 conventionem Principum.

Indicia autem, quibus iudex ad ca-
 piam

piendum movetur, si tempus id patiatur, in scripturam conjicere & decretum de capiendo literis consignare expedit, *Farinac. d. quest. 27. n. 130.*

Sanè ad nudam querelam vel denunciationem partis læsæ sine aliis præsumtionibus aliquis carceri mancipari non facile debet, si vel maximè cautionem denunciator offerat, ut rectè tradit *Carpzov. d. l.* licet enim cautione præstita indemnitate, pars læsa judici præstare debeat, non tamen officio suo rectè functus est iudex, quod sine causa in carcerem aliquem detrusit.

Sed si infirmitas vulnerati denunciantis concurrat, sufficit denunciatio hæc ad capturam, *Farinac. d. q. 27. n. 129.*

Sed quid de confessione alicujus facinorosi, si is confiteatur de alio criminis socio, anè ob hanc inculpationem statim ad carcerem rapiendus est ille, qui inculpatur? Et sanè si confessio sit spontanea, ac cum circumstantiis, & facinorosus constanter in ea confessione perseveret, inq; personam inculpati probabiliter cadat suspicio, nec inter eas personas inimicitia intercedat, tunc ob hanc confessionem aliquem licitè incarcerari posse, mihi dubium nullum est, ob artis ordinem.

orden. criminalis 31. Ubi talis confessio etiam ad torturam sufficere dicitur.

18. Sed si tales qualitates non concurrant cum confessione socii, tunc iudex non facile ad incarcerationem properabit, nisi alia conjectura ipsum impellant.

19. Sanè si indicia leviora videantur, quam ut à captura initium faciat iudex, non spernendum est consilium *Carpzov. d. l. n. 38.* debere scilicet iudicem eo casu per ministrum iudicii reum verbaliter citare, ac de crimine interrogare, ejusque responsionem diligenter annotare, quod si autem reus non comparendo, vel variando, ac titubando in responsione se magis suspectum reddat, ad incarcerationem procedere potest.

20. Qualitas etiam carceris benè observanda est, ut sit locus tolerabilis, nec debet inquisitus includi carcere obscuro & tetro, sed claro & lumini solari obvio, & si forte tempore nocturno tutiori custodia ac obscuriore carcere includendus sit, orto tamen sole ad clariorem carcerem reducendus est, ut à lumine solari vegetetur. Ideoque quæ sub terraneis carceribus miseros includunt pro homicidis habendi, atque hæc habentur in *l. i. C. de cust. Reorum die Gefängniß sol zur Erhaltung und*

und nicht zur schweren Peinigung der Gefangenen gemacht und zugerichtet sein *art. 11. Ord. crimin.* Et carcer ad continendos non puniendos homines haberi debet, *l. aut damnus 8. §. Solent. 9. ff. de pœnis, vide quæ hac de materia congeffit Farinac. d. qu. 27. n. 95. &c.*

Quamvis autem interdum, ob defectum carceris benè muniti (nam extra hunc casum, i. e. quando locus carceris factus est tutus & munitus, ut metuendum nō sit, ne effugere possit, ne quidem in atrocissimis delictis imponendæ sunt manicæ ferreæ ac compedes, *Farinac. d. qu. 27. n. 101.*) vinculis & ferramentis ligati custodiri possint, non tamen probanda est nonnullorum crudelitas, qui in vinculis etiam istis inveniendis ingeniosi sunt, & ne vigiles addere cogantur, talibus utuntur vinculis ferreis, quibus omnia membra corporis constricta sunt, quæ vincula ipsa tortura sunt atrociora, ideoq; si talibus iudex utatur, vel intolerabili carcere cruciet facinorosos, à superiori pœnis arbitrariis, etiam privatione Imperii meri coerceri potest & debet.

Nam etiam in casu, in quo carcerati detineri possunt, vinculis, compedibus & ferris, sc. quando locus carceris

non

non est satis tutus, ut jam dixi, non tamen debent hujusmodi ferramenta talia esse, ut carcerato dolorem seu cruciatum adferant, post alios allegatos, *Farinac. d. qu. 27. n. 103.*

23. Et omnes alias consuetudines discretis verbis prohibet *Imperat. in Ord. Crimin. art. 218. ibi: So werden auch an vielen päntlichen Gerichten und derselbe mancherley Mißbräuche gefunden / als daß die Gefängniß nicht zur Verwahrung / sondern mehr zur Peinigung der Gefangenen und eingelezten zugericht. &c.*

24. Hoc etiam advertendum, ne viri & mulieres eodem carcere includantur, sed pro utroq; sexu separatus carcer habeatur, *per l. 3. C. de custod. reorum.* Nec enim illud quod *Justin. in Authentica subjecta* de mulieribus ob erimen atrox monasteriis includendis constituit, observatur, sed potius, quando præsertim crimen est atrox & gravissimum, mulieres, cæterum honestæ, non in monasterio, sed publico carcere, separato tamen à conversatione virorum, includuntur, de qua consuetudine attestantes adducit, *Farinac. qu. 27. n. 52. in fine: aut in aliquo cubiculo palatii judicis, vel aliqua domo sub honesta custodia, vel cum fide-*
juss

jussione ponuntur, juxta *Clarum qu. 28.* &
Ambrosinum d. tract. lib. 2. cap. 1. n. 11.

Illud hic obiter monemus, si alicu- 25.
 bi magna sit copia captivorum, ut in ma-
 joribus civitatibus, quod tunc juxta Im-
 peratoris constitutionem in *l. ult. C. de cu-
 stod. Reorum* præfectus carceris, singulis
 mensibus, potestati seu judici criminali
 suggerere debeat nomina & crimina, æta-
 tem, atq; ordines captivorum, ne incar-
 cerati alicujus obliviscatur judex, & ut
 omnes citò vel absolvantur, vel condem-
 nentur, nec diuturno carcere maceren-
 tur.

Quod si etiam plures sunt inquisiti 26.
 ejusdem facti complices, constituit Caro-
 lus Imperat. *art. 11. constit. crimin.* ut non
 in eodem, sed distinctis carceribus deti-
 neantur atq; segregentur, *Dass man sie /
 so viel gefänglicher Behaltung halber sein
 maq / von einander ehelle /* additur etiam
 ratio; *Damit sie sich unwarhaffteiger Sa-
 ge mit einander nicht vereinigen / oder wie
 sie ihre That beschönnen wollen / uncredem
 mögen.* Quæ verba generaliter nulla ha-
 bita ratione sexus intelligenda esse rectè
 probat *Matth. Steph. ad d. art. 11. n. 7.*
 & *Carpz. d. qu. 111. n. 65.*

Nec hoc omittendum, cum qui gra- 27.

vi infirmitate decumbit vel graviter vulneratus est, non esse carceri includendum, sed potius eum iudex fidejussoribus committat, vel domi per vigiles ipsum custodiat, ut domi melius curari possit *Farinac. d. q. 27. n. 87.*

28.

Quando igitur in vinculis jam degit inquisitus, vel potius inquirendus, tunc scire oportet iudicem ea omnia, quæ in processu inquisitionis ipsum facere oportebit. Circa personam suam curabit, ut ante omnia imploret Divinum auxilium, quia Deus dat sapientiam sapientibus & scientiam scitis & intelligentibus, Ipse revelat profunda & abscondita novit quod in tenebris est, & lux cum eo habitat *Dan. 2. v. 21, & seq.*

29.

Deindè iudex debet sibi in tabula breviter repræsentare totum processum, ejusq; summarium sibi conficere, ita enim quasi in speculo facillimè pervidebit, quid faciendum, quid omittendum sit, quid plenius, quid levius attingendum, & ita processum felicissimè, Deo secundante, ad finem perducet, monente ita *Ambrosio de processu informat. lib. 2. cap. 2. in fine.*

30.

Accedat autem iudex tertio ad examen cum timore Dei & animo ab affectibus

bus, irâ præsertim & avaritiâ vacuò & in
solam veritatem animum intendat suum
Flamin. Chartar. in Pract. interrog. reorum
lib. 2. c. 1. n. 4. & 6. ubi dehortatur judi-
cem, ne contra reum excandescat.

Quartò liberare debet animum à per- 31.
sonarum acceptione nunquam te timidi-
orem, ait *Ambrosinus d. cap. 2. n. 15.* ad
veritatem indagandam faciat ipsa nobi-
litas rei, ipse Magistratus, ipse divitiæ;
nunquam te ad illam reperiendam teme-
rarium & præcipitem, reddat ipsa pau-
pertas, vilitas personæ, sed omnes reos
hac in parte, & ratione affectionis ac sco-
pi seu intentionis ita habeto, ac si ejus-
dem essent qualitatis, status & conditio-
nis, eademq; severitas & gravitas sit sem-
per erga quoscunq;. Quanquam *n. seq.*
urbanus cum nobili reo agi posse conce-
dat, ut honor ei exhibeatur debitus.

Quintò nec severe nimis, nec fami- 32.
liariter nimis cum inquisitis loquatur.
Chart. d. l. num. 6. & 11. per l. 19. ff. de offic.
10. presid. l. 9. §. 2. ff. de offic. procons. vul-
tum tamen debet præ se ferre gravem &
quasi terribilem, ut vult *Imperat. Nov.*
17. cap. 5. §. ult. Chartar. d. l. n. 8. qua
parte tamen distinguendum est, inter per-
sonas; alii enim aliis molliores sunt, a-

alii duriores: Erga hos terribilem, erga illos humanum se ostendere debet.

33. Ratione ipsius examinis observandum judici, ut non summarie examinet, sed ad articulos reum respondere compellat, id quod experientia quotidiana non tantum in foro Saxonico, de quo *Carpz. qu. 113. n. 16.* Sed etiam in nostro Electoratu comprobatur, dum ita quotidie respondere solemus: *Das Inquisit auff gewisse Articuli abzuhoeren. &c.*

34. Respectu ergo ipsorum articulorum inquisitionaliu vel interrogatoriorum notandum primo; quamvis a Notariis nonnullis articuli inquisitionales, ut positiones affirmative proferri soleant hac formula: *war das an dieser That inquisit schuldig &c.* minus recte tamen id fieri non dubito. Nam articuli inquisitionales nihil aliud sunt, quam interrogationes a iudice faciendae, quae non sunt positive proponendae, nisi notorium esset delictum. Deinde multum interest inter positiones, quas proponit pars, & eas veras esse asseverat, quas etiam mediante juramento dandorum se confirmaturam promittit, & inter articulos inquisitionales, quos iudex nondum pro veris habet, sed in veritatem eorum ex indiciis praecedentibus vult

vult inquirere. Ideoq; non potest salvâ
 conscientiâ, imò ne quidem sine injuria
 inquisiti dicere verum esse, ipsum v.g. a-
 dultorium commisisse. Adde, quamvis
 ipsi constaret de veritate admissi crimi-
nis, multa tamen alia occurrere, de quibus
reus interrogandus, quæ non nisi per mo-
dum interrogationis proponi possunt, v.
g. an inquisitus alia etiam furta commi-
serit, ubi inneptè judex ita formaret arti-
culum. *Was das Inquisit auch andere*
deuben beaanaen &c. Respondere enim
 posset inquisitus falsum hoc esse, & sibi
 per injuriam hoc imponi. Et sanè si pra-
 xim Italorum, qui sunt hujus artis peri-
 tissimi, attendamus, non solent nisi per
 modum interrogationis articulos suos
 proponere ut *ex Scaccia, Follerio, Flam-*
minio Chartario, Tranquil, Ambrosino ali-
isq; apparet.

Secundò hoc notandum, articulos 35.
 ita debere formari, ut singula puncta,
 non nisi singulis articulis contineantur,
 nec uno articulo simul plura includantur,
 ut quidem nonnullorum pessimus mos
 est. *Flammin. Chartarius d. c. 1. n. 13. Am-*
brosinus lib. 2. cap. 5. num. 4. Nam si in-
 quisitus simplex & innocens unicum in-
 terrogatorium confiteretur. totum articu-
 lum

lum confessus videri posset, non absq; suo periculo & veritatis præjudicio. *Carpz. q. 113. num. 33.* V. g. si quæras: **Ob nicht Inquisit den Anfang zur Schlägeren gemacht und mit dem Degen etliche mal nach N. N. aehawen.** Hic si simplex reus posterius fortè tantùm affirmare vellet, sed simpliciter affirmando responderet, videretur iudici etiam prius affirmare: Sejungenda igitur sunt interrogatoria, nisi velit iudex injuriam facere innocenti, aliàs à facultate respondebitur, quod non semel à Dominis Scabinis Lipsensibus responsum refert *Carpz d. l. n. 34. & 35.* Das Inquisit noch etinsten Articulis Weise herüber gefrage / und seine Antwort auff jede Articul / darinn nicht mehr als ein interrogatorium zusehen / absonderlich zu thun / angehalten werde. Caveant ergò summo perè iudices, ne plura interrogatoria uno articulo competantur, nè arguantur fallaciæ plurium interrogationum.

36.

Imò licet unum sit factum, sed plures circumstantiæ vel qualitates, non tamen in uno articulo, nisi una qualitas proponenda v. g. non debet interrogare in hunc modum. **Ob nicht Inquisit N. N. von hinterwerts mit seinem Degen vorsetzlich verleset.** Quid si enim simplicior aliquis

aliquis voluisset tantum ipsum factum cōfiteri, non verò qualitates? Ergo ita iudex interroget: 1. Ob nicht reus N. N. verlegt, und zwar vors ander vorsehlich / vors dritte ob er hente N. N. oder vor ihm gestanden.

Tertiò Doctores requirunt, ut non in specie quærat de hoc maleficio, sed in genere, an maleficio commiserit. *Bossius in tit. de Examine reorum num. 12. & alii allegati à Chartario dict. l. 2. cap. 1. num. 55. & seqq.* Sed id ex *l. 1. §. qui questionem 21. ff. de torturis*, vix poterit probari, quia non de reo, sed teste loquitur. Ideoq; contrarium usu receptum esse testatur *Clarus §. fin. qu. 45. n. 11.* Quamvis si reus videatur homo simplex, vel qui tædio vitæ mortem non adeò reformidare videtur, consultius videatur, ut iudex in genere prius interroget.

Quartò hoc magis necessarium & utilius est, ut in articulo non exprimat circumstantiam, aut qualitatem, aut in qua parte corporis percusserit, ne qualitates suggerat. Nam suggestio iudici omnibus modis vitanda est.

Id quod jubet *Car. V. Imp. art. 56.* *N. S. D. ibi:* Solches wird damit verderbet / wenn man den Gefangenen im fragen

gen dieselben Umstände der Missethat vorgefagt &c. Idem ex rubrica apparet; Ketten Gefangenen die Umstände der Missethat vorsehen / &c.

40.

V. g. non quarat, Ob er Perrum mit einem Degen verleset / ob er ihn auff den Kopff gehawen / ob es nicht für dessen und dessen Thüre geschehen / ob es nicht zu Mitternacht umb 12. Uhr geschehen / & similia, non ita procedat iudex. Nam ita suggeret potius fugiendi modos, quam veritatem indagabit *Flammin. Chartar. d. lib. 2. cap. 1. n. 67. & seqq.* & simplicior reus, præsertim territus, vel in tortura constitutus, omnes circumstantias affirmabit, sicut ei circumstantiæ suggestæ sunt.

41.

Ideoq; suadeo iudicibus & Notariis, ut à tali interrogandi modo abstineant, sed ita interrogent 1. Ob Inquisit Perrum verleset / 2. Womit solches geschehen / 3. An welchem Ort des Leibes er ihn verleset / 4. An welchem Ort der Stadt es geschehen / 5. Zu welcher Zeit.

42.

Ita enim si nullæ exprimantur reo qualitates & circumstantiæ, certius elicetur veritas, & iudex in conscientia sua securior reddetur, quando circumstantiæ quæ reo non suggestæ, sed ab ipso expressæ sunt, cum dictis testium conveniunt,

aut si repugnent melius poterit reus convinci falsitatis.

Si tamen reus simulet, se nihil scire de delicto, vel circumstantiis, tunc expediet unam atq; alteram circumstantiam exprimere, quod sæpè solet commovere reos, ut cum crimen suum detectum animadvertant, ultrò fateantur. V. g. Si reus quæsitus de facti homicidii tempore, respondeat se nescire, quia eo tempore, domi fuerit, & in lecto suo dormierit, tunc poterit iudex interrogare sine suggestionis vitio, *ob er nicht dem und dem auff der Massen begegnet / ob er ihn nicht gegrisset &c.* juxta practicam *Chartarii d. cap. 1. n. 68. & Ambrosini lib. 2. c. 5. n. 27.*

Quintò suadent Doctores criminallium causarum, ut iudex non semper eundem ordinem observet, sed pro diversitate ingeniorum etiam diversimodè procedat. Si enim reus sit simplicior, poterit primò reum interrogare, ex qua causa sit captus & carcere detineatur, deindè ad ipsum reum rectâ viâ devenire, ac super indiciis ipsoq; delicto eum interrogare potest.

Quod si verò reus videatur versutior, tunc altius repetendum examen, & primò interrogandus est super his, quæ

non adeò directè ad præsentem materiam criminis facere videntur. Ideoq; eo casu aliquo circuitu ad id perveniendum est, & ita longè examinatione repetita. Respondet enim inquisitus, quæ nocere causæ non arbitrabitur, ex quibus deinde, quæ confessus erit, eò perducetur, ut quæ dicere non vult negare non possit.

Flammin. Chartar. in Pract. interrog. reorum lib. 3. cap. 1. num. 50. v. g. Ob Inquisit nicht Petrum Kenne / wie lange er ihn Kenne / ob er Freundschaft mit ihm gepflogen / ob er sich nicht mit ihm verzürnet / wo solches geschehen / &c. ob er nicht mit ihm eine Sache vor Gerichte gehabt &c.

46.

Quod quamvis captiosum videri possit, non tamen est, nam eo interrogandi modo non contra simpliciores utendum, sed eos quos apparet esse versutiores, & ad omnia negandum instructos. Deinde reus urgendus est semper, ut veritatem dicat, quod si faciat, non debet vereri, ne suis responsionibus vincatur: Sed si dolosè falsum dixerit, tunc sanè ejusmodi ordine felicissimè confundi, & ex propriis responsionibus, quas ad articulos tum reposuit, cum nondum sciret, quò tenderent, convinci poterit. Nec etiam ita formanda inrerrogatoria, ut in-

nocens

nocens confundi, sed tantum ut versutus homo in mendacio deprehendi possit.

Ideoq; hac in re judicem discretum, 47.
 prudentem, & pium esse oportet, & debet
 judex scire mores ac ingenium incarcerationi,
 quod ex inquisitione generali, & fama
 discere potest. Sanè judicem pro ratio-
 ne personarum aliter atq; aliter interro-
 gatoria formare posse, ipse innuit *Imper.*
art. 46. ordin. crimin. ibi: mte Woeten /
wie nach Gelegenheit der Person und Sa-
chen &c. allerbest dienen möge &c.

Non tamen autor esse volo, ut ju- 48.
 dex impertinentibus articulis utatur, &
 percunctetur ea, quæ nihil ad rem faciunt
 præsentem, modò nihil omittat eorum,
 quæ ad causam & substantiam delicti at-
 tinent *Chartar. d. cap. 1. num. 72.*

Ideoq; sextò Judex etiam super iis 49.
 circumstantiis reum examinare debet,
 ex quibus innocentia ejus apparere pos-
 sit. Nam judex debet etiam ea investi-
 gare, quæ ad defensionem atq; innocen-
 tiam rei faciunt, & omnis inquisitio ita fa-
 cienda est, ut non tantum non auferan-
 tur inquisito defensiones suæ, sed etiam
 ut ea faciliores reddantur, & ut reus si
 innocens sit, se tueri faciliùs possit, ut ex

Jacobo Schultes ad Mod. Pift. quest. 125. Bened. Carpzov, d. qu. 113. n. 36. loquitur.

50.

Exemplo rem declarabo, quando muliercula fatetur, se edidisse partum, sed mortuum, & se fuisse solam, nullam se vim intulisse infantulo, indicium hoc est sufficiens ad torturam, juxta *artic. ordin. crimin. 131. in fine*. Sed cum possibile sit id, quod muliercula asserit, ideoq; judex in circumstantias inquiret, quo tempore concubuerit cum ea stuprator; & si respondeat, illa vel illa Septimana & die, interrogandus etiam est stuprator de tempore, nam ex tempore innocentia inquisitæ apparere potest v. g. Si appareat non esse illud tempus perfectio foetui conveniens, vel tempus illud non esse infantis vitalis.

51.

Imò Judex, quod septimum esto, debet ex officio inquirere, an inquisitus ex circumstantiis vel aliter docere innocentiam suam possit. Nunquid se eo tempore alibi & non in loco delicti fuisse, demonstrare possit, juxta *constit. crimin. art. 47. ibi: Wenn in dem Fall der Beklagte die angezogene Uebelthat verneinete / so sol ihm alsdenn fürgehalten werden / ob er anzeigen könnte / daß er der aufgelegten Missethat unschuldig sey. Und man sol den Gefangenen*

fangenen sonderlich erinnern / ob er könnte beweisen und anzeigen / daß er auff die Zeit als die angezogene Wissethat beschehen/bey Leuten und an Enden und Orten gewesen sey / dadurch verstanden / daß er die verdachte Wissethat nicht gethon haben könnte. Additur ratio: Und solche Erinnerung ist darumb noth / daß mancher aus Einsalt oder Schrecken / nicht fürzu schlagen weiß / ob er gleich unschuldig ist / wie er sich des entschuldigen und ausführen sol.

Et si his vel aliis ad rem pertinentibus argumentis inquisitus se purgarit, iudicis partium erit de veritate purgationis per testes inquirere, sumptibus ipsius inquisiti, vel si inops sit, ex publico sumptus suppeditandi sunt, ut pluribus explicat ipse *Imperator in d. art. 47. b. v.* ibi: Und so der Gefangene obberührter Massen oder mit andern dienstlichen Ursachen seine Unschuld anzeigt / solcher angezeigten Entschuldigung sol sich alsdenn der Richter auff des Beklagten oder seiner Freundschafft Kosten auff das forderlichst erkundigen &c. Et post pauca: Wo aber der Beklagte oder seine Freundschafft solchen obgedachten Kosten Armuts halber nicht ertragen oder erleiden möchte / damit denn nichts desto minder das Ubel gestrafft / oder der Unschuldige

dtige wider Rechte nicht ubereilet werde / so
 sol die Obrigkeit oder das Gericht den Kos-
 ten darlegen / und der Richter im Rechten
 forsfahren. Sed de defensione plura suo
 loco, hîc tantum de interrogatoriis for-
 mandis sermo est, ita ut ex interroga-
 riiis, innocentia rei, si innocens sit, appa-
 rere possit, & ut hic in examine rei quasi
 præparatoria fiant ad futurum processum
 defensionis.

53. Octavò cavendum judici, ne con-
 fessionem eruat promissione impunitatis,
 à qua quantum fieri potest absteineat, atq;
 aliis justioribus modis studeat veritatem
 delictorum invenire, *Clarus §. fin. qu. 55.*
n. 8. Flammin. Chartar. lib. 2. Pract. inter-
rog. reorum cap. 2. num. 23. Bened Carpz.
d. qu. 113. n. 50.

54. Nam licet simulare aliquid liceat ju-
 dici ad eruendam veritatem, longè tamen
 aliud est fingere vel simulare, quod fecit
 Salomon, & aliud est mentiri. Deindè
 confessio ista promissione impunitatis, e-
 licita ad condemnandum minimè suffice-
 ret ut prolixè tradit *Farinac. quest. 81.*
num. 76.

55. Aut enim iudex superior est, cui li-
 cet gratiam delicti facere, aut est inferior,
 qui id facere nequit. Priori casu impu-
 nita-

nitatem promissam servare tenetur, ut probat *Farinac. d. qu. 81. num. 277. & n. 280.* Posteriori casu vanus est & mendax iudex, qui id promittit, quod suæ potestatis & arbitrii non est.

Nec illud admittendum, quod *Chartarius d. l. num. 30.* loco limitationis dicit licere iudici hac cautela uti, quando per testes de delicto certò constat; Id sanè nunquam probandum est, nam & hoc casu mendacium esset, & quo fine extorqueret iudex confessionem rei? Si enim convictus est reus per testes, non amplius adeò desideranda est illius confessio. 56.

Sed hic commodè quæritur, an non iudex ad eliciendam veritatem cautelis honestis & non ad decipiendum directis uti possit? Et quamvis de cautelis alias non malè dicatur, vulgò eas honorem, afferre iudicibus & Advocatis in hoc seculo, in alio tamen ædificare ad gehennam, ut ex aliis refert *Chartarius dist. c. 1. num. 18. & Sig. Scaccia lib. 1. de civ. causis & crimin. cap. 86. num. 35.* & ideò in *art. 100.* constitutionis criminalis severè prohibitum, ne iudex utatur interrogationibus captiosis & non necessariis. Interdum tamen non adeò absurdum, si cautelis iudex utatur, modò ex non ad deci-

decipiendum directè, nec iis innocens ir-
retiri possit.

38. Quemadmodum apparet ex facto Sa-
lomonis, quod habetur *1. Reg. cap. 3.* al-
legatur *in cap. afferte X. de presunt.* Sic
Claudius Cæsar matrem negantem quen-
dam juvenem, qui verè ejus filius erat,
proprium filium esse, coëgit ad confessi-
onem veritatis, indicto ei cum ipso juve-
ne matrimonio: ut *Tranquillus in vita Clau-
dii memorat cap. 15.* Et Carolus Magnus
certus, quod vel pater vel filius, quos ca-
ptivos detinebat, aliquem occidisset, in-
certus tamen, uter eorum fecisset, jussit
utrumq; suspendi, donec pater, qui verè
deliquerat, fateretur, se occidisse, & fili-
um innocentem liberaret, ut ex aliis re-
fert *Flamminius Chartarius dict. lib. 2. cap.
1. n. 48.*

59. Sed cautè his cautelis utendum; nam
scimus nonnullos ficti supplicii & simu-
lati metu obiisse: Qualia exempla me-
morat *Paris de Puteo de Syndic. in verbo
tortus cap. 11. num. 1. Boss. tit. de Exam. re-
or. num. 4. & Chartar. d. c. 1. num. 51.*

60. Et ex hoc capite etiam defenduntur
territiones reales & verbales, quando ju-
dex præ se fert quasi torquendus esset in-
quisitus.

Et huc pertinet cautela illa, quâ judices uti possunt si ita loquantur, ac si omnia jam scirent, nec quicquam eis esset de crimine occultum; sed præcavere tamen debent, ne dicant se certo scire autorem delicti, cum tamen nesciant. Ita enim contra veritatem mentirentur, mentiri autem semper est illicitum, juxta *Domin. de Soto de just. et. jur. lib. 5. qu. 7. art. 4. & Chartar. d. c. 2. num. 80.* Sed caute potest inquisitor ita loqui, ut inquisitus credat, non esse inquisitori ignota sua delicta. Et hic prudentia opus est & moderatione, ne mendacium ullum dicatur, juxta *Chartar. d. l. num. 78.* Poterit enim his & similibus modis reum compellere: non est occultum ubi fueris, quid designaris convinceris testibus vel poteris ad confessionem veri ea ratione adigi, quæ tibi non placebit. Des Deo gloriam & fatere delictum quod occultum manere nequit &c.

Nono notandum, articulos debere ex indicibus formari, postquam enim ex generali inquisitione apparet, aliquem esse indicibus gravatum, tunc in speciali inquisitione ex indicibus formandi sunt articuli v. g. apparet ex generali inquisitione, quod contra aliquam militent indicia

dicia magiæ. Primum indicium est, quod minata fuerit se velle diabolo ipsum torquendum dare, Alterum indicium est, conversatio cum veneficis. Tertium est, quod suspectis usa fuerit gestibus, hinc ergo tales articuli formandi. *Ob sie nicht N. N. kenne / was an dem Orte und Tage für Worte zwischen ihnen gefallen / hic potest adigi ut omnia, quæ tunc ultrò citroq; dicta sunt, referat, Was sie mit denen Worten gemelnet / ob sie nicht N. N. zu bezaubern gemelnet / ob sie solches thun könne / ob sie nicht N. N. kenne / ob sie mit ihr umgangen / aus was für Ursachen / &c.*

63. Decimo debet iudex perspectam habere naturam delicti ejusq; qualitates & circumstantias, ut ad hæc interrogatoria sua dirigere possit: V. g. quia magi solent pacisci cum diabolo, & certis verbis uti ad incantationes suas, ideoq; quæ Magiæ suspecta est, debet interrogari inter alia an habeat pactum cum diabolo, an verbis quibusdam utatur solennibus, quænam illa verba sint: sic quia homicidium sine armis rarò committitur, ideoq; de instrumentis etiam interrogandus est reus, & sic deinceps.

64. Considerandum etiam est, an delictum grave, an leve sit, an occultum, &

an difficilis probationis, an frequens, an rarum &c. quibus omnibus & similibus consideratis, copiam interrogandi consequetur Judex, & quæ simpliciter, quæ accuratius tractanda sint, dignoscet &c.

Ambrosinus lib. 2. de process. inform. c. 4.

Undecimò super omnibus circumstantiis diligenter reus interrogandus est v. g. ex qua causa id fecerit, ubi, quando, &c. ubi fuerit tempore commissi delicti, an conversatus fuerit cum eo, qui ejusdem delicti confors. Nam ex his circumstantiis sæpè apparet defensio rei, & si nulla ei competat defensio, judex super veritate delicti redditur certior, & si reus circa aliquam circumstantiam mentiat, oritur præsumptio contra illum ex qua melius convinci poterit. *Flammin. Chartar. d. tractat. lib. 3. c. 1. n. 4. § 7.*

Duodecimò monèdus est judex, ut examè nō uno actu absolvat, sed de nonnullis una vice de aliis aliâ vice ream interroget, *Foller. in Pr. crim. rubr. § si compar. ante contumaciam n. 4. Flammin. Chart. lib. 3. cap. 1. num. 13.* Idq; verum est, si reus sit homo versutus, versipellis, & ad omnia neganda promptus. Nam eo casu svaderem, ut postquam super generalibus interrogatoriis, & causa carceris exa-

minatus est reus hicq; totum negocium summariè enarravit, iudex finem primo examini imponat, & responsa rei accurate perpendat, & interrogatoria specialia ita disponat, ut reum ad verum dicendum cogere possit.

67. Decimo tertio ipsa interrogatoria, qualia proponenda sint, scire iudicem oportet: Sunt autem interrogatoria duplicia, alia generalia, alia specialia. In generalibus interrogabit iudex 1. de nomine inquisiti. 2. de parentibus. 3. de patria, 4. de ætate, 5. de educatione, 6. de vitæ conditione hæctenus instituta, 7. de fortunis. 8. an hæctenus de crimine aliquo sit diffamatus vel condemnatus, & similibus. *Chartar. d. c. 1. n. 17. & seqq.*

68. Specialia autem ipsum delictum concernunt. Et hic primò interrogandus est, an sciat vel saltem præsumat causam suæ capturæ, vel præsentis examinis quomodo & qua de causa captus sit, ut hinc occasio detur interrogandi, & ideò juxta ejus responsionem formari possint cæteræ interrogationes.

69. Si autem reus causam expresserit veram suæ carcerationis, potest iudex mandare, ut facti seriem recenseat à capite usq; ad calcem, & postquam illam sine
inter-

interruptione (à qua cavendum est) recensuerit, debet seriatim super his, quæ omisit & obscure dicta sunt interrogari, ad maiorem rei elucidationem, quod ex aliis proponit *Flammin. Chartar. d. lib. 3. cap. 1. num. 30. & seqq.*

Serie facti ita à reo proposita, si appareat versutum & callidum esse reum, ac præcipuas circumstantias ipsum negare, ac falsa comminisci moram interponendam & examen hac vice suspendendum esse putarem, ut deliberare secum iudex possit, qualiter formare specialia interrogatoria debeat, id quod scire poterit, si responsa rei ad interrogatoria generalia & narrationem facti à reo propositam benè ponderaverit.

Ideoq; responsionibus rei, quæ à reo fortè dabuntur, quas ex narratione facti prudens iudex colliget, illa opponat interrogatoria, quæ vel falsitatem, vel impossibilitatem, vel improbabilitatem earum responsionum coarguant, *Ambrosinus de process. inform. lib. 2. c. 6. n. 13.*

Decimo quarto articulos ut ritè format, debet iudex formare argumentum principale totius examinis, ad quod argumentum omnia interrogatoria debent referri. & ut supra diximus si reus sit versutior,

Ha

fucior,

futior, eo ordine, ut ab iis exordium fiat quæ sunt generaliora, & ita reum constringat, & confessionem delicti ab ipso invito extorqueat. In minore argumenti propositione collocabuntur omnia indicia. Ea indicia ordine proponentur, in articulis; sed ita ut altius & unde nihil suspecti sit, interdum percunctatio repetatur, & priora sequentibus applicentur.

73. Nec debet directè statim versutior reus interrogari, an fecerit delictum, an fuerit eo tempore in loco delicti, quia id procul dubio negaturus est. Sed interrogandus est reus, ubi fuerit per duos vel tres dies ante delictum vel post delictum perpetratum: Idq; minus aperte v. g. si die 20. mensis Junii delictum esset patratum, interrogandus est, in quo loco fuerit die 17. vel 18. Junii, cum quibus comederit, luserit, dormierit, deindè quid sequenti die egerit, quid deinde die 20. Junii, vel ordine retrogrado poterit iudex percunctari, ubi fuerit reus die 22. Junii, quid itidem fecerit die 21. & quid die 20. qui continet tempus delicti. Et si reus sit ad negandum promptus, facile poterit hac ratione de mendacio convinci. Nam si reus expresserit nomina eorum

rum, cum quibus conversatus illo tempore fuerit, statim ii qui à reo nominantur, examinandi sunt, ut de veritate vel mendacio constet, & hanc practicam describit *Chartar. d. lib. 3. cap. 1. n. 75.*

Hæc de interrogationibus formandis sufficiant. Necessè jam est ut interrogatoria ea, seu articuli inquisitionales reo in præsentia iudicis, duorum scabiorum & Notarii jurati (nam horum præsentiam *Carol. V. requirit in constit. crimin. art. 46.*) proponantur, ejusq; responsio sine Advocato, ut communis habet practica, desuper requiratur. Nec immeritò igitur *Domin. Bened. Carpov. d. quest. 113. num. 41.* quorundam Nobilium ac Magistratum negligentiam & præcipitantiam taxat, qui haud rarò superficialiter criminalia tractant, ac sine Notario ipsi vel per scribas suos ac ædituos responsiones reorum scripturæ mandare solent.

Sæpè autem accidere solet, ut rei ^{75.} planè respondere nolint, sed copiam iudiciorum sibi edi petant, ideoq; hic merito quæritur, an inquisitus innocentiam suam deducere volens audiendus sit, antequam ad inquisitionales articulos respondeat? Quod negandum est, liqui-

dem responsio inquisiti est instar litis contestationis, à quâ iudicium incipit. *l. u-nic. C. de litis contest.* Sicut ergo in civili iudicio exceptiones non nisi lite contestata audiendæ, ita etiam reus defensionem prætendens, & propterea copiam indiciorum petens, prius ad articulos respondere & litem contestari debet. Et ita sentit *Clarus §. fin. quest. 45. num. 8. & qu. 49. num. 11. Nevizan. consil. 75. Flammin. Chartar. libr. 3. Pract. interrog. cap. 2. num. 22. Benedict. Carpzov. quest. 115. n. 25. & seqq.*

76. Sed quid si velit respondere reus, sed petat dilationem ad respondendum, an hæc illi concedenda. Et communius receptum ac consuetudine approbatum esse testatur *Clarus §. fin. quest. 45. num. 7. Flammin. Chartar. l. 3. cap. 2. num. 21.* non dandam esse dilationem inquisito, quando super facto proprio interrogatur: Sed hæc in parte arbitrium iudicis non excludim. Videndum enim, an factum antiquum vel recentius, an inquisitus ad oblivionem pronus, ob quam causam dilationem petat. Hæc & similes circumstantiæ benè sunt ponderandæ.

77. Deinde quæritur, an reus compellendus sit jurato respondere ad articulos, quod

quod in Italia receptum esse ex *Claro*,
Farinacio & aliis apparet, imò & iudices
 imperitos interdum in Germania jura-
 mentum deferre inquisitis præter *Carpz.*
quest. 113. num. 42. testis est *Experientia*.
 Sed practica hæc meritò improbanda :
 quoties enim metus perjurii, toties ju-
 ramentum exigendum non est, ut rectè
Clarus §. ult. quest. 45. num. 9. ubi per
 hanc practicam occasionem perjurii præ-
 beri testatur, cum reus nunquam soleat
 spontè fateri delictum, Ergò sine jura-
 mento adigendi sunt, ut ad articulos re-
 spondeant, nam qui vero similiter (ut
 hic) pejeraturo juramentum defert, plus-
 quam homicida est *c. ille, qui hominem §.*
caus. 22. q. 5. Johan. Baptist. Af. de execut.
§. 8. cap. 2. num. 22. Domin. Soto lib. 8. de
just. & jure quest. 2. art. 4.

Quid si verò reus planè nolit re- 78.
 spondere? Resp. hoc annotari debere jus-
 su judicis, à Notario juxta tradita *Flam-*
minii Chartarii lib. 3. pract. interrog. reo-
rum ca. 2. num. 1. Et poterit tunc reus
 contumax in criminibus levioribus, cap-
 tis pignoribus, vel multæ indictione,
 compelli ad respondendum; in gravio-
 ribus etiam poterit addi comminatio, i-
 psam alias pro confesso habitum i. i, ni

respondeat, cum alias contumax in non respondendo positionibus habeatur pro confesso *c. fin. de confessis lib. 6.*

79. Potest etiam inquisitus (præsumimus autem indicia legitima contra eum militare) minis adigi, *Dasß er bey Vermeidung anderer oder schärffer Verordnung auff die Articul antworten solle.*

80. Imò etiam si indicia verisimilia, torturæ mentio fieri potest, dicere enim potest iudex, se reum si in contumacia perrexerit, fidei subiecturum. Et si porro in contumacia perrexerit, & indicia sit gravatus, reus potest mediante tortura compelli ad respondendum, sicut hanc practicam commendat *Flamminus Chartarius d. cap. 2. num. 2.*

81. Nonnunquam respondent quidem rei, sed verbis ambiguis & dubiis v. g. non possum pro certo asserere, non recordor, potest ita se habere, & similia: Et tunc monendus reus, ut verbis perspicuis & categoricis respondeat ad articulum, vel poterit jubere iudex, ut responsiones dubias & obscuras, priusquam ad ulteriora progrediatur, declaret, ne postea reus super obscuris & dubiis propositionibus novas excogitet fraudes *Flammin. Chartar. lib. 3. cap. 2. num. 41.* imò si no-
lic

lit categoricè respondere, poterit torturæ subijci non quidem in hunc finem, ut fateatur delictum, sed tantum, ut affirmativè vel negativè respondeat. *Boss. tit. de respons. reorum. num. 4.*

Sed hoc tunc habere locum notandum est, quando super delicto ipso interrogatur, vel super circumstantiis substantialibus concernentibus factum proprium ipsius inquisiti, & quod in recenti memoria versari præsumitur. Nam si interrogetur super aliis circumstantiis & qualitatibus delicti, & reus constanter afferat, se hujus circumstantiæ non recordari, tunc tortura ad responsionem categoricam faciendam adhibenda non est, ut rectè tradit *Follerius in practic. crimin. rubr. & si confitebuntur part. 3. n. 4. Flamin, Chartar. d. cap. 2. num. 17.* Et considerare debet iudex an etiam oblivio illius circumstantiæ sit probabilis v. g. diei oblivio probabilis est, secundum *Bossium d. tit. de resp. reorum num. 5.*

Quod si reus incipiat fateri veritatem, nullo modo iudex examè dimittat, aut differat, sed continuet quantum poterit, & instet, quousq; ille perfectè dixerit veritatem, saltem quoad principale negotium, nec rationem habeat, vel prandii

vel coenæ, vel somni, vel alterius impedimenti, *ita admonet Flammin. Chartar. d. l. 2. cap. 2. num. 20. & Ambrosinus lib. 2. cap. 6. num. 39.* frequentius enim reperiuntur est inquit *Chartar. d. l.* quod interruptis ita confessionibus reorum, qui jam coeperunt dicere veritatem, redeant ad vomitum, & veritatem, quam aperire inceperant, habito consilio deteriori reticeant.

34. Quod si vero reus aliquid respondeat, quod verum non esse, ex processu apparet, non statim illum mendacii arguat iudex, sed altius repetita interrogatione interroget amplius, ut de mendacio ipsum convincere possit *Flammin. Chartar. d. cap. 2. num. 59.*

35. Præterea cavendum est, ne reum interrogatoriis respondentem verbis vel risu interrumpat iudex; remoratur enim interruptio illa fatentem reum, & quandoq; revocandi & recipiendi se à coepta confessione suggerit consilium ita momento *Ambrosino d. cap. 6. in fin.*

36. Compertum etiam est, interdum reos simulasse furorem & mentis alienationem. Sed tunc Medici consulendi sunt eorumq; consilium adhibendum, an reus sit emotæ mentis, an vero tantum emo-

tæ mentis simulatio. Examinandi sunt ii, qui cum reo conservantur, an furorem unquam vel mentis alienationem deprehenderit. Rarò enim contingit mentes sanos omnia mente captorum more facere, & propterea custodes diligenter advertent universas rei actiones & verba, ex quibus dementia satis probatur. *Flamin. Chartar. d. lib. 3 cap. 2. num. 44. ubi num. 46.* metu tormentorum imò etiam tormentis ipsis, si legitima præcedant indicia, simulationem detegi posse rectè opinatur, nam dolor jocum & fictionem non facile patitur.

87. Considerandum etiam est in responsionibus reorum, quibus gestibus respondeant, an audacter, an pavidè, an cum rubore, vel cum trepidatione, an pallore respondeant. Et hæc Notarius in instrumento diligenter notare debet, & quidem ex mandato judicis. *Chartar. d. c. 2. num. 73. & 78.* faciunt enim gestus hi indicium aliquod, si cum aliis gravioribus concurrant, ut per *l. de minore 10. §. tormenta 3. ff. de question. tradit post alios Zan-gerus de quest. c. 2. n. 101. & seq.*

88. Quid si verò inquisitus de eodem facto vel eadem qualitate denuò examinatur, quod interdum faciendum est, & in-
qui-

quisitus respondeat, se super isto interrogatorio antea examinatum fuisse, & tunc se respondisse, ad quod responsum se referat, quæritur an iudex ea responsione contentus esse debeat? Tractat hanc questionem *Flamminius Chartarius d. cap. 2. num. 83. & seq.* Et de teste hanc questionem tractat *Menoch. lib. 2. arb. quest. casu 109. ac Boer. decis. 108.* Sed una est tam de inquisito quam teste decisio, sc. quod hoc iudicis arbitrio relinquendum sit, utrum talis responsio admittenda sit, an non *Mynsing. cent. 3. observ. 64. Menoch. d. casu 109. num. 3.* Quid si enim iudex velit videre, quo vultu, qua trepidatione, inquisitus respondeat, vel deponat, juxta d. l. de minore §. 3?

89. Sed communiter Dd. duo concedunt testi, vel inquisito remedia, i. ut petat sibi exhiberi primas suas responsiones antequam respondeat. *Boss. in tract. criminal. tit. de responsionibus à reo faciend. n. 3. & Flamminius Chartarius d. c. 2. n. 86.* qui de inquisito loquuntur. & *Menoch. d. l. n. 12. & Boërius d. decis. 108. num. 9.* qui de testibus loquuntur. Sed iudex diligenter animadvertere debet, an rationabiliter hoc petatur. Nam si verosimile non est, justa causa hoc peti, debet iudex eum re-
pel-

pellere, ut si factum non esset adeo perplexum, nec antiquum, vel esset recens examinatus, ut facile ex integro posses iterum recensere, quæ jam antea dixerat, ut iudicem instruit. *Menoch. d. n. 12. & ex eo Chartarius d. c. 2. n. 86.*

Secundum remedium est, ut inquisitus vel testis cum protestatione hac respondeat, dico ut nunc mihi videtur, quod si aliter dixerim, meam hanc responsionem ad illam primam refero, cum tunc melius horum memor essem. *Boer. Menoch. & Chartar. dd. locis.*

Quando reus ad interrogationes propositas respondit, non est statim ejus confessioni fides adhibenda, sed debet inquiri in singulas, aut saltem principales circumstantias ab inquisito enumeratas, secundum expressum *articul. 54. constit. crimin. cujus hæc verba.* So obgemeldte Fragstücke auff Bekänniß / die auß oder ohne Marter geschicht / gebraucht werden / so sol alsdenn der Richter an die Endschichten / und nach den Umständen / so der Befragte der bekanten Mißthat halben erzehlet hat / so viel zu Gewisheit der Warheit dienlich / mit allem Fleiß fragen lassen / ob die Bekänniß der obberürten Umständen war sey oder nicht. Denn so einer anset-

get

get / die Maß und Form der Missethat / als vor zum theil gemeldet ist / und sich dieselben Umstände also erfunden / so ist daraus wol zu merken / daß der Befragte die bekante Missethat gerhan hat / sonderlich so er solche Umstände sagte / die sich in der Geschicht haben begeben / die kein Unschuldiger wissen kan. Et sanè magna est hujus inquisitionis utilitas, imò necessitas, & tamen à multis malè negligitur. Ideò etiam rectè à Facultate responderi solet. **D**osern ihr auch nun dieser oder jener Umstände erkundiget. &c.

92. Demum notandum, verba rei respondentis eo modo à Notario scribenda, quo ab eo proferuntur, & ita servant boni iudices timentes Deum, inquit *Flammio. Chartar. d. c. 2. n. 90.* ne dum rei mens aliis verbis explicatur, aliena mens ipsi affingatur. Scio reis hac in parte injuriam fieri posse & factam esse.

93. Ideoq; iudices & Notarios diligenter velim admonitos, ut verba statim, ut ex ore inquisitorum exierunt dictentur & scribantur. Nec tuta est eorum practica, qui prius totam audiunt reorum respõsionem, quamvis longissimam, ut quando narrat aliquod factum illiusq; seriem, postea eam ipsi Notario mutatis verbis, sensu

sensu, ut putant retento dictant, cum tamen sapius sensum genuinum sua interpretatione corrumpant & inquisito alienam mentem affingant. Verba ideoq; inquisiti propria & formalia præcisè scribenda. prout *Paulum 3. Pontificem Romanum in suo motu proprio constituisse refero Chartar. d. l.*

Sed inquis, inquisiti sunt homines 94. sæpè idiotæ, & rustici, quorum verba formalia si scriberentur, sæpè facultas ad quam acta transmittuntur, horum sensum verum non intelliget. Resp. ne tunc quidem verba mutanda, sed eadem verba retinenda esse, sed eo casu urgendi sunt homines rustici, ut sua verba ipsi explicent, & quid per hæc aut illa verba intelligant, exponant. Ejusq; rei non sine causa Facultas nostra quærentes monere solet his verbis. *Was des Inquisiti verba formalia oder des Inquisiti eigenliche Worte zu beschreiben.* Hoc nisi observetur, Assessores Facultatum vel Scabinatum, facilimè seduci possunt, facileq; fit injuria inquisito.

Exemplum unum atq; alterum Examinis rei subjiciemus, ut examinaturus reum ideam, quam imitari possit, habeat.

Præmissis præmittendis quærit iudex vel Notarius ex Reo.

1. Wie Inquisit heisse? Resp. Er heisse Titius?
2. Wer seine Eltern gewesen? R. &c.
3. Was seine Eltern für Handthierung gepfleget? &c.
4. Wo sie gewohnet? Quoniam multum refert, à quibus & quo modo quis sit educatus?
5. Wie alt Inquisit sey? NB. hunc articulum summè esse necessarium. Nam ætatem inter alia in pœnis infligendis Facultatem attendere debere ex constitutione criminali & jure civili apparet.
6. Ob Inquisit im Ehestande lebe oder nicht.
7. Wo Inquisit sich bißher aufgehalten.
8. Was seine Handthierung gewesen? wo von er sich ernähret?

Ex his duobus articulis sæpè apparent indicia delicti v. g. Si cum hominibus suspectis conversatus sit. Interdum etiam si homo sit ignotus & sublestæ fidei, opus est per literas adire Magistratum ejus loci, ubi se hæctenus vixisse narrat. Ita enim nova indicia emergere contra reum sæpè compertum est.

9. Wie Inquisitus dieser Dertter herkommen.

10. Ob Inquisit wisse / auß was Ursachen / wie und welcher gestalt er zur Nasse gebracht / Vel si nondum captus, ob er nicht wisse: warumb er auß die Gerichtes Stube gefordert worden: Resp. Er wisse es zwar eigentlich nicht / als daß es müsse daher kommen / daß er unrer anders mit N. N. Händel habe / darumb ich dessen Todt imputiret werde.

Tunc urgendus est reus, ut factum ipsum cum omnibus circumstantiis summarie enarret. Et postquam totam rei seriem sine interruptione recensuit, debet iudex interrogare reum, an hæc sit ipsissima veritas. His peractis ad specialia interrogatoria procedere potest vel uno actu, vel interposita aliqua mora, ut supra dictum. Jam ergo exempli gratia interrogatoria specialia super nonnullis delictis sequuntur v. g. in puncto homicidii ita formari possunt interrogatoria. Dixit fortè antea reus se inflixisse vulnus Petro interfecto, sed se ab eo lacessitum & provocatum id fecisse, & suæ defensionis gratia.

Quæritur igitur 1. Ob Inquisit den Entleibten kenne? R. Ja er kenne ihn / oder
I Ja

ich kenne ihn / ita ut scribantur ipsissima verba formalia inquisiti quamvis nihil intersit sive in tertia sive in prima persona responsio scribatur, modo reliqua verba retineantur.

2. Ob er mit ihm offte umbgangen? R. Ja.
3. Wie lange solches geschehen? R. Wol drey Jahr.
4. Auß was Ursachen er mit ihm umbgangen? R. Sie wären Nachbarn gewesen.
5. Ob er nicht vor diesen sich mit ihm verzürnet? R. Ja / es könnte so eben nicht zugehen.
6. Warumb er sich mit ihm verzürnet? R. Es hätte Entleibter sein Vieh gepfändet.
7. Wer dabey gewesen? R. dieser oder jener.
8. Ob er nicht dannhero einen Gross wider den Entleibten getragen? R. Der Gross hätte nicht groß zubedeutet.
9. Ob er nicht mit jemand dieser Pfändung halber geredet? R. Ja es könnte wol seyn.
10. Mit wem solches geschehen? R. Das wüßte er so eigentlich nicht.
11. Ob er nicht kenne Sempronium? R. Ja.
12. Ob er mit ihm hievon nicht geredet? R. Nein.

13. Ob er sich nicht verlauten lassen / er wolte es ihm nachtragen / es stünde kurz oder lang an? R. Er wisse sich dessen nicht zu erinnern. hic admonetur, Er möchte sich wol bedencken / würde er überwiesen / so machte er seine Sachen noch schlimmer? R. Er wisse sich nicht zu erinnern.

14. Ob er nicht mit Sempronio bey Cajo zum Kindrauff gewesen? R. Ja.

15. Ob er nicht dieser Sachen damalens gedacht? R. aff.

16. Mit welchen Worten? R. Er hätte gesagt: N. der Enleibere hätte frevelhaftig bey ihm gehandelt / er hätte noch mit ihm Abrechnung.

Hic quia inquisitus fatetur factum, sed defensionem allegat, non opus est ut examinetur, ubi diebus præcedentibus fuerit. Ideo porro interrogetur.

17. Wie er denn den Tag &c. mit dem Enleibere zusammen kommen? R. Der Enleibere wäre geritten kommen / und hätte ihn alsofort mit losen Worten angefallen / und seinen Degen alsofort entblößet.

18. Was das für lose Worte gewesen? R. Er hätte ihn für N. N. gescholten / &c. hic etiã de causa ulterius interrogetur.

19. Wer dabey gewesen? R. seines Nachbarnen Knecht.
20. Was der Entleibte für Gewehr gehabt? R. einen Hirschfänger.
21. Wo denn Inquisit gestanden? R. Auff dieselte des Grabens nach dem Dorffe.
22. Ob denn Inquisit zu ihm kommen können über den Graben? Hic inquisitus erubuit & respondit: Das wüßte er etgendlich nicht / ob der Graben tieff gewesen an dem Orth oder nicht.
- Quando tales circumstantiæ allegantur judici ignotæ, statim per *art. 48.* ea investigandæ, an ita circumstantia loci se habeat, ut inquisitus allegat, ut antea dictum per *art. 48. & seqq. ordin. crim.*
23. Womit den Inquisit den Entleibten geschossen? R. Mit einer gezogenen Büchse.
24. Ob er auff den Entleibten gezelet? R. Nein / denn er hätte dem Entleibten die Büchse nur entgegen gehalten / und denselben damit abhalten wollen / es wäre aber die Büchse ohn gefehr los gangen.
25. Warum er denn mit der Büchse ausgegangen? R. Er hätte zu seinen Leuten auff's Feld gehen wollen.
26. Ob er denn allezeit mit der Büchse aufzuzechen pflege? R. Nein / nicht offte.
26. Hic palpitavit reus.

27. Wie viel Kugeln er hienem geladen?
R. Nur eine.
28. Was er für Wort gebraucht / da er die Büchse geladen? R. Er wüßte es nicht.
29. Ob er nicht gesagt / er wolte die Büchse laden wider einen bösen Nachbawren / und wider einen tollen Hund? R. Es könne wol seyn.
- Diximus etiam supra interdum circumstantiam aliquam, si nolit sponte fateri exprimendam esse inquisito.
30. Ob er nicht / wie er für des Schmie des Thür fürüber gangen / gefraget / ob nicht sein Nachbawer N. N. zu dem Dorffe heraus gertten? R. Ja.
31. Ob nicht so viel aus diesem erschein / Daß Inquisit den Enleibten bößlich umgebracht? R. Nein.
32. Wie doch er verläugnen könne / daß er dem enleibten gedröwet / da es doch viel Leute gehört? R. Er wisse nichts davon.
33. Wie doch Inquisit sagen könne / daß der Enleibte ihn angefallen / da doch zwischen ihnen beyden ein tieffer Grab gewesen? R. Können wol seyn.
34. Ob sich nicht befunden / daß der Enleibte mit mehr denn einer Kugel geschossen? R. Das wisse er nicht.

35. Ob er nicht mit dem Fürsaz heraus
 gangen / sich an dem entleibten zu rä-
 then? R. Nein mit nichten.

Possunt etiam plures articuli proponi pro
 ut nimirum rei necessitas postulat, nec
 gravabitur iudex, etiã super minutissimis
 circumstantiis inquirere, nam interdum
 ex minutissima circumstantia aliquid eli-
 ei potest, quod ad gravandum, vel excu-
 sandum reum pertinet, sed omnia sine
 dolo, sine ira, sine vidictæ cupiditate,
 in timore Domini, & ad eliciendam tan-
 tum veritatem.

**Sequitur aliud exemplum in casu
 beneficii & magiæ.**

præmissis præmittendis sc. invoca-
 tione nominis Divini, Anno, die &c. præ-
 missis item generalibus interrogatoriis,
 nec non interrogata causa carceris quæ-
 ratur inquisita.

1. Ob Inquisitin nicht Bertham gekennet?
 R. Ja gar wol.

2. Ob Inquisitin nicht mit ihr Freunde
 schaffe gepflogen? R. Nicht sonderlich
 unzerweilen sein sie wol zusammen kom-
 men.

3. Ob Inquisitin nicht etwas von Pöf-
 ley von ihr gelernet? R. Nein gar nichts.

4. Ob

4. Ob sie nicht gewußt / daß Bertha wegen
Zaubererij verdächtigt gewesen? R. Ja
man habe sie verdächtigt gehalten / ob sie
aber daran schuldig / das wisse sie nicht.
5. Ob sie nicht an dem Orte gesaget / sie
hätte von Bertha gelernt ein Stücklein /
daß man noch eines so viel Butter / als
sonsten / machen könne? zc. R. Sie kö-
nne sich des nicht erinnern.
6. Ob sie nicht kenne Sejam? R. Ja sie
kenne sie wol.
7. Ob sie mit der selben in Feindschafft nicht
gelebet? R. Sie hätte keine sonderliche
Feindschafft zu ihr getragen.
8. Ob sie derselben nicht gedröwet? R. Sie
wisse sich nicht zu erinnern.
9. Ob nicht der Seja Bier erstliche mal umb-
geschlagen / und in Böttich sawer ge-
worden? R. Sie hätte davon gehört.
10. Wer ihr denn solches berichtet? R. Von
Titio.

NB. Hic Titius postea interrogandus,
an dixerit, & qua occasione, &
annon inquisita initium fecerit
sermonis hujus.

11. Ob sie nicht selber Schuld daran hät-
te? R. Nein mit nichten.

12. Ob sie auch vermeinte / daß solches von
bösem

bösen Leuten herkäme? R. Sie hielt es davor.

13. Ob sie nicht bey der Seja an dem und dem Tage gewesen? R. Ja.

14. Ob sie nicht wegen ihres Bierbrawens sie gefraget? R. Ja.

15. Ob sie nicht sich angegeben / daß sie Mittel dawider wüßte? R. Es könne wol sein. Darauff der Richter sie vermahnet / sie solte richtig antworten mit ja oder nein / darauff sie geantwortet: Ja sie erinnere sich dessen / daß sie solches gesaget.

16. Was sie für Mittel meinete? R. Sie wüßte eigendlich sich nicht zu besinnen / Was sie damals gemelnet.

Hic urgenda est ut veritatem dicat non esse probabilem ignorantiam ejus, quod nuper gestum est, &c.

17. Ob sie nicht die Proculam kenne? R. Ja in alle wege.

18. Ob sie in einige Feindschafft mit derselben gelebet; R. Nein / sie wüßte von keiner Feindschafft.

19. Ob sie nicht mit der Procula auff dem Felde von der Seja Brawen geredet? R. Ja sie hätte davon geredet.

20. Wie sie darauff kommen wäre? R. Sie / die Inquisitin, hätte selber angefangen.
21. Was sie für Ursach zu solchen Reden gehabt? R. Sie hätte gehört / daß der Seja Bler eilliche mal umbgeschlagen.
22. Was denn vor Reden hterüber zwischen ihnen vorgefallen? R. Sie hätte Sejam beklaget.
23. Was denn Procula dazugesaget? R. Sie hätte Sejam gleichesfalls beklaget.
24. Warumb den Procula sie die Inquisitin gestrafft? R. Darumb / daß sich Inquisitin uber Seja Schaden gefreuet.
25. Ob denn nicht falsch / daß Inquisitin vorgeben / sie hätte Sejam beklaget? Hic initio palpitavit & nihil respondit. Sed postea dixit, Sie könne es so eben nicht in Ahd nehmen.
26. Ob nicht Inquisitin gesaget: Sie hätte es wol vorher gesaget / daß es Seja so gehen solte? R. Wenn es Procula endlich sagen könnte / müste siees gethehen. Hic urgenda est ut veritatem dicat, nam Procula jamdum in generali examine juramento hunc articulum confirmavit.
27. Ob Inquisitin ein scharff Gehör habe? Nein / so gar scharff höre sie nicht.

28. Ob Inquisitin den 21. Jul. mit Procula geredet? R. Nein.

29. Wie den Inquisitin wissen können die Wort / die Procula mit der Seja den vorigen Tag / als den 20. Jul. für der Seja Thür geredet? Hic primo tacuit postea dixit, sie hätte es selber gehört.

30. Wie sie es denn hätte hören können / da sie doch über vier Häuser davon gestanden? R. Sie hätten laut geredet / etc.

Hac ratione etiam plura interrogatoria formari possunt hac methodo, ut non statim super ipsis indiciis, sed super generalioribus prius examinetur & pedetentim ad ipsa indicia veniat examinatus. Adhuc unicum de infanticidio subiungemus.

Praemissis solennibus nec non interrogatoriis generalibus.

1. Wo Inquisitin bishero sich aufgehalten? R. Bey dem Krüger.

2. Ob Inquisitin tranck gewesen? R. Nein gar nicht.

3. Wie sie denn so bleich aussche? R. Sie wisse dessen keine Ursache. Ne hic conicere possit causam interrogationis, ad alia divertat iudex & quærat.

4. Was

4. Was denn ihre Verrichtung beyhm Krüger gewesen? R. Sie hätte das Bleh gewartet.
5. Ob sie des Nachts auch des Blehs wartete? R. Nein das dürffe sie nicht thun.
6. Wo sie in der Nacht / so vom Montage hergegangen / gewesen? R. Sie hätte nach dem Vieh gesehen / weil eine Kuh hätte werffen sollen.
7. Zu welcher Zeit sie auffgestanden? R. umb Mitternacht.
8. Ob sie nirgend anderswo gewesen / als im Stalle beyhm Blehe? Sie solle sich recht bedencken? R. Sie wäre nirgends gewesen.
9. Ob sie nicht auch beyhm Wasser gewesen? R. Ja sie erinnere sich nun / daß sie beyhm Wasser auch gewesen.
10. Was sie alldort gemacht? R. Sie hätte die Affter-Geburth von der Kuh hingetragen.
11. Was das für eine Kuh gewesen / die in der Montags-Nacht geworffen? R. die schwarzbunte. Hic inquirendum est in rei veritatem, an ita res se habeat, nam si res ita se non habeat, poterit mendacii convinci.
12. Was sie denn verursacht / solches in der Nacht ins Wasser zu tragen / und warum?

warumb sie nicht des Tages erwartet?
R. Es müsse nicht beym Viehe liegen
bleiben.

13. Warumb sie es nicht an einen andern
Orth so lange hinlegen können / bis ge-
gen Tage? R. Es hätte ihr beltebet / sol-
ches alsbald hinweg zu schaffen.
14. Ob sie denn andermal auch die Nacht-
Bürde alsofort weggeschafft? R. Ja /
allezeit.
15. Ob sie in der Nacht nirgends sonst ge-
wesen? R. Nirgends.
16. Ob sie nicht in dem wüsten Keller beynt
Schneider gangen? R. Da sey sie nicht
hinkommen.
17. Wie sie das läugnen könne / da sie doch
beym Mondschein dort gesehen worden?
R. sie könne sich dessen nicht erinnern.
18. Wovon ihre Schürze den andern Tag
bluttig gewesen? R. &c.
19. Was sie den Montag gethan? R. Sie
hätte ihres Viehs gewartet.
20. Ob sie nicht den ganzen Tag zu Bette
gelegen? R. Wie nichten.
21. Ob nicht waar / daß in der Nacht sie
eines Kindes genesen.
22. Ob das Kind nicht lebendig gewesen?
Negat.
23. Ob sie nicht das Kind erlödtet? Neg.

24. Ob sie nicht den Körper ins Wasser geworffen? Negat.

25. Ob davon nicht eine gemeine Rede gehe? R. Sie wäre unschuldig / die Leute möchten reden was sie wolten.

Quoniam aliquas circumstantias allegavit rea, ideoq; alia die repetendum fuit examen, postquam investigatio super circumstantiis illis præcessit.

Præmissis præmittendis quaratur.

1. Wie Inquisitin läugnen könne / daß sie krank gewesen / da sie doch den ganzen Montag / Dienstag / und fast die Mittwoch zu Bette gelegen? R. Sie hätte sich nicht wolauß befunden.

2. Warum sie denn gelogen / und gesagt: sie wäre nicht krank gewesen? R. Sie hätte eine grosse Krankheit verstanden.

3. Ob sie nicht fieder der Zeit immer bleich gewesen? R. Könne wol seyn.

4. Warum sie gelogen / da sie fürgeben / sie hätte den Montag des Viehes gewarret / da sie doch mit reinem Fus aus dem Bette kommen? R. Sie wäre zweymal aufgestanden / und in den Stall gegangen.

5. Ob

5. Ob sie jemand gesehen? Negat.
6. Ob nicht die ander Magd das Viehe den ganzen Tag gewartet? R. Das wisse sie nicht.
7. Ob sie nicht gelogen / daß die Nacht etne Kuh geworffen / da doch die schwarzbunte / derer sie gedacht / schon für vierzehn Tagen geworffen? R. Sie erinnere sich nun / es wäre nicht die Nacht gewesen.
8. Ob sie mit solchen Lügen nicht ihre Sache verleihe? R. Sie wäre unschuldig.
9. Ob nicht wahr / daß sie offters die Nachbürde vom Viehe wol etliche Tage sonst liegen lassen / und von der Frawen offter dārumb gescholten worden? R. Es wäre wol geschehen.
10. Ob nicht aus diesen ihren angebrachten Lügen und Umständen so viel erscheine / daß sie eines lebendigen Kindes genesen / sie solte nur bekennen / oder sie würde ihr nur mehr Ungelegenheit machen? Hic rubore suffusa respondit. Sie wolte bekennen / und bete umb Gnade.

Hic ergo ulterius inquirendum, Wer sie geschwängert / wenn / an welchem Orthe / wie offte / ob er davon / daß sie schwanger / Wissenschaftt gehabt. Ob die Frucht

in Mutterleibe gelebet / ob die Frucht
todd oder lebendig zur Welt kommen /
an welchem Orth / zu welcher Stunde.
Warumb sie solche weggebracht / ob es
ihr jemand gerathen / &c.

CAPITIS VIII.

Membrum secundum.

De delicti probatione & con-
vincendo inquisito.

SUMMARIA.

1. *Judicis prima causa esse debet ut delictum
probetur num. 1.*
2. *Et quidem plene. num. 2.*
3. *An per instrumenta delictum probari pos-
sit? N. num. 3.*
4. *Idq; limitatur. n. 4. & seqq.*
5. *An capto reo ipsius res consignari & per-
vestigari possint? A. num. 7. & seqq.*
6. *Annon hoc cum naturali pugnet aquita-
te? N. num. 13.*
7. *Quomodo instrumenta que secum judex
auferre vult designanda? num. 14.*
8. *Exemplum perquisitionis adium. n. 15.*
9. *Cura judicis summa circa dicta testium
num. 16.*
10. *Qui*

10. *Quinam esse possint testes? num. 17. & seqq.*
11. *An mulieres testes esse possint in criminibus? A. num. 22.*
12. *Inhabiles testes repelluntur. 23*
13. *Inhabiles testes admittuntur, quando delicta sunt difficilis probationis. n. 24. & seqq.*
14. *Inhabiles testes admittuntur, ubi veritas aliter haberi non potest. num. 26. & seqq.*
15. *Ut & in criminibus exceptis. num. 28.*
16. *Et ideò dictis casibus testes inhabiles examinandi num. 29.*
17. *Qualitas testis in actis exprimenda n. 30.*
18. *Quando impubes testis esse possit. 31.*
19. *An minor 20. annis testis esse possit in processu inquisitionis? A. num. 32.*
20. *Quomodo debeant examinari testes? num. 33. & seqq.*
21. *Testis debet citari num. 34.*
22. *An inquisitus etiam citandus? A. n. 35. & seqq.*
23. *An testis in processu inquisitionis ad perhibendum testimonium cogi possit A. num. 37.*
24. *An persona conjuncta in atrocioribus delictis cogi possit? A. num. 38.*

25. *An confessio sacerdoti facta ab eo revelari debeat? N. num. 39.*
26. *An clerici etiam ad testimonium dicendum compelli possint? A. num. 40.*
27. *An testis jurare debeat in presentia inquisiti? A. num. 41.*
28. *An iudex sine juramento testem examinare possit? N. num. 42.*
29. *An consuetudine possit introduci, ut in inquisitionibus testi injurato credatur? N. num. 43. & seqq.*
30. *An testis sine juramento receptus denuo examinandus sit? D. num. 45. & seq.*
31. *Admonitio iudicis ut testem injuratum denuo examinet. num. 47.*
32. *An super articulis testes examinandi? A. num. 48.*
33. *An super iisdem articulis qui etiam inquisito fuerunt propositi? N. n. 49.*
34. *An inquisitus interrogatoria offerens sit admittendus? N. num. 50.*
35. *Quomodo inquisito consulendum hac in re? num. 51.*
36. *An iudex ex officio interrogatoria testi proponere teneatur? A. n. 52.*
37. *Quotuplicia interrogatoria? & quænam generalia sint interrogatoria, quæ iudex ex officio examini præmittere potest? num. 53.*

38. An iudex causam scientia requirere debeat à teste? A. num. 54.
39. Quid si testis respondeat de auditu? n. 55.
40. An iudex ipse praesse examini debeat? A. n. 56.
41. Quomodo testis de veritate dicenda admonendus? n. 57.
42. Quomodo gestus testium sint observandi? num. 58.
43. Quid si idoneae ad hanc rem persona in iudicio non sint? n. 59. & seq.
44. Quomodo sint examinandi illi testes qui absentes sunt? n. 61. & seq.
45. An privilegium l. ad egregias ff. de iur. jur. etiam in inquisitione locum habeat? A. n. 63.
46. Testium depositio debet esse clara & perspicua? n. 64.
47. Quomodo cum teste agendum qui non vult perspicue respondere. n. 65.
48. An testis depositio de credulitate sit admittenda? N. n. 66.
49. An de auditu? N. n. 67.
50. Quid faciendum iudici si testis peregrino idiomate utatur? n. 68.
51. Quid si testis mutus ac surdus? n. 69.
52. An Notarius verba testium mutare & qui potentia substituere possit? N. n. 70. & seqq.

53. An ad instantiam inquisiti Notarius ad-
jungendus Actuarius? A. n. 72.
54. Quomodo agendum cum teste qui men-
tiri videtur? n. 74.
55. An iudex etiam testi vacillanti torturam
minitari & inferre possit & quomodo?
n. 75. & seqq.
56. An semel examinatis testibus iudex novos
examinare possit? A. n. 81. & seq.
57. Quid iudici faciendum si videat ex actis
vel attestatis crimen non satis esse pro-
batum? n. 83.
58. Vel si videat alicujus testis dictum esse
obscurum. n. 84.
59. An testi praelegenda ejus depositio? n. 85.
60. An subscriptio testis sit necessaria? N.
n. 86.
61. An depositiones testium inquisito prae-
legenda? A. n. 87.
62. An antequam depositiones testium reo
praelegantur ipse super personis testium
sit interrogandus? A. n. 88. & seqq.
63. Exemplum interrogationis super personis
testium. n. 91.
64. Quomodo inquisito depositiones testium
praelegenda? n. 92.
65. An iudex ad confrontationem pervenire
debeat? A. n. 93.
66. Utilitas confrontationis? n. 94.

67. *An interdum necessaria confrontatio?*
A. n. 95. & seq.
68. *Forma confrontationis. n. 97.*
69. *Quo tempore confrontatio facienda? n. 98.*
70. *An singuli confrontandi? A. n. 99.*
71. *An interdum à confrontatione abstinendum? A. n. 100.*
72. *Quomodo in recognitione literarum procedendum? n. 101.*

1. **M**ulti, quando reus iudiciis gravatus fateri non vult, statim ad torturam properant, qua in parte perniciosissime eos errare dubitandum non est. Videndum ideò, si reus delictum fateri nolit, an illud probari possit: Cum enim tortura sit res fragilis, ut suo loco dicetur, *ex l. 1. §. 23. ff. de quest. præcipitare sententiam iudex non debet, sed operam dare ut convincere reum probationibus possit, nam si convictus sit reus, non minus condemnari potest, ac si confessus esset. l. qui Sententiam 16. de panis Bened. Carpzov. quest. 114. Practica sue Criminalis num. 1.*
2. Probatio autem in criminalibus, & adeo quoq; in processu inquisitorio, debet sese plena & luce meridiana clarior *per l. fin. C. de prob.* adeoq; semiplenæ probationes

nes ad condemnandum non sufficiunt: Sed plena probatio requiritur v. g. duo testes, qui de proprio sensu visus deponant, ut traditur in *Constit. Crimin. art. 67. h. v.* So eine Weisheit zum wenigsten mit zweyen oder dreyen glaubhafften guten Zeugen/ die von einem waren Wissen sagen / bewiesen würde/ darauff sol nach gestalter verhandlung mit päntlichen Richten vollfahren und geurtheilet werden. Et prolixè inculcatur à *Dom. Carpz. d. 9. 114. n. 2.*

Cum autem duo sint probationum^{3.} genera, instrumenta sc. & testes, quæritur primò an instrumentis delictum probari possit. Et communiter Dd. hoc negant ut *Cynus, Bald. & Salyc. in Auth. apud Eloquentissimum. C. de fide instrum. Petrus Gilken. ad d. l. fin. C. de prob. n. 3. per l. 3. §. 3. ff. de testibus & l. 6. C. de Custod. reorum.*

Quam tamen regulam Gilkenius limitat^{4.} 1. ut non habeat locum in criminibus quæ per scripturam contrahuntur v. g. in crimine perduellionis, per l. 1. §. 1. ibi: *quive hostibus Populi Romani nuntium, literasve miserit ff. ad legem Juliam Majest.* item in crimine falsi, quando per scripturam id committitur, & aliis à *Gilkenio relatis d. l. num 5.*

2. Nec habeat locum in instrumen-^{5.}
tis

tis judicialibus, quibus confessio vel condemnatio rei continetur. Nam his delictum probari appareret, per generalem regulam *in l. fin. C. de re judic.*

6. Tertiò declaratur ista regula, quod quidem alia delicta quæ non per scripturam cõtrahuntur, sed factò aliquo, non possint directò instrumentis probari, adminicula tamen & indicia per instrumenta sive literas probari posse nemo dubitat, *Gilken. d. l. num. 6. v. g.* Adulterium literis amatoriis non quidem probatur, sed tamen adminiculantur tales literæ, & contra scriptorem præsumtionem inferunt validam.

7. Observandum itaq; judici est, ut in iis delictis, quæ per scripturam aliquo modo saltem probari possunt, statim capto reo consignentur ædes Inquisiti, & postea pervestigentur, an talia instrumenta suspecta imò etiam aliæ res suspectæ inveniri, & reus accedentibus aliis indiciis convinci possit.

8. V. g. Quando contra aliquem indicia, quod reus fortè sit criminis læsæ Majestatis vel Proditionis, capto reo statim consignandæ atq; pervestigandæ ipsius ædes sunt, an scilicet tales literæ hostiles inter ipsius res reperiantur.

Sic item fieri deberet in crimine læ- 9.
 sæ Majestis Divinæ, ut perquirantur res
 Inquisiti, an fortè magici libri caracte-
 ribus scripti, vel alia instrumenta magi-
 ca & res magicæ ibi reperiantur. Nam
 ex his indicium sumi posse, apparet ex
*art. 44. Constit. Criminal. ibi: Uder mit
 solchen verdächtigen Dingen. &c.*

Sic etiam in crimine Falsi Judex po- 10.
 terit, & debet, documenta inquisi-
 ti pervestigare, an etiam alia contra re-
 um possint conquiri documenta falsa.

Quoties etiam ob adulterii crimen, 11.
 quis in carcerem rapitur, bene faciet Ju-
 dex, si coram Notario & testibus curet
 investigari scrinia ejus, an literæ amato-
 riæ inveniri possint, ex quibus præsum-
 ptivè saltem delictum probari possit.

Idem fieri debet in libelli famosi cri- 12.
 mine, in crimine furti, & depravatæ mo-
 netæ, ubi ædes pervestigantur, an fortè
 in ædibus literæ famosæ eorumvè exem-
 plum, aut res furtivæ, aut instrumenta
 ac materia, ad monetam fabricandam a-
 pta, reperiantur. *Ambrosin. lib. 1. de pro-
 ces. inform. cap. 5. n. 4.*

Nam licet nimis grave videatur ex 13.
 domo Rei ad probandam Fisci intentio-
 nem probationes sumi, *l. nimis grave C.
 de*

de Testib. Bossius in Pract. Criminal. tit. de Examine reorum num. 9. nec etiam Inquisitus teneatur edere instrumenta contra se facientia, Clarus §. fin. quest. 27. n. 2. Perquisitio tamen ædium consuetudine factis probata, de qua Clarus in §. furtum. num. 3. & d. quest. 27. num. 1. Ambrosinus d. cap. 5. num. 3. Ubi num. 6. & 7. hanc tradit Practicam; ut Judex, cum ad hanc perquisitionem pervenerit, cuncta, quæ fecerit, & repererit, in Scripturam testibus adhibitis, per Notarium redigi curet, & si quæ ipsi ad causam pertinere videbuntur, illa prius annotata, testibus illis videntibus & assistentibus, assumere secum Judici liceat, publicæ personæ consignanda vel in Judicio deponenda.

- ¶4. Erit autem juxta Ambrosin. d. l. talis res à Judice asportanda, annotanda, cum omnibus suis circumstantiis & qualitatibus, quantum fieri potest dilucidè, & aliquo signo notanda, imò etiam testium sigillis munienda, vel subscribenda, & hæc idè ne inquisitus negari possit, hoc documentum vel rem in ejus ædibus repertam esse, vel si de depravatione scripturæ agatur ac falso, ne dicere possit inquisitus hanc depravationem non à se, sed alio fortè in sui præjudicium factam

ctam esse. Refutabitur enim hæc exceptio si talia documēta statim sigillo iudicis, Notarii ac testium obfignata, & postea præfente inquisito resignata.

Forma ex Ambrosino paucis muta- 15.
tis & resectis inutilibus hæc esse poterit.
Nach dem aus allerhand Ursachen ein rechtmäßiger Verdacht des gewöhnlichen Lasters des Ehebruchs wider Semproniam entstanden / als hat man nöthig erachtet / des flüchtigen Titii, der bey ihr auß und eingangen Haus und Logimene zu eröffnen / und nach verdächtigen Brieffen zu forschen. Und haben demnach die Erk. Gerichte dahin ihren Gerichte, Schreiber N. N. nebst zweyen Gerichte, Schöppen und zweyen andern Bürgern als Zeugen / nach des Titii Logimene abgefertiget die auch an des Titii Thüre angeklopffet / weil aber die Thüre verschlossen und niemand auffheun wollen / als hat man durch den Schlöffer das Haus auffbrechen müssen. Da denn in der Suche bey der Thüre eine grüne Lade befunden / welche durch den Schlöffer in obgemeldter Zeugen Gegenwart eröffnet / und nichts mehr als des Titii Schinter, Register und etliche Obligationes gefunden / welche aber alle wider eingelegt und die Lade wider zugeschlossen worden. Unter dem Tisch aber
ist

ist ein kleines rothes Lädlein gefunden/ und nach dem durch den Schloßer diß eröfnet/ sind Schreiben mit der Semproniaz Unterschriffe befunden worden / welche mit lit. A, B, C, D, E, F. bemercket / heraus genommen / in ein Packet eingewickelt mit des Notarii und Zeugen Pitschieren versiegelt / und in Verichten verwahrlich bengelegt / das Lädlein aber wider verschlossen und unter den Tisch gesetzt worden. Solches ist geschehen zu N. N. den 21. Julii Anno 1647. dessen zu Uhrkund ist dieses mit unserm Gerichts-Siegel bekräftiget &c.

16.

Potissimum verò probantur delicta per testes. Ideoq; de testium depositionibus, quantum quidem processum inquisitionis concernit, prolixius erit agendum, nam jure merito circa dicta testium diligentissima indagatio facienda est *l. testium 3. ff. de testibus*. Ex testium enim dictis tormenta inferuntur, sententiæ etiam cõdemnatoriæ vitam quandoq; vel bona adimenes pronunciantur. Videas ergo Judex vel Notarie qui examen dirigit, ne in strictissimo Dei judicio condemnaris, si negligenter te gesseris in hoc officio tuo sanguinem humanum concernente, ut judicem admonet *Ambrosinus in sapius alle-*

gato

gato tractatu lib. 1. c. 2. n. 23. Agemus autem primò de testium personis, & quidem strictim, ut tantum judicem informemus, quos adhibere testes & quid in eorum adhibitione observare debeat.

Notum autem est adhiberi posse in 17. testimonium omnes, qui non reperiuntur prohibiti l. 1. §. 1. ff. de testibus. Versamur enim hic in prohibitoriis. Sicut in materia de procuratoribus l. 43. §. 1. ff. de procur.

Causa autem prohibitionis est tri- 18. plex. 1. Lubricitas consilii sive mentis, altera conjunctio & reverentia personarum. 3. infamia vitæ l. 3. §. 5. ff. de test.

Ob lubricitatem consilii prohiben- 19. tur impuberes d. l. 3. §. 5. l. 19. in fine ff. de testib. hos enim suspectiores facit ætas ad mentiendi facultatem l. 15. §. 1. ff. de quaestion. furiosus etiam prohibetur nisi dilucida intervalla habeat l. 20. §. 3. & 4. ff. qui testam. fac. & eadem ratio mente captorum est.

Ob conjunctionem & reverentiam 20. personæ non debet servus examinari contra dominum l. 8. C. de testib. l. 1. §. 5. 16. 19. ff. de q. neq; liberi contra parentes aut contra l. 9. ff. de Testibus l. parentes 6. C. eodẽ

maritus & uxor *Farinac. lib. 2. quest. 54. num. 210. & alii ibi allegati.*

21. Ob infamiam vitæ reprobantur qui iudicio publico damnati *d. l. 3. §. 5. ff. de testibus* qui ad pugnandum cum bestiis suam operam locarunt. *d. §. 5. quæ palam quæstum fecit corpore suo d. §. 5.* qui obdicendum vel non dicendum testimonium pecuniam accepisse convictus est. *d. §. 5. damnatus ob carmen famosum l. 21. ff. de testib. calumniæ damnatus in publico iudicio. l. 13. ff. de testib. ob vitæ turpidinem Senatu motus. l. 2. ff. de Senat. damnatus repetundarum l. 15. ff. de testib. qui in custodia publica detinetur d. l. 3. §. 5. de testib. & de jure Canon. omnes infames *can. infames 17. C. 6. q. 1.* Sed de his alii plura.*

22. Sed quid de mulieribus. Hæ quamvis in criminalibus jure canon: non admittantur *can. mulierē 17. C. 33. q. 5. c. for. 10. X. de Verb. sign.* hoc tamen ad naves Juris Canon, fortè referendum: nam Pontifex ita voluit providere suo ordini, ne scelera facilè probari possent. Juve civili quod in hac materia sequimur, omninò admittuntur. *per l. ex eo 18. ff. de testib. Clarus §. f. quest. 24. num. 2. plures allegans. Farinac. lib. 2. quest. 59. num. 17. & 19. Carpz. d. qu.*

d. quest. 114. num. 39. & alii: idq; tota die ita observatur, adeò ut fides honestæ mulieris ob sexum labefactari non debeat.

Inhabiles ergo testes adhibendi non ^{23.} sunt in processu inquisitionis, quam regulam allegatis multis auctoritatibus tractat *Farinac. lib. 2. operum criminalium quest. 62. num. 22.* sed subjiciemus præcipuas hujus regulæ limitationes, ut sciat judex quando inhabiles recipere testes debeat.

Prima limitatio fit, ut non procedat in factis ac delictis, quæ sunt difficilis probationis, ut perduellio, adulterium, furtum, partus suppositio, simonia, proditio & similia *Mascardus vol. 3. concl. 1366. n. 1. & seqq. Farinac. d. q. 62. n. 28. Dom. Carpz. d. q. 114. num. 35.* ^{24.}

Notandum autem, quædam crimina ^{25.} per se esse difficilis probationis, ut adulterium, ubi non solent intervenire testes in ipso delicto, nec potest detegi nisi per domesticos, adeò ut nisi domesticæ adhibeantur, vix unquam hoc delictum probari posset. Idem in furto, conjuratione & simil. Alia verò propter circumstantiam loci, aut temporis, redduntur difficilis probationis, atq; in his etiam testes inhabiles intervenire possunt juxta *Carpz.*

20. *d. l. v. g. si nocturno tempore homicidium commissum sit. Menoch. lib. 2. arb. quest. cas. 116. num. 14. Farinac. d. l. n. 33.* Qui in hac circumstantia secundam limitationem constituit. Idem est si ratione loci, testes facile haberi non possint: v. g. si homicidium factum in eremo aut nemore alioq; loco solitario. *Farin. d. q. 62. n. 55. Carpz. d. l. n. 36.* Sic si tumultus contra Magistratum factus, non potest aliter ille probari, quam per hominès de universitate & Magistratus ministros, *Carpz. d. q. 114. n. 45.*

26. Secundo limitatur dicta regula quod testes etiam inhabiles admittantur, quando veritas aliter haberi non potest *arg. l. consensu 8. §. servis etiam 6. C. de repud. l. Divus. 9. Princ. ff. de quest. Farinac. d. q. 62. num. 50.*

27. Sed si verum fateri oportet, non videtur hæc limitatio secunda à priori separata. Nam aut tale est delictum, ut propter naturam delicti temporis, aut loci, alii testes intervenire non possint, ad quam speciem restringunt Dd. hanc limitationem magno numero allegati ap. *Farinac. d. qu. 62. num. 62.* & tunc hæc limitatio ad primam nostram limitationem pertinet; aut tale delictum est, ubi potuissent

tuisſent quidem intervenire plures & alii
 teſtes. Sed de facto non intervenerunt,
 vel intervenerunt quidem, ſed adhiberi nõ
 poſſunt, & hoc caſu inhabiles non admit-
 tuntur, niſi Crimen exceptum ſit, & tunc
 pertineret ad ſequentem limitationem.

Melius ergo hanc dicimus eſſe ſe- 28.
 cundam limitationem in criminibus ex-
 ceptis ut Perduellionis, Veneficii, magiæ,
 latrocinii, in quibus etiam teſtes alias in-
 habiles admittuntur *arg. l. famoſi 7. ff. d.*
L. Jul. Majeſt. Maſc. d. Conl. 1366. num. 15.
Clarus d. qu. 24. num. 19. Farinac. d. q. 62.
num. 81.

In his ergo duobus caſibus judex te- 29.
 ſtem inhabilem admittet, & quantum fi-
 dei ipſius dictis tribuendum, Facultatis vel
 ſcabinatus adſeſſoribus judicandum re-
 linquat.

Ideoq; qualitas teſtis, ſc. quod ſit 30.
 cognatus occiſi vel inimicus inqueſti in
 actis exprimenda, quo ſine interrogato-
 ria generalia à judici ex officio facienda
 eſſe infra dicemus. Certum enim eſt quã-
 vis inhabiles teſtes in ſupra dictis caſibus
 admittantur, non tamen plenam fidem
 eos facere, ſed tantum aliqualem induce-
 re probationem & indicium ſufficiens ad
 torturam, qua de re *Farinac. d. queſt. 62.*
num.

num. 161. & seqq. & Carpz. d. q. 114. n. 38. quamvis si plures sint testes inhabiles, eorum defectum numero suppleri statuunt doctores allegati à *Farinac. d. q. 62. num. 309. & seqq.*

31. In specie autem etiam impubes doli tamen capax, & pubertati proximus, interdum adhiberi potest in testimonium, quando sc. delicta sunt occulta, & atrociora, quo tamen casu non plenam probationem, sed indicium tantum faciunt impuberes & profunt ad veritatem investigandam, quippe per tale testimonium impuberis, via interdum aperiri potest ad circumstantias nonnullas plenius perquirendas, qua de re *Clarus in d. q. 24 n. 17. Farinac. lib. 2. quest. 58. per totam & alii.* Atq; ita filium impuberem contra parentem in causa veneficii examinatum meminimus. Sed hæc, ut dixi, in criminibus atrocioribus vel occultis tantum facienda esse, probè observet iudex.

32. Et quavis minor 20 annis in criminalibus non possit testis esse, *juxta l. in testim. 20. ff. de testib.* maxima tamen concertatio inter Dd. hac de re fuit, ut videre est ex *Farin. d. q. 58. n. 19. & seq.* Sed sentimus nos cum *Domino Carpzovio d. quest. 114. num. 42. qui d. l. 20. ad processum ordinariæ,*

narium in quo accusator intervenit, restringit, sicut & de accusatore expressè loquitur. Poterit itaq; judex inquisitionis minores 20. annis, modo 14. annis sint majores, in testimonium adhibere.

Jam ergo de forma ipsa examinandi testes paucis agemus; & quidem de iis quæ ad processum inquisitionis propriè faciunt: nam quæ ad formam examinis testium aliàs requiruntur, non est hujus loci ex professo tractare. De his enim Dd. qui præsertim jus methodicè, vel in specie materiam testium tractarunt, pluribus agunt.

Debent autem præmitti quædam præliminaria

Primo enim citandi sunt testes ad perhibendum testimonium, ut præmeditati atq; jejuni veniant deposituri testimonium suum. 34.

Deinde etiam citandus vel vocandus est inquisitus, ut in præsentia ejus juramento adstringantur testes, nam quamvis testes, qui in generali inquisitione examinantur, debeant secreto vocari, & examinari non citato inquisito, ut supra diximus, in speciali tamen inquisitione, ubi de probando crimine agitur, ac testes antea in generali inquisitione, pro infor-

matione curiæ examinati, repetuntur, vel alii adhibentur, debent semper unâ cum inquisito vocari: Si enim testes parte non citata recepti non probant in civilibus *c. 2. X. de testibus* quanto minus in criminalibus probabit testis non citato reo receptus? Quia de majori præjudicio agitur, ut argumentatur *Farinac. lib. 3. operum crimin. quest. 72. num. 87.*

36. Quamvis enim eo casu, quando iudex ex officio procedit, non esse necessariam citationem partis, multi Dd. statuunt relati à *Farin. d. q. 72. n. 103.* verior tamen est sententia eorum qui necessariam esse statuunt, inter quos est Mascardus *vol. 2. concl. 683. num. 10.* & Dd. relati à *Farinac. dl. num. 104.* & multi ex dissentientibus loquuntur de primo examine, quod iudex instituit in generali inquisitione ad informationem curiæ, ut has dissentientes opiniones conciliat *Farinac. dl. n. 105.*

37. Sed quid si nolit testis deponere, an cogi etiam possit? R. cum officium testis sit publicum, *arg. l. si quando 19. C. de test.* eum omnino cogi posse, nisi testis recusare jure possit testimonium, vel ratione inquisiti, ut si sit ejus pater, filius, uxor, maritus, gener, socer, privignus, vitri-

vitricus, sobrinus, sobrino propior, patronus, dominus, juxta *l. 4. ff. de testib.* Quavis in criminibus difficilis probationis & præsertim atrocibus hi privilegiati ad testimonium compelli possint ut ex dictis patet. Confer *Ambros. d. tract. c. 3. n. 5. ubi num. seq.* consulit, ut quantum fieri potest à testibus talibus absteineat iudex.

Sed si in atrocioribus delictis versetur, & veritas aliter haberi non possit, tunc iudex omnino etiam tales personas vocare, aut si scrupulus ipsi inhæreat, an sit crimen atrocius, & an præsentis casu tales privilegiati examinari possint, potest id facere consulto principe. Ut vult *Clavus d. q. 24. n. 22.* aut Consultis peritiorebus ut nostri ferunt mores.

Alii recusant testimonii dictionem 39. propter confessionis qualitatem. Ut si clericus vocetur ad edendam confessionem defuncti, seu occisi, vel ad confessionem edendam, quam ipse inquisitus ad exonerandam conscientiam in templo *im Reich. Suel.* vel in ædibus etiam privatis Sacerdoti fecerat, nam talia revelare nec potest nec debet Sacerdos, quippe ea non tam Sacerdoti quam Christo facta *c. Sacerdos dist. 6. de penitent. Hostiensis, libro 5. summa sua tit. de penit. n. 53.*

40. Quamvis autem clerici etiam in aliis casibus extra confessionem sacram, ubi poena sanguinis ingerenda, testimonium ferre non debeant, nisi velint incurrere irregularitatem. Ut pluribus docet *Farinac. lib. 2. quest. 61. num. 59. & Dd. ab ipso allegari*. Id tamen quodam modo pharisaicam redolet hypocrisin, quasi verò administratio justitiæ contineat aliquid peccati, cum tamen nulla gratior victima Deo offerri possit quam sanguis facinorosi. Ideoq; memini apud nostros Evangelicos, Clericos compulsos fuisse ad dicendum testimonium, si modo aliunde quam ex confessione inquisiti aut partis læsæ aliquid de facto sciant, ita tamen ut compulsio illa facta sit per Magistratum Ecclesiasticum.

41. Postquam testes comparuerunt, debent in præsentia rei *Zang. de quest. c. 3. n. 47.* (quod quamvis plerumq; non observetur, malè tamen id fieri existimo ob regulam quæ habetur *in l. iudices 18. C. de fide instrum.* licet propter absentiam rei, examen non statim nullitate laborare concedam) juramentum præstare de veritate dicenda. Nam testis injuratus nihil probat in civilibus *l. juris jurandi 9. C. de testib.* Quanto minus in criminalibus? Adeò

Adeò ut in criminalibus nec consensu partium remitti iuramentum possit, per tradita *Farinacii l. 2. q. 74. n. 85.*

Atq; ideo nequidem ad torturam 42.
multò minus ad condemnationem iudex sine iuramento testium pervenire potest *Carpz. d. q. 114. num. 63.* quantumcunq; testis sit religiosus *Gail. lib. 1. obs. 101. n. 1.* ubi de substantia testimonii iuramentum esse dicit per *d. l. jurisjurandi 9. C. de test.*

Imo nec statuto vel consuetudine id 43.
introduci posse existimo, ut testi injurato in criminalibus credatur. Nam quamvis in civilibus concedam *Gailio d. l. num. 12.* statuto vel consuetudine introduci posse, ut certis personis v. g. Episcopo, vel nobili aut Doctore, aut Clerico etiam sine iuramento credatur, id tamen quod *Gailius* ibi de civilibus habet non puto ad criminalia extendi posse. Quod enim pacto fieri nequit, id ne statuto quidem fieri potest. At ut in criminalibus testi injurato credatur inquisitus ex tali testimonio condemnatur, pacto non potest fieri, ut supra ex *Farinacio* vidimus, ergo nec statuto nec consuetudine.

Caveant ergo iudices & Notarii (quia 44.
hic sapius error admittitur,) ne in speciali inquisitione, ubi probando cri-

mine agitur, attestata injurata ad Facultatem transmittant. Quod si fiat, solet à Facultate nostra rescribi, daß die Zeugen über die Articulos noch einß vermittels Eyn des abzußören / und ergehet alsdenn ferner was recht ist / vel quando non agitur de pœna Capitali, & persona judicis illustris est, & fide dignissima, solet etiam ita rescribi, würden die Zeugen ihre Aussage vermittels Eyn des widerholen &c.

45.

Quamvis enim dubia sit quæstio. An testis sine juramento receptus denuo examinandus sit, adeò ut communiter tales depositiones testium, quæ non in continenti, sed ex intervallo juramento confirmantur, nullam fidem facere dicantur, idq; communiter in Camera esse receptum testentur *Gailius lib. 1. obs. 101. num. 9. Myns. Cent. 3. obs. 80. & Cent. 4. obs. 77.* cujus hanc esse dicunt rationem, quia antea jurans, religione juramenti non præsumitur falsum dicere. Sed postea jussus jurare ob verecundiam & metum infamiae, contrarium dicere non audet *Gail. d. l.* Sed contrarium in processu inquisitionis receptum esse testatur *Carpzov. d. sæpius questione 114. n. 69.*

46.

Sed puto distinguendum inter duas has quæstiones. Alia enim est querere

an dicta testium injurata confirmentur persequens juramentum. Ubi cum *Gailio Myns. ac aliis* negativè responderem, & periculosum est, præsertim quando de crimine capitali agitur, ab hac sententia, etiã in processu inquisitionis recedere. Sed alia quæstio est, an testis qui prius sine juramêto deposuit, postea præmisso juramento denuo repeti & examinari debeat, ubi affirmativam rectè defendit. *Hartm. Pist. lib. 1. q. 43. n. 10. & seq* etiamsi publicata sint attestata, idq; probatur per *Clem. fin. de testib. ibi: testib. receptis. argumento à contrario sensu sumpto.* 47.

Caveat itaq; judex ne, si prius sine juramento testes examinarit, juramentum exigat, quo prius deposita ac dicta testium confirmentur, sed debet judex denuo ad articulos examinare testes, ac curare ut eorum deposita à Notario conscribantur. 48.

Quemadmodum verò inquisitus ipse super articulis sive certis interrogatoriis examinandus, ita etiam testi quando crimen probandum est, non est summariè causa proponenda, sed certis articulis includenda, & super distinctis articulis testes sunt examinandi, ita ut unus articulus non plura, sed unicum tantum capi-
 L4 culum

tulum contineat, ut supra de Examine reorum diximus.

49. Sed hoc quæritur, an iidem articuli qui propositi sunt reo, etiam testi proponi, & ille desuper examinari debeat? Quod fieri posse, non nego. Verum si reus sit ad negandum instructus, adeò ut ipsi ordine artificiali articuli proponi debuerint, incipiendo à generalioribus &c, ut supra dictum, necessarium esse puto, ut articuli testibus proponendi, paulo aliter formentur, ita tamen ut substantialia & principalia eadem sint. Nam interdum per ambages cum reo pertinaci & callido agendum est, ita ut nonnulla quærantur ab ipso, quæ videantur planè aliena & nihil habere cum præsentè delicto commune, & paulatim ad negotium præsens accedendum est. In fine etiam examinis rei habentur nonnulli articuli ex prioribus illativi. Omnibus modis enim innitendum est judici, ut veritatis confessionem à reo citra torturam eliciat. Sed ambages ejusmodi, ac articuli illativi, in testium examine necessarii non sunt. Sed ibi simpliciter testis, figillatim tamen, super omnibus circumstantiis examinandus est.

Quæritur verò hic, an inquisitus, inter-

interrogatoria super articulorum inquisitionum circumstantiis, & qualitatibus, nec non testium personis, formata, exhibens, audiendus, & testes super istiusmodi interrogatoriis sint examinandi? Equidem in civilibus talia interrogatoria usus introduxit, eosq; in processu ordinario criminali, sive accusatorio adhiberi posse, extra controversiam est. Sed in processu inquisitorio eos adhiberi non debere indubitanter statuo cum *Domn. Carpozio*, in *sepius allegata questione* II 4. n. 21. qui quidem de terris Saxonieis loquitur; Sed idem est statuendum in nostris etiam judiciis, ex certa hac ratione. Constat enim processum inquisitorium de consuetudine omnium ferè locorum esse summarium. Jam v. interrogatoriorum formationem, si ea à parte offerantur, pertinere ad processum ordinarium nemo negat.

Sed ne inquisitus conqueri possit, ⁵¹ quasi defensione sua privaretur, ideo re-
 cte statuit *Carpzov. d. l. num. 25.* posse
 inquisitum, absq; tamen ambagibus, qua-
 litates & circumstantias facti proponere,
 & petere, ut pro defensione sua testes su-
 per iis etiam circumstantiis simul interro-
 gentur, quo casu super iis testes exami-
 nandi

nandi erunt, ne defensio ipsius periclitetur.

52. Deinde solent etiam iudices ac Notarii, Deum timentes, ipsi ex officio proponere interrogatoria generalia, & specialia, citra ambages tamen & prolixitatem de simplici & plano, quæ scilicet videntur necessaria ad veritatem indagandam, rei quæ defensionem sustinendam, & quidem hoc necessarium esse putamus in omni casu, ubi crimen per testes probandum est, potissimum verò quando reus est rusticus, aut idiota, ac homo simplex, vel vitæ prodigus ipse.

53. Sunt autem interrogatoria testi proponenda duplicia. Alia generalia, alia specialia. Generalia sunt vel ad personam vel ad causam. Generalia ergo hæc interrogatoria, tam ad personam quam causam directa iudex ex officio præmittet, ita interrogando testem.

1. Wie Zeuge heisse?
2. Wie alt er sey?
3. Was Standes?
4. Ob er wisse wozu er hieher beruffen sey?
5. Ob er inquisito feind?
6. Ob er mit dem Entleibten (vel alia persona læsa) verwand?
7. Wie er zum Zeugniß komme?

Specialia interrogatoria ita instituet 54.
 judex, ut quoties testis interrogatus su-
 per ipso delicto, vel super indiciis & præ-
 sumtionibus respondet affirmativè, nec
 addit causam scientiæ, an audiverit, an
 viderit &c. ex officio quærat causam sci-
 entiæ. Et hoc ipse *Imp. Carol. V. requi-
 rit in arr. 65. Constitutionis Criminalis*, ut
 testis causam scientiæ alleget, mit *Anset-
 gung ihres Wissens gründlicher Ursach.*
 Ex quo sequitur si ipse testis sponte sua
 rationem scientiæ non assignet, hanc à
 judice requiri debere, quippe alias inva-
 lida erit depositio. Et talis causa scien-
 tiæ est quasi anima animans dictum testis,
 quod sine illa est quasi cadaver inutile
 nihil agens, ut ex *Baldo aliisq;* tradit in
 terminis *Ambrosin. in sepius allegato tract.*
lib. 1. cap. 2. num. 15. Cf. prolixè Farinac.
lib. 3. quest. 70. Ego pluries habui præ-
 manibus similes testes, inquit *Ambrosin.*
d. l. n. 17 qui cum ad rationem sive cau-
 sam scientiæ reddendam compellerentur,
 nihil concludebant, quia deprehendebam
 illos vel proprio judicio vel spe, vel timo-
 re, vel amore vel odio motos, ea quæ de-
 ponebant, deponere, & sic sentiebam eo-
 rum dictis nullo modo esse insistendum.

Si vero testis dicat se audivisse tunc 55.
 inter-

interrogandus erit à quibus audiverit, & si nominaverit eos à quibus audiverit, vocandi & illi sunt, & examinandi, vel in actis consignanda ratio, ob quam examinari non potuerint, v. g. si mortui sint, vel absentes. Etenim tales testes, qui de auditu deponunt, quando haberi possunt illi à quibus se audivisse narrant, ne præsumptionem quidem faciunt, si non habeantur auctores. *Menoch. Conf. 98. num. 56.*
 & *Ambrosin. d. c. 2. num. 22.*

56. Postquam testes comparuerunt ad perhibendum testimonium, non debet iudex facillè partes suas demandare aliis, sed ipse debet examini præesse, idq; dirigere.

57. Ideoq; iudex unà cum duobus adfessoribus, adjunctoq; sibi Notario debeat Testes graviter admonere de perjurio, ac de dicenda veritate, exempla etiam Divinae vindictæ repræsentare, & postea invocata Divina ope aggredi examen.

98. Idq; quod diximus, scilicet ut iudex ipsi examini intersit, propterea utile iudicamus, ut possit eò diligentius explorare, sit ne quis testium in depositione inconstantior; qui vel in substantia rei, vel qualitatibus & accidentibus à semet ipso vel aliis discrepet, seu an in testis moribus,

bus, sermone, animiq; motibus quicquam
 perspicere possit, quod notasse ad rem
 faciat, ut iudicem admonet Imperator
Carol. V. artic. 71. h. v. So nun dasselbe
 heimliche Bericht wie Personen / die solche
 Kundschafft rechtmessiger weise zu verhö-
 ren geschickt und verständig sind / besetzt ist /
 so sol der Richter / sammt zweyen aus den-
 selben dazu tüchtig / und dem Berichtschrei-
 ber gemeldte Kundschafft / wie sich im Rechte
 gebühret / mit Fleis verhören / und sonder-
 lich eigendlich auffmercken / ob der Zeug in
 seiner Sage würde wankelmüthig und un-
 beständig erfunden / solche umstände / und
 wie er den Zeugen in eufferlichen Geberden
 vermercket / zu dem Handel auffschreiben.

Quod si verò in iudicio vel scabina- 590
 tu idonei non sint examinatores, tunc hoc
 superiori significandum, & orandus est ut
 nonnullis ex officio hoc munus injun-
 gat, ne cui injuria fiat aut reus præjudi-
 cio temerè prægravetur *art. 72. P. S. D.*
 quod pronum adeo est, si debita testimo-
 niis recipiendis, datis & deputatis exa-
 minatoribus desit dexteritas & exercita-
 tio, in qua maximum sæpe rei periculum
 imo totius negotii cardo versatur, ut in-
 quit *Remus in exposit. art. 72. Ordin. Crim.*

So aber inquit *Imp. d. art. 72.* ein peinlich Gericht / wie denn im Reich an vielen Orten befunden / mit solchen obgemeldten verständigen Personen nicht besetzt wäre / wiewol dann sonst nach Vermög gemelner Recht in peinlicher Sachen / außershalb derselben Gerichts-Personen nicht Kundschafft Verhörer oder Commissarien gegeben werden sollen / dieweil aber an verständigen Kundschafft Verhörern viel gelegen ist / und etwa aus Unverstand dieser Kundschafft Verhörer kein Vertüschung geschehe: So ordnen und wollen wir / wo obgemeldter Mangel erscheinet / daß disfalls die obgedachte verzeichnete Beweisungs-Articul / durch den Richter und vier Schöppen / doch ohne Nachschell und Kosten der Partheien / der vorgemeldten Obrigkeit zugeschickt / und dabey Gelegenheit und Gestalt der Sachen so viel sie deren Bericht empfangen / angezeigt werde / darauff denn dieselbe Obrigkeit verständige Kundschafft Verhörer / ungeachtet / ob sie nicht des Gerichts wären / auff Ansuchung des / der Kundschafft führen will / verordnen / und ob es die Nothdurfft erfordert und begehret wird / compulforial und compas-Brüeffe geben soll / dadurch die Zeugen zu gebürlicher Sage zu bringen sind. Und sol demnach gemeldte
Obrig-

Obriegete so viel an ihr ist / allen Sleis thun /
 und was sie selbst nie verstände / bey Rechts-
 Verständigen Rathe pflegen / damit solche
 Rundschaffe den Rechten gemess verhöret
 werde / doch auch ohne der Partheyen Po-
 sten und Nachtheil. Ex quo artic. bene
 notandum, judicem non posse Commis-
 sarios constituere examinandis testibus
 qui sunt extra iudicium.

Alia causa committendi examinis 61.
 est, si testes qui examinandi sunt, repe-
 riantur absentes, & extra territorium ju-
 dicis examinantis constituti, nam eo qui-
 dem casu testes personaliter venire debe-
 rent, & se sistere coram iudice, qui de
 crimine cognoscit, per *Auth. apud Elo-
 quentissimum C. de fide instrument. prolixè
 Farinac. lib. 3. quest. 77. num. 71. & seqq.*
 de consuetudine tamen observari testa-
 tur, *Clarus quest. 26. num. 3.* ut iudex mit-
 tat literas subsidiales sive remissorias ad
 ipsum iudicem, cujus jurisdictionem a-
 gnoscit testis, ut à iudice illo examine-
 tur testis. Et rotulum examinis iudici
 causæ principalis transmittatur, id quod
 etiam observatum memini.

Quamvis hoc casu, etiam iudicem 62.
 criminis, per subsidiales literas sive per
 subsidium alterius Magistratus ad se vo-
 casse

caste testem sciam, id quod magis svaferim ob rationem dicti *articali 71. & seq. nixus auctoritate Lanfranci in tract. de testibus n. 19. vers. in criminali autem. & Boss. tit. de opposit. Contra testium dict. num. 26.*

63. Sed quid si testis persona sit egregia, anne hoc casu cessabit privilegium *Legis ad egregias ff. de jure jurando.* Ita quidem vult *Clarus d. quest. 26. num. 2.* Contrarium vult *Farinacius d. quest. 77. num. 100.* Sed nullam video causam, Cur non judex ipse cum 2. Scabinis & Actuarius talis personæ ades accedere, & scientiam ejus super crimine requirere possit. Imò quacumq; id fiat ratione, nihil interest, modo judex testes ipse examinet, id quod legibus, dictæ scilicet *Authenticæ apud Eloquentissimum. & dicto art. 71. & seq.* nec non rationi est conveniens.

64. Quod ad depositionem testium ipsam attinet, non opus est monere, examen faciendū esse absente reo vel inquisito, id quod civilibus & criminalibus judiciis commune est; sed illud probe observandum judicis, ut responsionem exigat à teste claram, perspicuam, ac categoricam. Nam obscura, incerta & dubia depositio nihil probat, v. g. si verba sint ambigua, ita ut pro inquisito & contra ipsum interpreta-

tionem recipiant, vel si incertò respondeat, per verbum (fortasse) aut (ita videtur) vel (si rectè memini) vel (ni fallor) vel (circiter) vel (porest ita esse) quos respondendi modos recenset *Dom. Carpz. in d. quest. 114. num. 57. & seqq.* & talis respondendi modus usitatus est rusticis & plebejis, qui nolunt effari veritatem, & verba in ore quasi pulmentum volutant.

Hic argendus est à iudice testis, ut si certò sciat, eloquatur categoricè, aut respondeat, se nescire. Memorem ipsum esse debere juramenti præstiti de veritate dicenda; non consistere ipsum coram rusticis, sed coram iudice in conspectu summi iudicis, quem nemo fallere potest & similia. Dicat ergo quid sciat de hoc articulo, & dicat perspicuis & cãtegoricis verbis. 65.

Nec admittenda est responsio de credulitate in rebus iis, quæ sub sensum cadunt corporeum, nisi adjiciat testis causam & rationem concludentem per sensum corporeum, quo veritas possit sciri *cap. tertio loco 13. X. de presunt. Gometz tom 3. resol. Cap. 12. num. 10. Carpzov. d. qu. 114. num. 59.* 66.

Nec admittenda est depositio de auditu per *Constit. criminalem Caroli Quinti* 67.

ti art. 65. Ibi Die Zeugen sollen sagen vom ihrem selbst eigenem waaren wissen / mit Ansetzung ihres Wissens gründlicher Ur-
sach. So sie aber vom frömbden hören
sagen würden / das sol nicht anungsam ge-
achtet werden. Urgendus itaq; est testis,
ut de proprio sensu testetur, quod si se-
facere posse neget, quod non præsens fu-
erit, vel non viderit, tunc depositio ejus
talis, qualis est, conscribenda est, & re-
linquendum Sapien- tibus judicium, quan-
tum fidei tali assertioni sit tribuendum.
Nihilominus requireret judex ut nominet
eum à quo audiverit ut supra diximus.
Nam testis de auditu deponens, nihil pro-
bat, nisi nominaverit eum, à quo se au-
divisse dicit. *Farinac. lib. 3. qu. 69. n. 75.*
ubi plura habet de testimonio auditus per
totam quæstionem.

68. Interdum præter Notarium & sca-
binos etiam interpretes duo ad minimum
necessarii sunt ad examen testium, quod
duobus fit casibus. 1. Si Notarius ac Sca-
bini sint imperiti ejus idiomatis, quod te-
sti est familiare, quod in his terris fre-
quenter contingit, ubi multi accolæ Mar-
chiae nostræ in Lusatia inferiore Vanda-
lico idiomate utuntur.

69. 2. Si examinandi sint muti & surdi,
lite-

literarum pingendarum ignari (Nam si literas pingere sciant, poterunt testimonium ferre in scriptis *Masc. de probat. l. 3. concl. 1365. n. 26.*) ubi si testis nutibus & signis scientiam suam significare possit, adhibendum putarem unum atq; alterum interpretem, juxta *Ambrosinum lib. 1. cap. 6.* Sed hac in parte scrupulosum esse oportet judicem & Notarium, nec judex interpretatione unius debet esse contentus, sed cuncta debet tentare ac rimari, ut intellectus ille signorum sit evidens & certus, alias vix veram producet probationem ut ex *Aufrerio aliisq; dicit Mascardus d. concl. 1365. num. 25.*

Diligenter monendus est judex & 70.
Notarius, ut omnia testium dicta diligentissimè verbis formalibus consignent literis. Reperiuntur enim proh dolor! ejusmodi homines, qui solent ea tantum dicta testium consignare vel scribere, quæ pro fisco faciunt, quæ verò contra fiscum faciunt solent omittere, quo nihil magis barbaram & iniquum est. Contrarium hoc est cōstitutioni Imperatoris *Caroli Quinti qui artic. 181. Constit. criminalis requirit* ut Actuarius ea fide, ac diligentia qua se jurejurando judici adstrinxit, eorūq; ordi-

ne quo singula fiunt, &c. Omniaq; demum acta distinctè ac sigillatim consignet Sed quoniam in dicto *art. 181. & seqq.* multa habentur quæ ad officium Notarii spectant, ideo verba formalia eorum adducere operæ pretium erit. Ein ieder Gerichts-Schreiber inquit *Imp. d. art. 181.* sol in peinlichen Sachen bey seiner Pflicht alle Handlunge / so peinlicher Klag und Antwort halben geschicht / gar eigentlich / unterschiedlich und ordentlich auffschreiben /c. Item: und sol bemelte Beschreibung durch den Bericht-Schreiber desselben Gerichtes ordentlich und unterschiedlich gethan werden /c. & *art. 182.* Weiters was der Beklagte zu solcher Klag zur Antwort giebt / so er erstlich ohne Marter verhalten besprach wird / das sol auch nach derselben Klag beschrieben werden und sol allerwegen durch den Schreiber Jahr / Tag und Stunde / darauff eine jede vor oder nach berührte Handlunge beschicht / auch wer jedes mal da bey gewest sey / gemeldet werden. Und er der Schreiber / sol sich das er solches gehöret und beschrieben mit seinem Tauff- und Zunamen selbst auch unterschreiben; *Et art. 183. ibi:* Sol alles eigendlich beschrieben werden / *Et art. 185.* requiritur ut omnia acta ac dicta in examine torquendi formaliter consignentur, *Et art. 188.* Ob denn die Klag

ge von Amptis wegen vertame / und nicht von sonderlichen Anklägern geschehe / wie denn die Klage an den Richter kommen / auch was der Beklagte dazu antworte / und was fůrher in allen Stůcken nach laut dieser unserer Ordnung deßhalben gehandelt wird / sol wie oben im andern Fall des Anklagers halber gemeldet ist / beschreiben werden. *Et art. seq. 189.* Und sol die Beschreibung aller obberůhrter Handlung / sie geschehe von Amptis wegen / oder auff anklagen / durch einen jeden Gerichts-Schreiber der peinlichen Gerichte vorgemeldter Massen gar fleißig und unterschiedlich nach einander / und Libels weise geschrieben werden / und allewege bey jederer Handlung / wenn die geschehen ist / Jahr / Tag und Stunde / auch wer dabey gewesen sey / melden. Dazu sol sich der Schreiber selbst auch wie ob stehet / dermassen unterschreiben / das er solches alles gehoret und geschrieben habe / damit auff solche fůrmliche / grůndliche Beschreibung statlich und sicherlich geurtheilet / oder wo es Noth thun wůrde / daraus nach aller Nothdurfft gerathschlager werden můge. Zu solchem allen sol ein jeder Gerichts-Schreiber bey seiner Pflichte als vorstehet / allen mōglichen Fleis thun / auch was gehandelt ist / in Geheimhalten /

und des alles nach laut seiner pflicht ver-
bunden seyn. Und sol solch Bericht-
Buch oder Libel allwege nach Endigung
des Berichtes Tages verschlossen und ver-
wahrt gehalten werden. *Hartemus Imper.
Carol. V.*

71. Imò judices ac Notarios qui verba
testium immutant, diabolicè agere ac cri-
men falsi committere, sanguinem huma-
num sitire, ad turpia lucra anhelare con-
queruntur *Clarus quest. 23. num. 1. & Am-
brosi. lib. 1. cap. 2. num. 9. & seq.*
72. Et sanè cum in civilibus sæpè ad-
jungantur Notarii, multo magis id ne-
cessarium esse putarem, in criminalibus,
præsertim si judex vel Notarius suspectus
inquisito videatur. Nec opus est ut in-
quisitus adducat causam suspicionis. Si-
cut etiam non nunquam adjunctos fuisse
Notarios memini. Sed cum inquisiti ut
plurimum sint pauperes, quis Notarius
ab iis se adjungi Actuario sustinebit?
Ideoq; summa severitate, & cum commi-
natione pœnæ à Superioribus debebat hoc
injungi Judicibus & Notariis, ut omnia
acta & dicta, omnia inquam formaliter
confignarent.
73. Cavendum etiam judicibus & No-
tariis, ne etiam æquipollentia verba fin-
gant

gant, aut locutiones testium contrahant, quo ipso haud rarò nec absq; summo inquisiti periculo sensus attestatorum inverteitur, sed locutiones testium singulaq; verba à testibus prolata, prout sonant, diligentissimè sunt consignanda, quod probè notandum esse dicit *Carpzov. d. quest. 114. num. 83.*

Nonnunquam 'fit' ut testes videan- 74-
tur suspecti si v. g. vel odio inquisiti multa sine fundamento garriant, vel etiam in gratiam inquisiti multa dicant ad eum exculpandum. Imò sæpius factum, ut testes prius pro informatione iudicis ante litem contestatam recepti, multa deponant contra reum, post litem contestatam verò ubi crimen jam probandum est, omnia ferè dicta sua revocent, & inquisitum exculpent, præcul dubio ab inquisito aut ejus cognatis corrupti. Hic ante omnia annitendum iudici, ut eos in mendacio capere ac deprehendere possit, *Clarus d. quest. 23. num. 1.* ideo diligentissimè omnes circumstantiæ, loci, temporis, aeris, vestium &c. quærendæ sunt ex testibus, ut in mendacio deprehendantur, quale exemplum elegans auctor *historia de Susanna in sacris* descripsit.

75. Si autem iudex animadvertat testem vacillare, & aliquid antea affirmasse jam negare, vel dicat se interfuisse quidem actui, sed non vidisse, adeoq; si testis iudiciis sit gravatus, atq; præsumptiones legitimæ contra illum militent, quod mentiatur, poterit ipsi iudex minari torturam, vel etiam territionem realem adhibere, imo ipsum torturæ subicere potest. *per l. ex libero 15. princ. ff. de questionibus iudici (non vacillante) argumento sumpto à contrario sensu. Farin. lib. 3. quest. 79. num. 6. ubi agit de teste vacillante & num. 17. ubi idem esse dicit in teste, qui actui interfuit & dicit tamen se nihil vidisse nec audivisse. Et num. 20. ubi idem esse dicit si testis in mendacio deprehendatur.* Tales ergo testes etiam torqueri poterunt.

76. Sed observandum iudici 1. hoc eo casu tantum locum habere, quando veritas aliter haberi non potest, quando enim veritas aliter haberi potest, tunc testis torqueri non potest ullo casu. *Pertradita Farin. d. quest. 79. num. 76.*

77. 2. Hoc tunc tantum locum habere, quando testis iudiciis urgentibus gravatus est, & in mendacio deprehensus. *l. unius 18. §. testes 3. ff. de quest. Zang. cap. 3. de Tort. num. 11.* aut vacillaverit vel

extra

extra iudicium, aliter dixerit. *Clar. quest. 25. num. 7.* Id quod totum iudicis arbitrio committendum. *Clarus d. quest. 25. num. 9. Bened. Carpz. quest. 119. num. 50.* Rectè itaq; iudex faciet si hac de re peritiores consulat.

Deinde 3. observandum est tunc de- 78.
mum torturam testi inferendam, si vacillet vel mentiatur circa circumstantias principales, utputa locum & tempus, non circa secundarias & accidentales. *Farinac. d. quest. 79. num. 14. Zanger. d. cap. 1. num. 18.* item si causas mutationis probabiles allegare non possit & similia.

Nec hoc intelligendum est de teste 79.
in dignitate constituto. *Farin. d. l. num. 15. Clarus d. quest. 25. num. 6. Carpz. d. quest. 119. num. 49.*

His tamen casibus, quibus testis va- 80.
cillans fidiculis subjici potest, semper levius quam ipse inquisitus principalis torquendus est. *Ambrosinus d. tractat. lib. 1. cap. 4. num. 17.* In tortura autem potest interrogari de iis qualitatibus, circa quas antea variavit, quando etiam suspicio est ipsum esse corruptum ac subornatum, interrogari potest, à quo subornatus fuerit ad priorem suam depositionem revocandam, vel mutandam.

81. Sed quæritur hic an iudex semel facta probatione, in processu inquisitionis, & testibus jam examinatis, alios ac novos articulos formare, aliosq; testes producere possit? De processu ordinario, ubi Accusator intervenit, non loquimur, ubi id fieri non posse certum est *Carpzov. d. quest. 114. num. 13.* Sed de processu inquisitorio affirmamus, posse iudicem super iisdem articulis vel novis, alios ac novos testes producere cum *Claro quest. 61. num. 2. Farinacio lib. 3. quest. 75. num. 412. Carpz. d. quest. 114. num. 14. Ambrosino lib. 3. cap. 1. num. 55. id quod Dem. Carpz. d. l. probat ex l. 18. §. 1. ff. de quest.* ubi de repetitione torture agitur, quæ locum non habet, nisi nova indicia interveniant. Si autem nova indicia requiruntur, hæc probari debent & testes denuo producendi sunt.

82. Imò illa sententia exinde etiam probatur, quod secundum Dd. commune placitum, iudex ex officio tam in civili, quam in criminali causa, testes alios super iisdem articulis vel novis examinare possit *Gail. lib. 1. obs. 107. num. 5. & l. 1. de P. P. cap. 18. num. 7.* ratio est, quia in iudice non subest timor subornationis, nec ei in causa concluditur, neq; publicatio

catio adfert ei novam notitiam *per text.*
inc. cum Johannes 10. circa finem X. de fide
instrum. Gail. d. cap. 18. num. 8.

Et hoc maximè necessarium erit, 83.
 si iudex ex attestatis discat, crimen non
 esse satis probatum, sed tantùm unicùm
 testem deposuisse de delicto. Nam uni-
 us testis dictum non sufficit ad condem-
 nationem. *Deut. 19. v. 15. l. iurisjurandi 9.*
§. 1. C. de testibus c. licet universis 23. X. de
testibus. artic. 67. Constit. Crimin. Etiam si
 princeps esset *Matth. Steph. ad artic. 22.*
Const. crimin. quem sequitur Carpz. d.
quæst. 114. num. 48. Quando igitur iudex
 videt crimen non esse sufficienter proba-
 tum, tunc videre ipsum oportet, an sint
 alii de facto probabiliter informati, vel
 an sint alia indicia, quibus reus prægra-
 vari & veritas criminis sufficienter pro-
 bari possit, ut Adfessores facultatis vel
 scabinatus sufficientem habent de facto
 informationem, nec interlocutoriam sen-
 tentiam ferre necesse habeant, sed defi-
 nitivam ferre possint.

Imò si iudex relectis attestatis, vi- 74.
 deat testis unius depositionem esse obscu-
 ram, & scrupulum posse injicere referen-
 ti, poterit iudex denuo vocare testem &
 ei injungere, ut dictum suum obscurius
 expli-

explicet, juxta practicam *Clari quest. 61. num. 5.*

85. Non abs re etiam facturum putarem judicem, si finito examine, adhuc semper testi articulos prælegeret, ac ipsius responsiones, & moneret, ut attendat, an hæc ab ipso ita deposita fuerint, an habeat aliquid quod adhuc addendum, vel corrigendum sit.
86. Non nullis etiam in locis, Italiae præsertim, subscriptio ipsius testis requiritur, quamvis his locis id non observetur, si tamen judex subscribi attestata curet à teste, non malè faciet, sed potius diligentiam ac dexteritatem suam demonstrabit.
87. Absoluto examine quando videtur proficuum esse ut attestata ad disponendum reum ad dicendam veritatem, & ad ipsum convincendum, ipsi prælegantur, vocare debet inquisitum, & curare, ut depositiones testium per Actuarium ipsi prælegantur, *Ambrosinus dicto tract. lib. 2. cap. 8. num. 1.*
88. Antequam autem hoc fiat, bonum erit reum cum circumspectione interrogare, an testes examinati sint reo noti, vel ignoti, an amici vel inimici, an ipsos habeat pro veridicis & fide dignis. Pot-
erit

terit etiam iudex aliquos qui reo noti sunt & familiares nominare, licet revera examinati non fuerint, & de omnibus his tam examinatis quam non examinatis interrogandus est reus, an habeat pro amicis, ut nesciat inquisitus, an omnes, an verò quidam, & quinam eorum sint examinati; quia si de examinatis tantum, quærat iudex, facile conjiciet inquisitus ad quem finem prædicta quærat. Et hæc interrogatio est maximi momenti, quia ex hac deprehendet iudex, quæ obijci possint contra personas testium, & potest se summarie informare, an verum sit id quod obijcitur, ut reus non possit falsas exceptiones testibus obijcere. *Follerius in Pract. Crimin. tit. etsi comparent. num. 10. Ambrosin. d. cap. 8. num. 4. & seq.*

Si dicat hunc esse sibi inimicum, 89. vel infamem, interrogandus est de causa inimicitiae, vel infamiae, earumque qualitate. *Ambrosinus d. cap. 8. num. 6. & seq. qui num. 8.* Consilium hoc suggerit, ut iudex in genere prius interroget, an inquisitus habeat inimicum aliquem, quod si respondeat negando, tunc securus erit iudex quod testibus inimicitiam opponere non possit; quod si verò se habere ini-

micos responderit, de causis inimicitiae interrogandus, ut antea dictum. si

90. Poterit etiam iudex praesumptiones, si quas inquisitus habet contra unum & alterum testem, argumentis & praesumptionibus legitimis elidere & diluere, & reum ita convincere juxta *Ambrosin. d. cap. 8. num. II.*

91. Non erit abs re formulam interrogandi reum. *ex Ambros. d. l. mutatis tamen nonnullis subijcere, Quærat igitur inquisitus.*

1. Ob er Titium kenne? R. Ja.

2. Wie lange er ihn kenne? R. drey Jahr.

3. Mit welcher Gelegenheit sie in Kundtschafft kommen? R. Sie wären Cammereraden gewesen unter einer Compagnie.

4. Ob sie auch Freundschafft gehalten hätten? R. Ja.

5. Ob er Titium für seinen Freund achte? R. Ja.

6. Ob er ihn auch für einen wahrhaftigen Mann halte? R. Ja.

7. Ob er auch Sempronium kenne? R. Ja.
Et sic similiter ut de Titio in reliquis.

8. Ob er auch Proculum kenne? *ic. Deinde quærat de Petro. Ja er kenne ihn / der wäre sein Betnd.*

9. Was

9. Was er für Ursache ihm geben? R. Dis
wäre die Ursache / daß zc.
10. Ob er auch vermeine daß diß so etne
grosse Ursache sey / daß daher etne Ca-
pital-Feindschafft entstehen solle? R. &c.
11. Ob auch vermutlich daß auß dieser Ur-
sache ettr Mensch sein Heyl und Seltsge-
keit verschweren solte? R. &c.
12. Ob inquisit erweisen könne daß ihm
Petrus etnige Feindseligkeit erwiesen?
R. Könnte solches nicht erweisen.
13. Ob inquisit mit jemand mehr in Feinds-
schafft lebe? R. mit keinem.

His præliminaribus præmissis ad rem
proprius veniat & quærat, ob inquisit
nicht die Wahrheit sagen wolle / ob er auß
vergangenen Montage auff der Gasse mit
dem blossen Degen gangen? Er solle nur
betennen / die Zeugen wären schon abgehö-
ret. Quod si pergat in negando, jubeat
judex, ut Actuarius judicii reo clara vo-
ce prælegat depositionem testium peracta
lectione, quærat, quid reus opponere pos-
sit contra attestata. Forte dicet se mi-
rari quo modo hoc Sempronius dicere
potuerit. Sed tunc ulterius urgendus est,
ut fateatur delictum, cum de Sempronio
antea dixerit se habere ipsum pro amico,
& homine fide digno, esse ergo hunc te-
stem

stem omni exceptione majorem. Postea & alterius testis depositio ipsi prælegatur.

93. Quod si vero sic exprimi reo veritatis confessio non possit, ad confrontationem tandem perveniendum est, quæ est Commissio testium cum ipso inquisito. Praxi enim inveteratâ receptum, ut testes cum inquisito confrontentur, & in præsentia ejus repetant & confirment prius à se dicta *Clarus §. fin. q. 45. num. 14. Farinac. lib. 3. quest. 72. num. 139. Carpzov. d. q. 114. num. 75.*

94. Et hæc confrontatio tunc adhiberi solet, quando depositio testium contraria est confessioni rei, in examine factæ, ut inquisitus eo melius convincatur, ex visu, trepidatione, aq; gestibus, & ad confitendum crimen inducatur *Clarus d. l.* Et ego quidem suadeo inquit *Ambrosinus lib. 2. cap. 9. num. 6.* ut quando testes habere potes, illos semper confrontare cures, quia reum magis urget. juxta *l. si postulerit 27. §. questionem 7. ff. de Adult. Chartar. in Pract. interrog. reorum l. 3. c. 1. n. 83.* Præsentibus enim testibus reus vix poterit diffiteri veritatem, nam ubi testes singulas delictorum circumstantias commemoraverint, fieri non potest, quin titubet reus, nec possit commedas adducere responsi-

Sponſiones. *Chartar. d. c. 1. num. 89.* Quãvis itaq; ſemper ita neceſſaria non ſit, ut proceſſum omiſſio ejus vitiet, juxta *Clarum d. l.* utilis tamen valdè eſt ad confundendum reum.

Imò interdum etiam neceſſaria eſt 95. in nonnullis caſibus v. g. 1. quando de poſitio teſtis certa eſſe nequit, niſi mediante inſpectione ipſius inſiſti v. g. ſi teſtis dicat ſe non cognoſcere reum de nomine, ſed tantùm de viſu, vel quando ipſum tantùm deſcribit per ſigna, quo caſu ob timorem ſubornationis Itali non inſiſtum ſolum, ſed cum ipſo alios duos, & quidem eos, quantum fieri poteſt, veſtitu, facie & ſtatura ſimiles, repræſentare teſti ſolent, & quærere quem horum viderit in platea &c. ut videri eſt *ex Claro d. 9. 45. n. 14. in ſine. Ambroſ. d. c. 9. n. 28. 2.*

Neceſſaria eſt, quando loci ſunt criminis. 96.
3. Neceſſaria etiam eſt confrontatio, quando teſtes ipſi inter ſe contrarii ſunt, de quo *Clarus dl. Ambroſinus d. c. 9. num. 23.*

In aliis vero caſibus quando teſtis, 97. vel ſuper ipſo delicto vel ſuper ind eiis ac circumſtantiis, contra inſiſtum depoſit, quamvis non ſemper abſolutè neceſſaria, maxime tamen utilis eſt confrontatio,

ratio, quæ ita facienda, ut prælegatur, testi ejus depositio, postea interrogandus, an ea adhuc pro veris habeat, quo affirmante, interrogandus est reus quid contra testem excipiat, tum testis replicare debet, inquisitus duplicare & sic deinceps. Postea alius testis cum eo confrontandus sive committendus.

98. Notandum tamen, confrontationem non debere fieri initio processus ad nudam alicujus facinorosi nominationem, qua in parte sæpius errare iudices queritur *Carpzov. d. q. 114. n. 78.* Sed ea facienda est, post rei testiumq; examen, atq; adeò, si ita instituat, nullum est periculum, quasi iudex injuriam inferat, quin si omittat confrontationem, eaq; non parum conductura videbatur ad eliciendam veritatem, non semel iudicibus responsum memin, debere antequam ad ulteriora progrediantur, reum cum testibus confrontari.

99. Singuli autem testes confrontandi sunt cum inquisito, non plures simul *Charvar. d. præf. lib. 3. cap. 1. n. 95. & Ambrosi dict. lib. 2. cap. 10. num. 15.*

100. Interdum tamen iudici à confrontatione ob disparitatem personarum abstinendum est, v. g. si filius contra patrem

trem examinatus sit in casibus permissis, vel servus contra dominum, vel vilis persona contra nobilem ac in dignitate constitutum, vel timidus ac pauper contra potentem. Quia difficulter ejusmodi personam contra prædictos in eorum faciem sua dicta confirmare audebunt, quo casu omnino à confrontatione abstinendū. *Chartr. lib. 3. cap. 1. num. 97. & Ambros. d. c. 10. num. 16. & seqq.*

Demum ad convincendum etiam re-^{tor.} um facit, si ei offerantur instrumenta, vel literæ, & interrogetur an literas has recognoscat pro suis, monstrata initio tantum subscriptione, quod si scriptas esse sua manu negaverit, jubendus est verba nonnulla à judice dictanda scribere, ut ex formatione literarum convinci queat juxta *Præf. Ambrosini l. 2. cap. 10.*

CAPITIS OCTAVI

membrum III.

De Rei defensione.

SUMMARIUM.

1. An rei defensio audienda sit? A. n. 1.
2. An defensio hac à Principe tolli possit? N. num. 2.

N 2

3. An

3. *An à statuto? N. n. 3.*
4. *An à consuetudine? N. n. 4.*
5. *Anne hoc pugnet cum natura processus summarii? N. n. 5.*
6. *An etiam defensio rei audienda in delicto notorio? A. n. 6. & seq.*
7. *An in delicto atrocissimo? A. n. 8.*
8. *An in delicto confesso? A. n. 9.*
9. *An cognati inquisitum defendere volentes audiendi? A. n. 10.*
10. *An ipse iudex ex officio defensionem rei querere teneatur? A. n. 11.*
11. *Quo tempore id fieri debeat? R. num. 12. & seq.*
12. *An ommissio defensionis rei processum reddat nullum? A. n. 14.*
13. *An ante litis contestationem reus debeat audiri eum sua defensione? N. n. 15.*
14. *An reus possit renunciare sua defensioni? A. num. 16.*
15. *An reus qui nihil deduxit, sed iterum petit ad defensionem novam se admitti, sit audiendus? A. num. 17.*
16. *Quæ sit forma defensionis? R. n. 18.*
17. *Copia processus cuius sumtibus sit danda? R. num. 19.*
18. *Spacium temporis ad defensionem reo etiam est dandum. n. 20.*

19. *An reo etiam concedenda copia consulendi Advocatum? A. n. 21.*
20. *quomodo judici consulendum, ne processus ita nimis prolixus fiat? R. num. 22. & seqq.*
21. *An possit Advocatus dari ex numero Scabinorum? A. n. 23. & seq.*
22. *Quales Advocati concedendi? R. n. 25.*
23. *An iudex Advocatum jure jurando adstringere possit? A. n. 26.*
24. *An iudex possit mandare, ut reus semper in presentia Scabini cum Advocato loquatur? A. n. 27.*
25. *An iudex possit facere potestatem Advocato perlegendi acta & utilia excerpenti? A. n. 28.*
26. *An inquisito etiam non petenti danda copia processus? A. n. 29. & seq.*
27. *An reus teneatur exprimere qualitatem defensionis? Dist. n. 31. & seq.*
28. *quid agendum inquisito innocentiam suam deducturo? R. n. 33.*
29. *Quid agendum judici? R. n. 34.*
30. *An iudex testes domesticos a reo productos admittere teneatur? A. n. 35. & f.*
31. *Quotuplex sit inquisiti intentio? R. num. 37.*
32. *An iudex inquisiti advocato injungere*

- possit, ut sub pœnam brevissimis innocentiam rei deducat? A. n. 38.
33. Quid agendum si reus contrarietatis testes insimulet? R. n. 39.
34. Quid si personas testium reprobet? R. num. 40.
35. Cujus sumtibus hæc disputatio fiat? R. num. 41.
36. Quomodo iudex in defensionem rei etiam non petentis inquirere debeat? R. num. 42.
37. An in Electoratu nostro reo petenti ordinarius processus concedendus? A. n. 43. & limitatur num. seq.

I. **P**eracto examine testium, non protinus ad fidiculas properandum, multo minus sententia condemnatoria præcipitanda est *Zang. cap. 3. de tort. num. 41.* Sed legitima inquisitio requirit, ut de innocentia rei quæratur, Reus etiam cum defensione sua audiatur, ejusq; probatio & deductio legitima admittatur. Non enim solum probationes contra reum, sed & argumenta defensionis, quæ per se favorabilis est, accuratè & diligenter consideranda sunt, ut monet *Clarissim. Carpz. in Pract. Crim. quest. 115. in princ.*

2. Atq; hæc reorum defensio adeò privilegia

vilegiata est, ut ne à Principe quidem, summo tolli possit *Clarus §. fin. quest. 49. num. 14.* ubi omnes Doctores hoc tenere asserit *Farinac. lib. 1. quest. 39. num. 18.* cujus ratio in *Clem. Pastoralis prope finem X. de Sentent. & Rejudic. ibi: qua* (defensio) *provenit à jure naturali, & cum illa, qua juris naturalis sint, Imperatori tollere non licuerit.* Etsi Princeps mandaret rem torqueri indefensum, non debet iudex tali mandato fulminatorio obedire, ut ex *Ursillo* refert & sequitur *Farinac. dl.*

Neq; ergò à statuto tolli potest: 3.
nam si Princeps de plenitudine potestatis non potest hanc defensionem adimere inquisito, ut *Dd.* tradunt magno numero allegati à *Farinac. d. l. num. 18.* multò minus per statutum id fieri potest, ut concludit post alios *Farin. d. quest. 39. n. 25.* & *Flammin. Chartar. lib. 4. de arte interrogand. reorum. cap. 1. num. 166.* *Nevizanus, cons. 60. num. 2.*

Et multò minus à consuetudine talis defensio tolli potest, ut concludit *Farinac. d. concl. 39. num. 29.* Mirari ergò satis non possum hanc materiam rarò in iudiciis criminalibus occurrere & iudices vix rescriptis Principum eò adduci interdum posse, ut ad defensionem suam rem

admittant, cum tamen sponte id facere, imò defensionem rei supplere ipsi teneantur, ut postea videbimus. Sed enim sumtum nonnulli majorem rationem habent, quam sanguinis humani, pretiosissimo Sanguine Dei redempti. Nec se ignorantia juris excusare possunt, cum nec in foro soli excuset, & cum affectare aliquis non debeat, in quo vel intelligit vel intelligere debet infirmitatem vel ignorantiam suam alii periculosam futuram *l. 8. §. 1. ff. ad L. Aquil.* nec tuebuntur se consuetudine, quia scire debent, consuetudinem istam, qua reo defensionis deductio saltem summaria præciditur, esse irrationabilem, & nulla consuetudine, imò ne quidem lege Imperatoris denegari posse inquisito defensionem.

5. At enim inquirunt, in processu summarie versamur, ubi non opus est ad defensionem admittere reum. Sed audiant *Farinaccium d. quest. 39. num. 30.* ubi multis relatis auctoritatibus confirmat, etiam in processu inquisitionis, qui summaris est, reo non esse denegandam defensionem, & aliter dicere, esset contra naturalem æquitatem. *Bossius in tit. de indic. & confid. ante torturam. num. 75. Farin. d. l.* Cum enim in processu inquisitorio,

nec interrogatoria inquisiti, nec reprobatio admittatur, utiq; ne omnis facultas innocentiam probandi reo ademta sit, remedium defensionis legitimè deducendæ ac probandæ ipsi concedendum erit, sunt verba *Carpz. d. q. 115. n. 1.* 6.

Sed inquirunt, interdum versamur in delicto notorio ac manifesto, ubi absurdum esset reum ad defensionem admittere, cum nulla ipsis competat. Sed respondeo, quod etiam in notoriis criminibus defensionem reo non denegandam esse, tradat ex communi Doctorum sententiâ *Clarus S. fin. quest. 9. num. 7.* Et *De.* uno ore hanc hypothefin statuunt, si diabolus coram humano iudicio conveniretur, ne illi quidem defensionem denegandam esse, ut post alios etiam ipse celeberrimus *Carpzov. loquitur d. q. 115. num. 2.* Imo ut ponam vel concedam cum *Farinacio*, In abstracto & in thesi, ubi notorium est crimen & certum est nullam competere reo defensionem, vel per calumniam eam peti, posse denegari reo defensionem. At quando certum sit, reo non competere defensionem, item quando defensio dicatur per calumniam peti, hoc opus, hic labor est. It recte existimat *Farin. d. l. extra pau-*

cos casus ab ipso exceptos, de quibus ipse tamen dubitat, & ego cum illo, non dari casus alios, in quibus dici possit nullam reo competere defensionem. Aliter enim esset in potestate iudicis demere reo defensiones, & deinde dicere, hoc feci, quia per calumniam defensio petebatur, vel quia sciebam, nullam defensionem reo competere. Quod non est permittendum.

7. Et sane ut concedam, defensionem non dandam, quando per calumniam ea petitur, cur non consulunt peritiores haec de re, ut tranquillam habeant conscientiam? Multa enim sunt argumenta, quibus quis defensionem suam, si non in totum, in tantum tamen probare potest, quae intelligere & dijudicare non est caput eiusvis; Non abs re igitur in concreto dicunt. *Wesemb. in w. in tit. de Accusat. num. 12. vers.* item quod reo defensio &c. & *Dom. Carpz. d. quest. 115. n. 4.* audiendum esse reum se ad defensionem offerentem, etiamsi appareat iudici scilicet, qui errare facile potest, justam defensionis causam nullam subesse.

8. Sed alio occurrunt interdum iudices argumento: Versamur inquirunt in delicto atrocissimo v. g. venerabili

ficii, magiæ, & quod occultari solet maxime, ubi non videtur reus ad defensionem admittendus. Sed cum nullibi injure habeatur, in atrocissimis delictis reum ad defensionem non esse admittendum, & contraria sententia quod admittendus sit, communiter recepta sit, teste *Farinac. d. q. 39. num. 41 & 43.* ubi iudices contrarium facientes male facere ait; merito nec nos ullam in atrocissimis criminibus exceptionem agnoscimus, nec si inquisitus malæ famæ sit. *Farinac. d. qn. 39. num. 47.*

Imò si etiam reum habeamus confessum, nec huic denegandam defensionem sed eum admittendum esse, indubitanter statuo eum *Claro quest. 49. n. 13 & Carpzov. dl. n. 30.* Multa enim etiam contra confessionem excipi jure possunt, quid enim si confessio esset extrajudicialis? quid si esset facta coram iudice incompetente? Quid si fuisset extorta spe immunitatis? Quid si confessio esset ex errore facta, & errorem hunc reus probare vellet? Quid si de corpore delicti non constet? Quid si confessio non pura & absoluta, sed qualificata & conditionalis? Quid si reus neget confessionem ita à se factam, ut Actuarius literis eam consignavit &

vit? Quid si confessionem revocare & contrarium vellet probare? Quis his & similibus casibus eum ad defensionem, non admittendum esse diceret? de quibus pluribus agit *Clarus §. fin. q. 55. per totam & Domin. Carpzov. d. quest. 115. num. 30. & seq.*

10. Et non tantum reus, Sed & cognati ejus ad defensionem ipsius admittendi sunt, ut probat *Carpzov. d. quest. 115. n. 67. & seqq.* quia si publicè omnium interest innocentiam defendi, *l. Servum 33. §. 2. ff. de procurat.* quantò magis id interest cognatorum? qui liti alterius nomine se offerre possunt *l. 1. §. ult. ff. de postul. l. Sed & ha persona 35. princ. ff. de procurat.* probatur item hoc per *art. 47. Constit. Crimin. ibi: Die Zeugen / so der Befangene oder seine Freunde deßhalb stellen wollen & paulo post: solche obgemeldte Kundtschafft Stellung auch den Befangenen / oder seinen Freunden &c.* Tertium etiam, cujus non interest ad probationem innocentiae admittendum esse, ex aliis tradit *Menoch. lib. 5. presume. 48. n. 2.*

11. Imo si neq; inquisitus, neq; cognati ipsius ad defensionem innocentiae se offerant, judex ipse ex officio defensiones rei quarere, easq; supplere debet, quamvis hoc

hoc non petat inquisitus *! si non defendan-*
tur 19. ff. de pœnis. ubi expresse Ictus re-
 quirat, ut ipse iudex qui cognoscit, de
 innocentia rei seu inquisiti quærat, eti-
 am si à nemine defendatur. *Wesemb. in tit.*
de Accus. n. 12. vers. quin etiam si reus. Boer.
decis. 165. num. 1. ubi iudicem ex officio
 de innocentia rei etiam non allegata in-
 quirere debere ait. *Menoch. lib. 5. presump.*
48. num. 3. Zang. d. c. 3. de tort. num. 41.
Carpzov. d. quest. 115. num. 13. referens Do-
 minos Scabinos Lipsenses, ubi ex actis a-
 liquo modo colligere potuerunt innocen-
 tiam rei, exactiorem ejusdem deductio-
 nem ac probationem iudici injunxisse, &
 certis interrogatoriis præscriptis testes de-
 nuo examinari jussisse. Et sæpe etiam id
 in nostra Facultate factum scio, ut licet
 probata fuerint indicia, & quærentes pu-
 taverint torturæ subjiciendum reum, non
 tamen statim tortura fuerit decreta, sed
 super certis articulis & circumstantiis pro
 reo facientibus ulterior investigatio visa
 fuerit necessaria. Neq; ita iudices pro-
 cessum præter rem prolixum fieri conque-
 ri potuerunt, nam si ipsi defensionem rei
 (ut debent) suscepissent, facultas non o-
 pus habuisset ea interlocutoria, sed ad ul-
 teriora, & forte etiam ad definitivam.
 pro-

progreſſi potuiſſet. Imo iudex debet ex officio inquitum interrogare, qua ratione innocentiam ſuam docere poſſit? ut infra videbimus in forma deducendæ deſenſionis.

12.

Sed quaeritur, quando iudex de innocentia rei quaerere poſſit & debeat? Et quamvis id fieri poſſit quocunq; tempore & in quacunq; parte iudicii *l. unius 18. §. cogniturum 9. ff. de quaest.* etiam poſt conſuſionem *d. §. cogniturum. Farinac. d. q. 39. n. 82.* imò & ſententiam latam, ſi antea id non factum, vel minùs legitime per *l. 1. §. ſi quis ultro 27. ff. d. quaest. Farinac. d. q. 39. num. 83. Menoch. d. preſunt. 48. num. 5. Nevizanus d. conf. 60. n. 1.* Nihilominus tamen proprie & ratione ordinis proceſſus id neceſſarium eſt, ut poſtiſſimum fiat poſtquam teſtes contra reum examinati ſunt *Clarus quaest. 49. n. 8.* ubi copiam proceſſus dandam eſſe dicit, poſtquam teſtes repetiti ſunt. Intelligit autem per repetitionem teſtium illud examen, quod ad probandum delictum inſtituitur, & quidem hæc de rei innocentia inquitio inſtitui debet regulariter, antequam torturæ ſubjiciatur reus, per *l. deſertorem 3. §. ſi ad diem 7. ff. de Re mil.* ubi dicitur quod miles non poſſit ut deſertor

fertor condemnari, imo nequidem tor-
 queri, non prius auditis ejus defensionibus.
 Et idem probatur *ex d. l. unius §. cogniturum ff. de quest.* si cum præcedentibus §§. conferatur. Sed omnium maximè hoc probatur *per artic. 47. Constit. Crimin.* & primò quidem *per Rubricam Ausführung der Unschuld / vor der peinlichen Frage zu vermahren / und weiter Handlung darauff.* deinde *ex §. So in der jetzt gemeldten / ibi: So in der jetzt gemelten Erfahrung des Beklagten Unschuld nicht suaden wird / so sol er als denn NB. auff vorgemeldte Erfindung / etc. gehalten gefraget werden.* NB. *Non esse reum torquendum prius, quam innocentie inquisitio præcesserit.* Et ita etiam statuunt *Boss. in Practic. crimin. tit. de ind. & confid. ante torturam. num. 74. Ant. Gom. lib. 3. resol. cap. 13. num. 21. Farinac. lib. 1. quest. 38. num. 3. & quest. 39. n. 1. & seqq.* Est enim tortura res gravissimi præjudicii, ut notum, ideoq; ea præcipitanda non est.

Si autem iudex adeo præposterè e- 136
 gerit, & torturam inflixerit, antequam
 in rei innocentiam inquisiverit, non ta-
 men debet properare ad sententiam, sed
 ad

adhuc quærere de innocentia rei tenetur.

Farinac. d. q. 39. num. 32,

14. Imò si inquisitus ante torturam petiisset se admitti ad defensionem, & nihilominus fuisset subjectus torturæ, totus processus redditur nullus, & tortura illa nullius est effectus, nec confessio per ejusmodi torturam elicitata reo præjudicat.
- per Clement. Pastoralis de sent. & re judic. in fine. Farinac. d. quest. 39. num. 84.*

15. Sed si inquisitus, antequam ad interrogatoria respondeat, sive litem contestetur, petat se ad defensionem admitti, non esse eum audiendum supra diximus, membro præcedenti. Nam per litem contestationem ipsi nullum creatur præjudicium, ut quidem fit per torturam.

16. Sed an reus potest renunciare defensionem suam? Affirmo si ideo renunciet, quia se fontem fatetur, & dicit sibi constare, quod nullam habeat defensionem secundum *Dd. allegatos à Farin. d. q. 39. n. 55. licet n. seq. cum Angelo in l. sed etsi quis. §. quesitum ff. si quis caution. & Claro §. fin. quest. 49. num. 16. alijsq;* sva deat iudicibus, ut caveant ne inducant inquisitum ad renunciandum, ne supplicia Divina super se & posteros suos convertant

vertant, si iniquè fecerint. Quamvis autem inquisitus renunciaverit defensionem, ac termino ad defensionem sibi assignato, si tamen pœnitentiâ ducatur, non prohibetur (non obstante illa renuntiatione) se defendere, & hoc nemine contradicente placuisse refert *Farin. d. q. 39. num. 57.*

Sed quæritur, si inquisitus iam antea 17.
ad deductionem innocentiae admittens nil probaverit, & denuò se offerat ad probandam innocentiam, an audiri debeat? Et rectè id affirmat *Carpz. d. q. 115. n. 35. & seq. & quest. 116. num. 67.* modò inquisitus novam causam, vel fundamentum novum, quod speciem aliquam veritatis, vel probabilitatis habeat, alleget. Nam eo casu non tantum secundâ, sed & tertiâ vel quarta vice admittendus esset, cum non de tritico legato, nec de glan- de legenda hîc agatur, sed de vita hominis.

Sed propositi nostri ratio nos mo- 18.
net, ut ad formam defensionis deducendæ accedamus. Forma ea in eo potissimum consistit, ut inquisito detur copia processus, nomina testium *Farinac. d. l. num. 85.* & imprimis attestata, ut possit se defendere, & suas exceptiones pro-
ponere

ponere contra personas vel dicta testium. Clarus §. fin. quest. 49. num. 2. Benedict. Carpzov. d. quest. 115. num. 99. & qui prolixè Dd. alios laudat Farinac. d. quest. 39. num. 2. etiã si summarie & ex officio procedatur. Farinac. d. quest. 39. num. 71.

19.

Et quidem copia danda est sumtibus petentis, vel amicorum, vel cuiuscunq; , qui se ad defensionem rei offert. Regulariter enim quicquid à iudice expediendum, id fit sumtibus petentis, nisi se inquisitus sit pauper & egenus: Tunc enim iudex copias indiciorum & attestatorum inquisito communicare, & totum processum defensionis rei formare debet sumtibus ex publico erogatis, ut hoc expressè constituitur in art. 47. in fine Ord. Crimin. ibi: Wo aber der Verklagte oder seine Freundschaft / solchen obgedachten Kosten Armuth halber nicht erragen oder erleiden möchte / damit denn nichts desto minder das Ubel gestrafft / oder der Unschuldige wider Recht nicht uberlet werde / so sol die Obrigkeit oder das Berichte die Kosten darlegen / und der Richter im Rechten verfahren. Quæ quidem verba de processu ordinario, quando accusator intervenit loquuntur, ratio tamen allegata etiam ad processum inquisitionis pertinet?

NON

non enim minus in processu inquisitionis, quam ordinario cavendum est, ne innocentia maneat indefensa ob inquisiti paupertatem. Imo major hic militat ratio. Nam si ubi accusator intervenit, iudex ex publico debet ferre impensas, multo magis hoc facere debet, quando ipse ex officio ad tuendam suam jurisdictionem procedit. Et ita de processu inquisitionis hunc §. intelligit ipse *Carpzov. d. sepius quest. 115. num. 20.*

Una cum copia attestatorum, etiam spatium legitimum ad se defendendum reo est dandum. *Farinac. d. quest. 39. num. 3.* & interim iudex ad ulteriora progredi non debet. *Farinac. dl. num. 7.* quod spatium, quia in iure nullibi est definitum, merito est arbitrarium, ut sit vel duarum Septimanarum, vel mensis, pro ut rei magnitudo, vel testium absentia id requirit, modo non studiose arctetur inquisitus. Iudex enim non debet ipsius defensionem impedire, sed potius adjuvare eandem, bene perpendens illam Christi sententiam, quâ mensura mensi fueritis, eadem mensura Iudex districtus remetietur vobis, quæ in hac materia allegatur *inc. qualiter & quando 17. X. de Assensat.* ubi Gratianus monet inquisitionis

processum non ex odii fomite, sed ex caritatis debere proficisci affectu. Sane si notoria videantur delicta, spatium paucorum dierum sufficit, quod Italis solenne est.

31. Dato spatio ad se defendendum, danda inquisito copia alloquendi advocatos & amicos. Nam data defensione, data etiam videntur ea, sine quibus defensio peragi nequit. *argum. l. 2. ff. de juris dict. facit l. unius 18. §. cogniturum 9. ff. de questionibus & Constit. Crimin. Carol. V. art. 88. in pr. ibi: Klägern und Antwortern sol jedem Theile auff sein Begehren ein Fürsprecher aus dem Gericht erlaubet werden. Farinac. d. quest. 39. n. 19. & seq. Domin. Carpz. d. quest. 115. n. 88. & seq.*

32. Sed cum metuendum, ne aliqui Advocati, interdum inquisitum ad negandum instruant, vel protelationibus inutilibus judicem morentur, & ejus jurisdictionem eludant, lites procrastinent, in deductione innocentiae farraginem allegatorum hinc inde colligant, & sua marcupia farciant, post alios *Domin. Carpzovius in alleg. quest. 115. num. 93.* Ideo videndum, quomodo huic occurri possit. malo, ne scilicet iudices ab inquisitione deter-

deterreantur, nec tamen innocentia maneat indefensa.

Remedia autem possunt esse hæc 1. 23.
 ut non detur reo Advocatus alius, nisi ex medio Adfessorum, ut aliquis ex Scabinis jubeatur surgere, & inquisitum quantum de jure licet, defendere. Id jubee Imp. Car. Quint. d. art. 88. in princ. ibi: Sol ein Fürsprach auß dem Verlöbte erlaube werden / dieselben sollen bey ihren Eyden die Gerechtigkeith und Warheit auch die Ordnung dieser unser Sakung fordern un durch keinerley Gefährlichkeit mit Wissen und Willen verhindern oder verkehren / daß sol ihne also durch den Richter bey ihren Pflichten befohlen werden &c.

Et quamvis nonnulli objicere possent, hunc articulum desuetudine esse abrogatum, neq; id hodie observari; sciant tamen isti, legem non usu non aboleri, aliàs innumerabiles leges in Digesto infortiatis, quæ fortè nunquam aut raro sunt observatæ, tollerentur, quia non contigerunt tales casus, aut ejus legis beneficium non fuit petitum. *Angel. Aratimus in proem. Inst §. igitur num. 2. & 4. Sichardus ad l. 5. C. de jurisdic. num. 30. Carpzov. lib. 2. responsorum tit. 2. resp. 38. num. 10.*

Deinde si omnino esset aliquis ex- 24.

tra Scabinorum numerum dandus Advocatus, dandus non est, quem inquisitus elegerit, sed eligendus est qui est religiosior, & prudentior, ac probitate magis conspicuus, ut vult *Carpz. d. quest. 115. num. 93.*

26. Tertio aliud consilium suggerit ipse *Imp. Car. Quint: in d. art. 88.* ut si patronus extra numerum adfessorum petatur, hunc iudex pius iurejurando adstringat, ut quod justum erit, & quantum de controversi facti veritate constabit, & juris scientia poterit, ante omnia secundum præscriptum Criminalis Cōstitutionis Carolinæ reum defendat, neq; dolo malo malitiave sciens volens jus calumnietur, personas criminetur, hocq; pacto quo minus rectè de delicto statuatur, impediatur, animosq; iudicum pervertat, & in transversum quovis colore rapiat. *Remus in d. art. 88.*

27. Quartum consilium suggerunt *ICTi*, ut sc. iudex faciat quidem reo potestatem alloquendi patronum & amicos, sed semper in præsentia iudicis vel Notarii, vel alterius Adfessoris *Ambros. in tract. sepe alleg. lib. 3. c. 1. num. 22.* Id quod præsertim in his casibus propè necessarium est. Si versemur in delictis atrocissimis. *Fari-*
nac.

nac. d. quest. 39. num. 14. 2. si inquisitus sit potens opibus & amicis. *Farin. d. l. vel* si ob aliam causam metuat iudex, ne testes subornentur falsi, vel aliæ suspiciones urgeant. *Farinac. d. quest. 39. num. 68. & num. 113.* Præter hos etiam casus aliæ hoc utile esse putaverim.

Facit etiam hoc ad præscindendam ^{28.} prolixitatem, ut iudex in iudicii loco possit Advocato dare originalia & injungere, quo in loco iudicii perlegat, & perlustret, quæ necessaria fore putaverit, decerpit & consignet brevibus, idq; velle videtur *Farinac. d. quest. 39. num. 115.* & saluberrime hoc in Electoratu Saxonie in juris necessitatem tractum esse refert. *Domn. Carpozov. d. quest. 115. num. 101.*

Sed ardua quæstio est, an etiam ^{29.} inquisito non petenti danda sit copia indiciorum & attestatorum, vel an etiam reo non petenti offerri debeat copia, ita ut eam habere possit? Et communis, æquior, ac verior sententia est, omnino offerri debere etiam non petenti, non tantum ante condemnationem, quod concedit *Clarus §. fin. quest. 49. num. 4.* Sed etiam ante torturam, quod affirmamus cum *Farinac. d. quest. 39. num. 91. Gailio*

lib. 2. de P. P. cap. 7. num. 8. in fine. Zangero cap. 3. tract. de quest. num. 4. & seqq. Ambros. d. lib. 3. c. 1. n. 5. idq; probant Doctores per l. si non defendantur 19. ff. de pœnis, & aliàs condemnarentur multoties absolvendi. Et sicut iudex diligens est ex officio faciendo ea omnia quæ pro fisco faciunt contra inquisitum, cur non etiam ex officio diligens esse debet ac sollicitus in concedendo defensiones inquisito contra fiscum? Cum aliàs favorabiliores sint partes rei quam actoris. Et aq; sententia probatur etiam ex art. 47. Constit. crimin. ubi dicitur, iudicem ex officio quærere debere, num & qua ratione de sua innocentia docere possit reus, num quid se eo tempore, ipso die, hora, quibus Crimen esse admissum dicitur, cum aliis in loco non suspecto fuisse &c. possit probare, quo ipso sane, ni fallor, iudex inquisito offert communicationem indiciorum & circumstantiarum.

30. Neq; distinguimus, utrum reus peritiam juris habeat annon, *Zangerus d. c. 3. num. 7. & seqq.* Præsertim cum experientia doceat, eos qui aliquo modo juris sunt periti, quando ipsi sunt in carcere, in facto magis sæpe errare, quam alios. *Farinac. d. quest. 39. num. 96.* Quamvis distin-

distinctioni illi largiri hoc possim, facilius mereri excusationem iudicem, quando peritiori rerum forensium non petenti copias, non offert, quam si id negligat in rustico & idiota incarcerato, quo sensu non admodum improbarem illam.

Marsilii ac Folle ii distinctionem relatum à Farinac. d. l. num. 92.

Sed quaeritur, si inquisitus petat communicationem attestatorum, & iudex quidem non deneget, sed requirat ut inquisitus prius explicet qualitatem defensionis, quâ se defendere velit, an hoc casu teneatur inquisitus exprimere qualitatem defensionis v. g. An teneatur exprimere, se probaturum, testes esse pecunia corruptos, vel probaturum se fuisse provocatum, vel examen testium laborare nullitate & similia. Et ad hoc tenori inquisitum videtur negare *Clarus d. quest. 49. num. 5.* & praecipue *Farinac. d. quest. num. 79.* Cujus hæ sunt rationes, meture enim potest reus, ne defensio explicata supprimatur. Non enim omnium iudicum æqualis est integritas, nec potest reus deliberare, quam habere velit defensionem, nisi perlustratis attestatis contra se receptis, & priusquam locutus fuerit cum suo Advocato, & posset fieri

36

ut inquisitus non relevantem proponeret defensionem, & posset tamen in actis defensionem relevantem, & idoneam reperire. Et sane nollem judici autor esse propter has aliasq; rationes, ut reum nolentem defensionem suam exprimere, antequam attestata communicentur, statim ad torturam rapiat.

32. Sed post communicata attestata & acta, omnino reus exprimere tenetur defensionem suam, ut super ea, an relevet, an non, deliberare possit iudex, *juxta art. 151. Ordinat. criminalis.*

33. Quando igitur inquisitus petiit, ut ad defensionem admittatur, iudex data vel ad legendum communicata ipsi copia actorum, ut supra dictum, spatium temporis certum assignabit, intra quod innocentiam suam deducere reus debebit, quo temporis spatio inquisitus, vel articulos defensionales exhibebit, super quibus testes, vel antea productos, vel alios examinare petet: vel etiam absq; production testium argumenta defensionis suæ, quæ vel in jure consistunt, vel ex actis inquisitionalibus ipsis elucent, vel instrumentis probari possunt, pro informatione judicis in scriptis offeret, & innocentiam suam deducet, ita tamen ne limites inquis-

inquisitorii & summarii processus excedantur, & ut ambages evitentur, nec inquisitorius processus in ordinarium commutetur, idq; non tantum in Saxonico foro, de quo testatur *Carpz. d. quest. 115. num. 69.* Sed et in foro, ubi jus civile militat, satis frequentatum est, ut experientia testatur.

Quamvis ex *Constit. Crimin. art. 151.* 346
 & *seq.* hic etiam processus observandus sit, ut si inquisitus eas adferat causas, quæ à poena ordinaria ipsum liberare possint, si probentur, iudex reum interroget, an possit exceptionem suam probare, quod si se facturum promittat, exceptionis seu defensionis suæ capita, & quæ aliàs pro sua defensione allegare potest, ab actuario consignari curet. Habito igitur prudentum sive Jctorum aut Scabinorum consilio, si defensionis capita pro idoneis & concludentibus habeantur, reum ad probationem eorum iudex admittet. Si verò capita illa defensionis, licet facta reo probandi facultate non relevantia visa sint, probandorum eorundem copia (quia frustra susciperetur negotium) reo deneganda *d. art. 151. & seq.* *& ibi Remus:* ex quo apparet, articulos defensionales sive capita defensionis à iudice reprobari regu-

regulariter non posse, nisi habito prudentium consilio.

35. Sed quid si inquisitus producat testes domesticos, vel testem unicum, quaeritur anne iudex tales examinare teneatur? Videtur quod non, quia supervacaneè ad sacramentum & testimonium, adigerentur, quorum dicta nullam facturam esse fidem, in ipso examinis exorsu palam fit, ut loquitur *Wesemb. in xi. tit. de testibus num. 3.* Sed iudex, qualescunq; testes producat inquisitus, eos examinare debet. Et illorum, ad quos acta inquisitionalia transmittuntur, iudicio committat, quantum fidei illorum testimonium dictis adhibenda sit. Nam cum defensio rei summè privilegiata sit, ideò receptum est in criminalibus, ut ad defendendum reum etiam testis unicus produci queat, & huic cœteris paribus fides habeatur *Farinac. quest. 63. num. 42.* ubi plures citat. *Carpz. d. quest. 115. num. 75. & seq.*

36. Receptum etiam est, consanguineos & domesticos hic testes admittendos esse (cœteris paribus) *Farin. quest. 54. n. 33. Masc. l. 1. concl. 68. num. 3. 8. & 9. & concl. 408. num. 25. & concl. 412. num. 7.* Quanta autem fides, testibus consanguineis,

aut domesticis habenda sit, id erit Docto-
rum juris vel Scabinorum iudicium, atq;
arbitrium.

Intentio autem inquisiti duplex est, 37.
vel enim vult probare, se planè esse ab-
solvendum, adeoq; se nocentem esse ne-
gat, vel se nocentem quidem vel fontem
esse fatetur, verùm pœnam vult minuen-
dam esse, ut quod irâ fecerit, vel provo-
catus, vel non spontè ac animo delibe-
rato, sed ex lascivia &c. vel quod ex vulne-
re non decesserit, sed ex malo regimine
vel alia ex Causa, & similia, de quibus
agit *Dom. Carpz. d. quest. .115. à. num. 41.*
usq; ad num. 66. De quibus pluribus agere
nolumus, cum intentio nôstra sit, judi-
cem tantùm informare, quomodo ille
processum instituere debeat.

Cum autem inquisiti suam innocen- 38.
tiam defendere soleant, tam κατὰ ἀποκρίσεις
κῶς id est: suam innocentiam argumen-
tis nonnullis adstruendo, quàm ἀντιἀποκρί-
σεις κῶς id est: argumenta quibus impu-
gnatur refutando, dum sc. impugnant
vel personas testium, vel eorum dicta,
quod fortè sint contraria &c. ideò non
opus est, ut iudex prolixè eum iis dispu-
tet, neq; concedendum est advocatis, ut
multis informationibus atq; allegatis ju-
ris,

juris, acta cumulent, sed injungendum est, ut sub pœna brevissimis defensionem deducant.

39. Quod si etiam contrarietas attestatorum allegetur, poterit judex testes de novo citare & jubere, ut ipsi sua dicta interpretentur, vel poterit testes ipsos inter se confrontare, cum etiam judex publicato processu defensionis nihilominus testes etiam contra inquisitum producere possit juxta *Clarum §. f. quest. 61. n. 3.* & possit iterum testem examinare, ut declaret dictum suum obscurum. *Clarus d. quest. 61. num. 5.*

40. Si contra personas testium falso quid opponat inquisitus, judex poterit brevissimis falsitatem detegere, sed omnia sine prolixitate, ita tamen, ut omnia quæ falso allegantur à reo, brevissimis diluantur.

41. Et quamvis hæc sine sumtibus fieri non possint, judex tamen de his conqueri non habet opus, cum quicquid inquisitus producit ac allegat, sumtibus ipsius fiat, ut supra dictum est de copia attestatorum, & probatur *ex art. 153. Constit. crimin.*

42. Hæc de eo casu quando ipse inquisitus petit, se admitti ad defensionem.

Secd

Sed si inquisitus non petat se admitti, si fortè sit homo rusticus & pauper; à iudice quærèdus esse reus, qua ratione de innocètia sua iudicem docere possit. Imprimis, nunquid se eo tempore, ipso die, hora, quibus crimen admissum fertur, cum aliis personis alibi fuisse ostendere possit &c. ut habetur *in arr. 47. Constit. crimin.* ut etiam supra obiter diximus.

In Recessu Electoris Brandenb. Jo- 44
achim. Friderici laudatis. memoriæ de anno 1602. art. 20. Specialiter de processu inquisitorio constitutum, inquisitum processum ordinarium petere posse. Verba sunt hæc: Und auff daß unsere Unterthanen / desto mehr auch im Werck zu spüren / daß wir niemands zur Ungebühr mit Straffent zu belegen gemelnet / als haben wir gnädigst bewilliget / im Fall jemand / wes Standes oder Würden er wäre / welcher als straffbar angegeben / sich bedünckeltesse / daß ihme durch des Fiscals summarische inquisition zu viel geschähe / und sich auff dieselbe mit uns der Straffen halben nit abfinden würde / sondern seine Unschuld auszuführen vermeinte / und lieber einen ordentlichen Proces begehree / daß alsdenn eine unparttheilige causæ cognitio angestellet werde / der Befall / daß der Fiscalls sei-
ne

ne Klage gerichtlich anbringen / darauß der
 Beklagte gehöret / Beweis und Gegen-Be-
 weis geführet / oder nothdürfftige Erkundi-
 gung aufgenommen / und endlich darauß
 rechtliche Erkänentis ergehen und erfolgen
 sollen. Id quod etiam in Recessu de an-
 no 1611. repetitur.

44.

Sed quod de processu ordinario in
 dictis Recessibus dictum, non puto obtine-
 re in Crimine Robbariæ vel rapinæ ac la-
 trocinio. Nam ea de re Sereniss. Elector
 Brand. cum Ducibus Pomeraniæ & Me-
 galopolit. in supra allegata conventione
 ita sanxit: So sol auch mit dem proces-
 summarie hindurch gängen / und alle Weit-
 läuffigkeit vermieden und abgeschnitzen wer-
 den. Inmassen denn die allbereits ins Reich
 publicirte constitutionen, dahin auch auß-
 drücklich anweisen / der tägliche Gebrauch
 und observantz des ganzen Reichs dassel-
 be auch nicht minder bestätiget. Id quod
 postea repetitur in §. Ebenmäßiger Ver-
 fehlich / 2c. Ibi: summarische Prozesse 2c.
 Nec puto obtinere, superius allegatum
 privilegium eo casu, quando inferiores ju-
 dices procedunt per inquisitionem, nisi
 Princeps ex certa scientia & causa id ju-
 beat.

CAPITIS OCTAVI

Membrum IV.

*De Transmissione actorum in-
quisitionalium ad Collegium
juridicum.*

SUMMARIA.

1. *Quid tractata delicti probatione & rei
defensione querendum? R. n. 1.*
2. *An non iudex transmittere teneatur acta
ad Jureconsultos? A. num. 2.*
3. *Id quod probatur ex Ordin. Carol. n. 3.*
4. *Ex jure divino num. 4.*
5. *Ex constitutione Elect. Brandeb. num. 5.*
6. *Officium Notarii quodnam sit ante trans-
missionem? R. n. 6.*
7. *Officium iudicis acta transmissuri num. 7.
& 8.*

PEracta jam delicti probatione, & au-
dita rei defensione, jam quari solet
& debet, an delictum sufficienter proba-
tum, ut condemnari reus possit, vel an
indiciis ita gravatus ut torturæ subjicien-
dus sit, vel an absolvendus sit, & an re-
us innocentiam suam satis deduxerit.

P

Sed

2. Sed cum hæc altioris indaginis sint, ideoq; super his punctis debent acta ad Collegium Juridicum i. e. Facultatem juridicam, vel Scabinatum, vel etiam superiorem transmitti.

8. Idq; *Imperator Car. Quint. Augustiss. in Constit. Crimin. multis in locis inculcavit ut art. 7. Ibi: So sollen sie deshalben Rath bey der Obrigkeit / so der Ende ohne Mittel die peinliche Obrigkeit hat / oder sonst an Enden und Orten zc. idem artic. 91. & artic. 147. ibi: und in solchen urtheilen die Urtheiler bey den Rechts-Verständigen zc. item art. 151. ibi: mit gebahrem Rath der Rechts-Verständigen zc. art. 160. ibi: Und dieweil solche Ermäßigung in rechts-verständiger Leute Vernunfft stehet / so wollen wir / daß in solchem jetztgemeldten fall so offtt sich der also begrebet die Richter bey den Rechts-Verständigen zc. art. 161. ibi: Gebrauch der Rechts-Verständigen art. 219. ibi: Wo aber die Obrigkeit ex officio und von Ampts wegen wider einen Mißhändler mit peinlicher Anlag oder Handlung verführe / so sollen die Richter wo ihnen Zweifel zusiele bey den neegsten hohen Schulen / Städten / Communen oder an den Rechts-Verständigen / da sie die Unterrichte mit wenigsten Kosten*

Rosten verlangen vermeinen, Rath zu suchen? schuldig seyn. & ibi additur ratio. Als auch zu diesen grossen Sachen grosser Flets gehöret etc. alia ratio exprimitur, in art. 105. Quia omnium delictorum poenæ nominatim expressæ non sunt. Fieri enim non potuit, ut singulorum malefactorum species singulæ recitarentur, & adnotatis poenis declararentur. Alia ratio habetur art. 146. ibi: Welche zu Zeiten gar subtil Unterscheid haben, so dem gemeinen Manne, so an Gerichten sitzen / nichte genug verständig oder begreifflich können gemacht werden.

Atq; hæc quæ de consulendis peritioribus dicta sunt, etiam in Verbo DEI fundamentum habere videntur. Si occulta erit (inquit *Moses Deut. cap. 17.*) res tibi in iudicio, inter cædem & cædem, inter litem & litem, aut inter plagam & plagam, è rebus controversis inter portas tuas; tunc surgens adscendes ad locum, quem elegerit Jehova Deus tuus: Et adibis Sacerdotes Leviticos, vel ad summum iudicem, qui erit diebus illis, ut consulas eos, & indicent tibi statum illius iudicii. Alias causas transmissionis vide sis apud *Dom. Carpz. p. 3. quest. 116. num. 11. & seq.*

5.] In Nostro Electoratu Brandenburg. acta ad Facultatem Academiae hujus vel ad Dom. Scabinos Brandenburg. transmittuntur, qua de re extat *Constit. Elect. in Recessu de anno 1611. tit. II.* his verbis: und als auff sonderbarer unsere gnädigste Verordnung auch numehr in peinlichen Sachen bey unser Juristen-Facultet zu Fraueckfurt an der Oder eben so wol / als von dem Schöppen-Stuhl zu Brandenburg geurtheilet und gesprochen werden sol / so hat sich ein jeder in zuträgenden Fällen blitziger an denselben beyden Oertern / denn in andern außländischen Schöppen-Stühlen in allen und jeden peinlichen Sachen der rechtlichen Belehrung und Urtheil hinfüro zu erhalten. 2c.

6. Ut verò acta integra Collegio juris peritorum transmittantur, Actuarii officium erit, ea fide atq; diligentia, qua se jurejurando judici adstrinxit, eoq; ordine quo singula gesta sunt, distinctè, & sigillatim consignare, ut etiam supra dictum. Consignabit enim, qua occasione ad judicem devenerit diffamatio, quid testes, pro informatione curiae recepti deposuerint, & quo die, quibus scabinis presentibus, quomodo reus fuerit incarcerationis. Examen item rei atq; omnia acti-

tata

tata summa fide & diligentia conscribet Actuarius, etiam ea quæ ad defensionem rei spectant, nisi velit pro perjuro haberi & impio. Cuius actui annum, diem, horam, qui præsentem adfuerint, adscribet, nomen suum addet, nihil arcani foris effutiat &c. quæ omnia ab ipso requirit *Imp. Carol. V. art. 181, & seqq.* quos supra allegavimus membro secundo huius capituli *num. 70.* Et hos articulos scilicet *181 & sequentes* Actuarii, quando præsertim in gravissimis hisce negotiis versantur, sæpe perlegere debent.

Transmissio autem facienda est ceterimè, ne captivi diuturniore carcere divexentur, aut etiam justæ condemnationi eximantur *arg. l. de his 5. C. de Custod. reorum. Carpov. d. quest. 116. n. 29.*

Transmissurus autem iudex acta criminalia ad Collegium Juris peritorum ante omnia acta adhuc cum Notario perlegere debet, ut si aliqua circumstantia sit nondum pervestigata, vel depositio alicujus testis obscura, ut id ante transmissionem emendetur, & ita exactis Juris periti plenam informationem sumere possint, idq; velle videtur ipse *Imp. art. 7. P. N. D. ibi infine: Aller Urabsän-*

de und Gelegenheit ihres Verfabrens des Verdachtes eigendtlch in Schriften berichten.

CAPITIS OCTAVI.

Membrum V.

De Tortura executione.

SUMMARI A.

1. *Inquisitus non confessus delictum, penè tamen convictus, torquendus est num 1.*
2. *Sed tortura est remedium subsidiarium. num. 2. & seqq.*
3. *Judex non nisi examine accurato premisso debet querere de tortura n. 5.*
4. *Ante omnia verò debet constare de corpore delicti. num. 6.*
5. *Et rei defensiones debent audiri. num. 7.*
6. *In quibus delictis tortura locum habeat? R. num. 8.*
7. *Quae persona propter dignitatem torqueri non possint? R. n. 9.*
8. *Quae persona ob corporis imbecillitatem torqueri non possint? R. n. 10. & seqq.*
9. *An matres infantem lactantes torquenda? A. num. 14.*
10. *Judex conditionem personarum inquirere & actis inserere debet. num. 15.*

11. *Quae*

11. *Quanam persone non torqueantur ob defectum iudicii? R. num. 16.*
12. *An sententia interlocutoria opus sit? A. num. 17.*
13. *An in hac rationes decisionis exprimenda? A. num. 18.*
14. *An ante torturam sine tormentis examinandus & monendus reus? A. n. 19. & seqq.*
15. *An reus possit appellare à tali sententia? A. num. 21.*
16. *An appellationi illi deferendum? D. num. 22.*
17. *An iudex ipse presens tempore torture esse debeat? A. num. 23.*
18. *Quod sint gradus torture? R. num. 24. & seqq.*
19. *Quenam sint tormentorum genera? R. num. 27. & seq.*
20. *Quo tempore torture executioni danda? R. num. 29. & seqq.*
21. *Si plures sint torquendi à quo initium sit faciendum? R. num. 31.*
22. *Quomodo super ipso delicto reus in tormentis interrogandus? R. num. 32.*
23. *An super ipsis circumstantiis? A. n. 33. & seqq.*
24. *An inter ipsos dolores hæc examinatio facienda? N. n. 41.*

25. *An verba omnia conscribenda. A. n. 42.*
26. *An inquisitus delictum unum confessus super aliis delictis interrogari possit? D. num. 43.*
27. *An super sociis? D. n. 44.*
28. *Si tortus negligat torturam, an intendi tortura possit? A. num. 45.*
29. *Quamdiu inquisitus in tormentis detinendus? R. num. 46.*
30. *Quæ sit causa obstinationis sagarum? R. num. 47.*
31. *Quomodo illi obviandum? R. num. 48. & seqq.*
32. *Si inquisitus circumstantias expresserit, an super iis investigatio instituenda? A. num. 50.*
33. *Quid si verò circumstantia reperiantur falsa? R. num. 51.*
34. *An confessio inquisita sit post torturam ratificanda? A. num. 52. & seqq.*
35. *Quæ sint requisita istius ratificationis? R. n. 54. & seqq.*
36. *Quo tempore sit instituenda ratificatio? R. num. 56.*
37. *An etiam post territionem necessaria sit ista ratificatio? A. num. 60.*
38. *Quid faciendum si reus confessionem suam revocet? R. n. 61. & seqq.*

39. *An ad tertiam torturam iudex pervenire possit? A. num. 64.*
 40. *Quomodo tortura repetenda? R. n. 65.*
 41. *An reus absolvendus, si tertio revocet confessionem? R. num. 66.*
 42. *Quid si inter ipsos dolores confessionem revocet? R. num. 67.*
 43. *An ob nova indicia repetitio torture institui possit? A. num. 68.*

PLerumq; transmissis actis à Collegio i. Jurisperitorum responderi solet, inquisitum negantem nec plenè convictum, torture subijciendum esse. Hic ergò de torture aliquid seu quæstionibus dicendum, non quidem ex professo, & quamam indicia ad torturam sint sufficientia &c. hæc enim dijudicanda sunt à Collegio Jurisperitorum, non à iudice, in nostro Imperio Romano; Cum ergò, ut sæpius diximus, iudicem tantùm informemus, quomodo ille processum inquisitionis ritè formare debeat, ideo de executione torture tantùm hic agemus. De indiciis ad torturam sufficientibus videri poterunt *Farinac. lib. 1. operum criminal. q. 36. quest. 37. quest. 42. & multis seqq. Dom. Carpz. quest. 120. & aliquot seqq. Zangerus de quest. & tort. cap. 2.* Et sanè nul-

lam graviolem puto esse deliberationem in Collegiis juridicis, quam ubi de tortura infligenda agitur.

2. Præsuppono autem, torturam esse subsidiarium tantum remedium, inquirendæ veritatis. Nam regulariter ad torturam deveniri non debet, nisi in subsidium ultimum, quando sc. aliæ probationes haberi non possunt, & ita omnes Doctores concludere testatur *Clarus quest. 64. num. 5. per textum expressum in l. Divus Pius 9. princip. ff. de quest. quem textum generaliter omnes Dd. ita intelligunt probati à Farinac. lib. 1. quest. 38. num. 4. & ita statuit etiam Ambrosinus d. tract. lib. 4. cap. 1. num. 8.*

3. Accedit ratio, quia quæstioni non semper fides, nec tamen nunquam habenda. Etenim res est fragilis & periculosa, & quæ veritatem fallat. Nam pleriq; patientia sive duritia tormentorum ita tormenta contemnunt, ut exprimi eis veritas nullo modo possit; alii tanta sunt impatientia, ut quodvis mentiri, quam pati tormenta velint, ita fit, ut etiam vario modo fateantur, ut non tantum se, sed etiam alios comminentur, sunt verba *Acti in l. 1. §. quæstioni 23. ff. d. quest.*

Sanè quæstio est res dira corpori- 4.
 busq; hominum admodum noxia, &
 quandoq; lethalis, nihilq; tam crudele,
 & inhumanum, quam hominem ad ima-
 ginem Dei conditum tormentis lacerare,
 & quasi excarnificare. *Zang. d. tract. c. 1.*
num. 1. & Dom. Carpz. quæst. 117. num. 3.
 Exempla passim extant multorum, qui,
 quæ nunquam commiserunt, falsi sunt,
 & immerito sunt affecti supplicio.

Hæc eò dicuntur, ut iudex non sta- 5.
 tim festinet transmittere acta ad Collegi-
 um, & quærere an torquendus sit reus.
 Sed iudex eò omnibus viribus niti debet,
 ut reus delicti aliter argumentis convin-
 ci possit vel ad confessionem adigi. Hic
 nullis sumptibus, nullis laboribus parcat.
 Et existimo sanè multis exprimi confessi-
 onem sine tortura posse, si debito modo
 examinarentur, & omnia indicia ipsis re-
 præsentarentur, & illi quasi in rem præ-
 sentem ducerentur, atq; ita argumentis
 convincerentur. Si aliter fiat, sæpius e-
 tiam facinorosi, meritis subducuntur pœ-
 nis, si forte indicia non sint ad torturam
 sufficientia, vel inquisitus per tormenta
 patienter tolerata indicia, quibus grava-
 tus erat, purgabit, qui tamen sine tormen-
 tis convinci potuisset.

6. Ex præcedentibus autem apparet, torturæ neminem subjiendum esse, nisi de corpore delicti constet. *per l. 1. §. item illud 24. ff. ad SCtum Syllan. Farinac. q. 38. num. 2.* Ideoq; iudex consulturus peritiores, prius de corpore delicti legitimè inquireret, ut supra dictum.
7. Repetendum etiam illud, auditis demum defensionibus rei ipsum torturæ subjiendum esse, ut diximus membro tertio. *Farinac. d. quest. 38. num. 3. Ambros. lib. 4. cap. 1. num. 1.* imo si decreto facto super tortura, & tormentis applicatus inquisitus, diceret se velle suam innocentiam probare, eum audiendum putarem, si aliquid relevans allegaret, cum *Ambros. d. l. 4. cap. 1. num. 29.*
8. Obiter & illud monendus est iudex, non nisi in iis delictis locum habere torturam posse, quorum pœna est ultimum supplicium, vel pœna corporis afflictiva. *Farinac. d. qu. 38. num. 6. & prolixè q. 42. Carpz. quest. 119.* Hoc quidem principaliter ad curam Collegiorum pertinet, sed ideo hoc nosse debet iudex, ut qualitatem criminis bene in actis deducat, quo Jurisperiti scire possint, quænam pœna delicto isti competat, atq; adeo an tortura locum habeat. v. g. in stupro fideliter
&

& conditio stupratoris, & stupratæ ponantur an soluti sint, an v. conjugati, an femina alias honestæ fuerit famæ, cujus ætatis &c. & sic in aliis.

Non omnes etiam personæ torque- 9.
ri possunt, ideò personarum qualitas bene exprimenda in actis, ut scire possint jurisperiti, an huic personæ convenient quæstiones. Nam quidam prohibentur propter dignitatem, ut Milites, Decuriones, Nobiles, Doctores, & similes per l. milit. 8. & l. decuriones 16. C. de quest. l. 8. & 10. C. de dign. de quibus agunt Farin. 9. 41. Carpz 9. 118. n. 65. & seqq. ubi quod de milite ind l. 8. C. de quest. dicitur, ad officiales restringit, & milites gregarios torqueri posse tradit cum Zang. c. 1. de quest. n. 58. Ideoq; iudex dignitatem personæ inquiri, an miles sit &c. diligenter in actis explicabit.

Secunda causa quæ liberat à quæsti- 10.
one, vel absolutè, vel ad tempus tantum suspendit, est corporis debilitas arg. leg. 7. ff. de quest. Matth. Steph. ad art. 59. Ordin. Crimin. Carpzov. quest. 118. num. 46. & seqq. Quo pertinent Senes, ætate decrepiti, arg. legis 3. §. ignoscitur 7. ff. ad Silan. Senatuscons. Farinacius d. quest. 41. num. 24

11. Vulneratus etiam, licet torqueri possit, ita tamen torquendus est, ne damnata corpori inferatur per *art. 59. ibi: So der Beklagte gefährliche Wunden oder andere Schäden an seinem Leibe hätte / so sol die peinliche Frage dermassen gegen ihn vor genommen werden / damit er an solchen Wunden oder Schäden am wenigsten ver lezet werde.*
12. Et ex eadem causâ imbecillitatis corporis, nō est torquenda fœmina prœgnans. per *l. 3. ff. de pœnis*, tum ne fœtui, tum ne ipsius prœgnantis vitæ noceatur *Carpzov. d. qu. 118. num. 53.* Ex quocunq; co-
 itu, licet legibus damnatus sit, fœmina conceperit. Cum calamitas matris fœ-
 tui nocere non debeat. ita tradunt *Farinac. qu. 41. num. 82. Carpz. d. quest. 118. num. 54.* nec interest vicina ne sit partui
 an non, quia nec primis mensibus pro-
 pter spem futuræ animæ mulier tormen-
 tis subjicienda est, *Farinac. d. quest. 41. num. 83.* modo aliter de utero constet,
 quam ex allegatione mulierculæ *Carpz. d. l. num. 63.*
13. Eadem ratio debilitatis corporis eti-
 am prohibet, quo minus puerpera intra
 40. dies (tu ihren 6. Wochen) torqueri
 possit *Clarus S. f. qu. 64. num. 23. Farin. d. quest.*

d. quest. 41. num. 79. Carpz. d. quest. 118.
num. 57.

Favor infantis fecit etiam, ut & iis ^{14.}
matribus, quæ partum lactant, tortura
alicubi remittatur *Farinac. d. l. num. 30.*
& *Carpzov. num. 60.* Ubi notat in Scabi-
nato Lipsensi, non obstante favore pueri
lactandi, matri torturam indictam fuisse,
ita tamen ne infanti quoad nutrimentum
noceatur, damit dem *Kinden an seiner
Nahrung kein Abbruch geschehe.* Et
ita scio etiam in Facultate Juridica hujus
Academix, pronunciatum fuisse ab An-
tecessoribus.

Ob has igitur causas iudex religio- ^{15.}
sus & diligens, quotiens persona in-
quiritur, est foemina, toties in conditionem eiq;
inquirere debet, an gravida, an infan-
tem lactandum habeat &c. Imo si fo-
eminæ tortura Consilio peritiorum decre-
ta, & postea appareat, ipsam esse gravi-
dam, torturam tamen in tempus commo-
dum differre iudicem oportebit.

Tertia causa eximens aliquem à qua- ^{16.}
stionibus est Defectus Judicii, qui depre-
henditur in impuberibus, ideoq; hi tor-
queri non possunt *per l. de minore 10. princ.*
*ff. de quest. §. l. 1. §. impuberi 33. ff. ad
Sctm Silan.* Idem de Melancholicis intel-
ligen-

ligendum, *per tradita Carpz. d. q. 118. n. 18.*
 & de surdis ac mutis naturâ, *arg. l. discretis 10. C. qui testam facere.* non solum,
 quia plerumq; fatui, sed etiam, quia regulariter nulla ab iis exprimi confessio certa potest, *Zanger. de quest. cap. 1. n. 44. Carpzov. d. quest. 118. num. 21. Farinac. d. quest. 41. num. 89.*

17. Quod si igitur persona talis sit, quæ torturæ subjici possit, indicia etiam talia, quæ ad quæstionem sufficiunt, adsint, *per artic. 20. & seqq. Constit. Criminalis,* nec ea indicia sint per Inquisitum diluta ac refutata, v. g. per contrarias præsumptiones, *art. 28.* vel defensiones aut exceptiones, *art. 29. & artic. 37. dictæ Constitutionis Crimin.* Sed indicia adhuc gravent Inquisitum, tunc requiritur sententia interlocutoria, quâ Inquisitus quæstioni subjiciendus esse dicitur, *Farin. q. 38. num. 7.*

18. Et quamvis aliàs in sententiis exprimi non soleant rationes Decisionis, communiter tamen placuit, in hac sententia interlocutoria causas Torturæ, seu omnia indicia, & omnes præsumptiones, quibus movetur Judex ad infligendam reo torturam, exprimendas esse, *Farinac. d. qu. 38. num. 8.* Et quamvis in sententiis his à
 Colle-

Collegiis Juridicis ratio exprimi raro so-
leat, puto tamen melius eas exprimi; ut
appareat, ex quibus causis Collegium
ad torturam infligendam fuerit permo-
tum.

Antequam verò torturæ executio 19.
instituat, Judex adhuc interrogationi-
bus & monitionibus, ad dicendam veri-
tatem, de omnibus sigillatim in Procef-
su apparentibus, & de quibus sunt indi-
cia, Inquisitum impellat *Foller. in pract.
Crim. parte secunda partis secunde tit. Rei
indurati torquentur. num. 1. Flammin. Char-
tar. lib. 4. cap. 1. dicti Tractatus num. 58.*
Sed non amplius circuitu aliquo, nec ita
longius repetita percontatione, priora se-
quentibus applicando, prout in Examine
primo dictum est, sed statim de eò, quod
in Judicium venit, & de quo est inquisi-
tus, debet interrogari. Et ubi Reus ad-
huc perstiterit in sua pertinacia, sunt ei-
dem repetenda omnia indicia, de quibus
anteà dispersè & diffusè dictum fuerat.
Eligantur autem hoc loco, quæ erant gra-
vissima & unum quodq; quam brevissimè
similiter transeat, ut Reus ad veritatem
dicendam ante Torturam, quæ subsidia-
ria esse debet, impellatur, ut Practicam

hanc præscribit *Flamm. Charmr. d. cap. 1. num. 58.*

20. Postea hortabitur Judex Inquisitum semel atq; iterum, ad dicendam Veritatem, ipsi quasi ante oculos collocando, quod stantibus tot tamq; urgentibus indicis, negandi locus ipsi relictus non sit, & quod, si adhuc in obstinatione perseveraverit, ad Quæstionem contra ipsum se processurum, quæ quidem comminatio Decreto Torturæ præmitti solet, *Flamm. Chartar. d. l. num. 60. Ambrosin. lib. 4. c. 1. num. 22. & seq.* Hæc; de re extat Constitutio criminalis Caroli V. *artic. 46.*
- Wenn man den Gefangenen peinlich fragen wil von Anpys wegen / oder auff Ansuchung des Klägers / sol zuvor demselben in gegenwärtigkeit des Richters / zweyer des Gerichts und des Gerichtschreibers fleißiglich Zureden geschehen mit Worten / die nach Gelegenheit der Personen und Sachen / zu welcher Erfahrung der Ubelthat oder Argwöhnigkeit allerbest dienen mögen / er auch mit Bedrohung der Marter besprachet werden / ob er der beschuldigten Missethat bekäntlich sey oder nicht / und was ihm solcher Missethat halber bewußt sey? Und was er alsdenn bekennet oder läuanet / sol anffgeschrieben werden. Si igitur confiteatur deli-

delictum, cessabit Tortura, quæ ideo à Collegiis Jurisperitorum conditionaliter decernitur. Si nolit fateri, sententia de torquendo Reo publicatur.

Sed quid si Reus à sententia hac ap- 25.
 pellet? Appellare eum posse, si se grava-
 tum existimet, apparet ex *l. 2. ff. de Ap-
 pellat. recip. Ant. Gometæ tom. 3. resol. cap. 13.
 num. 23. Clarus d. quest. 64. num. 27. Char-
 tarius d. cap. 1. num. 70. Et Farinac. d. q. 38.
 num. 10.* Sed quia ita processus inquisito-
 rius redditur difficilis, ideo quidam Judi-
 ces hanc observant cautelam, quod non
 interponant palam Decretum de torquen-
 do, ne detur occasio appellandi, sed du-
 cto Reo ad locum Torturæ statim cum in-
 cipit ligari, solent interponere Decretum
 de torquendo, & statim torquere, ut ex
*Maranta refert Clarus d. num. 27. & Flamm.
 Chartar d. c. 1. num. 69. & Ambrosin. lib. 4.
 cap. 1. num. 25. & seq.* Sed parum tuta
 est hæc cautela. Nam non apparet ra-
 tio, cur non hoc casu etiam Inquisitus à
 torturæ Decreto appellare possit, & eam
 cautelam vellicat *Farinac. d. quest. 38.
 num. 7.*

Malo cum Earinacio distinguere, u- 22.
 trum Appellatio evidenter sit frivola, an
 non? ut illo casu Judex non teneatur,

immò & non debeat deferre Appellationi, per *d. l. 2. ff. de Apellat. recep. ibi: si contra leges hoc faciat: Ex quibus verbis Farinac. d. l. num. 25.* rectè infert à contrario consensu, si juxta leges hoc fiat, non debere deferri Appellationi. Tunc autem calumniosa dicenda est Appellatio, quando in processu apparent legitima indicia ad Torturam, & hæc per defensionem non sunt à reo elisa & purgata. Hoc verò casu, & quando in dubio versatur Judex, omninò appellationi deferre debet, *Martinus Delrio lib. 5. d. squisitionum magicarum sect. 9. pag. 103.* Svadendum igitur Judici; ut si Reus à Torturæ decreto appellaret, injungat ipsi, quò gravamen in continenti, vel eo ipso die exprimat, ejusq; gravaminis causam legitimam.

23. Quando autem sententia executioni danda, Judex ipse debet adesse Torturæ, ut judicem instruunt *Menoch. l. 2. cas. 340. num. fin. vers. in dubio. Farinac. quest. 37. num. 145. Ambrosin. d. Tract. lib. 4. cap. 14. num. 9. & Carpzov. quest. 124. num. 22.* Nam si posito reo in tortura Judex abeat, fortè ad capiendum cibum, vel, quod pejus est, ad ludendum, reumq; relinquat vel solum vel manibus custodum, ut plurimum

rimum crudelium & indiscretorum, tortusq; deficiens in tormentis moriatur, Judex poenâ extraordinariâ, quod Torturæ præfens non fuerit, mulctabitur, *Farinac. d. l.* Et fanè Judex abiens, & furori carnificum reum permittens, Dei iratas manus non effugiet. Damnatio enim absq; misericordia erit ei, qui non præstiterit misericordiam, *Jacobi cap. 2.*

Sunt autem gradus Torturæ, secundum communem Doctorum sententiam quinq;, quos recenset *Farinac. quest. 37. num. 40.* Primus gradus est Territio realis. Nam territio duplex est: alia verbalis, quando reo præsentatur carnifex cum Torturæ instrumentis, ita tamen ut Carnifex reum apprehendere non debeat. *Wenn ihm der Scharfrichter vorgestellet wird / mit den peinlichen Instrumenten / doch daß er ihn nicht angreifen darff;* altera realis, quando reus spoliatur, ligatur, & funi applicatur. Secundus gradus est, quando reus elevatur, & modico tempore detinetur. Tertius, quando diutiùs detinetur, sine tamen quassatione. Quartus, quando adduntur quassationes. Quintus, quando adduntur compedes ferrei vel aliquod simile pondus.

25. Carpzovius *quest. 117. num. 59.* dicit tres esse gradus in foro Saxonico: Primus est, quando inquisiti manus retrò funibus arctissimè constringuntur, quem gradum à territione reali manifestè diversum esse constat, in quâ non constringuntur manus, sed tantum paululum ligantur. Alter gradus est, quando rei scalæ subjiuntur, & violentâ quadam expansione omnium membrorum articuli quasi dilacerantur. Tertius est, quando severiora adduntur remedia, ut ignis & similia. Sed hac in parte stylus cujusvis Judicii est attendendus.

26. In Facultate nostra observavi tria formularum genera usurpari. Interdum enim modicam Torturam indicere solemus, *Dasß der Gefangene mäßiger weise durch den Anst-Wann anzugreiffen.* Vel simpliciter dicimus, ipsum esse subjiendum tormentis, *Dasß der Gefangene vermittelst der Peinlichkeit zu befragen:* Vel tertio acriorem Torturam definimus, qui videtur esse gradus supremus, *Dasß der Gefangene mit stelmlicher Schärff anzugreiffen/* &c. Nee hæc habere opus puto declaratione; cum periti Carnifices & cordati, distinctionem & differentiam horum verborum facilè scire possint.

Quod

Quod ad tormenti genera attinet, ad- 27.
monendus Judex est, ne insolitis & incon-
suetis utatur modis tormentorum, *Ambrosin. lib. 4. cap. 1. num. 3. & 5.* Nam qui
contrà faciunt, potius Carnificibus, quàm
Judicibus comparandi, *Clarus d. quest. 64. num. 36. Farinac. quest. 38. num. 55. & seqq.*

Varia autem reperiuntur tormento- 28.
rum genera, ut tormentum funis, tor-
mentum ignis, tormentum vigiliæ, tor-
mentum taxillorum, tormentum sibillo-
rum, ferularum &c. Quorum hoc ulti-
mum adhiberi etiamnum posset, quoti-
es persona inquisita ob ætatem nondum
torqueri posset, *Ambrosin. d. lib. 4. cap. 13.* Sanè tormentum vigiliæ omnium
tutissimum judicarem, si solum in-
vigilia consistat, nec alia tormenta (v. g.
capra) addantur. Nam tormento vigi-
liæ utuntur Itali, quoad mulieres honesti-
ores, moniales & similes, *Martin. Delrio
disquis. magicar. sect. 9. pag. 104.* idq; de-
scribit *Flamm. Chartar. dicto lib. 4. cap. 2. num. 7.*

Ad tempus quod attinet, non debet 29.
Judex torturam exequi die feriato, &
cultui divino consecrato, nisi sint insignes
latrones, quorum poenam accelerari Rei-
publicæ

publicæ expedit, *l. pen. C. de feriis*. Quamvis rectius faciat Judex, si etiam latronum tormenta in diem non feriatum differat, *Carpzov. quest. 124. num. 4.* quod de brevioribus feriis intelligendum. Nam in feriis, quæ diuturniores sunt, in atrocioribus delictis facinorosi etiam torqueri possunt v. g. tempore Quadragesimæ, *d. l. pen. C. de Feriis*.

30. Hac etiam moderatione Judicem, uti debere, tralatitium est, ut Judex non statim à cibo sumto quæstionem instituat, sed ut minimum quinq; vel sex horis abstineat à quæstione, ne scilicet stomachus damnum aliquo d. patiatur, *Farinat. d. quest. 38. num. 32. Martin. Delrio d. l. pag. 103.* Ideò solent noctu quæstiones institui. Sed commodissimum tempus est matutinum, ut rectè judicet *Carpz. d. quest. 124. num. 8.*

31. Si verò plures sint ejusdem criminis conscii & complices, tunc videndum, quis inter eos sit maximè suspectus, & ab hoc initium faciendum, *per l. 1. §. 2. ff. de quæstionib.* Si æquè suspecti, tunc ab illo initium faciendum, qui timidior videtur, vel teneræ magis sit ætatis, adeo ut spes sit, facilius ab isto, quàm ab altero extorqueri veritatem posse, *l. 180. princ.*

princ. ff. de quest. Zanger. d. tractat. de quest. cap. 4. num. 26. Clar. §. final. q. 64. num. 29. Hinc placuit, si inquisiti duo sint disparis sexus, à fœmina inchoandum esse, *Zanger. d. l. num. 27. Carpz. quest. 124. num. 16.* Et si inquisiti sint Pater & filius: filium prius quæstioni subjiendum esse, *Zang. d. l. n. 28. Carpzov. d. quest. num. 18.* Quæ quamvis in ipsis sententiis à Collegiis exprimi soleant, quia tamen interdum omittuntur, ideoq; hæc nosse judicem expedit.

Dum autem Inquisitus in tormen- 32.
tis pendet, debet iudex eum interrogare de ipso delicto, & quidem articulatè, *Carpz. d. quest. 124. num. 31.* Articuli verò debent esse multò pauciores, quàm qui in primo examine fuerunt propositi. Hic enim non opus est, ut per ambages procedat iudex, sed ad ipsam rem statim accedat, & super ipso delicto statim quæret, an hoc fecerit. Sed debet à suggestionibus diligentissimè abstinere, tanquam à peste. Nam si hæc in primo examine vitanda est, quanto magis in hoc periculosissimo Examine, *Chartar. d. lib. 4. cap. 1. num. 94. Ambrosin. lib. 4. cap. 2. num. 1. v. g.* Non debet interrogare, an Titium occiderit die 4. Julii ho-

râ illa, & quidem gladio Sempronii. Sed, an occiderit Titium? quo die? qua hora? quo instrumento? sed ita, ut tantum circumstantiæ necessariæ inquirantur.

33. Nam licet Inquisitus fateatur delictum, judicis officium est, ut super circumstantiis necessariis eum etiam interroget, juxta artic. 48. constitut. criminal. ibi: So der gefragte der angezogenen Wißsethat durch die Marter als vorsteher / bekennlich ist / und sein Bekennenis aufgeschrieben wird / so sollen ihn die Verhörer seiner Bekennenis halber / gar unterschiedlich / wie zum Theil hernach berühret wird / zc. fleißig fragen.

34.

Et hoc exemplis aliquot declarat Imperator *d. artic. 48. & seqq. v.g.* Si quis homicidium confessus est, debet interrogari, Aus was Ursachen er das gethan / auff welchem Tage und Grunde / auch an welchem Ende? Ob ihm jemand / und wer ihm darzu geholffen / auch wo er den Todten hinbegraben oder gerhan / mit was Waffen oder Mord beschehen sey / wie und was er dem Todten für Schläg oder Wunden gegeben oder gehawen / oder sonst dem umbbracht habe? Was er / der Ermordete / bey ihm gehabt von Gelde / oder andern / und was er ihm genommen / wo er auch

er auch solche Dahn hinæthan / verkauft /
vergeben / ohn worden / oder verborgen ha-
be? Und solche Frazen stehen sich auch in
vielen Stücken auff Räuber und Diebe.

Sic si quis prodicionem sit confes- 35.
fessus, hic debet interrogari *juxta art. 49.*
Wer ihn dazu bestellet / und was er daruns
empfangen / auch wo / wie / und wenn sol-
ches geschehen sey / und was ihn dazu ver-
ursachet habe?

Sic in art. 50. Si quis veneficium, 36.
confessus sit, ulterius debet interrogari,
Was ihn dazu beweget / auch womit und
wie er die Vergieffung gebraucht / oder zu
gebrauchen vorgehabt / und wo er solche
Stieffe bekommen / und wer ihm darzu ge-
holffen oder gerathen habe?

Sic si quis Incendium confessus sit, 37.
interrogandus est: Auß was Ursachen er
solches gethan? Zu welcher Zeit? Wer
ihm dazu geholffen? Mit was Feuerwerck
er den Brand gethan? Von wem / wie o-
der wo er solch Feuerwerck oder den Zeug
dazu zu weaen bracht habe? *juxta art. 51.*

Item si quis magicam artem sit con- 38.
fessus, debet interrogari *juxta artic. 52.*
Wie er dazu kommen? Womit / wie und
wenn die Zauberrey geschehn mit was Wor-
ten oder Wercken? Item si confiteatur,
le.

se aliquid defodisse in terra, debet interrogari: Wo sie solches vergraben oder verwahret? Atq; ea res debent investigari. Item/von wem sie solche Zauberer gelernet? Ob sie auch solche Zauberer gegen mehr Personen gebranche / und gegen wem? Was Schadens auch damit geschehen sey?

39. In summa, concludit Imp. in art. 53.

Es sollen solche Wartsuchen und Umstände von dem jenigen / der eine Missethat befanndt hat / gefraget werden / die kein Unschuldiger wissen oder sagen kan.

40. Sed hanc inquisitionem circumstantiarum multi negligunt, idq; procul dubio cum multorum injuriâ & suarum animarum damno. Nam nisi hæc investigatio in examine hoc rigoroso instituat, facilè innocens pro nocente condemnari potest. Et facit etiam hæc interrogatio ad id, ut Jurisperiti scire possint, quam pœnam debeant dicitare. Nam certum est in multis delictis causam minuere pœnam, immò sæpè pœnam tollere: circumstantiæ etiam sæpè aggravant delictum, ut in furto; Sæpè etiam minuunt pœnam.

41. Sed hæc omnia remissâ aliquantulum torturâ. Nam quando inter ejularus & suspiria tortus clamat, se velle fateri verita-

ritatem, aliquantulum remittenda est tortura. Nam verosimile non est, in ipsa cruciatibus constitutum veritatem posse eloqui, aut perpetrata cum circumstantiis in memoriam posse revocare: Sed iis demum, quæ remissâ torturâ confitebitur, fides habenda est *Carpz. quest. 124. n. 27. & seq. per artic. 58. Constit. Crimin. ibi:* Und sol die Sage des Gefangenen nicht angenommen oder aufgeschrieben werden / so er in der Marter thut: Sondern er sol seine Sage thun / so er von der Marter gelassen ist.

Omnes autem responsiones & omnia ^{42c} verba, quæ ille pendens protulerit, immò & lamenta diligenter perscribenda, *Chartar. d. lib. 4. cap. 1. num. 82. Ambrosin. d. lib. 4. cap. 2. num. 3.*

Sed quæritur, an Inquisitus, qui delictum aliquod confessus est, etiam de aliis delictis mediante torturâ interrogari possit sine novis indiciis? Et quidem indubitatum esse opinor super delictis diversi generis cum interrogari non debere, immò nec super delictis ejusdem generis, v. g. furtum confessus non debet interrogari, annè etiam plura fecerit furta, idq; de jure civili certum esse fatentur Doctores omnes allegati, & probati
à Fari-

à *Farinacio quest. 37. num. 169.* Sed de consuetudine Italiae multi contrarium dicunt. Verum consuetudo illa est contraria juri, quamvis autem *Domn. Carpz. quest. 119. num. 68.* videatur affirmare quaestionem nostram; verè tamen loquitur de eo casu, quando de altero etiam delicto adsunt praesumptiones & indicia, ut *ex num. 70.* apparet, ibi: *ac indiciis urgentibus gravatus.* Et expressè negat quaestionem hanc *quest. 124. num. 52.* Etsi tamen non militent indicia contra ream alterius criminis v. g. furti, si tamen in genere famae malae sit, & diffamatus, quod alia etiam crimina commiserit, & plura furta, tunc mediante torturâ, sed moderatori, quaerendum esse existimarem, an etiam alia furta commiserit, cum *Farinac. d. quest. 37. num. 167. 171. & 173.* Immo si falsus est delictum, remissâ tortura, non repugnaverim, interrogandum esse reum, an aliqua alia delicta perpetraverit; sed tamen sine nova tortura.

44. Sed denuò quaeritur, an etiam super sociis & complicibus, mediante torturâ reus sit interrogandus? Et quidem negamus hoc *per l. fin. C. de Accusat.* Sed si adsint indicia de complicibus, vel talia sint delicta, quae sine complicibus non possunt,

vel non solent patrari, tunc etiam super sociis, ut confiteatur, moderatè tamen, torquendum reum esse recte tradunt *Farinac. lib. 1. quest. 11. num. 19.* ubi contra nonnullorum Judicum crudelitatem & præcipitantiam excandescit & exclamat. *Clarus qu. 64. num. 8.* ubi recte monet, Inquisitum, quando in tortura, super sociis interrogatur, non debere interrogari super ipso delicto, à se commisso, & antea confesso, & debere interrogari præmissa protestatione, sine præjudicio criminis confessi. *Chartar. d. cap. 1. libri 4. num. 85. & seq.* Sed hoc non in specie per suggestionem faciendum, an habuerit hunc vel illum socium, sed an aliques habuerit socios. Nam à suggestionem, tanquam à peste, cavendum est Judici, juxta *Ambrosin. d. lib. 4. cap. 2. num. 3.*

Si autem Inquisitus nollet planè fateri, sed tormenta parvipendere videatur, in atrocissimis delictis etiam intendi tortura potest, ut ex *Chartario lib. 4. cap. 1. num. 105.* tradit *Ambrosin. d. c. 2. num. 11.* Memento tamen, inquit *Ambrosinus d. lib. 4. cap. 1. num. 6.* te Christianum esse Judicem, & propterea moderatum & misericordem esse simul te debere in tormentis inferendis. *Gometz. tom. 3. resol. cap.*

cap. 13. num. 5. ipsosq; tortos, vel Innocentiae, vel supplicio incolumes servandos esse, *l. questionis modum 7. ff. de quest.* Præsertim verò moderatione opus est, si persona sit vulnerata, *juxta art. 59. Constit. crimin.* vel alias debilioris Constitutionis: videndum enim an reus sit robustus, an debilis, an senex, an juvenis, an sanus, an infirmus &c. *Farin. quest. 38. num. 33.* Quamvis fieri possit, ut etiam, qui robustior videatur, minimum tamen tormentorum vix ferre possit, quale exemplum juvenis robusti habet. *Clarus d. quest. 64. num. 37.* qui ex tormentis ferè mortuus. Ideò etiam, si reus defecerit, de hoc omnino mentio à Notario facienda, & quando reus de tormentis depositus adspersione aquæ vel acetæ, vel aquæ rosariæ, fuerit refectus. *Ambrosin. lib. 4. cap. 14.* Ubi monet judicem, ne crudelis, & ne nimis credulus sit. Fallere enim non nullos solere & simulare animi deliquium. Sed hæc cordatoribus & Deum timentibus judicibus dijudicanda relinquimus.

46. Tempus detinendi Inquisitum consistit in Arbitrio judicis discreti, pii ac religiosi: nullibi enim jure nostro definitum. Ergò pro qualitate personarum, deli

delictorum, indiciorum hoc supputandum. Moderatè tamen & in temporis destinatione se habere iudex debet, ut Inquisitus remaneat saluus, *d. l. 7. ff. de question.* & potius uti debet benignitate, quàm atrocitate, *Farin. d. quest. 38. n. 53.* Idcirco solet ad manus haberi horologium pulveris, ad effectum cognoscendi quemlibet horæ lapsum: Et cum Reus de tormentis deponitur, spacium temporis per Notarium annotatur, quo ille in tormentis fuit, *Chart. l. 4. cap. 1. n. 115.* *Ambrosin. d. lib. 4. cap. 3.* Immo Actuaris iudicii, si rectè officio suo fungi velit, non tantùm singula verba & lamenta Rei, nec tantùm tempus torturæ, sed & ipsa instrumenta, quibus usus est carnisifex, diligenter conscribere debet, ut rectè Actuarium instruit *Dom. Carpz. d. quest. 124. num. 64.*

Sed cum malefici ac veneficæ seu 47.
sagæ soleant contumacissimè tormenta perferre, vel etiam ridere, immò inter ipsa tormenta svaviter dormire, quasi in lecto, cujus exempla aliquot in Facultate nostra habuimus, ideoq; de his in specie aliquid, potissimum ex *Martino Delrio lib. 5. Disquisit. Magicar. sect. 9.* proponemus. pro-
R

proponit dictus Martinus Delrio: Multiplex, inquit, est causa hujus silentii. Vel enim tacent, quia dolorem non sentiunt; vel quia loqui non possunt, etiamsi sentiant; vel quia nec sentiunt, nec loqui possunt, ut quando profundo somno opprimuntur: (somnia hunc conciliat Dæmon causis merè naturalibus, ut medicamentis soporiferis, & similibus:) Vel sanè quia licet sentiant & loqui possint, robusti tamen & fortes omnia tolerant, & obstinato animo cruciatum &c. contemnunt. Ut non sentiant, solet Dæmon efficere, per quædam naturalem vim obstupesciendi sensus habentia, quibus fit, ut vel dolorem non sentiant, vel lenior ac tolerabilior dolor videatur. Aliquando pondera appensa ipse levat, & corpus ipsum sublevat, funes quoq; quibus ligati & extensi, laxat; Aliquando verò ea, quæ corpori infligi videntur, ipse aliò avertit, aut vim eorum tollit, aut medium densum, quod adstantibus est inconspicuum, interponit, &c. *Et post pauca:* Silentium etiam solet Diabolus inducere occupatione corporea Malefici, præclusis illi interioribus faucibus & ore, eâ moderatione, ut non præfocetur, loqui tamen non queat; &c. Deniq; solet illis

illis membranulas & alia instrumenta magica variis notata characteribus sup-
peditare, quibus in locis corporis secre-
tissimis abditis, exacto sensum adimit
doloris.

Ut his iudices obviant, quid non 48.
moliuntur? multa rite, multa perperam,
inquit *Martinus Delrio d.l.* Nos hac vi-
ce, ut proposito nostro serviamus, bre-
vissimis perstringemus magica vel super-
stitiosa remedia, vera verò remedia plu-
ribus explicabimus. Benedictam sive lu-
stralem aquam qui infundunt, supersti-
tiosè faciunt. Superstitiosum est indici-
um lacrymarum. Superstitiosa est pro-
pinatio aquæ benedictæ cum guttula ce-
ræ benedictæ. Superstitiosum illud eti-
am, quod de interrogandis reis infra Mis-
sarum solennia &c. dicitur.

Sed quid faciendum in tali casu, 49.
ubi venefica videtur impassibilis, adeoq;
nihil profectura tormenta? Respondeo,
primum ipsam per verbi Divini ministros
sedulo monendam, ut fœderi Diabolico
renunciet, veritatem non celet, sed Deo
gloriam. Secundò si his nihil profi-
ciatur, quando venefica est torquenda,
tunc omnibus vestimentis ab aliis multi-
oculis (vel si virilis sexus, à ministris,)
R 2 exuenda,

exunda, & novis vel alienis vestimentis induenda, & ita ad torturam ducenda, ne in vestimentis lateat aliquid maleficii. Tertio possunt capilli capitis & barbæ abradi, immo & per totum corpus, etiam in partibus secretioribus, si fœminæ sint à fœminis, si viri à viris. Nam illas in partibus secretissimis, membranulas diversis characteribus insignitas, interdum absconditas habere notissimum est, & ostendit exemplum illud celebre passim allegatum, quod habet *Dambud. in Præxi crimin. cap. 37. num. 22.* Et hoc potentissimum remedium sæpe se expertum esse scribit *Ambros. d. l. 4. cap. 1. num. 6.* Quarto ne qua unctio fortè adsit, etiam totum corpus prius aquâ calida diligenter abluendum. De quibus modis *Martinus Delrio d. sect. 9.* Quinto etiam tormentum vigiliæ ad vincendas ipsas veneficas maximæ fuisse efficacis narrat *Damhuderius d. l. num. 22. in fin.* Sexto perquiri debent ab hominibus ejusdem sexus os Inquisiti, foramina aurium, narium, partesq; omnes secretiores, & si qua plaga, vel cauterium sive ruptorium, vel incisio in corpore adsit, diligenter investigandum, *Chartarius lib. 4. cap. 1. num. 222. Ambrosinus lib. 4. cap. 7. num. 5.* *Septimo*

primò nequaquam permittendum, ut de foris aliquid comedendum carceratis deferatur *Chartar. d. l. Ambrosinus d. cap. 7. num. 7. Carpz. quest. 125. num. 69.* Octavo ne verba magica submissa voce proferre possint, variis sermonibus ista verborum recitatio interrumpenda est, *Chartar. d. l. G. Ambrosin. in fine.*

Et hæc de Maleficis in specie dicta 50.
sint. Jam ad generalia revertemur. Si ergò delictum fuerit confessus reus, & super circumstantiis, sine suggestione tamen interrogatus, circumstantias expresserit, factâ executione Torturæ, ante omnia circumstantiarum à reo manifestatarum indagacionem diligentem sibi commendatam habere debet iudex. Non enim fides habenda est confessionibus, priusquam de singulis, aut certè majoris momenti circumstantiis, per Inquisitionem certior fuerit factus iudex. Nam licet milies essent ratificatæ confessiones, semper tamen verificandæ sunt cum omnibus suis circumstantiis, & ita observant periti Adsesores & Deum timentes, inquit *Ambrosinus lib. 4. cap. 5. num. 10.* Cuncta enim iudex rimari debet, ne innocens condemnatur, *Carpz. d. quest. 124. num. 60.* ubi allegat *artic. 54. Constit. criminalis,*

minalis, quem utpote maxime necessarium, & contra quem sapissimè peccatur, hic apponere lubet: So obgemeldte Fragestücke / inquit Imperator, aus Bekänntnis die aus oder ohne Marter geschicht/gebracht werden / so sol alsdenn der Richter an die Ende schicken / und nach den Umständen / so der Befragte der bekandten Missethat halber erachtet hat / so viel zu Gewisheit der Warheit dienstlich / mit allem Fleis fragen lassen / ob die Bekänntnis der obberührten Umstände wahr sey oder nicht. Denn so einer angezeigt die Was und Form der Missethat / als vor zum theil gemeldet ist / und sich dieselben Umstände also erkündent so ist daraus wol zu mercken / daß der Befragte die bekante Missethat gethan hat / sonderlich so er solche Umstände sagt / die sich in der Geschichte haben begeben / die kein Unschuldiger wissen kan. Idem habetur *art. 60. ibi*: So auff erkundene redliche Anzeigung einer Missethat halber peinliche Frage sürgenommen / auch auff Bekänntnis des Befragten 2c. flüssige mögliche Erkündigung und Nachfrage geschicht / und in derselben benanter That halber / solche Warheit befunden würde / die kein Unschuldiger also sagen und wissen könne; Alsdenn ist derselben Bekänntnis unzweiffelicher

ther beständiger wette zu glauben / und nach
 Gestalt der Sachen peinliche Straffe dar-
 auff zu urtheilen / *re.* Similia habentur
 in ordinatione iudicii Civitatis Franco-
 furtanæ ad Oderam Tit. Von peinlichen
 Sachen. *ibi:* Und was alsdenn in der
 Tortur beand wird / sol nicht pro certo
 gehalten / sondern nur obiter aufgeschrie-
 ben / und etliche Tage nach Linderung der
 Schmerzen dem Gefangnen hinwider vor-
 gehalten / und darauff befraget / auch flei-
 sig hin und wider nachgeforschet werden.
 Und wenn alsdenn der Gefangene darauff
 endlichen beruhet / sich auch sonst das fa-
 ctum an ihm selbst also befindet / *re.*

Sed quid si habita circumstantia- 51.
 rum investigatione ex falsa deprehendan-
 tur? R. eam falsitatem reo esse objici-
 endam, & improperandam, juxta ar-
 tic. 55. *Crimin. Ordin.* Erfinder sich aber
 in obgemeldter Erkündigung / daß die be-
 tanten Umstände nicht wahr wären; sol-
 che Unwarheit sol man dem Gefangnen für-
 halten / ihn mit ernstlichen Worten dar-
 umb straffen / und man mag ihn alsdenn
 mit peinlicher Frage auch zum andernmal
 angreifen / damit er die obangezeigten Um-
 stände recht / und mit der Wahrheit anzei-
 ge. Denn ja zu Zeiten die Schulbigen dre
 R 4 Umb.

Umstände der Missethat unwahrlich anzeigen / und vermeinen / sie wollen sich damit unschuldig machen / so die Erkundigungen nicht wahr erfunden werden. Sed tamen hoc casu, quia circumstantiae facti sunt in magna varietate, non ex arbitrio judicis repetenda foret tortura, sed exponendum esset mendacium Jctorum Collegio, & eorum votum vel suffragium esset requirendum.

§2.

Si Inquisitus in tormentis confessus fuerit delictum, ejus confessio debet postea per ipsum extra tormenta ratificari. Nam sine ratificatione confessio non valeret, nec illi confessioni mox standum est, nisi reus in illa perseveret. Quam dicit communem sententiam *Clarus S. fin. d. quest. 46. num. 40.* ubi plures allegat. *Ambrosin. lib. 4. cap. 5. num. 1.* *Zang. de quest. cap. 5. num. 36.* *Carpz. quest. 126. num. 17.* Non enim sufficit ratificatio tacita, scilicet quod tortus tacite perseveret in ea confessione, illam non revocando, sed opus est, ut illam expresse ratificet apud acta. *Clarus d. l.* ubi monet judicem, ut tortum in separato post torturam includat carcere, ne à reliquis carceratis ad revocandum instrui possit, & ne metu pœnæ sibi mortem consciscat, interim

interim à iudice omnia instrumenta, quæ hujusmodi pravum conatum juvare possent, diligenter amovenda vel ipsi persona adjungenda ex ministris judicii, *Ambrosin. d. l. 4. cap. 5. num. 44.*

Et illam ratificationem etiam ipse jubet Imperator *Carolus V. in Constit. crimin. art. 56. ibi:* Der Gefangene sol auch zum wenigsten über den andern / oder mehr Tage nach der Marter und seiner Bekänntnis / nach gut Bedüncken des Richters in die Büttel-Stuben / oder ander Gemach / für dem Bann-Richter / und wochen des Gerichts geführet / und ihm sein Bekänntnis durch den Gerichts-Schreiber fürgelesen / und alsdenn anderwärts darauff gefraget / ob sein Bekänntnis wahr sey / und was er darzu sage / auch aufgeschrieben werde. Nam cum tortura sit res periculosissima, fragilis & fallax, *l. 1. §. 23. ff. de quest.* Utiq; ne innocenti pœna capitalis vel alia infligatur, non aliter ipsi fidem adhibendam esse ipsa ratio dictat, nisi ea in loco judicii cessantibus doloribus fideiularum à torto sponte ratificata & confirmata fuerit, qualis confessio ex intervallo ratificata Spontanea dicitur, & ad condemnationem sufficit, *Farinac. quest. 83. n. 69. Carpz. d. qua. 126.*

num. 19. ubi sequentibus numeris quatuor requisita hujus ratificationis recenset, quæ etiam brevibus in gratiam Judicum, uno tamen addito, apponemus.

54. Primò ut fiat extra locum Torturæ, five in Carcere, five extra carcerem. Nam si in loco torturæ fieret, memoria tormentorum animo ipsius obversaretur, & fortè etiam innocentem ad Confessionem compelleret, adhuc enim duraret metus tormentorum: idq; ex receptissima Doctorum sententia & consuetudine, de quâ testantur *Clarus d. quest. 64. num. 42. Farinac. d. quest. 83. num. 71. Et Carpzov. d. quest. 126. num. 20.*

55. Secundum requisitum est, ut illa ratificatio non fiat in continenti, nec paulò post torturam; Sed ex intervallo quodam, & dolore tormentorum cessante. Nam si statim, & nullà interposita morà fieret, non dici posset spontanea confessio, quæ ad condemnationem sufficiat, *Farinac. d. l. num. 73. Mascard. vol. 1. conclus. 353. num. 12. & alii quos allegat, Carpzov. d. l. num. 23.*

56. Quantum verò temporis spatium intercedere debet inter torturam & ratificationem confessionis? quamvis Dd. citati à Mascardo *d. l. num. 13.* requirant diem

diem ac noctem; Rectius tamen nos cum *Farinac. d. quest. 83. num. 86. & Carpzov. d. l. num. 26.* id arbitrio Judicis committimus, secundum qualitatem personæ tortæ, & quantitatem tormentorum: Id quod etiam ex allegato *artic. 56. Constit. crimin.* colligitur ex verbis: *Sum wenigsten über den andern oder mehr Tage &c.* Et placet, quod monet allegato loco *Carpzovius*, ut iudex ad minimum per unum diem & noctem requiescere sinat reum post torturam ad summum verò ultra tertium diem ratificationem non differat, ne occasionem præbeat revocationi confessionis.

Tertium requisitum istius ratificationis est, ut fiat coram Iudice, duobus Scabinis & Notario, adeò ut si coram testibus facta esset, non sufficeret, quia esset extrajudicialis. Ergo ut ex eà condemnatio sequi posset, in forma Judicii coram Iudice, Scabinis & Notario fieri debet. Idq; ipsum verba dicti articuli 56. expressè præ se ferunt, *ibi: Für dem Wann. Richter und zweyen des Gerichtes &c.*

Quartum requisitum est, ut Notarius torto suam confessionem de verbo ad verbum clarâ & altâ voce prælegat, ac
 oportet

oportune interroget, numquid contenta in depositione sibi lecta falsus fuerit, an aliquid velit addere. Quod si reus repetat, dicatq; se illa confirmare, nihilq; se prædictis posse addere, vel detrahere, semel atq; iterum commonefaciendus est, ut benè advertat, cum de ipsius vitâ agatur ac capite, nec judicem fallat, aut Deum ludificetur, sed ut dicat tantummodo veritatem, & omnia mendacia caveat. Ita judicem rectè instruit *Ambrosinus d. cap. 5. num. 6. & seq.* idq; ex verbis dicti *articuli 56.* colligitur, ibi: *Sein Bekänntnis durch den Gerichtschreiber fürgelesen/und alsdenn anderwärts darauff gefragt/ ob sein Bekänntnis war sey/ &c.*

59.

Quintum requisitum, ut singula verba formalia, & si fieri possit, etiam gestus Inquisiti per Notarium diligenter consignentur, *Carpz. d. l. num. 33. per verba finalia d. art. 56.* Et rectissimè monet *Carpz. d. l.* nequaquam iudicii Notario permittendum, ut verba à reo prolata mutare posset, sed ipsum debere verbotenus responsum & ratificationem rei conscribere, singulaq; verba consignare, ne forsitan sensus ratificationis haud absq; Rei periculo unâ cum verbis inverzatur, quod etiam supra monuimus in

Exa.

Examine Rei. Et sanè nunquam hoc factis inculcare potest: namq; hac in re ut facilis, ita frequens lapsus est.

Demùm quæritur, an etiam post ter- 60.
rionem necessaria sit ista ratificatio?
Quod sanè cum *Carpzovio d. l. num. 35. & Farinac. d. quest. 83. num. 70.* affirmare non dubitamus. Nam negari non potest, hanc confessionem esse non spontaneam, sed metu tormentorum ob aspectum instrumentorum Tortoris fuisse expressam. Ergò ad condemnationem sine ratificatione non sufficeret.

Sed interdum usu venire solet, ut in- 61.
quisitus suam confessionem in Tortura factam ratificare & repetere nolit, sed eam potiùs expressè revocet, dicens se tormentorum exquisitissimis doloribus eò compulsus, ut fateretur, & fortè plus se falsurum fuisse, si de pluribus fuisset interrogatus: Quid tunc agendù? Communiter Dd. statuunt, eò casu regulariter sine aliis novis indiciis ad torturam denuò revocari posse, nam hoc ipsum esse novum indicium, quod in Tortura crimen confessus est: immò ipsa variatio per se indicium est, *l. 10. §. 5. ff. de quest.* Atq; hæc est sententia Dd. communis, de quà testatur *Clarus d. quest. 21. num. 36.*

Ant. Gometz tomo 3. resolut. cap. 13. n. 26. circa finem. Carpz. d. quest. 126. num. 46. Idq; Imperator Carolus V. in Constit. crimin. art. 57. confirmavit his verbis: So der Gefangene / die vorbekante Missethat läugnet / und doch der Argwohn / als vorstehet / vor Augen wäre / so sol man ihn wider ins Gefängniß führen / und weiter mit peinlicher Frage gegen ihn handeln.

62. Sed exceptio additur in verbis sequentibus *dicti artic. 57.* Es wäre denn / daß der Gefangene solche Ursachen seines Längnens vorwände / dadurch der Richter bewegt würde zu glauben / daß der Gefangene solche Bekänntniß auß Irrsals gethan: Alsdenn mag der Richter denselben Gefangenen zu Auführung und Beweifung solches Irrsals zulassen. Ex quibus verbis apparet, Judicem non debere statim Inquisitum suam confessionem revocantem raptare ad tormenta, si Inquisitus ex errore se confessum esse alleget.

63. Sed quid si errorem non alleget reus, sed sævitiã tantum tormentorum adactum, confessum esse dicat, quid tunc faciendum Judici? Ego ne tunc quidem statim torturæ subjiciendum putarem. sed percurrenda potius acta atq; v. dendum, qualibus iudiciis reus sit gravatus

vatus, an illa admodum urgentia, an fallibilia: videnda etiam tormentorum, quantitas, considerandum tempus torturæ, an diu in tortura steterit, & primò semper negarit: considerandum, annè etiam circumstantiæ quædam rei adsertioni adimniculentur, an circumstantiæ à reo in Tortura assertæ in rei veritate se ita habeant: quærendus etiam reus, annè adhuc innocentiam suam docere velit vel errorem. In dubiò, puto ad Facultatem seu Collegium Jurisperitorum rem deferendam esse. Nam & indicia plura concurrentia, licet admodum urgeant, interdum tamen fallunt. Ideoq; in dictanda repetitione torturæ providum esse debere Judicem existimo, nec hic aliquid statuendum sine consilio prudentum, præmissa tamen investigatione Circumstantiarum, de qua supra.

Sed si reus in tortura secunda fate- 64
atur delictum, ac denuò postea confessi-
onem ratificare nolit, sed secundo revo-
cet? hinc ad tertiam torturam (præmissis
tamen Considerationibus, ut jam propo-
sui,) Judicem devenire posse Dd. com-
muniter statuunt, *Clarus d. quest. 21. n. 36.*
in fine. Ant. Gometz. d. cap. 13. num. 27.
Farinac. quest. 38. num. 99. ubi tertiam.
tortu-

torturam admittit, quando indicia sunt multum urgentia & manifesta. *Ambrosin. d. cap. 5. num. 14. ubi num. seq. rectè monet, ut jam antea monuimus, considerandas esse præcedentium indiciorum qualitates; Si enim gravia fuerint indicia, (& crimen etiam atrocius) tertiam putat adhiberi posse torturam.*

65. Verum quæ de repetenda tortura dicta sunt, non eò pertinent, ut in repetita tortura Inquisitum tamdiu detinendum & fatigandum esse putemus, donec priorem confessionem ratificet, sicut non nullos hoc facere testatur *Clarus d. q. 21. num. 36. & Ambrosin. d. cap. 5. num. 13. qui eos Judices Carnifices appellat: Sed hoc ita intelligendum, quod de novo torqueri possunt, sed non ultra tempus consuetum, & à Judice modesto ac religioso determinandum. Nam secunda tortura hoc casu non gravior, sed potius levior esse debet primâ.*

66. Sed quid si tertiâ vice tortus fateatur, & denuò neget post torturam? Hic communis videtur sententia, non posse ulterius judicem progredi, sed debere rem absolvere, *Farinac. d. quest. 38. n. 105. Ant. Gometz. d. cap. 13. num. 28. Martin. Delrio d. lib. 5. sect. 9.*

Sed ea, quæ supra dicta sunt, eum qui confessionem in tormentis factam revocaverit, iterum torturæ subjiciendum esse, de eo casu intelligenda sunt, si post torturam, quando ratificare debet, confessionem revocet. Sed si inter ipsos dolores minus apertè ac ingenuè confessus sit delictum, mox verò eam, ut tormentorum magnitudine extortam, revocet, durante adhuc quæstione, is aliis non concurrentibus ad torturam revocandus non est, ut rectè *d. artic. 57.* declarant *Matth. Steph. ibi num. 5. circa finem & Bened. Carpz. d. quæst. 126. num. 61,*

Interdum verò licet in torturâ **68.**

prima nihil fassus fuerit inquisitus, nihilominus tamen denuo torqueri potest, quæ torturæ repetitio vocatur, ac judici discretò permittitur à *Carol. V. Imp. in Ordin. crim. artic. 58.* Sed non esse repetitioni locum, *Dd. communiter statuunt, nisi nova interveniant indicia, Clarus §. fin. quæst. 64. num. 46. Farin. q. 38. num. 88. per l. 18. §. 1. ff. de quæstion.* Ubi per evidentiora indicia non intelliguntur, quæ prioribus firmiora, sed quæ à prioribus sunt specie diversa vel substantiâ, ut post alios rectè interpretatur *Carpzov. quæst. 125. num. 43.* immò quævis in-

S dicia

indicia ad torturam per se sufficientia, licet infirmiora sint per se considerata prioribus: quia tamen priora per torturam sunt purgata, ideò posteriora seu nova indicia prioribus jam elisis sunt urgentiora & evidentiora. Sed de Repetitione plura non addo. Quando enim nova emergunt indicia post torturam, super iis instituenda Inquisitio, examinandus super iis Inquisitus, audiendi testes & tunc de novo casus transmittendus est ad Collegium jurisperitorum, quorum iudicium erit, ane nova indicia ad torturam sint sufficientia, an non. Sed hos informare mei instituti non est.

CAPITIS OCTAVI

Membrum VI.

Quomodo contra absentem procedendum.

S U M M A R I A.

1. *An contra absentem inquisitio specialis formanda? N. n. 1.*
2. *Quomodo jure civili contra absentem procedatur? R. n. 2.*
3. *Quomodo ex Ordinatione Carolina? R. num. 3.*

4. *An*

4. An procurator in criminalibus & precipue in processu inquisitionis ex parte rei admittatur? N. n. 4. & 5.
5. Quod limitatur num. 6. & seq.
6. Quomodo absentem iudex in potestatem suam redigere debeat? R. n. 11.
7. An absenti, quem iudex carceri mancipare nequit, saluus conductus dandus? A. n. 12.
8. quotuplex saluus conductus? R. n. 13.
9. An in saluo conductu hoc tacite actum, ut liceat secure recedere? A. n. 14.
10. Quinam sit conductus specialis? R. num. 15.
11. Cui concedi saluus conductus possit? R. num. 16. & seq.
12. quomodo tollatur saluus conductus? R. num. 19.
13. An reus cui datur saluus conductus, pignoribus cadere possit? A. n. 20.
14. An si fidejussor pœnam solverit, contra reum repertum adhuc procedi possit? A. num. 21.
15. Quo jure ad bannum procedi possit? R. num. 22. & seq.
16. Quid sit Bannum? R. n. 27.
17. Quomodo jure Saxonico procedatur ad bannum? R. n. 28. & seq.
18. Quis sit effectus banni? R. num. 32.

19. *Quomodo jure communii ad bannum agatur? R. num. 34.*
 20. *Quomodo in Marchia? R. num. 29. & 35.*
 21. *Quomodo contra bannitum captum procedendum? R. num. 36. & seq.*

1. **H**Actenus de præfente reo actum fuit. Sed cum sæpè reus crimine commisso latitet, vel effracto carcere aufugiat, vel alias judicium eludat, ideò quaeritur, quid cum absente agendum? Et primò quidem certum est, quod per Inquisitionem specialem, contra absentem non procedatur, nisi ubi pœna est relegatio vel pecuniaria: aliàs verò absentem ad pœnam relegatione graviolem condemnari non posse, *per l. absentem s. ff. de pœnis*. Ideò jure civili necessarium est, ut rei absentes requirantur, *t. t. ff. & C. de requirendis reis*.

2. Citato itaq; reo nec comparente, ille annotatur, seu inter reos refertur, bona ejus obsignantur, postea Edictis adesse jubetur, significata simul ipsi bonorum annotatione: quo facto, si intra annum compareret, recuperat bona annotata, quæ nondum erant acquisita Fisco, *l. 1. C. de requirend. reis*. Si intra an-

num non adsit, nec absentia justas causas alleget, bona in fiscum coguntur, & sequitur infamia. Ideoq; si postea accedat iudicem, & innocentiam suam velit defendere, non auditur, quoad bona semel confiscata, sed quoad poenam criminis personae infligendam, auditur semper *l. 2. C. de requirend. reis.*

Sed id, quod de annotatione bonorum dictum, hodiè in Imperio Germanico per Carol. V. paululum mutatum est. Quamvis enim fugitivi bona etiam hodie annotanda sint, & cavendum, ne quid ex iis rebus ad fugitivum transferatur, & per hoc illius fuga instruatur; non tamen ea bona annotata adquiruntur Fisco, sed conservantur proximis heredibus. *per art. 206. Ordinatio criminalis*, cujus haec sunt verba: So ein Uebelthäter außweicht / so sol der Richter zweyn oder drey desselben fürchtigen Freunde erfodern / und in Gegenwartigkeit derselben / und zweener Schöppen des Gerichtes / der Sachen unverdacht / all seine Haab und Güter / so in seinem Bericht gelegen / durch den geschwornen Gerichtes-Schreiber etgendlich beschreiben und auffzeichnen / und dem Uebelthäter nichts davon folgen lassen. Aber welche Güter verdächtig wären?

wären / und nicht liegen möchten / die sol
 der Richter mit zweyen des Gerichts / und
 obgetheilten von der Freundschaft / ver-
 käuffen / und was also draus erlöset wird /
 auch beschreiben / und das Kauff-Geld /
 sammt der Verzeichnis hinder das Gericht
 legen / allda es Weib und Kindern / oder
 andern seinen nächsten Erben zum besten /
 unverrücket sol erhalten werden. Wolten
 aber des Flüchzigen Freunde solch beschrte-
 ben Gut / zuvor und ehe es hinder das Ger-
 richt gezeget / oder aber auch darnach / zu
 ihren Händen nehmen / und ein nochdürff-
 tigen Bestand und Pflicht thun / berührt
 Gut also in Haftung zu behalten / und
 dem Flüchzigen / dieweil er unvertragen /
 oder die Sache unangeföhret ist / nichts
 davon folgen zu lassen / das solt ihnen ge-
 statet werden. Doch solten die gedachte
 Annehmer der berürten Güter des Thä-
 ters Eheweib und Kindern / ob er die hät-
 te / nochdürfftige Lebens-Nahrung von sol-
 chen Gütern reichen / und das alles mit
 Rath und Wissen des Richters und vor-
 gemeldter Obrigkeit thun / und sollen auch
 die Richter und Obrigkeit zu ihrem Nu-
 gen den Flüchzigen von ihren Gütern gar
 nichts nehmen. Ex quibus apparet 1.
 annotationem statim faciendam. 2. Bo-

na annotata à fugitivo reo etiam post annum semper recuperari posse 3 ea nunquam Fisco adquiri, nisi in crimine Majestatis. 4. Sed ea tantum conservanda proximis, & curandum, ne aliquid ex bonis suppeditetur fugitivo, ne is inde fugam suam instruat.

Sed cum absentis Rei Procurator & 4 defensor in judicio se sæpe offerre soleat, ideoq; ut judicem hac in parte instruamus, agendum jam est de ea quæstione, an in criminali processu, & in specie in processu inquisitorio Procurator vel defensor ex parte rei ad merita causæ tractanda admittendus sit? Et regulariter hoc negandum est per l. pen. §. ad crim. i. ff. de publ. judic.

Causa prohibitionis est, i. ne per 5 procuratorem absens mentiatur, quæ præsens dicere erubesceret, quæ ratio non minus in reo, quàm in Accusatore militat. 2. Quia Rei præsentia opus est, ad veritatem eruendam, cum ex vultus pallore, consternatione, titubatione, ac inconstantiâ sermonis multa indicia admissi criminis resultent, l. 10. §. pen ff. de Quest. Donel. lib. 18. cap. 10. Carpz. qu. 105. num. 44. 3. ne principalis interim poenæ se subducat, & ita judicium eludatur,

cum absens damnari non possit, *d. l. absentem 5. ff. de pœnis. Carpz. d. quest. 105. num. 42. 4.* Procurator idoneè satisfacere in criminalibus non potest, cum ad pecuniariam tantùm pœnam se obligare possit, *Carpz. d. l. num. 43.* Et hæc prohibitio multò magis in processu Inquisitorio locum habet, quanto magis hic sine litis sufflamine ac citius expediri causa debet, *Carpz. d. quest. 105. n. 51. & seq.*

6. Sed limitatur regula: i. nisi tale crimen sit, cujus pœna sit relegatio, *Farinac. quest. 99. num. 67.* vel minor relegatione, ut pecuniaria, *per l. 1. ff. an per alium cause appellationum reddi possint.* Ubi etiam ad merita causæ & ad plenam defensionem admittitur Procurator vel Defensor, *per d. l. 1.* Et hanc legem primam indistinctè ita communiter Dd. accipiunt, *per tradita Farin. quest. 99. num. 76. Menoch. lib. 1. quest. 80. num. 5. Carpzov. d. quest. 105. num. 77.*

7. Secundò limitatur vel potius declaratur dicta regula, ut Procurator possit intervenire pro absente reo, non quidem ad merita causæ tractanda, sed ad causas absentis allegandas, *per d. l. pen. §. 1. ff. de publ. judic. l. 3. C. de Accus.* Hic enim cessant rationes, quas Procuratorem
 Rei

Rei arcere supra enumeravimus, *Carpzov. d. quest. 105. num. 66. & seqq.*

Sed an sine mandato hic admit- 8.
tetur? Resp. si causæ necessariae ac
facti, quæ etiam volentem impediunt,
ut quia in carceribus alibi detentus, æ-
grotus &c. admittitur quoq; sine man-
dato, *Farinac. d. quest. 99. num. 280.* præ-
stito tamen juramento malitiæ, *Farinac.
d. l. num. 294.* Si verò causæ probabi-
les, ut suspecti itineris, loci non tuti, pe-
stiferi, quia his reus renunciare potest,
ideò requiritur mandatum, nisi essent
notoriæ, *Farinac. d. l. num. 280. & ex eo
Hilliger in Donell. lib. 18. cap. 10. lit. E.
pag. 342.*

Tertio limitatur, ut quoties quis ab- 9.
sens condemnari potest, sive jure com-
muni, ut in casu *l. 4. §. ult. ff. de Sicar.*
& in crimine Majestatis: sive ex consue-
tudine, sicut in tota Italia contra absen-
tes ad Bannum agitur, ut iis casibus Ab-
sentis admittatur Procurator, *per l. ser-
vum 33. §. publicè 2. vers. ubicunq;. ff. de
Procurat. Hillig. d. l. pag. 343.* Ubi tamen
non auditur ut Procurator, sed tantum
ut Defensor, seu Instructor, ac informa-
tor veritatis, cujus officium est, ut judi-
ci assistat, super innocentia rei eum in-
S 5 Fruat,

struat, ejus causas alleget, probationes offerat &c. id quod pluribus persequitur *Hilliger d. pag. & seq.*

10. Quartò Procurator etiam admittitur, si agatur non de meritis causæ, sed de Exceptionibus declinatoriis ac dilatoriis v.g. Si dicat Procurator, judicem non esse competentem, *Gail. lib. 1. de P. P. cap. 10. n. 46. Carpz. d. quest. 105. num. 69.* de quibus & similibus casibus exceptis plura videantur apud *Farin. d. quest. 99. Carpzov. quest. 105. Menoch. d. quest. 80. Hillig. d. l. & alios.*

11. Sed quid si reus fugitivus citatus nolit comparere? Resp. tunc judici incumbere, ut reum persequatur literis patentibus incarcerationis, *mit offnen Gred. Breiffen* / & has cum ministris circumcirca ablegat, & omnibus modis laboret, quo delinquens capiatur, & per modum Inquisitionis postea contra ipsum procedatur, *Carpz. in Pract. Crim. q. 112. n. 34.*

12. Quod si verò nulla opera capi & incarcerari possit, tum demum petenti fugitivo salvus conductus concedi potest. Sed quaeritur I. quinam salvum conductum concedere possit? Et quamvis id solum Principem facere posse putet *Fachin. lib. 9. quest. 62.* Rectius tamen senti-

sentiant, qui à quolibet Magistratu me-
rum Imperium habente, saluum condu-
ctum, concedi posse putant. Nam cum
contra absentem pronunciare jure com-
muni non possit, ne criminalia judicia
planè omittantur, necesse est saluum,
conductum concedi à iudice posse, quod
& consuetudine observari testatur *Carp-
zov. quest. 112. num. 23. & facit artic. 76.
Constit. Crimin.* Idem apud nos observa-
tur, quamvis plerumq; soleant super hoc
articulo iudices consulere peritiores.

Quotuplex verò est salvus condu- 13.
ctus? Communiter dicitur esse duplex:
Generalis & specialis. Generalis est,
quando iudex absq; præstitâ cautione,
reo citato, tribuit securitatem, ad judi-
cium veniendi, & inde recedendi *Carp-
zov. quest. 112. num. 4.* Sed hic generalis
salvus conductus non nisi diebus iudicis
securitatem reo promittit, *Dass er zu ti-
nem jeden Gerichtes Tage sicher zu ünd ab-
reisen möge. Zanger. part. 2. de Except.
cap. 5. num. 53. Carpz. d. l. num. 10.* ita
tamen, ut generalis salvus conductus se-
curitatem per triduum fere præstet, sci-
licet quo reus primum ad comparandum,
alterum ad tractandum in iudicio, terti-

um habeat ad redeundum, *Carpzov. d. l. num. 13.*

14. Sed quæritur, si non expresse dictum in formula salvi conductus, quod secure possit ex loco iudicii recedere, an è hoc tacite etiam actum videatur, ut possit secure reverti domum? Resp. id meritò affirmari cum *Carpz. d. quest. 112. num 8.* Neq; enim, inquit Jctus ille celeberrimus, in fidei aut securitatis promissione solum quid concedens, verum etiam quid recipiens virisimiliter cogitarit, inspiciendum est. Recipiens autem de reditu cogitasse præsumitur, aliàs salvus conductus nullum haberet effectum, & aliàs captiosa esset concessio salvi conductus, quod de iudice præsumendum non est. Sed hæc usq; ad sententiam definitivam sunt intelligenda, *Bis etwas peinliches wider ihn erkant / Zang. d. cap. 5. num. 20.*

- Nam contra vim tantum, non juris executionem salvus conductus conceditur, *per artic. 156. Ordinat. crimin. in fine: Und sol derselbe zum Rechten für unrechter Gewalt / und nicht weiter / vergleitet werden.*
25. Specialis verò salvus conductus est, quando reo, præstitâ cautione, plena datur securitas, sub publico sigillo iudicii, ut per totum tempus litis durantis liceat
ip̄

ipsi in loco iudicii inter suos commorari, & deliberare cum amicis & Cognatis suis de defensione suæ innocentia, *Carpz. d. quest. 112. num. 20. & seq. & Dd. ab eo allegati.*

Sed cui concedendus saluus conductus. 16.
 Et rectissimè hoc etiam explicatur à *Dom. Carpzov. d. quest. 112. num. 32. & seq.* dum distingvit inter absentem ac latitantem, atq; præsentem seu incarceratum. Si reus sit fugitivus & latitet, & Magistratus omnibus modis laborarit, ac officiales suos cum literis patentibus incarcerationis ablegaverit, quo delinquentem caperet, nec ipsum tamen in potestatem suam redigere potuit: quando, inquam, Magistratus videt se frustra laborare, & metuit, ne reus longius recedat, hoc inquam casu, reo absentem & petenti melius est, ut saluus conductus detur sub cautione; quod reus se velit in quibuscunq; actibus, & præsertim tempore sententiæ definitivæ sistere; quàm ut causa planè maneat indiscussa. Et certè negari nequit, utut delictum sit notorium atq; atrox, quia tamen reus negat delictum, vel aliquam qualitatem ac circumstantiam allegat, quæ probata ipsum à pœnâ delicti saltem ordinariâ, si non

si non omni, liberaret, rem fieri dubiam. Sed hoc, ut dixi, & benè notandum pe-
to, non aliter intelligendum, quàm si ju-
dex omnem operam in reo capiendo,
præsertim in gravioribus, sed frustra, im-
pendisset.

17. Posteriori casu, quando reus est in
vinculis, tunc securitas sive salvus con-
ductus Reo non debet dari, ne aufugiens
judicium eludat, *l. Divus 3. ff. de custod. re-
orum. Farinac. quest. 33. num. 48. Dambud. in Praxi crim. cap. 20. num. 4. Carp-
zov. d. quest. 112. num. 43. & poenæ corpo-
rali non posset per fidejussorem satisfieri,*
Dambud. d. l. Nisi esset delictum leve,
*Dambud. d. l. Carpz. d. l. num. 45. aut re-
us gravi morbo decumberet, vel rea esset
vicina partui, & ratio sanitatis Rei in-
carcere haberi non posset, Carpzov. d. l.
quest. 112. num. 48. aut ex processu videat
judex, reum esse insontem, tunc judex,
si ita ipsi videbitur, poterit reum sub fi-
dejussoribus relaxare, argt. l. 2. C. de ex-
hibend. reis. Clarus §. fin. quest. 46. n. 10.*
Carpz. d. quest. num. 53.

18. Sed nolim autor esse judici, ut sine
consilio sapientum reum relaxaret sub fi-
dejussoribus, sed tutissimè aget, si periti-
ores super hoc puncto consulat.

Tollitur verò saluus conductus plu- 19.
 ribus modis: 1. si ipse reus offendat ad-
 versarium suum, & sic ratione sui secu-
 ritatem violet, *argt. l. si quis major 41. C.
 de Transact. Carpz. d. quest. 112.* 2. si per
 sententiam ipsi vel tortura vel pœna cor-
 poralis dictitetur; tunc enim cessat sal-
 uus conductus, & reus carceri mancipa-
 tur. *Wenn etwas peinlichs über ihn er-
 fahret wird.* Nam non datur ipsi securi-
 tas, nisi contra vim & injurias, non con-
 tra juris executionem, *d. art. 156. in fine*
 3. Si tempus salvo conductui præfixitum
 præter lapsum. Nam solet nonnunquam
 saluus conductus ad certum tempus re-
 stringi v. g. tres menses &c. hoc fine, ac
 reus iudicium eludat, protelando litera,
 & ambages quærendo. 4. Si reus deli-
 ctum spontè fuerit confessus, purè scili-
 cet, & non cum qualitate aliquâ, quip-
 pe in confessum non sunt partes alia ju-
 dicis, quam ut illum condemnet, & in
 jure confessus pro iudicato habetur, *l. post-
 rem 56. ff. de re judic. Carpz. d. quest. 112.
 num. 82.*

Dixi suprâ, saluum conductum sub 20.
 cautione fidejussoria dandum, ubi quanti-
 tas, in quam se obligant fidejussores, à
 Collegio peritorum ut plurimum deter-
 minari

minari solet: sed annon pignoribus cavere reus potest? Id recte affirmare videtur *Carpzovius d. quest. 112. num. 98.* Nam regulariter hodiè, ubi satisfactio exigitur, ea pignoribus etiam fieri potest, *Wesemb. in w. Qui satisfacere num. 7.* præsertim si alter pignoribus sit contentus, *l. ult. §. 3. ff. Quod legatorum. l. 61. de V. S. & ibi Gædd. num. 3.* Sed juratoria cautio ad obtinendum specialem salvum conductum non sufficit, nisi crimen sit levius, *Carpz. d. l. num. 104.* qui & rectissimè *num. 119.* statuit contra *Matth. Colerum*, fidejussorem non obligari ad pœnam promissam, nisi quando in ultimo termino non comparet, ubi pœna corporalis vel tortura dicitur.

21. Sed quæritur commodè, si reus, ut fieri solet, ultimò termino emanat, & fidejussor summam promissam exolverit, an non reus postea, si occasio ferat, iterum in vincula conjici, & sententia contra ipsum lata executioni dari possit? Quod etiam affirmamus cum *Carpzovio num. 133.* quia pœna per cautionem promissa, magis concernit contumaciam fidejussorum, non sistentium reum, quam ipsum principale delictum, & aliàs reus posset

posset pro lubitu pœnam corporalem fugiendo convertere in pecuniariam.

Est & alius modus procedendi contra absentes, scilicet processus Banni, qui non quidem jure justinianæo receptus, sed consuetudine: & quidem tam in foro Saxonico, quam aliis Imperii partibus. In Italia sanè processum Banni frequentissimum esse, tot tractatus de Bannitis sc. *Jacobi de Arena, Nelli à S. Geminiano, Flaminii Chartarii*, aliorumq; testantur.

In Camera Spirensi in duobus casibus receptus est processus Banni, scilicet in casu contumaciæ & fractæ pacis publicæ. De quo processu Banni agit *Gail. in doctissimis libris de Pace publ.* Sed de eo agere non est nostri instituti.

In Saxonico foro in omnibus delictis contra absentem ad Bannum proceditur, sicut etiam multis in locis, ubi jus civile aliàs viget.

In conventionem etiam illâ inter Serenissimum Electorem Brandenburgicum & Duces Pomeraniæ ac Megapolitanos initâ cautum, quod citationes edictales contra receptatores prædonum decerni, & si contumaciter emanerint, pro convictis illi haberi possint: *h. v. Dte jeho*

gen aber; welche auff solche Ladung sich nicht
gestellen / oder aber sich der zuerkandten
purgation hernacher weigern / die sollen als-
dann der That schuldig und überwunden
gehalten werden / &c. ubi in sequentibus
excipiuntur causæ absentiaë necessariaë.

26. Et in multis locis Imperii consue-
tudinem istam vigere, ut homicida absens
damnari possit, apparet *ex artic. 155. Or-
din. Crim.* ubi ista consuetudo non impro-
batur. Ideoq; de processu Banni hic eti-
am brevissimis agendum.

27. Est autem processus Banni, quo ob
delictum Judex procedit ad instantiam
Accusatoris contra absentem, in hoc ut
contumaciter si emanat, veluti confes-
sus condemnari possit, *Nellus d. Tractat.
de Bannitis part. 1. num. 1.* Requisita e-
jus processus, ut scilicet ille locum habe-
at *ex Dom. Carpz. quest. 140. n. 49. & seq.*
possunt constitui duo: J. ut præcesserit
generalis inquisitio de corpore delicti, &
personâ delinquentis, ita ut ex ea gene-
rali inquisitione non tantum certò con-
stet de corpore delicti: sed etiam proba-
biliter de personâ delinquente, quæ in-
diciâ ex generali inquisitione resultantia,
non parum adjuvat fuga Inquisiti. 2. ut
deliq

delictum tale sit, ut poena ultimi supplicii locum habeat.

Processus autem Banni ita se habet 28.
 jure Saxonico, ur brevissimis declarem. Constituto judicio criminali publicè citatur reus absens, & fugitivus, & quidem vel ter, ut qualibet citatio duas septimanas complectatur: vel unâ citatione peremptoriâ cōtinente sex septimanas & tres dies. Eaq; citatio debet fieri per Edictum, quod debet publicè affigi in trium diversorum Dominorum territoriis & Districtibus, si scilicet vagabundus sit.

In caussa Rapinae, ut hoc obiter dicam, in nostro Electoratu, in quo tamen aliàs non jus Saxonicum, sed Civile observatur, ubi contra Absentem & fugitivum procedi potest, citatio Edictalis in quatuor Urbibus principalioribus affigenda: juxta allegatam Conventionem Sereniss. Electoris Brandeb. cum Illustriss. Ducibus Pomeraniae & Megapolit. h. v. *Wider die jentzen / so entkommen / sonst aber bekand seyn / sol also verfahren werden / daß sie in vier Haupt-Städten des Landes / in welchem Lande Raub / Mord oder Mord verübet / öffentlich angeschlagen / und auff einen gewissen Tag / mit Zuschick*

Schreibung eines gewissen Beletts geladen werden / ihre Unschuld bezubringen / re.

30. Citatione jam legitimè factâ & reo in termino primo non comparente, & accusatore (quia hic ordinarius processus, atq; adeò etiam accusator necessarius est, quem iudex ex officio constituere potest,) contumaciam ejus accusante, statim condemnatur & bannitur, usq; ad probationem legitimi impedimenti, & idoneam excusationem: & denuo citatur ad modum supra scriptum ad probationem impedimentorum. Quod si in isto termino secundo reus non compareat, declaratur reus, incidisse in Bannum, affixa declaratione Banni iis in locis, in quibus antea citatus.
31. Quod si ultra annum & diem in Banno perseveraverit reus, neq; se purgaverit, ad superius Bannum (seu die *Oberoch*) agere accusator potest, processu eo, ut antea diximus, & sic etiam in secundo processu ea observantur, quæ in Banno simplici.
32. Effectus Banni simpliciis est, ut bannitus ob contumaciam habeatur pro convicto, ita ut in Territorio Bannientis iudicis, à quolibet tanquam de crimine convictus, capi & executioni iudicis bannientis tradi possit. Su-

Superioris Banni hic est effectus , 33.
 ut J. contumax non tantum habeatur pro
 convicto in territorio iudicis bannientis,
 sed etiam totius Provinciæ Domini super-
 rioris, adeo ut contra eum ubiq; crimina-
 liter agi possit. Deindè bona ipsius con-
 fiscantur, salvâ uxori statutaria portione,
 & liberis legitimâ. Hæc de formâ pro-
 cessus Banni maximè foro Saxonico, quam
 prolixius describit *Carpz. d. q. 140.*

Ubi autem non observatur jus Sa- 34.
 xonicum, sed jus commune, & nihilomi-
 nus processus Banni receptus est, ibi atten-
 dendæ sunt consuetudines loci. Nam
 in jure communi non habemus proces-
 sum banni, nisi Imperialis contra con-
 tumaces & Pacis publicæ violatores. Sed
 ubi non apparet Consuetudo specialis, i-
 ta procedendum putarem, ut citato ab-
 sente, & quidem per Edictum in trium
 Dominorum territoriis, vel in quatuor
 urbibus affixum, ut suprâ dictum, (nam
 facit hoc, ut ad noticiam Rei pervenire
 facilè possit) & citato quidem reo pe-
 remptoriè datoq; termino, qui trium ci-
 tationum tempus complectatur, accusa-
 tor à iudice ex officio constitutus debet
 in termino contumaciam Rei accusare,
 & petere, ut ex statuto contumax etiam

in hoc negotio criminali pro convicto habeatur & declaretur. Quo facto reus citandus esset per Edictum, modo jam declarato, ad audiendum & videndum se, banniri, vel ad allegandam causam, quare non. Quod ex parte 3. artic. 43. Ordin. Cam. potest probari, ibi: Doch wo der Kläger also zur Acht wider den Ungehorsamen procediren wolte / sol er denselben von neuem dazu / wie sich gebühret / und nemlich zusehen und hören / sich unbescholt sein Ungehorsam in die Acht und Oberacht zu erkennen / oder Ursachen dawider fürzuwenden / laden und citiren lassen. Und so er darauff ausbleiben / und abermals ungehorsam seyn würde / alsdenn allererst nach erkandtem und beschehenem Ruffen / auch Verscheynung der dreien Gerichts Tage / hernach in die Acht erkläret und erkennet werden. Quæ quidem de Banno Imperii & causis civilibus loquuntur, huc tamen verè accommodari possunt.

35. In Marchia, Pomerania & Megapolitano Ducatu quomodo, citatione peremptoriâ facta, procedatur, apparet ex dictâ Conventione Principum §. Auf den ungehorsamen Satz aber sollen sie alsbald ehrlös gemacht / des Landes bandiret / auch als ehrlös durch den Nachrichter in der

der Haupt-Stadt / so dem Orte / da der Raub begangen / am nächsten gelegen / in allen der Stadt Haupt-Gassen / proclamiret und außgeruffen werden / *ic. ubi in sequentibus additur, etiam ad Duces, si militiam sequantur, scribendum esse.*

Sed quomocunq; formato ex consuetudine loci processu Banni, si captus sit bannitus, non statim exequenda est sententia; sed bannitus captus ad deductionem innocentiae suae admittendus est, *juxta artic. 155. Ordin. crimin.*

Præcipue verò instituenda est primò recognitio personæ, *Farin. quest. 11. v. 21.* quæ facienda per propriam rei condemnati confessionem. Interrogatur enim, an sit ille ipse, contra quem processus Banni institutus. Potissimum verò hæc recognitio necessaria est, quando ignotum antea fuit nomen Inquisiti, quem modum recognitionis pluribus describit *Ambrosinus lib. 6. de modo formandi processus informativum cap. 1.*

Sed in nostris judiciis, sicubi processus Banni in usu est, non opus fore, puto tanta scrupulositate in recognoscenda personam banniti, qualem quidem desiderant & usurpant Itali, cum apud nos (DEO laus!) tanta facinorosorum homi-

num & bannitorum copia nō sit. Quamvis omnino certus esse debeat iudex, captum esse illum ipsum, contra quem sententia banni lata est.

39.

Postea capto bannito dandus est terminus, intra quem se defendere possit, ut pluribus tradit *Farinac. quest. ii. n. 47.* Quod etiam vult *Carpzovius d. quest. 140. num. 106.* ubi tradit, Inquisitum ad defensionem probandam admittendum esse. Quamvis enim ex statuto etiam in criminalibus contumax pro convicto habendus sit, præsumptivè tamen hoc intelligendum, & admittit hæc præsumptio probationem in contrarium, prout pluribus confirmat *Farin. d. quest. ii. num. 6. & seq.* Sed cum hæc, quæ de banno dicta sunt, apud nos non sæpe occurrant, nolo in his esse prolixior, sed lectorem ad ea remitto, quæ *Farinac. d. quest. ii. & alibi: Flammin. Chartar. in Tractat. de Execut. sentent. capt. bannito. Ambrosin. d. lib. 6. cap. 1. & seqq. nec non Carpzov. d. quest. 140.* prolixè tradunt, & alii.

CAPUT IX.

De Effectu Processus Inquisitionis.

S U M M A R I A.

1. Quis sit effectus processus inquisitorii? R. num. 1.
2. An absolutus in expensas condemnari possit? D. num. 2.
3. An reus non confessus, convictus tamen sit condemnandus? A. n. 3.
4. Quid si reus convictus satis non sit? R. num. 4.
5. Quid ad sententiam ferendam requiratur? R. n. 5.
6. Sententia definitiva à Collegio juridico expetenda. n. 6.
7. Sententia publicata cito executioni tradenda. num. 7.
8. Quibus casibus executio differenda? R. num. 8. & seq.
9. Sententie capitalis executio triduo ante reo denuncianda. n. 21. & seq.
10. Ministri Ecclesie ad reum admittendi. num. 23.
11. Si reus se innocentem esse ministro Verbi in aurem diceret, an hoc revelandum? A. num. 24.

12. Potus reo moderate prabendus. n. 25.
13. Quid agendum, si reus pœnitentiam agere nolit? R. n. 26.
14. Die apparente signum executioni dandum. num. 27.
15. Judex cum Adfessoribus confideat. n. 28.
16. Judex Scabinos de judicio criminali re-
ctè constituto interroget. num. 29.
17. Reus adducendus est. num. 30.
18. Et is denuo interrogandus. n. 31.
19. Quid agendum si reus coram Tribunali
suam confessionem revocet? R. n. 32.
20. Sententia condemnatoria per Actuari-
um reo prælegenda num. 33.
21. Reus Executori tradendus. num. 34.
22. Vis prohibenda. num. 35.
23. Si sit Clericus, is prius degradandus n. 36.
24. Sententia executio à judice denuo ap-
probanda n. 37.
25. An judex pœnam à Collegio Ictorum
dictam remittere reo, aut mutare pos-
sit? N. num. 38.
26. Idq̄ limitatur. num. 39. & seqq.
27. An cadavera punitorum insepulta relin-
quenda? N. num. 42. & seqq.
28. An ea ad anatomiam Medicis permit-
tenda? A. num. 44.

Prin cipalis totius processus inquisito- 1.
rii effectus est Executio sententiæ prin-
cipalis. Est autem sententia vel Abso-
lutoria, vel Condemnatoria. Absoluto-
ria continet vel absolutionem ab instan-
tia, ubi ob defectum idoneorum & suf-
ficientium indiciorum reus absolvitur ab
hac Inquisitione: Sed denuo inquiri po-
test, novis accedentibus indiciis. Ab-
solutio à causa est, quando reus proba-
tâ sua innocentiam plenè absolvitur à cri-
mine ipso & reatu. Utroq; casu absolu-
tus Urphedam præstare tenetur, id est, de-
bet jurare, quod carcerem, & quod ratione
ejus sibi obtigit, nec per se nec per alios in
Magistratu, ministris aliisvè, jure vel in-
juriâ velit vindicare, ut consuetudo quo-
tidiana satis & *artic. 176. Ordin. crimin.*
comprobat,

Sed quæritur, an non absolutus in 2.
expensas condemnari possit? Verum qui-
dem est, victum non victorem in expen-
sas condemnandum esse, *S. hæc autem
omnia. J. de panâ temerè litig. l. 79. princ.
ff. de Judic. l. 4. C. de fructibus & litium
expensis*, nisi Adversarius probabilem cau-
sam litigandi habuerit, *juxta artic. 201.
Ordinat. crimin.* Quia tamen in dubio
Magistratus per calumniam Inquisitio-
nem

nem instituisse non præsumitur, interdum etiam ipsi Inquisiti actibus minus decentibus causam Inquisitioni præbuerunt, sæpè etiam non à causa, sed ab instantia tantum absolvuntur, fortè quod indicia per se quidem satis urgentia, per torturam purgarint: ideoq; interdum vidi reum quidem absolvi, sed ab instantia tantum iudicii, & condemnatum tamen simul ad refusionem expensarum. Observandum ideoq; iudici, ut si Inquisitus ipse causam dederit Inquisitioni, vel iudiciis ita gravatus, ut tantum confessio ipsius desideretur, & tamen Inquisitus indicia purgavit per torturam, hoc inquam, vel simili casu Index, quando videt ob defectum probationis reum absolutum iri, simul à Collegio jurisperitorum querat, an non Inquisitus pro re nata ad expensas refundendas condemnari possit.

3. Quando autem reus est convictus, licet confessus non sit, sententia condemnatoria contra ipsum est ferenda, *juxta artic. 69. Ordin. crim.* ejus verba hæc sunt: So der Beklagte nach gnugsamer Beweissung nicht bekennen wolte / sol ihm angezeigt werden / daß er der Missethat überwiesen sey / ob man dadurch sein Ver
 tånne

lämments desto eher auch erlangen könnte: Ob er denn darüber nachmals nicht bekennen wolte / daß er doch / als ob stehet / genungsam überwiesen wäre / so sol er nichts desto weniger der überwiesenen Mißthat nach ohne etnlige peynliche Frage verurtheilet werden. Latè *Carpz. q. 116. n. 34. & seqq.*

Sed quando reus sufficienter convictus non est, tum vel extra ordinem poena arbitraria puniendus in delictis levioribus, mitius tamen quam si convictus esset, *Carpz. d. quest. 116. num. 51. & seqq.* vel torturæ subjiciendus, de quâ supra vel juramentum purgationis ipsi injungendam, id quod plenè tractat *Domn. Carpz. d. quest. 116.* Sed hæc persequi ulterius nostri instituti ratio haud permittit.

Sanè in dictanda poena magnâ acuratione, doctrinâ, experienciâ atq; dexteritate opus esse nemo non fatebitur. Quamvis enim quædam crimina certam sibi poenam cõstitutam habeant, varias tamen illa admittunt exceptiones, infinitæ etiam sunt factorum varietates, qualitates & circumstantiæ, quas omnes regulâ aliqua complecti est impossibilè, ideò merito Imperator Carolus V. Judices nè contra Justitiæ æquilibrium rectamq; æquittatis

tatis rationem quicquam agant, ad peritiores & ICTOS exercitatos sapius ablegat, eorumq; consilium atq; sententiam in distandis poenis implorare stricteq; exequi jubet, *Carpz. quest. crimin. 132. num. 5.* Id quod etiam in nostro Electoratu per Reversales Electorales est constitutum, ut Judices acta criminalia vel ad Facultatem nostram, vel ad Domn. Scabinos Brandenburgenses transmittant, cujus rei supra etiam mentionem fecimus.

6. Hoc igitur tantum curandum est, ut processus ritè instituatur, sicut antea dictum est, & hoc agendum Actuario, ut omnia, quæ gesta ac dicta sunt, diligenter consignet, quo facto, acta ad Collegium transmittantur, & ejus sententia requiratur.

7. Sententia accepta & publicata, haud ea differenda diutius, sed quantum quidem fieri potest ocyus ad effectum perducatur, ne reus diuturnâ custodia maccetur, *l. 5. C. de Custod. reorum*, & dum ultio differtur, criminosis occasio præbeatur vel malignis artibus poenas evitandi, *l. 18. C. de poenis. Carpzov. quest 137. num. 2. & seqq. Qui num. 11. & seqq. aliquot casus recenset, ob quos poena aliquandiu differenda.*

Primò si ob accusationem vel inquisitionem de graviore crimine, adversus reum instituendam, executio sit suspendenda, donec de illo quoq; cognitum fuerit; cui similem puto hunc esse casum, si dum transmissa sunt acta, alterius quoq; criminis, licet non graviore, indicia emergant, v. g. Homicidii, ubi prioris sententiæ executio tamdiu differri solet, donec de altero crimine etiam constet, nè contra alium infontem fortè postea de eodem crimine inquiretur.

Secundò differri solet executio interdum ob metum tumultus, quamvis interdum (ubi desideratur magna Præsidis dexteritas & Prudentia) ad frangendos animos tumultuantium maturiori supplicio opus sit.

Tertiò secundum Donn. Carpzovium differenda est executio pœnæ capitalis, quando testibus est objectum crimen falsi: quia si falsò testes deposuerint, simul appareret de innocentia condemnati.

Quartò differenda est executio, quando condemnatus obligatus est reddere rationes suo Domino; tum enim in gratiam Domini differenda est pœna. Sed hoc casu Dominum oportebit instare, ut id ve-

locius fiat, quò pœnæ suæ reddi possit,
l. 1. C. de bonis proscript. Clar. 5. fin. quest.
97. num. 1.

32. Quintus est casus, si severius statu-
 erit Princeps, quàm delicti natura requi-
 rit. Nam tunc per 30. dies executio su-
 spendenda, & aliud Rescriptum Princi-
 pis expectandum, *l. 20. C. de pœnis. Cla-*
rus d. quest. 97. num. 3. Carpzovius d. l.
num. 18.

33. Sextus est casus, quando inquïren-
 dum est in socios criminis, & sociorum
 copia mox haberi non possit: sæpè enim
 idèò servari solent post damnationem rei,
 ut ex his in alios quæstio habeatur, *l. qui*
ultimo 29. ff. de pœnis. Quod imprimis in
 crimine Adulterii, ubi socius in fuga est,
 observari testatur præter *Carpzovium d.*
l. num. 20. etiam quotidiana Experien-
 tia.

34. Septimò propter partum, in utero exi-
 stentem differendum supplicium, vel alia
 pœna corporis afflictiva mulieris prægnā-
 tis, *l. 3. ff. de pœnis,* ne innocens partus
 cum nocente Matre extinguatur, *Carpz.*
d. l. num. 21. ubi num. 22. etiam post par-
 tum executionem pœnæ sive capitalis si-
 ve alterius corporis afflictivæ non nisi la-
 psis sex septimanis instituendam esse mo-
 net,

net, quod tamen ratione pœnæ capitalis
in nostro territorio vix observatur.

Octavo agroti pœna corporis affli- 19.
ctiva (non verò capitalis) differenda est,
ne ex cruciatu corporis mors acceleretur,
Carpz d. l. num. 31.

Nonò putarem etiam ex aliis caussis 20.
differri posse pœnam, si Judici ita vide-
atur, v. g. si emergat aliquod fundamen-
tum, ex quo innocentia rei colligi pos-
sit, si Judex ex actis dubitet de justitia
latæ sententiæ, & quoties aliàs æquitas aut
justiciæ ratio dilationem executionis sva-
det. Sic etiam differendam executio-
nem pœnæ putarem, si pœna dictata non
capitalis, Inquisitus autem urbi vel Ma-
gistratui comminatus fuerit, citra tamen
Circumstantias alias factum aggravantes:
tunc enim fustigatio vel relegatio tamdiu
differenda, & condemnatus in carcere
detinendus, donec sufficientem cautio-
nem præstiterit, si tamen justus his minis
subesset metus, qui in virum fortem ca-
dat, & ea sit persona, quæ minas exequi
soleat & possit, *juxta artic. 176. & ibi Re-
man ac Matth. Steph.*

Quando verò executio pœnæ capi- 21.
talis (non alterius pœnæ corporis afflicti-
væ) facienda est, tum triduo ante exe-
cutio-

cutionem executio damnato denuncianda, quo se ad mortem per veram pœnitentiam & fidei salvificæ exercitia præparare possit. Idq; Imperator Carolus V. artic. 79. princ. Ordinat. Criminalis his verbis inculcat: Dem; so man auff Dirc des Anklägers (vel etiam ex officio in processu Inquisitionis) mit endlicher peinlicher Reconvfertigung straffen will / sol das zu vor drey Tage angesaget werden / damit er zu rechter Zeit seine Sünde bedencken / beklagen und beichten möge / und so er des heiligen Sacraments zu empfangen begehret / das sol man ihm ohn Wetzerung zu reichen schuldig seyn. Man sol auch nach solcher Bethe pfleglich solche Personen zu dem Verklagen in die Gefängnis verordnen / die ihn zu guten seeligen Dingen vermahnen / und ihm in dem aufführen und sonsten nicht viel zu trincken geben / dadurch seine Vernunfft gemindert werde.

22.

Quibus verbis plura complectitur laudatissimus Imperator I. scilicet denunciandam esse executionem mature damnato, idq; in Italia per virum religiosum fieri solet, qui accommodatis verbis reo mortem denunciatur, illumq; hortatur ad patientiam & pœnitentiam peccatorum suorum & sacramenta Ecclesiæ susci-

damnatus sit, se innocentem esse, & confessum se quidem, sed immanitate torturæ eò fuisse adactum, ideoq; malle se mori, quàm adhuc semel equuleo subijci, totam causam atq; ita innocentiam suam se Deo commissurum; quæro, inquam, an non Minister verbi hoc detegere judici teneatur, & monere, ut Judex in innocentiam Rei inquiret, an fortè ejus innocentia probari possit, & ut Judex adhuc semel ad Facultatem aliquam acta transmittat? Resp. id quidem non posse tantùm, sed & debere Ministrum Verbi facere. Nam cum reus eò tempore non videatur salutis suæ immemor, & in confessione suâ conscientiam suam onerare velle, nisi aliæ præsumptiones contra ipsum militent, Judex ex officio de innocentia Rei quærere debet, *per l. si non defendantur 19. ff. de pœnis.* Non quod statim fides adhibenda sit reo crimen neganti, sed ut acta revideantur, & accuratè omnes circumstantiæ perpendantur, an rei innocentia demonstrari possit, nec non reus adhuc cum defensione sua audiatur.

25. Tertium est, quod in dicto artic. 79. jubet Imperator, ut moderate cibus potusq;

tusq; exhibeatur, ne ratio vino obruta.
 â devotis cogitationibus & precibus a-
 vocetur.

Quærit autem *Carpz. d. quest. 137.* ^{26.}
num. 46. si reus ad mortem damnatus no-
 lit pœnitere, nec peccata sua agnoscere,
 & ad gratiam DEi ac Christi meritum
 confugere, quid tunc judici agendum?
 Et quidem rectissimè respondet, per ali-
 quod temporis spacium executionem hoc
 casu differendam, & omnibus modis la-
 borandum esse, ut Reus ad veram ac se-
 riam pœnitentiam adducatur. Sed si
 pertinax in impietate perseveret, adeò ut
 conversionis nulla spes appareat, nihilo-
 minus de eo supplicium sumi posse.

Cum autem jam dies executioni sen- ^{27.}
 tentiæ destinatus illuxit, antequam reus
 mortis pœnâ puniatur, judicium crimi-
 nale constituendum est, & reus coram
 iudice sistendus, & denuò interrogandus.
 hoc processu, quem describit Imperator
Carolus V. in Ordinac. Crimin. artic. 82,
84, 86. primò omnium die capitali, si-
 gnum executioni dandum est tubâ vel
 campanâ *d. artic. 82. ibi: An dem Ge-
 richts Tage / so die gewöhnliche Tage-Zeit
 erscheinet / mag man das peinliche Gerich-
 te mit der gewöhnlichen Glocke beleuten.*

28. Deinde iudex cum Adfessoribus in Prætorio seu Curia, aut aulâ iudicii vel area sub Dio, prout consuetudo fert, maturè se sistere, & ex Iudicis mandatu ordine omnes considerare debent, & iudex pedum iudicale, vel gladium evaginatum, pro Regionis more, erectum dextrâ teneat, & tamdiu mancant, quam diu ea quæ ad actum istum pertinent, ritè fuerint peracta. *Idg, d. art. 82. his verbis:* Und solen sich Richter und Urtheiler an die Beichtis Statt fügen / da man das Berichte nach guter Gewohnheit pflegt zu besizen / und sol der Richter die Urtheiler heissen nieder sitzen / und er sol auch sitzen / Seinen Stab oder blos Schwerdt / nach ländlichem Herkommen eines jeden Orths / in den Händen haben / und ehrsamlich sitzen bleiben / bis zum Ende.

29. Tertiò postquam ita confederunt. Iudex & Scabini, Iudex de Iudicio rectè constituto quærat, *juxta artic. 84. ibi:* So mag der Richter jeden Schöpffen besonder also fragen: N. Ich frage dich / ob das endliche Berichte zu peinlicher Handlung wol besetzt sey. Wo denn dasselbe Berichte nicht unter sieben oder acht Schöpffen besetzt ist / sol jeder Schöpffe also antworten: Herr Richter / das peinliche endliche

des Gerichts in dem laut Kayfers Carols des
 fünfften / und des heilthen Reichs Ordnun-
 ge wol befest. Quod tamen de numero
 septenario habetur, id plerisq; in locis
 non seruari tradit *Carpz. quest. 136. n. 12.*
 Sed ad minimum iudex cum tribus scabi-
 nis adesse debet, quamvis melius faciant
 Magistratus, si ad unquam ratione nume-
 ri Constitutioni pareant Carolinæ: nam
 licet sententiæ à Collegiis jurisperitorum
 petantur, plures tamen adhiberi, quam
 tres adfessores ipsa rei gravitas requirere
 videtur. Quomodo aliàs iudicium cri-
 minale constituendum sit, Wie die Ban-
 che gehaget werde. præsertim in foro Sa-
 xonico, videatur *Carpz. d. q. 136. n. 16. &*
seq. Cui modo constituendi similis ferè
 est. modus, qui hic Francofurti habetur.

Quartò per ministrum Justitiæ reus
 adduci iubendus est, *artic. 86. ibi: Dar- 30.*
nach sol der Richter befehlen / daß der Be-
klagte durch den Nachrichten und Gerichts-
Knecht wol verwahret für das Gerichte
bracht werde. Quod de proclamatione
 rei vom Zetter-Geschrey, habetur *in ar-*
sicul. 87. id in iudiciis nostris passim in
 desuetudinem abiit.

Quintò articuli, super quibus fuit
 examinatus, brevissimis, & quidem illi

tantum, in quibus cardo negotii consistit, reo proponendi, & reus denuo interrogandus, an hoc & illud, prout in Tortura & post eandem vel sine ea confessus fuit, denuo repetere & affirmare velit.

52. Sed sæpè evenit, ut quamvis reus antea fuerit confessus, eandem tamen suam confessionem revocet, er widerruffet seine peinliche Aussage für geheimer Vancell quid tum judici faciendum? R. Eâ dere extat sanctio Caroli V. art. 91. Würde der Beklagte auff den ordentlichen Rechts Tag der Mißthat lügen / die er doch vormals ordentlicher beständiger Weise bekändt der Richter auch auß solchem Bekändnuß in Erfahrung allerhand Umstände so viel befunden hätte / daß solch läugnen von dem Beklagten allein zu Verhinderung der Rechten wird fürgenommen / wie hie bevor im 56. Artic. und in erstlichen Articuli hernach biß auff den 62. Articul / von beständiger Bekändnuß funden wird / so sol der Richter die zwey geordnete Schöppen / so mit ihm solche verlesene Uhrsicht und Bekändnuß gehöret haben / auff ihr Eyd fragen / ob sie die verlesene Uhrsicht gehöret haben; Und so sie ja daz sagen / sol der Richter in alle Wege bey den Rechts Verständigen / oder sonst Dre
sen

ren und Euden / als hernachmals angeze-
 get / Raths pflegen / und nach dem solche
 zwey Schöppen in diesem Fall nicht als
 Zeugen / sondern als Mit-Richter han-
 deln / sollen sie derhalben als vom Gerichte
 oder Urthel nicht aufgeschloffen werden.
 In quibus verbis Imperator nihil certi
 cōcludit, sed transmitti acta denuò jubet.
Domn. Carpz. d. quest. 126. num. 65. non
 obstante negatione ac confessionis revo-
 catione reum condemnandum, ejusq;
 confessioni mediante torturâ factæ, & po-
 stea extra locum torturæ repetitæ standum
 esse dicit; cū aliàs depositio duorum Sca-
 binorū foret frustranea. Sed adhuc scru-
 pulus manet: Si condemnatio omninò
 executioni mandanda vel reus denuò con-
 demnandus, quorsum Imperator trans-
 missionem actorum inquisitionum hoc
 casu injungat. Existimo propterea hoc
 factum, ut Jurisperiti adhuc examinent
 indicia, an ea fortè talia sint, ut ex iis
 reus ferè convinci potuerit, vel an remo-
 tiora quodammodo fuerint, ut priori
 casu quidem condemnatoriam sententi-
 am repetere & confirmare: posteriori ve-
 rò casu, si scrupulus inhæreat, vel si cir-
 cumstantiæ nonnullæ non convenient
 cum assertionem rei, vel si aliàs dubitari
 possit

possit de veritate confessionis rei, torturam denuò dictare, vel alia ratione iudicem informare possint.

33. Quando verò reus confessionem suam repetit, tunc, sextò, sententia condemnatoria per Actuarium Judicii reo claris verbis prælegenda, *juxta artic. 94. Constit. Crimin. h. v.* Sol der Richter die endliche Urtheil / so also in Schrifften verfasst ist / durch den geschwornen Berichtschreiber in beysein beyder Partheyen offentlich verlesen lassen / &c.

34. Septimò, reo supplicio per sententiam addicto iudex baculum, quem ex more gestat, medium frangat, atq; damnatum Carnificis potestati juxta tenorem sententiae tractandum tradat, secundum *artic. 96. h. v.* Wenn der Beklagte endlich zu peynlicher Straffe verurtheilet wird / sol der Richter an den Orten da es Gewonheit / seinen Stab zu brechen / und den Armen dem Nachrichter befehlen / und bey seinem End gebietzen / die gegebene Urtheil getrewlich zu vollziehen / damit vom Gericht auffstehen und darob halten / damit der Nach-Richter die gesprochene Urtheil mit guter Bewahrsamb und Sicherheit vollziehen möge.

35. Octavò Iudex prohibebit, ne quis
Justi-

Justiciæ Ministro seu Carnifici vim inferat, juxta *artic. 97. Ordin. Crimin. h. v.* So der Richter nach der End-Urtheil setzen Stab gebrochen hat / desgleichen auch / so der Nach-Richter den Armen auff die Reichthum bringet / sol der Richter öffentlich ausruffen oder verkündigen lassen / und von der Obrigkeit wegen bey Leib und Gut gebieten / dem Nach-Richter keinerley Verhinderung zu thun / auch ob ihm mißlinge / nicht Hand anzulegen;

Quod si persona condemnata sit Ecclesiastica, ea prius degradanda est, non tantum verbis, sed & ceremoniis certis, quæ degradatio realis appellatur; juxta *Clarum S. fin. quest. 36. num. 35.* quod etiam in locis nostris servari memini.

Demum peractâ executione judicem Carnifex interroget, rectè ne & secundum sententiam executus fuerit pœnam &c. juxta *artic. 98. h. v.* Wenn denn der Nach-Richter fraget / ob er recht gerichtet habe so sol derselbige Richter ungefährlich auff diese Meinung antworten: So du gerichtet hast / wie Urtheil und Recht gegeben hat / so laß ich es dabey bleiben.

Sed hîc quæritur, cum nonnulli judices hanc sibi, sed malè usurpent potestatem, ut pœnam semel reo dictatam, ipse

ipsi remittere, vel in pecuniariam pœnam
 convertere non dubitent, an iudex post
 sententiam à Collegio Jurisperitorum la-
 tam & publicatam pœnam in sententia
 expressam remittere, vel in pœnam pecu-
 niariam commutare queat? Hoc ut rectè
 enodetur sciendum est, non hic quæri,
 an Magistratus inferior, delicto nondum
 probato, certis iustisq; ex causis, hoc fa-
 cere possit. Nam & ego statuo, si caus-
 sa sit illiquida, & delictum nondum pro-
 batum, dubiusq; sit litis eventus, quod
 tunc Magistratus cum Inquisito transige-
 re possit, si modò ex jam dictis causis,
 & non ex collusionè fiat, vel concussio-
 ne, *Farinac. lib. 1. quest. 5. num. 3.* Sicut
 istâ ratione licitum esset, reo cum parte
 offensâ transigere. Posset enim de facili
 evenire, ut delicto plenè non probato vel
 etiam sustinendo torturam, Inquisitus pœ-
 nas omnes effugeret. Quamvis apud
 nos receptum sit, ut Magistratus prius Ca-
 sum ad Collegium Prudentium referat,
 ut hoc ex actis iudicet, annon iudex sal-
 vâ suâ Jurisdictione Criminali cum inqui-
 sito transigere, & processum Inquisitio-
 nis cum bonâ inquisiti gratiâ cassare pos-
 sit, ut & æstate proximâ talem casum ad
 Facultatem nostram transmissum esse me-
 mini

mini. Sed hoc est in quæstione principaliter, quando reus delictum est confessus vel convictus, & propterea ad supplicium condemnatus, an eo casu Judex ex arbitrio pœnam dictatam commutare in aliam, vel planè remittere possit? Quod unanimiter negant Dd. *per l. serv. 8. §. ult. C. ad. L. Juliam de vi publ.* ubi infamia Judici irrogatur, & *l. fin. in fine C. Ne sanctum Baptisma iteretur*, ubi eadem pœna dicitur infligi debere Judici, quæ nocenti infligi debuisset. Nam facti quidem quæstio in arbitrio est Judicantis, pœnæ verò persecutio non ejus voluntati mandatur, sed legis auctoritati reservatur, *l. 1. §. 4. ff. ad SCtm Turpill.* Et ita non licere Judici pœnam adjudicatam remittere vel minuere, statuunt omnes, & post alios *Paris de Puteo in Tract. de Syndicatu, verbò Compositio cap. 5. num. 2. & seq. Farinac. quest. 5. num. 5.* ubi plures citat. Nam remittere pœnas facinoroso est de Reservatis Principis *l. 1. ff. de Constit. Princ. Farinac d. l.*

Sed limitat hanc sententiam Farina- 39.
eius duplici ex causâ I. Nisi reus allegaret exceptionem nullitatis, eaq; nullitas ex actis appareret, tunc enim Judicem posse transigere cum parte nocente, *Farinac.*

rinac. d. quest. 5. num. 7. scilicet ex consilio Prudentum. Nam ob nullitatem, non statim licitum est iudici mutare sententiam. Quid enim, si adhuc semel inquisitio specialis instituat, & per testes denuò convinci possit reus.

40. Secundò limitat illud, nisi justa causa esset pœnæ minuendæ, quas proponit *Tiraquellus in Tract. de temperandis pœnis* Quamvis & hoc casu Iudex apud nos non debeat mutare pœnam, nisi habito prius consilio cum Prudentioribus, ut suprâ sæpius diximus. Cujus enim consilium requiritur in pœna irroganda, ejus & consilium necessarium est in pœna remittenda, vel minuenda.

41. Sed hanc potestatem remittendæ pœnæ Clarus restringit ad eum casum, quando nondum lata sententia, & quidem quando causa minuendæ pœnæ delicto cohæret, nec est extrinseca, §. *fin. qu. 85. num. 10.* ubi refert exemplum Caroli Regis, qui iussit iudicem quendam in furcâ suspendi ex eo, quod quendam reum, qui erat condemnandus ad amputationem capitis, condemnaverit tantum ad amputationem manus.

42. Cadavera punitorum sepelienda *c. quesitum 30. C. 13. quest. 2. Clarus §. fin.*

§. *fin. quest. fin. num. 1.* Sed consuetudine receptum, ut suspensorum & rotarum punitorum eadavera in patibulo & rotâ insepulta relinquantur, *Carpz. d. qu. 137. num. 70.* ubi etiam testatur, nonnullorum qui gladio puniuntur, ob rapinam vel homicidium ex proposito commissum, eadavera solere in rota exponi. Sed hoc ultimum apud nos ferè est arbitrarium, & quando fieri debeat, à Collegio in sententia exprimitur. Proditorum etiam corpora vel frustra potius diversis in locis affigi Experientia docet.

Sed quicquid sit de consuetudine, admonendos tamen esse putarem & rogandos Principes, ut abolitâ ista consuetudine, sepulturæ tradi jubeant corpora damnatorum. Id enim jussit DEUS gloriosissimus *Deut. 21. vers. 23.* Quamvis enim hanc legem ad Legem forensis pertinere non negem, securius tamen faciunt Principes & conscientiæ suæ consulunt, quando suas Leges ad forenses sive Mosaicæ leges accommodant. Certum enim est, in legibus forensibus DEUM voluntatem suam declarasse. Præsertim, cum ratio moralis addatur, ut non polluas terram tuam, quam Jehova DEUS tuus tibi dat in possessionem; Et sanè de-
forme

forme hoc esse spectaculum nemo negat: nec ulla potest tanta esse immanitas sceleris, ob quam Humanitatis oblivisci debeamus. Et sanè ipsa patibula ac rotæ erectæ satis homines dehortari possent à sceleribus. Rectissimè igitur ac laudabiliter Sereniss. Elector Brandenburg: superiori anno omnia punitorum cadavera à furcis deponi iussit. Et optandum esset, ut Constitutio Electoralis generalis promulgaretur, ne in posterum Cadavera quorumcūq; punitorum in furcâ aut rotâ pernoctent, vel relinquuntur, sed sepulture tradantur.

44. Ad Anatomiam Medicis solent etiam concedi cadavera, quod non quidem iure scripto, sed consuetudine niti testantur *Clarus d. quest. ult. num. 2. & Carpzov. d. quest. 137. num. 72.* ubi tamen monet, hoc Judicis arbitrio committendum esse, quando punitorum cadavera ad dissectionem utilitatis publicæ gratia concedi debeant: cui hoc casu circumstantias familiae, conditionis & dignitatis puniti, probè perpendere incumbit, & Judicem tutius agere, si desuper Principem consulat; si modo non in morâ periculum, ut in æstate &c.

CAPUT X.

& ultimum.

De Contrariis iis, qua contra
Inquisitionem opponi pos-
sunt.

SUMKARIA.

1. *Qua sit nullitas processus inquisitorii? R. num. 1.*
2. *De inhabilitate testium. num. 2.*
3. *An prescriptio possit criminali processui ob-
jici? A. num. 3.*
4. *An vicennium currat à die scientia? N. num. 4.*
5. *An prescriptio à tempore ultimi delicti i-
terati currere incipiat? A. n. 5.*
6. *An reus qui non allegat prescriptionem,
qua tamen ex actis apparet, sit con-
demnandus? N. n. 6.*
7. *Qua sint delicta, qua breviori tempore
prescribuntur? R. n. 7.*
8. *Qua delicta prescribi non possint? R. n. 8.*
9. *Morte extinguuntur delicta. num. 9. id
quod limitatur numeris seqq.*
10. *An interdum in cadavera defunctorum
exemplum statui debeat? D. n. 15.*
11. *An Magistratus bona ejus, qui sibi mor-
tem conscivit, occupare possit? N. n. 16.*
12. *Qua-*

12. *Qualis probatio ad mortui condemnati-
onem requiratur? R. n. 17.*
13. *Intra quod tempus fiscus contra mortu-
um agere possit? R. n. 18.*
14. *An in processu Inquisitionis Appellatio lo-
cum habeat? R. n. 19.*
15. *An etiam iudex ut suspectus recusari
possit in criminalibus. D. n. 20.*

v. **P**rimum, quod processui Inquisitionis
opponi potest, est Nullitas. Nam,
si principalia requisita Processus inquisi-
torii non sint observata, Inquisitio non
tantum nulla est, sed & processus, & om-
nia inde secuta pariter nulla sunt, *Fa-
rinae. lib. 1. quest. 1. num. 5.* ubi ex Grato
omnes Dd. intrepidè ita sentire, omnesq;
consulentes id affirmare testatur. Et
exceptio Nullitatis seu ineptitudinis In-
quisitionis reddit iudicium retrò nullum,
& quodcumq; etiam post sententiam,
potest opponi, *Farinae. d. l.* Et quando
Inquisitio est nulla vel inepta, tunc non
potest sequi condemnatio, quia omnia
corruunt, & reus absolvendus est ab ob-
servatione iudicii, & de novo alius in-
choandus processus *arg. l. libellorum §. 1.
ff. de Accusat. l. si maritus 15. §. fin. ff. de
Adult. l. 1. ff. si menser. falsum modum dixe-
rit.*

rit. *Gomez. tom. 3. resolut. cap. 11. num. 1.*
 Sed si accedat confessio ipsius inquisiti,
 tunc hæc processum nullum validat &
 confirmat, secundum communem Dd. sen-
 tentiam, *Clarus §. fin. quest. 55. num. 13.*
Farinac. lib. 1. quest. 11. num. 34.

Secundum est, quod processui In-
 2. quisionis potest opponi, quod personæ
 testium sint inhabiles, & eorum dicta
 nullam mereantur fidem, de quibus ex-
 ceptionibus latè *Wesemb. in w. ff. de testi-*
b. Clarus quest. 53. & Farinac. Tractat.
de Testibus aliq; De quibus & nos suprâ
 egimus, in quantum Judici processum di-
 rigenti necessarium existimavimus.

Tertium est, præscriptio viginti an-
 3. norum, quæ non tantum pœnam, sed &
 ipsum delictum, ac per consequens etiam
 processum criminalem tollit, per *l. quere-*
la 12. C. de falsis. Clarus plures citans §. fin.
quest. 51. in princ. & Carpz. quest. 141. n. 6.
 & in speciè etiam processum Inquisitio-
 nis tollit, quia cum succedat Inquisitio
 loco Accusationis, meritò sublatò jure ac-
 cusandi, censetur etiam sublatum jus in-
 quirendi, ut ex sententiâ Doctorum com-
 muni concludit *Clarus d. quest. 51. num. 2.*
Farinac. quest. 10. num. 3. & Carpzov. d.
quest. 141. num. 19.

4. Sed quæritur 1. Quid si delictum fuerit occultum, adeò ut Judex non potuerit inquirere, an hoc vicennium à tempore commissi delicti, an verò à tempore scientiæ computandum, ex eâ fortè ratione, quod agere non valenti non currat præscriptio; sed prius placet, quia omnis præscriptio delictorum currit à die commissi delicti, *l. miles 11. §. 4. & arg. l. mariti 29. §. sex mensium 5. ff. de Adult. ibi: in vidua verò ex die commissi criminis. Clarus d. quest. 51. num. 5. Farinac. d. q. 10. num. 12. Carpzov. d. quest. 141. num. 24. Quamvis Farinac. d. quest. 10. num. 13. hoc limitet, nisi delictum adeò fuisset occultum, ut etiam per diligentissimam inquisitionem erui non potuerit.*

5. Sed quid si committat aliquis delictum reiterabile, puta adulterium, stuprum, rapinæ: annè à tempore primi delicti, an ultimi, præscriptio computanda? Et ab ultimi delicti tempore computandum esse tempus, *arg. d. §. sex mensium* placet *Claro d. quest. 51. num. 3.* Quâ ratione etiam putarem: si quis incestas nuptias contraxerit, initium præscriptionis non à tempore nuptiarum computandum, sed à tempore ultimi concubitus. Nam tales conjuges, quoties congregiuntur, toties

toties etiam delictum seu incestum reite-
rant & repetunt. Absurdum enim esset
dicere, quod contrahendo nuptias tan-
tum peccaverint.

Sed annon confessus delictum & 6.
præscriptione hac se non defendens con-
demnari possit, licet præscriptio ex actis
appareat? Respondet Carpzovius rectif-
simè, talem non condemnandum, *d. quest.*
141. num. 29. quia præscriptio ipso jure
tollit obligationem: & ea, quæ juris sunt,
omniò Judex ex officio supplere potest.

Sed sunt quædam delicta, quæ bre- 7.
viori tempore præscribuntur, ut Adulte-
rium, stuprum, *l. 11. §. 4. ff. d. Adult.* In-
cestum cum adulterio conjunctum exci-
pit *l. 39. §. 5. ff. de Adult.* quem textum
ita Dd. intelligunt, ac si Adulterium per
incestum fieret perpetuum, & statuunt
itaq; simplicem etiam incestum 20. de-
mum annis præscribi, *Thoming. decis. 39.*
num. 9. Berlich. part. 4. concl. 35. num. 48.
& *Carpzov. d. l. num. 50.* Et stuprum vi-
olentum excipit *d. l. mariti 29. §. fin.*

Quædam verò delicta nequidem 20. 8.
annis præscribi possunt, ut Apostasia *l.*
4. C. de Apost. Parricidium *l. fin. ff. de*
2. Pomp. Falsi partus suppositio *l. 19.*
§. 1. ff. de falsis.

9. Quartò morte etiam extingvuntur crimina regulariter §. 1. *Inst. de perpetuis & temp. action. l. 3. pen. & ult. C. sireus vel accusator. fuerit mortuus l. 1. pr. ff. de privat. delictis & simil.* Quam regulam multis autoritatibus & limitationibus exornat *Farinac. lib. 1. quest. 10. num. 36. & seqq.* Nos hac vice, ut Judicem etiam instruamus, quomodo mortuo reo procedere debeat, limitationes ejus, quas pro veris habemus, brevibus proponemus, nostro addito interdum iudicio.
10. 1. Excipitur crimen hæresis *l. 4. §. 4. C. de Manich. Farinac. d. l. num. 37.* Quod apud nos locum non habet in iis, qui Pacis religiosæ juribus fruuntur. Sicut igitur contra vivos eos, qui papale idolum venerantur, non potest inquisitio fieri, ita multò minus contra mortuos.
11. 2. Crimen Majestatis læsæ *l. fin. C. ad L. Jul. Majestatis, l. ex Judiciorum 20. ff. de Accusat. Farinac. d. l. n. 42.* Quod tamen intelligendum non de omni crimine Majestatis, sed perduellionis contra Principem commissæ *l. fin. ff. ad L. Jul. Majestatis.* Et vera est limitatio, si mortuus evidentissimis argumentis convinci possit, secus si iudiciis gravetur.

nam hæc fortè diluere posset, per tradita
Carpzovii quest. 41. num. 107.

3. Si de crimine publico actum sit con- 12.
 tra reum, & is sit condemnatus ad pœnam,
 quæ bona ejus concernat v. g. ad adempti-
 onem bonorum: tunc pœna hæc erit mor-
 tuo reo executioni danda *d. l. ex judiciorum*
20. in princ. ff. de Accus. si modò non sit
 appellatum. Sed hæc limitatio rectè de-
 claratur, ut tunc habeat locum, quando
 pœna pecuniaria expressè fuit dictata reo,
 non quando per consequentiam venit.
ex l. 3. C. si pendente Appellatione mors in-
tervenerit. Farinac. d. l. num. 47. Sed a-
 pud nos ademptio bonorum non venit
 per consequentiam, nec tacitè *per Auth.*
bona damnatorum. C. de bonis proscrip. &
 magis per observantiam.

4. Quamvis *Farinac. num. 50.* limi-
 tationem novam constituat in privatis de- 13.
 lictis, si de iis civiliter agatur, non cri-
 minaliter, & lis sit contestata *d. §. 1.*
Inst. de perpet. & temp. act. l. un. C. ex deli-
ctis Defunctorum & c. l. 58. de Obl. & Act.
l. 164. de R. J. Hæc tamen limitatio ad
 nostram regulam non pertinet, in qua
 de processu inquisitionis criminali sermo
 est. Sit ergo nostra quarta limitatio,
 quâdo ad hæredem quid pervenit vel per-

venisse præsumitur, civilis quidem persecutio semper contra hæredem datur; Sed criminalis, de qua tantum hic loquimur, non semper, sed in speciebus jure expressis, ut in crimine repetundarum *l. 2. C. de crim. repet. Et d. l. 20. ff. de Accusat.* Idem in crimine peculatus & de residuis *per l. fin. ff. ad L. Juliam. pecul. Et c.*

14. 5. Limitatur ista regula, ut non habeat locum in iis delictis, quæ committens ipso jure incurrit pœnam v. g. in crimine Incestus *Novel. 12. cap. 1. Peregrin. de jure Fisci lib. 4. tit. 5. num. 7. Et 16. Farinac. d. l. num. 68.* Licet enim sententia declaratoria requiratur, hæc tamen etiam mortuo reo ferri potest *Farinac. d. l. num. 69. Et Peregr. d. l. num. 12.*

15. 6. Nisi ipse hæres postulet, ut de crimine cognoscatur, hoc sine, ut per sententiam absolutoriam appareat de innocentia Inquisiti, *Farin. d. l. num. 74.* Plures quidem Farinacius limitationes habet, sed eæ sunt impertinentes. Benè tamen notandum I. quando in superioribus limitationibus dicitur, mortuo reo etiam processum continuandum, id tantum de pœna pecuniaria intelligendum. Nam ipsius corpus mortui regulariter puniendum non est, nisi defunctus fuerit confessus

aut convictus: nam tunc, si sibi ipsi manus intulisset, dubium non est, quin cadaver rei mortui suspendi vel concremari possit, pro criminis qualitate; sed si naturali morte obierit confessus, non nisi in atrocissimis criminibus in cadavera exemplum statui solet, ut prolixè tradit *Domn. Carpov. quest. 131. num. 35. Et seq.*

Obiter hic quæritur, an Magistratus ^{16.} bona ejus, qui sibi ipsi vim intulit, occupare possit? Quod negatur *art. 135. Ordin. Crimin.* nisi tale sit delictum, ob quod quis vitâ & bonis simul privandus fuisset, & reus metu pœnæ sibi mortem conscivisset.

II. declarantur superiores limitati- ^{17.} ones, quod eæ locum habeant, si mortuo reo evidentibus argumentis delictum probari possit, quòd tunc sententia contra mortuum ferri, & executio in bona fieri possit. Secus si præsumptiones tantùm essent. Nam ex præsumptionibus ne vivus quidem condemnari potuisset, *l. fin. C. de probat.* multò minus mortuus.

Tertio demum notandum, non pos- ^{18.} se Fiscum memoriam defuncti accusare vel contra mortuum agere, nisi intra quinquennium *l. 2. C. de Apost.* Quam legem communiter Dd. generaliter intelligunt,

quos citat *Farinac. quest. 10. num. 81.*

19.

Quintum, quod processui Inquisitionis opponitur, eumq; suspendit, est Appellatio. Quæ quidem ad Cameram Imperialem non est licita, neq; in processu Inquisitionis, neq; ordinario, per *Recessum Augustanum de Anno 1530. §. Item als* ~~ist~~ *Zeit her &c & Ordin. Cam. part. 2. tit. 28.* Sed quæstio est, annon in Provinciis statuum ab inferiori Judice ad superiorem v. g. Electorem vel Ducem, possit in processu Inquisitionis appellari? Hoc negat *Domn. Carpzovius quest. 139. num. 14. & seqq.* affirmat verò *Berlichius part. 2. decis. aurearum, decis. 231.* Nostrum quidem non est, tantas componere lites, sed cõciliare tamen istas opiniones: quod *Domini Carpzovii* sententia de Electoratu Saxonie potissimum intelligenda, & aliis etiam fortè Provinciis, ubi ista consuetudo allegata vestigia sua impressisse probari potest. Sed *Berlichii* sententiam, quando in dubio versamur, præferendam esse existimarem. Nam certum est, jure communi licitam esse appellationem *per l. 6. ff. de Appel. l. 29. & seq. C. eod.* Ideoq; merito in dubio in jure communi subsistimus. Et quamvis deductio innocentie loco Appellationis concessa reo, periculosum tamen

men est sub eo Judice, à quo semel quis se læsum quæritur, suam innocentiam defendere. Et sanè memini à Prædecessoribus Facultatis hujus ante aliquot annos etiam in Processu Inquisitionis Appellationem concessam fuisse.

Ultimò demum loco suspenditur etiam Processus Inquisitionis, si reus judicem sibi dicat esse suspectum: quod licet facere, ut in civilibus per *l. apertissimi C. de Judic.* ita etiam in criminalibus per *c. 5. X. de Except. & sim.* Processus erit hic, ut reus causas suspicionis Judici proponat, & si in facto consistent, eas probet. Quo facto, super causis Recusationis transmissis ad Collegium Juridicum actis cognoscatur, an justè recusari possit Judex. Nisi tamen evidentissima suspecti Judicis argumenta sint, non est facile Judex recusandus, sed adjungendus ipsi ab Inquisito Notarius, ut supra memini & interdum factum scio: præsertim cum Judex ipse sententiam non ferat, sed acta ad Collegium transmittat. Et

hæc de materiâ Inquisitionis scripsisse sufficiat.

DEO FONTI OMNIS BONI

Sit pro omnibus Beneficiis GLORIA, per Dominum nostrum JESUM CHRISTUM, in virtute Spiritus sancti, Amen.

INDEX ALPHABETICUS

rerum & verborum.

A.

- Absente reo quomodo procedendum.** c. 8.
membr. 6. num. 1. & seqq.
- Absens quomodo persequendus.** d. m. 6. n. 11.
- Absolutus an denuò inquiri possit?** c. 6. n. 2.
& seqq.
- Absolutus in expensas an condemnari possit?**
c. 9. num. 2.
- Accusatio an cum Inquisitione concurrere possit?** c. 1. num. 15. & seqq.
- Accusator superveniens an per inquisitionem repellatur?** c. 1. n. 20.
- Accusationis processus an transire possit in inquisitorium?** c. 1. n. 21.
- Actuarii officium.** c. 3. n. 59.
- Adulterii crimen an inquirendum.** c. 5. n. 7.
- Advocatum an consulere possit inquisitus, & quomodo id ei concedendum,** c. 8. m. 3. num. 21. & seqq.
- Advocatus an jurejurando adstringi possit,** d. membr. 3. n. 26.
- Ambigua responsio rei non admittenda.** c. 8. membr. 1. n. 81.
- Appellari an possit à sententia interlocutoria, qua reo tortura adjudicatur?** c. 8. m. 5. num. 21.
- Appellatio an in processu Inquisitionis admittenda.** c. 10. n. 19.

Articuli reo per modum interrogationis proponendi c. 8. m. 1. num. 34.

Articuli singuli unum tantum punctum contineant d. m. 1. n. 35. & seqq.

Articuli ex indiciis formandi c. 8. m. 1. n. 62. & naturâ delicti d. m. 1. n. 63.

Articulorum dispositio d. m. 1. n. 72.

Artis periti in inquisitione corporis delicti adhibendi c. 7. n. 15.

B.

Bannum quo jure habeat locum c. 3. m. 6. n. 22. & seq.

Banni definitio d. m. 6. n. 27.

Banni processus jure Saxonico d. m. 6. n. 28. jure communi n. 34. & seq.

Banni effectus d. m. 6. n. 32.

Bannito capto quomodo contra eum procedendum d. m. 6. n. 36. & seq.

Blasphemiæ an inquirendæ c. 5. n. 9.

Bona Rei mobilia quando capto reo consignanda & peruestiganda c. 8. m. 2. n. 7.

C.

Cadaver occisi quomodo inspiciendum c. 7. n. 18. & seq.

Cadaver veneficio extincti quomodo inspiciendum c. 7. n. 22. & seqq.

Cadaver an exhumari debeat? c. 7. n. 30.

Cadavera punitorum an sepelienda c. 9. n. 24. & seqq.

Cadavera punitorum an ad Anatomiam Medicis concedenda d. c. 9. n. 44.

- An in cadavera defunctorum exemplum statui possit? c. 10. n. 15.
- Captivi sejurgerendi c. 8. m. 1. n. 26.
- Captivo existente infirmo quid faciendum c. 8. m. 1. n. 27.
- Carceris qualitas c. 8. m. 1. n. 22.
- Carceres debent esse separati ratione sexus d. m. 1. n. 24.
- Carceri ut reus mancipetur, quæ requirantur c. 8. m. 1. n. 5. & seqq.
- Causa principalis Inquisitionis quæ? c. 3. n. 1. & seq.
- Causæ impulsivæ inquisitionis c. 4. n. 7. & seq.
- Causa scientiæ à teste semper requirenda c. 8. m. 2. n. 54.
- Cautelæ an in examine rei adhibendæ c. 8. m. 1. num. 57.
- Circumstantiæ omnes in generali Inquisitione diligenter inquirendæ c. 7. n. 32.
- Circumstantia interdum reo exprimenda c. 8. m. 1. n. 43.
- Circumstantiæ etiã eæ investigandæ, ex quibus defensio Rei colligi potest, c. 8. m. 1. n. 50.
- Citandus est reus ad litis contestationem c. 8. m. 1. n. 4.
- Clericorum delicta à quo inquirenda c. 3. n. 29. & seq.
- Clerici an ad testimonium compelli possint, c. 8. m. 2. n. 40.
- Comminatio an sit causa Inquisitionis, c. 4. num. 33.

- Cōdemnatus an denuò inquiri possit c. 6.
 n. 2. & seq.
- Confessio socii criminis an sit causa Inquisi-
 tionis c. 4. n. 28.
- Confessio extrajudicialis vel coram Judice in-
 competente facta, an sit causa Inquisiti-
 onis c. 4. n. 29.
- Confessio socii an sufficiat ad incarcerationem?
 c. 8. m. 1. n. 17.
- Confessio non eruenda spe impunitatis d. m. 1.
 num. 53.
- Confessio sacerdotalis an revelanda? c. 8. m. 2.
 num. 39.
- Confessus unum delictum, an etiam super ali-
 is examinandus c. 8. m. 5. n. 43.
- Conversatio an sit causa Inquisitionis c. 4.
 num. 34.
- Corpus delicti investigandum c. 7. n. 3. & seq.
- Quomodo id constare debeat d. c. 7. n. 5. & seq.
- Criminis objectio in causa civili an sit cause
 Inquisitionis c. 4. n. 32.
- Crimina omnia an inquisitionem admittant
 c. 5. n. 1. & seqq.

D.

- Defensio rei an à Principe statuto vel consue-
 tudine tolli possit? c. 8. m. 3. n. 2. & seq.
- Defensio rei an in delicto notorio admitten-
 da d. m. 3. n. 6.
- An in delicto atrociori? d. m. 5. n. 8.
- An in delicto confesso d. m. 3. n. 9.

- Defensio rei an à cognatis suscipi possit m. 3.
num. 10.
- An à Judice ex officio suscipienda d. m. 3. n.
11. & 42.
- Defensionis tempus d. m. 3. n. 12 & 15.
- Defensionis omisio vitiat processum n. 14.
- Defensionem an à reo renunciari possit, n. 16.
- Defensio reo an secundà vice concedenda n. 17.
- Defensionis forma, n. 18, 33. & 37.
- Defensionem Rei quomodo à Judice responden-
dum n. 38. & seqq.
- Degradatio Clerici c. 9. n. 36.
- Delatores publici qui fuerint c. 3. n. 58.
- Delictum si uno loco inchoatum, in alio per-
fectum, quis Judex? c. 3. n. 17. & seq.
- Delicti in confinio commisi, vel in via publi-
cà quis judex? d. c. 3. n. 19. & seqq.
- Denunciatio est causa Inquisitionis c. 4. n. 21.
& 25.
- Denunciatio quotuplex n. 22. & seqq.
- A quibus fieri possit n. 26.
- Denunciatione generali factà quid Judici faci-
endum n. 24.
- Denunciator non probans an calumnetur
num. 27.
- Denunciatio læsi an ad incarcerationem rei
sufficiat c. 8. m. 1. n. 15. & seq.
- Deprehensio in flagranti crimine est causa ul-
terioris inquisitionis, d. c. 4. num. 7.
- Dilatio ad respondendum an reo dari debeat
c. 8. m. 1. n. 76.

- Examē rei debet esse articulatū, c. 8. m. 1. n. 33.
 Quid ante illud iudici faciendū, d. m. 1. n. 28.
 Examen uno actu non absolvendū n. 66.
 In quorū præsentia examinari reus debeat n. 74.
 Examen, fateri incipiente reo, interrumpendū non est, n. 83.
 Examen testium quomodo instituendū c. 8. m. 2. n. 33.
 Iudex ipse examini præsens esse debet, d. m. 2. n. 56.
 Examinari debet reus super omnibus circumstantiis delicti c. 8. m. 1. n. 65.
 Quomodo id faciendū, c. 8. m. 3. n. 32. & seqq.
 Examinatores quinam constituendi, si in iudicio tales non sint c. 8. m. 2. n. 59. & seqq.
 Executio sententiæ definitivæ quomodo fieri debeat c. 9. n. 27. & seqq.
 F.
 Falsus testis an inquirendus, c. 5. n. 10.
 Falsum dicens reus corripendus, c. 8. m. 1. n. 84.
 Fama est causa impulsiva Inquisitionis c. 4. n. 10.
 Fama an semper necessaria, d. c. 4. n. 11. & seqq.
 Fidejussor si solverit poenam, ob non præsentem reum, an reus repertus nihilominus puniri possit? c. 8. m. 6. n. 21.
 Fiscus mortuo reo intra quod tempus agere possit, c. 10. n. 13.
 Forū in criminalibus quotuplex, c. 3. n. 3. & seqq.
 Fuga an sit causa Inquisitionis, c. 4. n. 36.
 Fugiētes rei quomodo persequēdi, c. 8. m. 1. n. 12.

Furor simulatus quomodo detegendus c. 8. m. 1.
n. 86. G.

Generalis Inquisitio quid sit, c. 2. n. 2.

Generalissima inquisitio quæ, d. c. 2. n. 16.

Generalis Inquisitionis forma, c. 7. n. 1. & seq.

Generalis Inquisitionis articuli, d. c. 7. n. 28.

Gestus rei, nec non testium diligenter conscribendi c. 8. m. 1. n. 87. & m. 2. n. 58.

Gratiam delicti qui impetravit an denuò inquiri possit, c. 3. n. 23. & c. 6. n. 14.

H.

Habitus corporis an causa inquisitionis, c. 4.
n. 47. I.

Impubes an testis esse possit, c. 8. m. 2. n. 31.

Indicia in scripturam redigenda, c. 8. m. 1. n. 14.

Indicia si leviora an capiendus reus d. m. 1. n. 19.

Inimicitia an sit causa Inquisitionis, c. 4. n. 37.

Injuriarum causa quem habeat judicē, c. 3. n. 26.

In injuriis verbalibus an inquisitio locum habeat, c. 5. n. 5. & seq.

Inquisitionis definitio c. 1. n. 2.

Inquisitio an sit omni jure licita, c. 1. n. 3. & seq.

Inquisitionis divisio, c. 2. n. 1.

Interrogatoria generalia in speciali inquisitione, c. 8. m. 1. n. 67.

Interrogatoriorum specialium præambula, d. m. 1. n. 68. & seqq.

Interrogatoria à reo an possint exhiberi, c. 8. m. 2. n. 50.

Interrogatoria ex officio à Judice formanda, c. 8. m. 2. n. 52.

Inter-

Interrogatoria quotuplicia d. m. 2. n. 53.

Inventio rei furtivæ an sit causa Inquisitionis?

c. 4. n. 35.

Investigatio circumstantiarum à reo expressarum diligenter faciendæ, c. 8. m. 1. n. 91.

& m. 5. n. 50.

Judex an teneatur inquirere? c. 1. n. 10. & seqq.

& c. 4. n. 3.

Judex inquisiturus an teneatur interrogare offensum vel ejus Cognatos an velint accusare? c. 1. n. 19.

Judex loci Domicilii an contra eum, qui alibi deliquit, inquirere possit? A. c. 3. n. 6.

Judex incompetens an remittere teneatur rem ad Judicem competentem, d. c. 3. n. 7.

Judex an contra captum in alieno territorio inquirere possit d. c. 3. n. 22.

Judicis qualitates n. 38.

Intentio quæ esse debeat, n. 39. & seqq.

Officium ejus & virtutes, n. 41. & seqq.

Judex an vices suas alii committere possit n. 48.

& seqq.

Judex an sine indiciis inquirere possit, c. 4. n. 2.

L.

Litis contestatio Rei, examen testium precedere debet, c. 8. m. 1. num 2. & 3.

Lusores an inquirendi, c. 5. n. 8.

M.

Magistratus an ejus, qui sibi mortem conscivit, bona occupare possit? c. 10. n. 16.

Y 2

Man

Mandans an inquiri possit, ubi de principali delinquente non constat? c. 6. n. 10.

Matres lactantes an possint torqueri, c. 8. m. 5. num. 14.

Ministorum verbi divini officium circa reum condemnatum, c. 9. n. 23. & seq.

Minor an contra inquisitum testis esse possit? c. 8. m. 2. n. 32.

Morte crimina extinguuntur, c. 10. n. 7. quod limitatur numeris seqq.

Mortuus ut condemnetur, quæ probatio requiratur c. 10. n. 17.

Mulier an in criminalibus testis esse possit, c. 8. m. 2. n. 22. N.

Nobiliū delicta à quo inquirèda, c. 3. n. 32. & seqq.

Notarius an verba testium mutare, & æquipollentia substituere possit? c. 8. m. 2. n. 70.

Notarius an actuario adjungendus petente reo, d. m. 2. n. 72.

Notarii officium in transmissione actorum, c. 8. m. 4. n. 6.

Notorietas delicti est causa Inquisitionis ultioris, c. 4. n. 4.

Nullitas Inquisitionis, c. 10. n. 1. & seq. O.

Obscurum dictum testis quomodo declarandū, c. 8. m. 2. n. 84.

Ordinarius processus in Electoratu Brandeburgico an reo concedendus, c. 8. m. 3. n. 43.

Ordo articulorum, c. 8. m. 1. n. 44. & seq. & num. 73.

P. Per-

P.

- Persona contra quam inquisitio licita, c. 6.
n. 1. & seq.
- Persona conjuncta an ad testimonium compelli
possit, c. 8. m. 2. n. 38.
- Pœna à Collegio ICrorum dicta an à Judice mu-
tari possit? c. 9. n. 38.
- Præscriptio an processum vitiet, c. 10. n. 3.
- Præscriptio an à die ultimi delicti currat c. 10. n. 5.
- Præscriptionis exceptio ex actis apparens an à
Judice suppleri possit? c. 10. n. 6.
- Præscriptionis tempus, d. c. 10. n. 4. & 7.
- Quæ delicta præscribi non possint, d. c. 10. n. 8.
- Præventio an detur in Inquisitione, c. 3. n. 24.
- Probatio delicti an per instrumenta fieri possit,
c. 8. m. 2. n. 3. & seq.
- Processus copia cujus sumptibus reo danda,
c. 8. m. 3. n. 19.
- An etiam non petenti, d. m. 3. n. 29.
- Procurator inquisiti an admittendus, c. 8. m. 6.
n. 4. & seqq.
- Promotores Inquisitionis, c. 3. n. 61.
- Prorogari an possit Jurisdictio criminalis, c. 3.
n. 57.
- Q.
- Qualitas testis in actis exprimenda, c. 8. m. 2. n. 30.
- Qualitas defensionis, an à reo exprimenda, c. 8.
m. 3. n. 31.
- Querela partis lesæ est causa Inquisitionis, c.
4. n. 17. & seq.
- R.
- Ratificatio confessionis in Tortura facta, c. 8.
m. 5. n. 52. & seqq.
- Rati

Ratificationis requisira, d. m. 5. n. 54.

Tempus, n. 56.

An ea post territionem necessaria, n. 60.

Recognitio literarum requiritur c. 8. m. 2. n. 101.

Remissiones an hodiè usitatae, c. 3. n. 9. & seqq.

Remissionis requisita c. 3. n. 14. & seq.

Responsio rei an jurata esse debeat c. 8. m. 1. n. 77.

Responsio rei inter dolores data an consignanda, c. 8. m. 5. n. 41.

Revocatâ à reo confessione quid faciendum, d. m. 5. n. 61.

Revocatio si tertia vice fiat, an reus absolvendus d. m. 5. n. 66.

Quid si revocatio inter ipsos dolores fiat, d. m. 5. n. 67.

Reus an in genere super delicto interrogandus, c. 8. m. 1. n. 37.

Reus an copiam indiciorum ante litis contestationem petere possit? d. m. 1. n. 75.

Reus contumaciter nolens respondere ut tractandus, d. m. 1. n. 78, & seqq.

Reus respondens interrumpendus non est, d. m. 1. n. 85.

Reus si ad prius responsum se referat, an hæc responsio admittenda? d. m. 1. n. 88. & seq.

Reus non cōfessus an possit condēnari, c. 9. n. 3.

Si reus revocet confessionem die executionis sententiæ, quid faciendum, c. 9. n. 32.

S.

Sagarum obstinatio undè, & quæ ejus remedia, c. 8. m. 5. n. 47. & seqq.

Salv' c

- Salvus conductus quando dandus, c. 8. m. 6. n. 12.
 Salvus conductus quotuplex, n. 13.
 An hoc tacite actum, ut recedere liceat? n. 14.
 Salvus conductus specialis, n. 15.
 Cui concedendus, n. 16.
 Quomodo tollatur n. 19.
 Qualis cautio requiratur? n. 20.
 Ad sententiam ferendam quid requiratur, c. 9. n. 5.
 Sententia definitiva à Collegio Juridico expetenda, n. 6.
 Citò executioni danda, n. 7.
 Interdum tamen differenda, n. 8. & seqq.
 Reo denuncianda, n. 21.
 Ad Actuarius reo prælegenda, n. 33.
 Super focis an reus interrogandus, c. 8. m. 5. n. 44.
 Specialis inquisitio quæ, & quomodo differat à generali,
 c. 2. n. 3. & seqq.
 An semper prærequirat generalem c. 2. n. 15.
 Studiosorum delicta à quo inquirenda, c. 3. n. 37.
 Stuprum à quo Iudice inquirendum, c. 3. n. 25.

T.

- Tabernarum frequentatores an inquirendi? c. 5. n. 8.
 Terminus defensionis reo dandus, c. 8. m. 3. n. 20.
 Testis falsus an inquirendus, c. 5. n. 10.
 Testes quinam esse possunt, c. 8. m. 2. n. 17 & seqq.
 Testes inhabiles quando admittantur, n. 26. & seqq.
 Testes debent citari, n. 34.
 Possunt cogi n. 37.
 Debent jurare in præsentia Inquisiti, num. 35. & 41.
 Debent jurare, n. 42.
 Qui sine juramento examinati denuò interrogandi n. 45.
 & seq.
 Testes super articulis examinandi, num. 48.
 Testis responsio de auditu non admittenda, n. 55. & 67.
 Testium admonitio, n. 57.
 Testium absentium examinatio, n. 61. & seqq.
 Item eorum, qui in dignitate constituti, n. 63.
 Testium depositio debet esse perspicua, n. 64.
 Testium responsio super credulitate non est admittenda, n. 66.

- Testis mutus & sardus ut examinandus n. 69.
 Testis mentiens, num. 74.
 Testis vacillans, n. 75.
 Testibus examinatis an alii examinari possunt, n. 81. & seq.
 Testium depositiones inquisito prælegendæ, n. 87. & 92.
 Testium personæ reo nominandæ, n. 88.
 Testium confrontatio cum reo an & quomodo faciendæ,
 num. 93. & seqq.
 Testis domesticus an interdum admittendus, c. 8. m. 5. n. 39.
 Tortura Inquisiti quando locum habeat c. 8. m. 5. n. 1. &
 seqq.
 In quibus delictis, num. 8.
 In quibus personis, n. 9. & seqq.
 Tortura an requirat sententiam interlocutoriam & qualenam,
 d. m. 5. n. 17. & seqq.
 Torquendus prius denuò interrogandus, n. 19.
 Tortura debet fieri præsentem J. dice, n. 23.
 Ejus gradus, n. 24. & seqq.
 Ejus genera, n. 27. & seqq.
 Tortura quando & quamdiu adhibenda d. membr. 5. n. 29.
 & 46.
 Tortura an intendi possit, n. 45.
 Torturæ repetitio, n. 64, 65. & 68.
 Transactio cum parte læsa an sit causa Inquisitionis, c. 4.
 num. 38.

V.

- Verba rei formaliter conscribenda, c. 8. m. 1. n. 92. & seqq.
 & m. 5. n. 42.
 Vitæ genus an sit causa Inquisitionis, c. 4. n. 39.
 Usuraria pravitas an inquiri debeat, c. 5. n. 4.

F I N I S.